

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 22 Νοεμβρίου 2017
(OR. en)

14812/17

SOC 752
EMPL 572
ECOFIN 1007
EDUC 428

ΔΙΑΒΙΒΑΣΤΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Αποστολέας:	Για τον Γενικό Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο κ. Jordi AYET PUIGARNAU, Διευθυντής
Ημερομηνία Παραλαβής:	22 Νοεμβρίου 2017
Αποδέκτης:	κ. Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2017) 674 final
Θέμα:	ΣΧΕΔΙΟ ΚΟΙΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΣΧΟΛΗΣΗ που συνοδεύει την ανακοίνωση της Επιτροπής για την ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης για το 2018

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2017) 674 final.

συνημμ.: COM(2017) 674 final

Βρυξέλλες, 22.11.2017
COM(2017) 674 final

**ΣΧΕΔΙΟ ΚΟΙΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ**

**που συνοδεύει την ανακοίνωση της Επιτροπής για την ετήσια επισκόπηση της
αναπτυξης για το 2018**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	2
ΚΥΡΙΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ.....	4
1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	14
1.1 Τάσεις της αγοράς εργασίας	14
1.2 Κοινωνικές τάσεις.....	20
2. ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΙΝΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ 25	
2.1 Επεξήγηση του πίνακα αποτελεσμάτων	25
2.2 Στοιχεία που προκύπτουν από τον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων	28
3. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ – ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ.....	36
3.1 Κατευθυντήρια γραμμή 5: Τόνωση της ζήτησης εργασίας.....	36
3.1.1 Βασικοί δείκτες	37
3.1.2 Διαμόρφωση πολιτικής	48
3.2 Κατευθυντήρια γραμμή 6: Ενίσχυση της προσφοράς εργασίας και των δεξιοτήτων 54	
3.2.1 Βασικοί δείκτες	54
3.2.2 Διαμόρφωση πολιτικής	78
3.3 Κατευθυντήρια γραμμή 7: Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας	101
3.3.1 Βασικοί δείκτες	101
3.3.2 Διαμόρφωση πολιτικής	114
3.4 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και προώθηση των ίσων ευκαιριών	126
3.4.1 Βασικοί δείκτες	126
3.4.2 Διαμόρφωση πολιτικής	145
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ.....	150

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η κοινή έκθεση για την απασχόληση (ΚΕΑ) προβλέπεται από το άρθρο 148 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ). Αποτελεί μέρος της φθινοπωρινής δέσμης εγγράφων, στην οποία συμπεριλαμβάνεται η ετήσια επισκόπηση της ανάπτυξης που σηματοδοτεί την έναρξη του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Η κοινή έκθεση για την απασχόληση παρουσιάζει, σε ετήσια βάση, τις βασικές εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Ευρώπη στον τομέα της απασχόλησης και στον κοινωνικό τομέα και σκιαγραφεί τις μεταρρυθμιστικές δράσεις που ανέλαβαν τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών¹. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές παρουσιάζονται με βάση τη διάρθρωση των κατευθυντήριων γραμμών: τόνωση της ζήτησης εργασίας (κατευθυντήρια γραμμή 5), ενίσχυση της προσφοράς εργασίας και των δεξιοτήτων (κατευθυντήρια γραμμή 6), βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας (κατευθυντήρια γραμμή 7), και ενθάρρυνση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και προώθηση των ίσων ευκαιριών (κατευθυντήρια γραμμή 8).

Επίσης, η κοινή έκθεση για την απασχόληση για το έτος 2018 παρακολουθεί τις επιδόσεις των κρατών μελών σε σχέση με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο πυλώνας, ο οποίος υπογράφηκε ως διοργανική διακήρυξη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή στις 17 Νοεμβρίου 2017, προσδιορίζει αρχές και δικαιώματα σε τρεις τομείς: (i) ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας, (ii) δίκαιες συνθήκες εργασίας, (iii) κοινωνική προστασία και ένταξη. Η παρακολούθηση της προόδου σ' αυτούς τους τομείς βασίζεται, ιδίως, σε λεπτομερή ανάλυση του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων που συνοδεύει τον πυλώνα.

Η κοινή έκθεση για την απασχόληση έχει την ακόλουθη δομή: στο εισαγωγικό κεφάλαιο (κεφάλαιο 1) παρουσιάζονται στοιχεία για τις κυριότερες τάσεις στην αγορά εργασίας και τον κοινωνικό τομέα στην Ευρωπαϊκή Ένωση που σκιαγραφούν το γενικότερο πλαίσιο. Στο κεφάλαιο 2 παρουσιάζονται τα κυριότερα αποτελέσματα από την ανάλυση του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων που σχετίζεται με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Στο κεφάλαιο 3 παρέχεται διακρατική αναλυτική περιγραφή βασικών δεικτών (συμπεριλαμβανομένων δεικτών του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων) και πολιτικών που

¹ Μαζί με την κοινή έκθεση για την απασχόληση η Επιτροπή εξέδωσε πρόταση για αναθεώρηση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση [COM(2017) 677].

εφαρμόζουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της τήρησης των κατευθυντήριων γραμμών για τις πολιτικές απασχόλησης.

ΚΥΡΙΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ

Από την ανάλυση της έκθεσης προκύπτουν τα ακόλουθα κύρια μηνύματα:

Η οικονομική επέκταση, που αποτελεί πλέον γεγονός για όλα τα κράτη μέλη, συνοδεύεται από σταθερά βήματα βελτίωσης στην αγορά εργασίας και την κοινωνική κατάσταση. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ, 11 από τους 14 δείκτες του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, οι οποίοι παρακολουθούν την πρόοδο σε σχέση με τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, κατέγραψαν βελτίωση κατά το τελευταίο έτος. Από τους υπόλοιπους τέσσερις, οι τρεις παρέμειναν σε γενικές γραμμές αμετάβλητοι και μόνο ένας (αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας) επιδεινώθηκε ελαφρώς, αν και παρατηρούνται πολύ διαφορετικές τάσεις μεταξύ των διαφόρων χωρών. Συνολικά, από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι συντελείται διαρκής πρόοδος σε σχέση με τα τρία κεφάλαια του πυλώνα, η οποία υποστηρίζεται από την ισχυρή ανάκαμψη και τις πρόσφατες μεταρρυθμιστικές προσπάθειες. Παρά ταύτα, στην πλειονότητά τους τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν προκλήσεις σε σχέση με συγκεκριμένες αρχές του πυλώνα, όπως επισημαίνεται στο κύριο μέρος της έκθεσης. Οι προκλήσεις αυτές θα αποτελέσουν αντικείμενο διεξοδικής ανάλυσης και στο πλαίσιο των ανά χώρα εκθέσεων του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Στη δημιουργία θέσεων εργασίας καταγράφεται αύξηση και η απασχόληση εξακολουθεί να επεκτείνεται με σταθερό ρυθμό. Στο δεύτερο εξάμηνο του 2017 τα άτομα που εργάζονταν στην ΕΕ ήταν περίπου 235,4 εκατομμύρια (156 εκατομμύρια στην ευρωζώνη), που αποτελεί τον υψηλότερο αριθμό που έχει καταγραφεί ποτέ. Η απασχόληση υπερβαίνει κατά 1,7 % την προ κρίσης μέγιστη τιμή της που καταγράφηκε το 2008. Συγκριτικά με το κατώτατο επίπεδο που καταγράφηκε στα μέσα του 2013, σήμερα εργάζονται στην ΕΕ 11 εκατομμύρια περισσότερα άτομα. Με τους σημερινούς ρυθμούς, και με το ποσοστό απασχόλησης στο δεύτερο τρίμηνο του 2017 να ανέρχεται στο 72,2 %, είναι εφικτή η επίτευξη του στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για ποσοστό απασχόλησης 75 %.

Οι βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας ενισχύθηκαν σε όλες τις περιπτώσεις. Το ποσοστό ανεργίας συνέχισε την πτώση που καταγράφει από τα μέσα του 2013. Τον Αύγουστο του 2017 μειώθηκε σε 7,6 % στην ΕΕ (και 9,1 % στην ευρωζώνη), ποσοστό που είναι το χαμηλότερο στην ΕΕ από τον Δεκέμβριο του 2008 (τον Φεβρουάριο του 2009 στην ευρωζώνη), και προσεγγίζει το κατώτατο επίπεδο του 6,8 % που κατέγραψε τον Μάρτιο του 2008. Με σταθερό

ρυθμό συνέχισαν να μειώνονται επίσης η ανεργία των νέων και η μακροχρόνια ανεργία. Τα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας, που δεν μειώθηκαν ποτέ καθ' όλη τη διάρκεια της κρίσης, εξακολουθούν να αυξάνονται σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη.

Παρά το γεγονός ότι υπήρξε βελτίωση σε όλα τα κράτη μέλη, παρατηρούνται πολύ σημαντικές διαφορές. Το ποσοστό ανεργίας κυμαίνεται από 3,1 % στην Τσεχική Δημοκρατία και 3,8 % στη Γερμανία έως 17,3 % στην Ισπανία και 21,6 % στην Ελλάδα (δεύτερο τρίμηνο του 2017). Το ποσοστό απασχόλησης κυμαίνεται από 57,7 % στην Ελλάδα και 62,1 % στην Ιταλία έως 79,3 % στη Γερμανία και 82 % στη Σουηδία (δεύτερο τρίμηνο του 2017). Σε πολλά κράτη μέλη, τα ποσοστά απασχόλησης έχουν ακόμη να διανύσουν αρκετό δρόμο για να ανακάμψουν από την κρίση και ιδίως επίσης για να επιτύχουν τους εθνικούς στόχους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

Η υποχρησιμοποίηση του εργατικού δυναμικού μειώνεται, αλλά παραμένει ευμεγέθους, ακόμη και σε χώρες με χαμηλή ανεργία. Κατά την περίοδο της ανάκαμψης, ο συνολικός αριθμός των ωρών εργασίας αυξήθηκε με σημαντικά χαμηλότερο ρυθμό σε σχέση με τα επίπεδα απασχόλησης. Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι οι ώρες εργασίας ανά εργαζόμενο παραμένουν σταθερά χαμηλότερες κατά 3 % από το προ της κρίσης επίπεδο. Επίσης, η (αναγκαστική) μερική απασχόληση παραμένει υψηλή, αν και η πλήρης απασχόληση αυξήθηκε το 2016. Ενώ η ανάκαμψη δίνει ώθηση στη δημιουργία τόσο μόνιμων όσο και προσωρινών θέσεων εργασίας, το ποσοστό των εργαζομένων ορισμένου χρόνου παρέμεινε σταθερό (περίπου 14 %) στην ΕΕ. Ο συνδυασμός υψηλών ποσοστών συμβάσεων ορισμένου χρόνου και χαμηλών ποσοστών μετάβασης προς μόνιμες θέσεις εργασίας αποτελεί ένδειξη κατάτμησης της αγοράς εργασίας σε έναν αριθμό κρατών μελών. Η αυτοαπασχόληση σημείωσε οριακή μόνο αύξηση (κατά 0,3%) το 2016, με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στους αυτοαπασχολούμενους χωρίς υπαλλήλους.

Παρά τα βήματα βελτίωσης στην αγορά εργασίας, η αύξηση των μισθών παραμένει συγκρατημένη στις περισσότερες χώρες. Η μέτρια συνολικά δυναμική των μισθών οφείλεται στην αδράνεια που εξακολουθεί να υπάρχει στην αγορά εργασίας, στην αναιμική αύξηση της παραγωγικότητας και στις προοπτικές χαμηλού πληθωρισμού. Επίσης, την περίοδο 2014-2016, η αύξηση των πραγματικών μισθών υστέρησε έναντι της αύξησης της παραγωγικότητας. Πρόκειται για μια μακροπρόθεσμη τάση: στην ΕΕ, από το 2000 έως το 2016, η πραγματική

παραγωγικότητα ανά εργαζόμενο αυξήθηκε κατά 14,3 %, ενώ το πραγματικό εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά εργαζόμενο αυξήθηκε κατά 10,2 %.

Αρκετά κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για την ενίσχυση της προβλεψιμότητας του συστήματος καθορισμού των μισθών, με τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων. Επέφεραν αλλαγές για τη βελτίωση της ικανότητας προσαρμογής του συστήματος καθορισμού των μισθών στις οικονομικές συνθήκες. Στο πλαίσιο αυτής της εξέλιξης εντάσσονται και οι διαδικασίες που διέπουν την εξέλιξη του κατώτατου μισθού. Είναι σημαντικό οι μισθοί να καθορίζονται με προβλέσιμο τρόπο και να επιτρέπουν αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης, με σεβασμό της αυτονομίας των κοινωνικών εταίρων. Ιδίως ο κατώτατος μισθός θα πρέπει να αναπροσαρμόζεται μέσω ενός διαφανούς συστήματος, με γνώμονα την επίτευξη του διττού στόχου της αποτροπής της φτώχειας των εργαζομένων και, παράλληλα, της διασφάλισης της πρόσβασης στην απασχόληση και της παροχής κινήτρων για την αναζήτηση εργασίας. Ιδιαίτερη σημασία στο πλαίσιο αυτό έχει η ικανότητα αντιμετώπισης των εξελίξεων στον τομέα της παραγωγικότητας σε μεσοπρόθεσμο επίπεδο.

Στο πνεύμα της ανάκαμψης της αγοράς εργασίας παρατηρείται γενικότερη βελτίωση στην οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών. Το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών συνέχισε να αυξάνεται με σταθερό ρυθμό, έχοντας φτάσει πλέον στη μέγιστη τιμή του για την ΕΕ που είχε καταγραφεί το 2009. Στην παρατηρηθείσα αύξηση συνέβαλαν κυρίως ο αυξημένος ρυθμός δημιουργίας θέσεων εργασίας και η παρεπόμενη αύξηση των εισοδημάτων από εργασία. Βελτίωση καταγράφηκε σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη. Εντούτοις, σε ορισμένα κράτη μέλη το διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών δεν έχει επανέλθει ακόμη στο προ κρίσης επίπεδο.

Η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, των ποσοστών απασχόλησης και της παραγωγικότητας αποτελεί επιτακτική ανάγκη ενόψει των δημογραφικών μεταβολών. Η συνεχιζόμενη γήρανση των κοινωνιών μας συνεπάγεται μεγαλύτερη πίεση για τις νεότερες γενιές —τις ίδιες γενιές που αντιμετωπίζουν μεγαλύτερη δυσχέρεια στην πρόσβαση σε σταθερές, ποιοτικές θέσεις εργασίας— προκειμένου να εξασφαλιστούν επαρκή έσοδα για τα συνταξιοδοτικά συστήματα και να διασφαλιστεί η βιωσιμότητά τους. Παράλληλα, καθιστά αναγκαία την παράταση του επαγγελματικού βίου και ασκεί μεγαλύτερη πίεση στις μελλοντικές συνταξιοδοτικές παροχές. Γενικότερα, ενέχει τον κίνδυνο να πληγεί το «κοινωνικό συμβόλαιο» μεταξύ των γενεών, με ενδεχόμενο αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα γενεαλογικό χάσμα και να τεθεί υπό αμφισβήτηση η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών. Η αύξηση των ποσοστών

απασχόλησης, της συμμετοχής στην αγορά εργασίας και της παραγωγικότητας είναι, επομένως, ζωτικής σημασίας στην παρούσα συγκυρία.

Η πρόσφατη αύξηση της απασχόλησης δεν είναι ομοιόμορφα κατανεμημένη στις διάφορες πληθυσμιακές ομάδες. Το χάσμα στα ποσοστά απασχόλησης μεταξύ των εργαζομένων χαμηλής και υψηλής ειδίκευσης είναι μεγάλο (31 εκατοστιαίες μονάδες), γεγονός που υπογραμμίζει την αναγκαιότητα της επένδυσης σε δεξιότητες που θα εξασφαλίζουν καλύτερη ανταπόκριση στις μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Μεταξύ των κρατών μελών εξακολουθούν να υφίστανται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά το αντίκρυσμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, στοιχείο δηλωτικό των οφελών που μπορεί να προκύψουν από περαιτέρω μεταρρυθμίσεις. Το ποσοστό απασχόλησης των νέων, παρά την ανάκαμψη που παρουσιάζει, παραμένει σχεδόν 4 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το προ της κρίσης επίπεδο. Ομοίως, το ποσοστό απασχόλησης των μεταναστών (που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ) ανακάμπτει με πιο αργό ρυθμό σε σχέση με εκείνο άλλων ομάδων και δεν έχει επιστρέψει ακόμη στο προ της κρίσης επίπεδο. Επίσης, παρά τη βελτίωση της κατάστασής τους, τα άτομα με αναπηρίες είναι λιγότερο πιθανό να βρουν εργασία σε σχέση με τα άτομα χωρίς αναπηρίες. Από τη θετική πλευρά, τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών και των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας συνεχίζουν να αυξάνονται, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές προκλήσεις και για τις δύο ομάδες.

Μολονότι το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών ανήλθε και πάλι σε άνευ προηγουμένου επίπεδα, οι γυναίκες συνεχίζουν να υποεκπροσωπούνται στην αγορά εργασίας και έρχονται αντιμέτωπες με μεγάλες μισθολογικές διαφορές. Το μορφωτικό επίπεδο των γυναικών είναι κατά κανόνα υψηλότερο από των ανδρών, αλλά το ποσοστό απασχόλησής τους, παρά τη σταθερή αυξητική του πορεία, παραμένει χαμηλότερο κατά 11 εκατοστιαίες μονάδες από των ανδρών. Και εδώ πάλι παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις ανά την ΕΕ. Το χάσμα στην απασχόληση είναι ιδιαίτερα μεγάλο για τις μητέρες και τις γυναίκες με ευθύνες παροχής φροντίδας. Η κατάσταση αυτή επιδεινώνεται λόγω των οικονομικών αντικινήτρων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες κατά την είσοδό τους στην αγορά εργασίας ή σε περίπτωση που επιθυμούν να εργαστούν περισσότερο. Παρά το γεγονός ότι βαίνει μειούμενο, εξακολουθεί να υπάρχει σημαντικό μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων στην ΕΕ, καθώς οι μέσες ακαθάριστες ωριαίες αποδοχές των εργαζόμενων ανδρών ήταν κατά 16 % περίπου υψηλότερες από εκείνες των εργαζόμενων γυναικών το 2015. Το χάσμα αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό

στην υποεκπροσώπηση των γυναικών σε τομείς και επαγγέλματα με υψηλότερες αμοιβές, μεταξύ άλλων και σε διευθυντικές ή άλλες θέσεις ευθύνης, γεγονός δηλωτικό, ως ένα βαθμό, διακρίσεων στην αγορά εργασίας. Παράλληλα, είναι πιο πιθανό για τις γυναίκες να πάρουν άδεια προκειμένου να φροντίσουν εξαρτώμενα μέλη της οικογένειας ή συγγενείς.

Επίσης, το ότι εργάζονται περισσότερο σε θέσεις μερικής απασχόλησης, σε συνδυασμό με το ότι οι επαγγελματικές σταδιοδρομίες τους είναι πιο σύντομες και πιο διακεκομμένες, μεταφράζεται συχνά σε χαμηλότερες συντάξεις για τις γυναίκες. Αυτό δείχνει ότι, κατά τη χάραξη πολιτικής, είναι απαραίτητο να λαμβάνονται υπόψη στο σύνολό τους τα ζητήματα της ισορροπίας επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Κάποια κράτη μέλη λαμβάνουν περαιτέρω μέτρα για να διασφαλίσουν την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες φύλαξης παιδιών και άλλες υπηρεσίες φροντίδας, ρυθμίσεις άδειας και ευέλικτες ρυθμίσεις του χρόνου εργασίας, καθώς και τον περιορισμό των αντικινήτρων που υπάρχουν στα συστήματα φορολογίας και παροχών (ιδίως για τα άτομα που συνεισφέρουν το δεύτερο εισόδημα στο νοικοκυριό). Τα μέτρα αυτά, σε συνδυασμό με την υιοθέτηση πρακτικών κατά των διακρίσεων, παίζουν σημαντικό ρόλο στην κατεύθυνση της ίσης μεταχείρισης των γυναικών. Επίσης, ενισχύουν την ανοδική κοινωνική κινητικότητα, προωθούν τις ίσες ευκαιρίες και μειώνουν την ανισότητα και τη φτώχεια, με οφέλη που περνούν από γενιά σε γενιά, σύμφωνα με τις αρχές του πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Η παραμονή των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας παρατείνεται ολοένα και περισσότερο. Το ποσοστό απασχόλησής τους αυξήθηκε μετά την κρίση για όλες τις ηλικιακές ομάδες 55+ (με μεγάλες ωστόσο διαφορές μεταξύ των κρατών μελών) και εξακολουθεί να αυξάνεται. Η τάση αυτή οφείλεται, μεταξύ άλλων, στο τελευταίο κύμα μεταρρυθμίσεων στα συνταξιοδοτικά συστήματα, που επέφεραν αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης στα περισσότερα κράτη μέλη, και στη διαμόρφωση πιο ευέλικτων ρυθμίσεων του χρόνου εργασίας. Ωστόσο, η διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών για την ισορροπία επαγγελματικής και προσωπικής ζωής και η στήριξη της διαχείρισης των ηλικιών, συμπεριλαμβανομένου του εκσυγχρονισμού των εργασιακών συνθηκών, έχουν καθοριστικό συμπληρωματικό ρόλο στη διαδικασία αυτή. Εν προκειμένω, κάποιες χώρες προωθούν την παράταση του επαγγελματικού βίου επιτρέποντας πιο ευέλικτες μορφές μετάβασης στη συνταξιοδότηση και συνδυάζοντας συντάξεις με εισοδήματα από εργασία.

Η αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων και της μακροχρόνιας ανεργίας εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα. Παρά τη σταθερή μείωσή του, το ποσοστό ανεργίας των νέων ανέρχεται ακόμη σε 17 % (δεύτερο τρίμηνο του 2017) και αποτελεί σημαντική πρόκληση σε αρκετές χώρες. Το ίδιο ισχύει και για το ποσοστό όσων βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ). Η μακροχρόνια ανεργία παραμένει ιδιαίτερα υψηλή σε ορισμένα κράτη μέλη και αντιπροσωπεύει σχεδόν το 50 % της συνολικής ανεργίας. Η παρατεταμένη ανεργία συνεπάγεται απαξίωση των δεξιοτήτων, περιορισμένη σύνδεση με την αγορά εργασίας και, εν τέλει, υψηλό κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Επιπλέον, ελλοχεύει ο κίνδυνος μετατροπής της κυκλικής ανεργίας σε δομική, με αρνητικές επιπτώσεις στη δυνητική ανάπτυξη. Τα μέτρα που ελήφθησαν από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου του Φεβρουαρίου του 2016 για την ένταξη των μακροχρονίως ανέργων στην αγορά εργασίας και με το πρόγραμμα «Εγγυήσεις για τη νεολαία» μπορούν να αποτελέσουν βασικούς παράγοντες βελτίωσης.

Η διασφάλιση της πρόσβασης σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και η βελτίωση της επένδυσης στα εθνικά συστήματα εκπαίδευσης και σε δεξιότητες παίζουν καθοριστικό ρόλο ώστε τα άτομα να μπορούν να γίνουν ενεργοί και δραστήριοι πολίτες, αλλά και να διευκολύνονται οι μεταβάσεις τόσο προς την αγορά εργασίας όσο και εντός της αγοράς εργασίας. Εφόσον συνεχιστεί η πρόοδος με τους σημερινούς ρυθμούς, η Ευρώπη βρίσκεται σε τροχιά επίτευξης των στόχων της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» τόσο όσον αφορά την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου όσο και την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για τον εκσυγχρονισμό των εκπαιδευτικών συστημάτων τους, κυρίως με γνώμονα την πρόληψη της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, καθώς και για την αντιμετώπιση της ανεπάρκειας σε βασικές δεξιότητες, ιδίως μέσω της γεφύρωσης του μορφωτικού χάσματος σε σχέση με τους εκπαιδευόμενους σε μειονεκτική θέση. Σε ορισμένες περιπτώσεις θεσπίζονται συγκεκριμένα μέτρα που ενθαρρύνουν την ένταξη των μεταναστών στην εκπαίδευση. Ιδιαίτερη προτεραιότητα δίνεται επίσης στη βελτίωση της καταλληλότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης για την αγορά εργασίας. Σε ευθυγράμμιση με το νέο θεματολόγιο δεξιοτήτων για την Ευρώπη, σε πολλά κράτη μέλη συγκροτήθηκαν εθνικοί συνασπισμοί για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας με στόχο την ενθάρρυνση των επενδύσεων στις ψηφιακές δεξιότητες. Έχοντας συχνά τη στήριξη κοινωνικών εταίρων και άλλων ενδιαφερομένων, τα κράτη μέλη βελτιώνουν την ποιότητα της επαγγελματικής εκπαίδευσης και

κατάρτισης, της μαθητείας και των μηχανισμών για την επικύρωση των δεξιοτήτων που αποκτώνται εκτός του επίσημου συστήματος.

Η εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας, η δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας, η προώθηση της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μπορεί να υποστηριχθούν συνδυάζοντας κατάλληλα την ευελιξία και την επαρκή ασφάλεια, κατά την εργασία και κατά τη διάρκεια μεταβάσεων. Η προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας με συμβάσεις αορίστου χρόνου, η διασφάλιση ότι οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου αποτελούν σκαλοπάτια και όχι αδιέξοδα, η διευκόλυνση της μετάβασης από μια θέση εργασίας σε άλλη και η διαμόρφωση κατάλληλων συνθηκών ώστε οι επιχειρηματίες να επεκτείνουν τις δραστηριότητές τους αποτελούν βασικούς στόχους. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για την εξασφάλιση ισορροπημένης πολιτικής δράσης στο πεδίο αυτό, κυρίως μέσω της ενίσχυσης της σαφήνειας και της προβλεψιμότητας του νομοθετικού πλαισίου για τις απολύσεις αλλά και της αναγνώρισης της ανάγκης για αποτελεσματικά συστήματα κοινωνικής προστασίας που θα είναι προσαρμοσμένα σε πιο πολυδιάστατες ανάγκες και συνθήκες, ιδίως δε ως απάντηση σε νέες μορφές εργασίας. Παρά ταύτα, ο βαθμός της κάλυψης και της επάρκειας των παροχών ανεργίας και άλλων παροχών και υπηρεσιών διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό, η ύπαρξη αποτελεσματικών ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, που επιτρέπουν την ομαλή μετάβαση από μια θέση εργασίας σε άλλη, είναι πολύ σημαντική για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της παγκοσμιοποίησης και της ψηφιακής αλλαγής.

Παράλληλα με την ανάκαμψη στην οικονομία και την αγορά εργασίας, το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού εξακολούθησε να μειώνεται το 2016, προσεγγίζοντας τα επίπεδα του 2008. Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην πτώση του ποσοστού των νοικοκυριών με χαμηλή ένταση εργασίας και του ποσοστού σοβαρής υλικής στέρησης, ενώ το ποσοστό του κινδύνου (νομισματικής) φτώχειας σταθεροποιήθηκε. Παρά τη μείωσή του, ο συνολικός αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα —118 εκατομμύρια άτομα ή 23,5 % του συνολικού πληθυσμού το 2016—, παρουσιάζοντας σημαντική απόκλιση σε σχέση τον στόχο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Η εισοδηματική ανισότητα μειώθηκε ελαφρώς στην ΕΕ, μετά την αύξηση που είχε καταγράψει στον απόηχο της κρίσης. Το διαθέσιμο εισόδημα του πλουσιότερου 20 % του

πληθυσμού ήταν περίπου πέντε φορές υψηλότερο από εκείνο του φτωχότερου 20 % το 2016, με μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των χωρών (και αύξηση των ανισοτήτων σε κάποιες από αυτές). Ο επίμονος χαρακτήρας των σχετικά μεγάλων εισοδηματικών ανισοτήτων, οι οποίες συχνά συνδέονται με άνισες ευκαιρίες ως προς την πρόσβαση στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την κοινωνική προστασία και αντικατοπτρίζουν μη ικανοποιητικές επιδόσεις στην αγορά εργασίας, εγείρει ανησυχίες όσον αφορά τη δικαιοσύνη, την κοινωνική ένταξη και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Τα κράτη μέλη συνεχίζουν τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, μέσω της βελτίωσης της κάλυψης και της επάρκειας των παροχών και των υπηρεσιών, ιδίως για τους εργαζομένους σε άτυπες μορφές απασχόλησης, και της ενεργού ενθάρρυνσης της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με τις αρχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, ορισμένα κράτη μέλη διεύρυναν την κάλυψη που παρέχουν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης (συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος σε γονική άδεια και σε παροχές ανεργίας και ασθένειας) στους αυτοαπασχολούμενους και τους εργαζομένους με καθεστώς εξωτερικού συνεργάτη, οι οποίοι έως τώρα δεν καλύπτονταν. Εθνικά μέτρα για τη χορήγηση παροχών ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος θεσπίστηκαν για πρώτη φορά σε δύο χώρες, την Ελλάδα και την Ιταλία. Λαμβάνονται επίσης μέτρα για την ενίσχυση της συμμετοχής των δικαιούχων παροχών στην αγορά εργασίας, τα οποία, για παράδειγμα, καθιστούν υποχρεωτική τη συμμετοχή σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και/ή βελτιώνουν τις εξατομικευμένες υπηρεσίες. Εν προκειμένω, είναι σημαντικό να διασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση όλων των εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων, σε συστήματα κοινωνικής προστασίας, και να βελτιωθεί ο συντονισμός μεταξύ των υπηρεσιών απασχόλησης και των κοινωνικών υπηρεσιών, μέσω, μεταξύ άλλων, της δημιουργίας κέντρων ενιαίας εξυπηρέτησης, με γνώμονα την καλύτερη στόχευση όσων χρειάζονται προστασία και τη στήριξη της (επαν)ένταξής τους στην αγορά εργασίας μέσω της παροχής ποιοτικών υπηρεσιών.

Τα συστήματα φορολογίας και παροχών παίζουν σημαντικό ρόλο στη μείωση της φτώχειας και της ανισότητας, αλλά ο υπολογισθείς αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών (εκτός των συντάξεων) στον κίνδυνο φτώχειας εξακολούθησε να μειώνεται ελαφρώς το 2016. Πίσω από τη γενική αυτή εξέλιξη, που δεν λαμβάνει ακόμη υπόψη τις πρόσφατες μεταρρυθμίσεις με στόχο την ενίσχυση της κοινωνικής ασφάλειας, υποκρύπτονται διάφορες εξελίξεις σε επίπεδο χωρών. Ειδικότερα, η εν λόγω μείωση μπορεί να υποδηλώνει μεταβολές

στην επάρκεια και στην κάλυψη των παροχών, την απουσία τιμαριθμικής προσαρμογής (εν μέσω αυξανόμενων, σε γενικές γραμμές, εισοδημάτων), καθώς και μεταβολές στη σύνθεση των νοικοκυριών (και στα σχετικά χαρακτηριστικά των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας). Για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και τη μείωση της φτώχειας, μεταξύ άλλων και μέσω της διακοπής της μεταβίβασής τους από γενιά σε γενιά, τα κράτη μέλη μπορούν να λάβουν περαιτέρω μέτρα σε διάφορους τομείς, που να συνίστανται, μεταξύ άλλων, στη βελτίωση του σχεδιασμού των συστημάτων φορολογίας και παροχών, την προώθηση ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, τη διασφάλιση της πρόσβασης σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και την προαγωγή της ισότητας των φύλων.

Η διαφύλαξη της επάρκειας των συντάξεων, παράλληλα με τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα. Οι πιο πρόσφατες μεταρρυθμίσεις συχνά περιλαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση της επάρκειας των συντάξεων, ιδίως δε των χαμηλότερων. Ειδικότερα, αρκετές χώρες έλαβαν μέτρα για την αύξηση των βασικών συντάξεων ή για τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης στα χαμηλότερα συνταξιοδοτικά εισοδήματα. Η ενίσχυση των επικουρικών συντάξεων και άλλων μορφών συνταξιοδοτικής αποταμίευσης μπορεί επίσης να παίζει θετικό ρόλο στη βελτίωση της επάρκειας των συντάξεων σε ορισμένες χώρες. Στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών θα πρέπει να αποφεύγονται μεταρρυθμίσεις στα συνταξιοδοτικά συστήματα που μπορεί να έχουν ως αποτέλεσμα την πρόωρη αποχώρηση από την αγορά εργασίας, διακυβεύοντας έτσι τη βιωσιμότητα και την επάρκεια των συντάξεων. Εν προκειμένω, και εν όψει του συνεχιζόμενου συνταξιοδοτικού χάσματος μεταξύ ανδρών και γυναικών και του αυξανόμενου κινδύνου φτώχειας για τις ηλικιωμένες γυναίκες, σε ορισμένα κράτη μέλη είναι αναγκαία η λήψη μέτρων που θα διασφαλίζουν την εξίσωση της ηλικίας συνταξιοδότησης για τα δύο φύλα.

Η ισότιμη και έγκαιρη πρόσβαση σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και μακροχρόνια φροντίδα, καθώς και η αποτελεσματική προαγωγή της υγείας και η πρόληψη νόσων, έχουν καθοριστική σημασία για την εξασφάλιση υγιούς και ενεργού πληθυσμού και την επίτευξη οικονομικής ευμάρειας. Σε αρκετά κράτη μέλη υλοποιούνται μεταρρυθμίσεις στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης με σκοπό την ενθάρρυνση της παροχής και της πρόσβασης σε αποτελεσματικές υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, την κατοχύρωση της προαγωγής της καλής υγείας και της πρόληψης νόσων στην πρωτοβάθμια υγειονομική

περίθαλψη, τον εκσυγχρονισμό και την αύξηση της βιωσιμότητας της εξειδικευμένης φροντίδας και της νοσοκομειακής περίθαλψης, και τη βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτά φάρμακα που θα χρησιμοποιούνται κατά τρόπο οικονομικά αποδοτικό, στο πλαίσιο της αρμοδιότητας των κρατών μελών. Ορισμένα κράτη μέλη λαμβάνουν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας των υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης. Αυτό αναμένεται να προάγει την κοινωνική ένταξη και να μειώσει τα εμπόδια στη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των μελών της οικογένειας που προσφέρουν φροντίδα, ειδικά δε των γυναικών.

Η εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου έχει καθοριστική σημασία για την επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης και, παράλληλα, τη διασφάλιση των οικονομικών επιδόσεων. Ο κοινωνικός διάλογος παίζει κεντρικό ρόλο στην ενίσχυση των κοινωνικών δικαιωμάτων και στη βελτίωση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης. Ο βαθμός και ο αντίκτυπος της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των σχετικών μεταρρυθμίσεων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ποικιλομορφία των πρακτικών και των θεσμικών πλαισίων στα διάφορα κράτη μέλη, καθώς και στον ποικίλο βαθμό αρμοδιότητας και συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων. Μολονότι δεν υπάρχει ένα μοναδικό μοντέλο που να λειτουργεί ως σημείο αναφοράς, είναι σημαντικό ότι οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν ενεργά σε όλα τα στάδια της χάραξης και της εφαρμογής πολιτικών, στο πνεύμα του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

1. ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Στην παρούσα ενότητα περιλαμβάνεται επισκόπηση της αγοράς εργασίας και των κοινωνικών τάσεων και προκλήσεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, που παρέχει λεπτομερή αναλυτική περιγραφή των σημαντικότερων τομέων της απασχόλησης και της κοινωνικής πολιτικής.

1.1 *Τάσεις της αγοράς εργασίας*

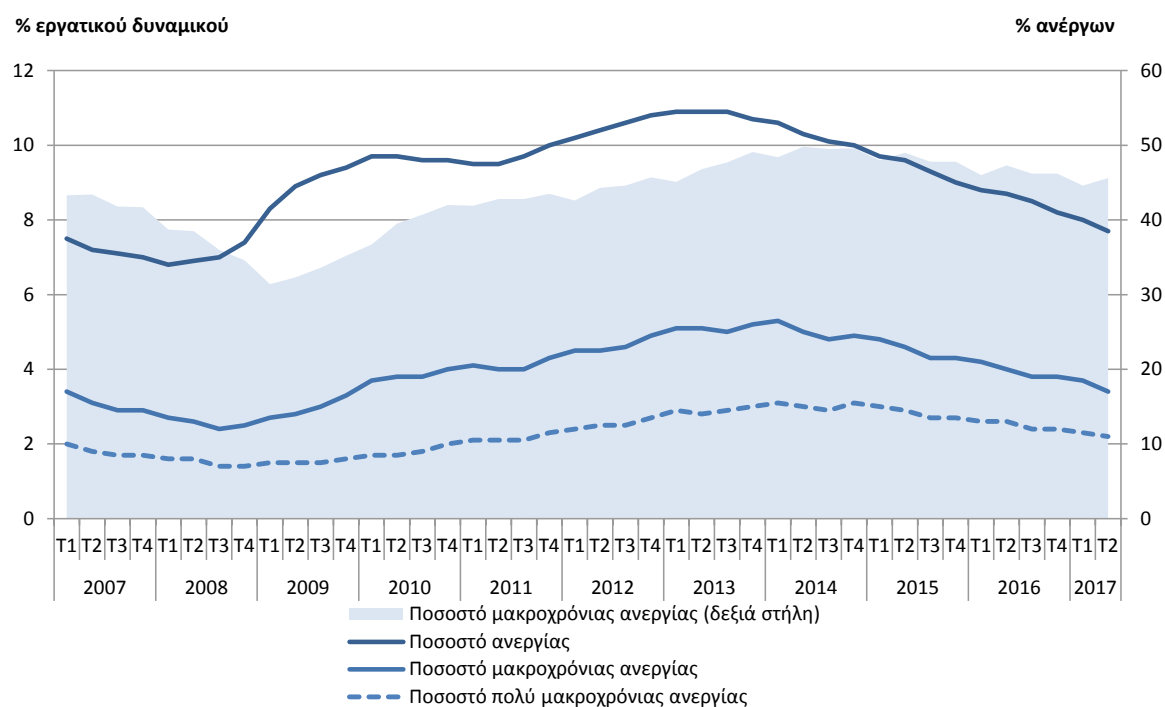
Οι συνθήκες της αγοράς εργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση βελτιώθηκαν σημαντικά το 2016 και το πρώτο εξάμηνο του 2017, και σημειώθηκε ουσιαστική πρόοδος προς την επίτευξη του στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για το ποσοστό απασχόλησης. Το ποσοστό απασχόλησης (άτομα 20-64 ετών) κατέγραψε τη μεγαλύτερη αύξηση μετά την κρίση, κατά 1 εκατοστιαία μονάδα, σε 71,1 % το 2016. Κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2017 εξακολούθησε να αυξάνεται, φτάνοντας το 72,2 % στο δεύτερο τρίμηνο του 2017², το υψηλότερο ποσοστό που έχει καταγραφεί ποτέ στην ΕΕ. Παράλληλα, τα άτομα που εργάζονται ανήλθαν σε 235,4 εκατομμύρια κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2017, αριθμός που αντιστοιχεί σε 3,5 εκατομμύρια περισσότερες θέσεις εργασίας σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Εάν το ποσοστό απασχόλησης εξακολουθήσει να αυξάνεται με τους σημερινούς ρυθμούς, θα είναι σε γενικές γραμμές εφικτή η επίτευξη του στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» για ποσοστό απασχόλησης 75 %. Η κατάσταση βελτιώθηκε σημαντικά και στην ευρωζώνη, όπου το ποσοστό απασχόλησης αναρριχήθηκε στο υψηλότερό του επίπεδο (70,9 %) το δεύτερο τρίμηνο του 2017. Η ανάκαμψη της απασχόλησης υποστηρίζεται από τη σταθερή αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, καθώς το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας (άτομα 15-64 ετών) ανήλθε στο επίπεδο ρεκόρ του 73,4 % το δεύτερο τρίμηνο του 2017 (73 % στην ευρωζώνη).

² Στην ενότητα αυτή χρησιμοποιούνται εξ ολοκλήρου στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις [lfsi_emp_q].

Η συνεχιζόμενη αύξηση της απασχόλησης μεταφράζεται σε συνεχιζόμενη μείωση του ποσοστού ανεργίας (άτομα 15-74 ετών), το οποίο κατήλθε στο 7,7 % το δεύτερο τρίμηνο του 2017 (9,2 % στην ευρωζώνη), προσεγγίζοντας σιγά σιγά το προ της κρίσης επίπεδο. Η εξέλιξη αυτή είναι ακόμη πιο θετική εάν ληφθεί υπόψη ότι περισσότερα άτομα που ήταν προηγουμένως άεργα εισήλθαν στην αγορά εργασίας και αύξησαν το μέγεθος του εργατικού δυναμικού (μεταξύ των οποίων και περισσότεροι αναζητούντες εργασία).

Η ανεργία των νέων και η μακροχρόνια ανεργία μειώνονται με ταχύ ρυθμό. Αν και παραμένει ακόμα υψηλό (ιδίως σε ορισμένα κράτη μέλη), το ποσοστό της ανεργίας των νέων μειώθηκε κατά περίπου 2 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, στο 17 % το δεύτερο τρίμηνο του 2017 (19,1 % στην ευρωζώνη). Πλέον είναι περίπου 7 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από τη μέγιστη τιμή του 23,9 % που καταγράφηκε το πρώτο τρίμηνο του 2013. Το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (δηλαδή των ατόμων που παραμένουν άνεργα για διάστημα άνω των 12 μηνών ως ποσοστό επί του ενεργού πληθυσμού) ακολούθησε παρόμοια τάση, καθώς μειώθηκε σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες σε 3,4 % το δεύτερο τρίμηνο του 2017 (4,7 % στην ευρωζώνη). Μείωση κατέγραψε και το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας επί της συνολικής ανεργίας, παραμένοντας ωστόσο στα υψηλά επίπεδα του 45,6 % (49,7 % στην ευρωζώνη) και ξεπερνώντας μάλιστα το 50 % σε ορισμένα κράτη μέλη. Επιπλέον, το ποσοστό ιδιαίτερα μακροχρόνιας ανεργίας (δηλαδή των ατόμων που παραμένουν άνεργα για διάστημα άνω των 24 μηνών) μειώνεται με πολύ αργό ρυθμό, γεγονός που αυξάνει τον κίνδυνο να παγιωθεί.

Διάγραμμα 1: Ποσοστά ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας και ποσοστό τους στην ΕΕ

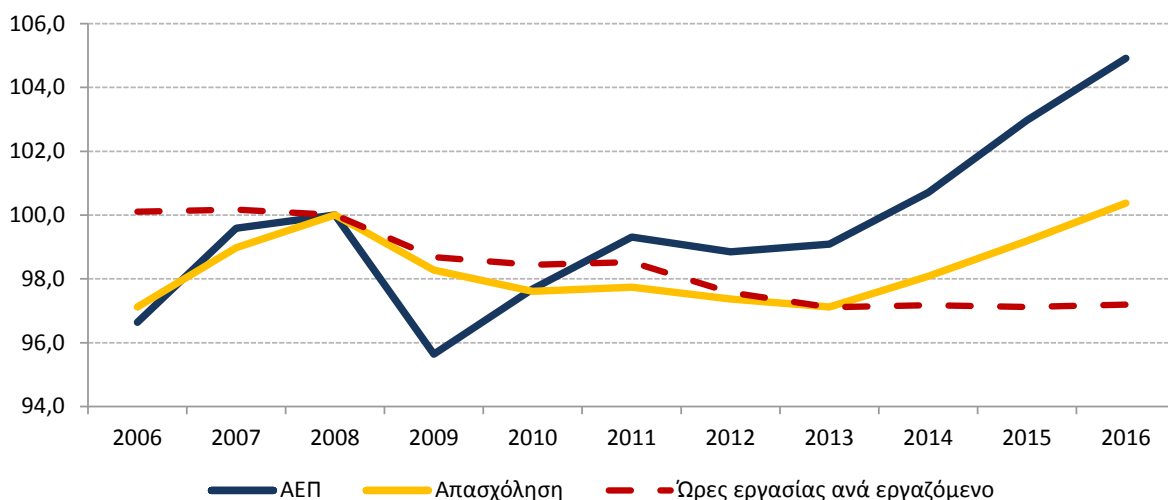

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Η ένταση της ανάκαμψης της απασχόλησης και της μείωσης είναι εντυπωσιακή, δεδομένης της σταθερής αλλά συγκρατημένης αύξησης του ΑΕΠ³. Η τάση αυτή εκδηλώθηκε έντονα τα τελευταία δύο χρόνια, τόσο στην ΕΕ όσο και στην ευρωζώνη. Ωστόσο, η αναιμική αύξηση των ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο αποτελεί ένδειξη ότι στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να υπάρχει ορισμένος βαθμός αδράνειας, δεδομένου ότι το ποσοστό τους παρέμεινε περίπου 3 % χαμηλότερο από το προ της κρίσης επίπεδο στην ΕΕ (διάγραμμα 2) και περίπου 4 % στην ευρωζώνη. Στην εξέλιξη αυτή συνέβαλε η αύξηση της μερικής απασχόλησης και, σε μικρότερο βαθμό, η μείωση των ωρών εργασίας των εργαζομένων με πλήρη απασχόληση. Ωστόσο, κατά το 2016 η πλήρης απασχόληση αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό από τη μερική απασχόληση (όπως παρουσιάζεται στη συνέχεια της ενότητας).

³ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. έκθεση με τίτλο «Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2017» (Εξελίζει ως προς την απασχόληση και τις κοινωνικές προκλήσεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2017) (σ. 22), και έκθεση με τίτλο «Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2017» (Εξελίζει ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2017) (σ. 10 και 19).

Διάγραμμα 2: Αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ, της απασχόλησης και των ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο στην ΕΕ (σφωρευτική μεταβολή – δείκτης με βάση το 2008 = 100)

Πηγή: Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί (υπολογισμοί της ΓΔ EMPL).

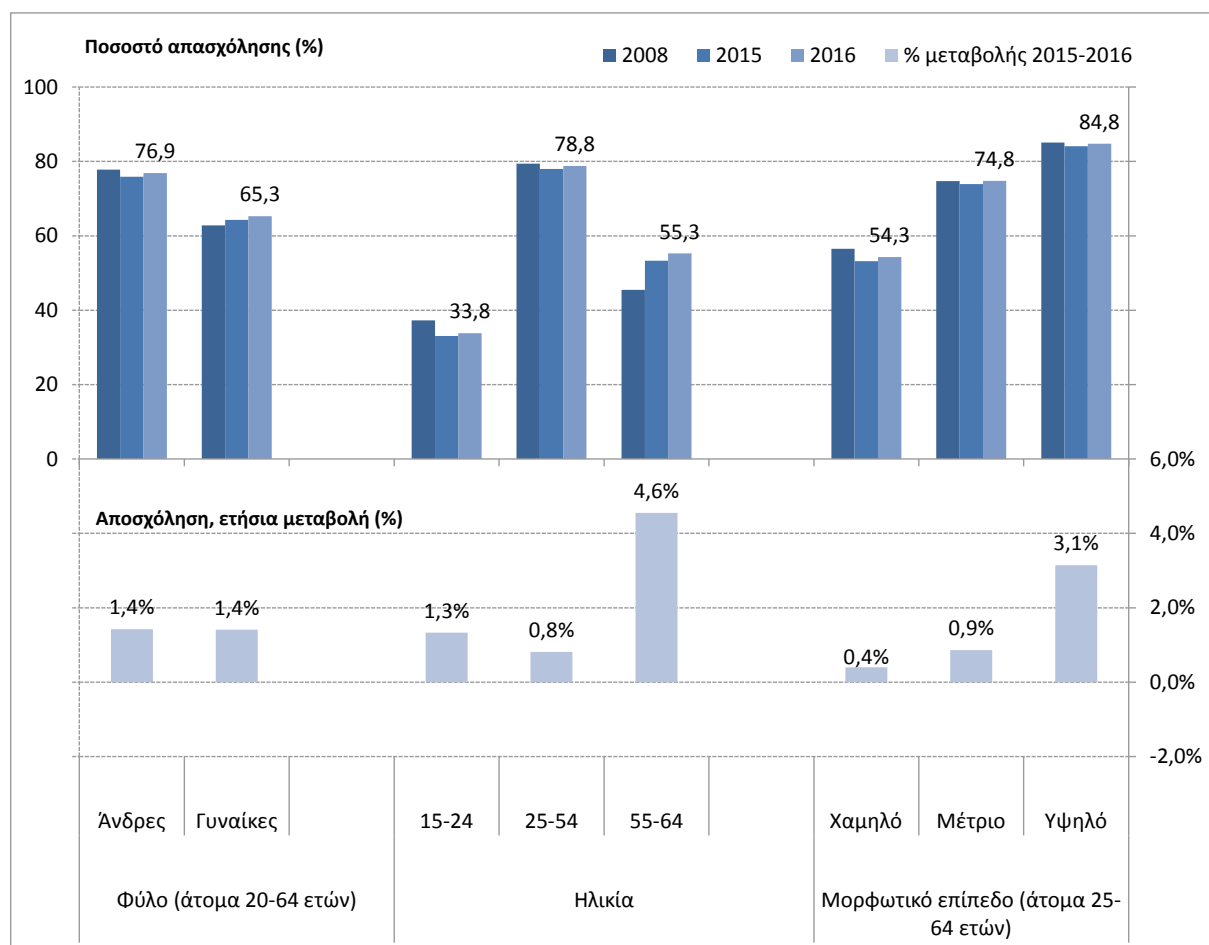
Η αύξηση της απασχόλησης είναι ισχυρότερη στους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 3, η μεγαλύτερη αύξηση της απασχόλησης, κατά 4,6 % το 2016, καταγράφηκε στους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας (55-64 ετών). Το ποσοστό αυτό έρχεται να προστεθεί στο συνεχώς αυξανόμενο ποσοστό απασχόλησης στην εν λόγω ομάδα κατά την μετά την κρίση περίοδο, από 45,5 % το 2008 σε 55,3% το 2016, αλλά και στην αντίστοιχη αύξηση του ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας (σε 59,1 % το 2016). Η τάση αυτή αντικατοπτρίζει τις υπό εξέλιξη μεταρρυθμίσεις των εθνικών συνταξιοδοτικών συστημάτων, που αποβλέπουν στη βελτίωση της βιωσιμότητάς τους και στην αύξηση της προσφοράς εργασίας στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών (συμπεριλαμβανομένης της επιμήκυνσης του προσδόκιμου ζωής). Όπως το 2015, η αύξηση της απασχόλησης ήταν συγκριτικά χαμηλότερη στους νέους εργαζόμενους (15-24 ετών) και στους εργαζόμενους που βρίσκονται στην πλέον παραγωγική ηλικία (25-54 ετών), αν και στην περίπτωση της πρώτης ομάδας ο ρυθμός αύξησης ήταν υψηλότερος (1,3 % έναντι 0,8 %). Ενόψει του αμετάβλητου ποσοστού συμμετοχής στην αγορά εργασίας (41,5 % τόσο το 2015 όσο και το 2016), η συστηματική δημιουργία θέσεων εργασίας στους νέους συνέβαλε στη μείωση της ανεργίας των νέων. Η αύξηση της απασχόλησης ήταν παρόμοια για τα δύο φύλα, όπως συνέβη και το 2015. Η απασχόληση τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών αυξήθηκε κατά 1,4 % σε σχέση με το 2016. Αυτό σημαίνει ότι παρά το γεγονός ότι το

ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε και για τις δυο ομάδες (κατά 1 εκατοστιαία μονάδα, σε 76,9 % και 65,3 % αντίστοιχα) το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση παρέμεινε αγεφύρωτο.

Η απασχόληση αυξήθηκε μεν σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης, η μεγαλύτερη αύξηση, όμως, καταγράφηκε στους εργαζόμενους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Όντως, ο αριθμός των ατόμων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που εργάζονται αυξήθηκε κατά 3,1% το 2016 (ηλικιακή ομάδα 25-64 ετών). Η αύξηση για τους εργαζόμενους με μέση ειδίκευση (δηλαδή, ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης) και χαμηλής ειδίκευσης (κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή χαμηλότερης) ήταν συγκριτικά χαμηλότερη (0,4 % και 0,9 % αντίστοιχα)⁴. Αναλυτικές τάσεις ανά κράτος μέλος παρέχονται σε επόμενες ενότητες της έκθεσης.

⁴ Εντούτοις, το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων με χαμηλή ειδίκευση αυξήθηκε δυσανάλογα (κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες) λαμβανομένης υπόψη της μείωσης του πληθυσμού ηλικίας 25-64 με επίπεδο κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και χαμηλότερο.

Διάγραμμα 3: Ποσοστά απασχόλησης και αύξηση της απασχόλησης μεταξύ των διαφόρων ομάδων στην ΕΕ

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Η ανάκαμψη δίνει ώθηση τόσο στις μόνιμες όσο και στις προσωρινές θέσεις εργασίας, ενώ αυξάνεται ολοένα το ποσοστό των ωραρίων πλήρους απασχόλησης. Σε απόλυτες τιμές, η αύξηση του αριθμού των εργαζομένων με συμβάσεις εργασίας αορίστου χρόνου το 2016 υπερέβη εκείνη των εργαζομένων με συμβάσεις εργασίας ορισμένου χρόνου (2,7 εκατομμύρια έναντι 0,6 εκατομμυρίων), αν και, ως ποσοστό, η αύξηση ήταν μεγαλύτερη για τις τελευταίες. Το ποσοστό των προσωρινών απασχολούμενων επί του συνόλου των απασχολούμενων παρέμεινε σταθερό στο 14,2 % (αναλυτικότερα στοιχεία στην ενότητα 3.3.1). Η αυτοαπασχόληση σημείωσε οριακή μόνο αύξηση (κατά 0,3 %) το 2016, με το υψηλότερο ποσοστό να καταγράφεται στους αυτοαπασχολούμενους χωρίς υπαλλήλους (αναλυτικότερα στοιχεία στην ενότητα 3.1.1). Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο σημείο του κεφαλαίου, από την εκδήλωση της κρίσης ο αριθμός των εργαζομένων μερικής απασχόλησης

αυξήθηκε σημαντικά (κατά περίπου 11 % συγκριτικά με το 2008), ενώ η πλήρης απασχόληση μειώθηκε (κατά 2 %). Ωστόσο, η τάση αυτή ενδεχομένως να βρίσκεται στα πρόθυρα αλλαγής, καθώς το 2016 δημιουργήθηκαν κατ' αναλογία περισσότερες θέσεις πλήρους απασχόλησης παρά μερικής (κάτι που μετά το 2008 συνέβη μόνο μία φορά, το 2014). Επίσης, το ποσοστό της αναγκαστικής μερικής απασχόλησης μειώθηκε το 2016 από 29,1 % σε 27,7 %. Σε εναρμόνιση με την τάση των τελευταίων ετών, οι περισσότερες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν στον τομέα της παροχής υπηρεσιών (+1,7 %). Ικανοποιητική ήταν και η αύξηση στους τομείς της βιομηχανίας και των κατασκευών (+1 % και στις δύο περιπτώσεις). Στις κατασκευές, η αύξηση της απασχόλησης κατέγραψε θετικό πρόσημο για πρώτη φορά από το 2008 —αν και συγκριτικά με το εν λόγω έτος στον συγκεκριμένο τομέα απασχολούνται 18 % λιγότερα άτομα. Οι θέσεις εργασίας στον τομέα της γεωργίας μειώθηκαν κατά 4 % το 2016, παρουσιάζοντας μακροπρόθεσμη καθοδική τάση.

1.2 Κοινωνικές τάσεις

Οι βελτιωμένες συνθήκες της αγοράς εργασίας επέφεραν γενικότερη βελτίωση στην οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών. Το πραγματικό ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ), το οποίο μετρά το εισόδημα που διαθέτουν τα νοικοκυριά για κατανάλωση ή αποταμίευση, προσαρμοσμένο ως προς την επίδραση των φόρων και των κοινωνικών παροχών, αυξήθηκε το 2016 για τρίτο κατά σειρά έτος, φτάνοντας στα επίπεδα του 2009, έτος κατά το οποίο είχε καταγραφεί η προηγούμενη μέγιστη τιμή⁵. Από τα τριμηνιαία στοιχεία προκύπτει σταθερή αύξηση της τάξης του 2 % σε ετήσια βάση το 2016. Η αύξηση συνεχίστηκε το πρώτο τρίμηνο το 2017, αν και με βραδύτερο ρυθμό⁶. Η πρόσφατη αύξηση οφείλεται στα υψηλότερα εισοδήματα από εργασία, καθώς το εισόδημα από αυτοαπασχόληση και, ιδίως, το εισόδημα από εξαρτημένη εργασία αυξάνεται με σταθερό ρυθμό, γεγονός που αποδίδεται πρωτίστως στην αύξηση των ποσοστών απασχόλησης και δευτερευόντως σε αύξηση των μισθών. Οι αυξήσεις των κοινωνικών παροχών είχαν ως αποτέλεσμα και την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, η συμβολή τους,

⁵ Έκθεση με τίτλο «Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2017» (Εξελίξεις ως προς την απασχόληση και τις κοινωνικές προκλήσεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2017), σ. 39.

⁶ Για περισσότερες πληροφορίες βλ. έκθεση με τίτλο «Employment and Social Developments in Europe, Quarterly Review - October 2017» (Εξελίξεις ως προς την απασχόληση και τις κοινωνικές προκλήσεις στην Ευρώπη, τριμηνιαία ανασκόπηση - Οκτώβριος 2017), σ. 33-34.

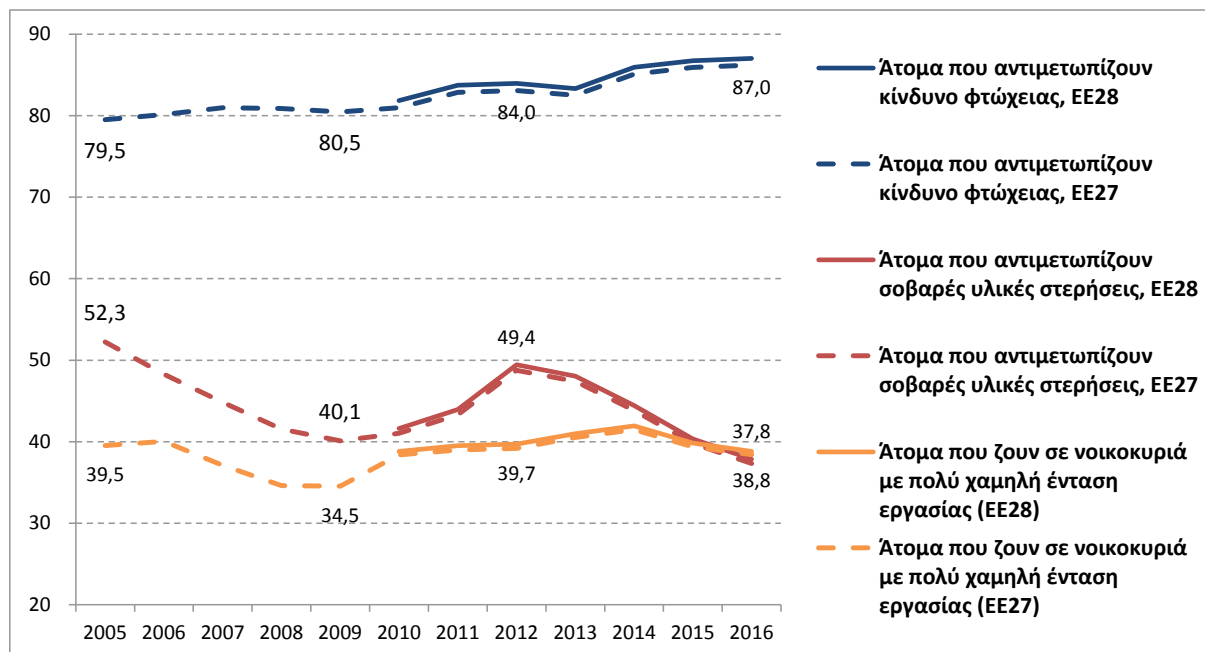
ωστόσο, στη συνολική αύξηση του ΑΔΕΝ μειώθηκε κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2016. Τα εισοδήματα από ακίνητα και άλλες πηγές παρέμειναν σταθερά τα προηγούμενα χρόνια, ενώ η αύξηση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και των φόρων είχε αρνητική συμβολή στην αύξηση του ΑΔΕΝ.

Η βελτίωση της κατάστασης των νοικοκυριών από την άποψη των εισοδημάτων επέφερε μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (δείκτης AROPE⁷). Ο εν λόγω δείκτης συνέχισε να βελτιώνεται για τέταρτο κατά σειρά έτος το 2016, καθώς μειώθηκε σε 23,5% (από 23,8 % το προηγούμενο έτος), και προσεγγίζει πλέον το κατώτατο επίπεδο του 23,3 % που κατέγραψε το 2009. Παρά ταύτα, η πρόοδος ως προς την επίτευξη του πρωταρχικού στόχου της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» —της απαλλαγής τουλάχιστον 20 εκατομμυρίων ανθρώπων από τη φτώχεια συγκριτικά με το 2008— παραμένει ανεπαρκής. Περίπου 118 εκατομμύρια άτομα αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού το 2016, δηλαδή περίπου 700.000 περισσότερα σε σχέση με το 2008⁸. Ο κίνδυνος ήταν πιο εκτεταμένος σε συγκεκριμένες ομάδες: παιδιά (ηλικίας 0-17 ετών, 26,4 %), νέοι (ηλικίας 18-24, 30,5 %), καθώς και άτομα έως κατώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (34,9 %) και άτομα με αναπηρίες (ηλικίας 6+ ετών, 29,9 %). Κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού αντιμετωπίζουν και τα δύο τρίτα των ανέργων το 2016. Τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ αντιμετωπίζουν κατά κανόνα μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (39,1 % το 2015). Από την άλλη πλευρά, οι ηλικιωμένοι (ηλικίας 65+ ετών) εξακολουθούν να έχουν σχετικά καλύτερη προστασία (που επιδεινώθηκε ελαφρώς, από 17,4 % το 2015 σε 18,3 % το 2016).

⁷ Άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας (δείκτης AROP) και/ή πλήττονται από σοβαρή υλική στέρηση και/ή ζουν σε νοικοκυριά με μηδενική ή πολύ χαμηλή ένταση εργασίας.

⁸ Ο μέσος αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για την ΕΕ-28 το 2008 βασίζεται σε εκτίμηση της Eurostat, καθώς για την Κροατία υπάρχουν διαθέσιμα αριθμητικά στοιχεία μόνο από το 2010 και μετά.

Διάγραμμα 4: Υποδείκτες του δείκτη «Άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού», 2005-2016

Πηγή: Eurostat, SILC. Σημείωση: ως ΕΕ27 στο διάγραμμα αυτό νοείται η ΕΕ πλην της Κροατίας (για την οποία υπάρχουν στοιχεία μόνο από το 2010 και έπειτα).

Μεταξύ των επιμέρους στοιχείων του δείκτη AROPE, η νομισματική φτώχεια παραμένει η πιο ουσιαστική πρόκληση. Ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας (δείκτης AROPE⁹) αυξανόταν επί σειρά ετών μετά την κρίση, ως αποτέλεσμα της δεινής κατάστασης στην οποία βρισκόταν η οικονομία και η αγορά εργασίας έως τα μέσα του 2014, φτάνοντας στη μέγιστη τιμή των 87 εκατομμυρίων το 2016¹⁰. Εντούτοις, ως ποσοστό επί του πληθυσμού, ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας σταθεροποιήθηκε το 2015 και το 2016 (17,3 % και για τα δύο έτη), χάρη στην ανάκαμψη και στη βελτίωση των συνθηκών της αγοράς εργασίας. Παρά ταύτα, εξακολουθεί να είναι υψηλότερο από το προ της κρίσης επίπεδο του 16,4 % που καταγράφηκε το 2009. Από τις ταχείες εκτιμήσεις για το εισοδηματικό έτος 2016 προκύπτει

⁹ Τα άτομα θεωρείται ότι αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας αν το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημά τους είναι κάτω από το 60 % του εθνικού ισοδύναμου διάμεσου εισοδήματος.

¹⁰ Ο αριθμός υπολογίστηκε βάσει των εισοδημάτων του 2015, με την εξαίρεση του Ηνωμένου Βασιλείου (έτος της έρευνας) και της Ιρλανδίας (εισοδήματα του δωδεκαμήνου προ της έρευνας). Σημ.: δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για την Ιρλανδία στις 31 Οκτωβρίου 2017.

ότι η νομισματική φτώχεια σταθεροποιήθηκε περαιτέρω στην πλειονότητα των κρατών μελών.

Ο αριθμός των ατόμων που πλήττονται από σοβαρή υλική στέρηση (δείκτης SMD¹¹) βρίσκεται σε πτώση από το 2013, και το 2016 κατήλθε στο χαμηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί ποτέ (37,8 εκατομμύρια). Ο αριθμός αυτός ισοδυναμεί με το 7,5 % του πληθυσμού της ΕΕ (από 8,1 % το 2015). Στη μείωσή του, που αντικατοπτρίζει υποχώρηση της απόλυτης φτώχειας, οφείλεται κατά κύριο λόγο ο μειωμένος αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Χάρη στη βελτίωση της κατάστασης της αγοράς εργασίας μειώθηκε το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε (οιονεί) νοικοκυριά ανέργων¹². Το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 10,4% (ή 38,8 εκατομμύρια) το 2016, σημειώνοντας πτώση σε σχέση με τη μέγιστη τιμή του 11,2 % που καταγράφηκε το 2014. Ωστόσο, σε έναν ευρύτερο χρονικό ορίζοντα, παρέμεινε αυξημένο συγκριτικά με το 2008 (9,2 %).

Ο κίνδυνος φτώχειας των εργαζομένων εξακολουθεί να παρουσιάζει αυξητική τάση (η οποία ξεκίνησε με την κρίση), επηρεάζοντας το 9,6% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού το 2016. Η τιμή αυτή εξακολουθεί να είναι υψηλότερη από την κατώτατη τιμή του 8,3 % που καταγράφηκε το 2010, και μεταφράζεται σε έναν αριθμό εργαζομένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ο οποίος υπερβαίνει τα 32 εκατομμύρια. Η απασχόληση, παρά την καθοριστική σημασία που έχει για τη μείωση του κινδύνου φτώχειας, δεν αρκεί πάντοτε από μόνη της για την απαλλαγή των ανθρώπων από τη φτώχεια. Η αύξηση των άτυπων μορφών απασχόλησης και της πώλωσης στον τομέα της απασχόλησης ενδέχεται να επηρεάσει τα μελλοντικά αποτελέσματα αυτού του δείκτη.

Η εισοδηματική ανισότητα άρχισε να μειώνεται ελαφρώς το 2016, μετά την αύξηση που είχε καταγράψει στον απόηχο της κρίσης. Ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (δηλ. ο λόγος των εισοδημάτων του 20 % του πληθυσμού με τα υψηλότερα εισοδήματα προς τα

¹¹ Ως σοβαρή υλική στέρηση (SMD) ορίζεται η αναγκαστική αδυναμία των ατόμων να πληρώνουν για τέσσερα τουλάχιστον από τα ακόλουθα υλικά αγαθά: (1) να εξοφλούν εμπρόθεσμα το ενοίκιο, το στεγαστικό δάνειο ή τους λογαριασμούς υπηρεσιών κοινής ωφελείας· (2) να θερμαίνουν επαρκώς την κατοικία τους· (3) να αντεπεξέρχονται σε αιφνίδιες δαπάνες· (4) να καταναλώνουν κρέας, ψάρι ή τροφή με ισοδύναμο πρωτεΐνης κάθε δεύτερη ημέρα· (5) να περνούν μια εβδομάδα διακοπών μία φορά το χρόνο μακριά από την κατοικία τους· (6) να συντηρούν αυτοκίνητο· (7) να έχουν πλυντήριο· (8) να έχουν έγχρωμη τηλεόραση· (9) να έχουν τηλέφωνο.

¹² Άτομα ηλικίας 0-59 ετών που ζουν σε νοικοκυριά όπου οι ενήλικες (εξαιρουμένων των συντηρούμενων τέκνων) απασχολήθηκαν λιγότερο από το 20 % της συνολικής πλήρους διαθεσιμότητάς τους προς εργασία κατά τους προηγούμενους 12 μήνες.

εισοδήματα του 20 % του πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα) υποχώρησε ελαφρώς από 5,2 το 2015 σε 5,1 το 2016, μετά την αύξηση που είχε καταγράψει σε σχέση με το 4,9 του 2009. Αυτή η συγκρατημένη εξέλιξη αποτυπώνει τη βελτίωση των συνθηκών στην οικονομία και την αγορά εργασίας. Εντούτοις, ο δείκτης του μέσου όρου της ΕΕ όσον αφορά την εισοδηματική ανισότητα υποκρύπτει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών (βλ. ενότητα 3.4).

2. ΕΠΙΛΕΚΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΙΝΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων, ο οποίος υπογράφηκε ως διοργανική διακήρυξη από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και την Επιτροπή τον Νοέμβριο του 2017, διατυπώνει μια σειρά βασικών αρχών και δικαιωμάτων που έχουν σκοπό να στηρίζουν τη δημιουργία δίκαιων και εύρυθμων αγορών εργασίας και συστημάτων πρόνοιας. Σκοπός του είναι να αποτελέσει πυξίδα για μια ανανεωμένη διαδικασία σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών με γνώμονα τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και διαβίωσης.

Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων συνοδεύεται από έναν νέο κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων για την παρακολούθηση των επιδόσεων και των τάσεων μεταξύ των κρατών μελών¹³. Στην παρούσα έκδοση της κοινής έκθεσης για την απασχόληση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από τον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, ο οποίος αντικαθιστά τον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών που συμφωνήθηκε το 2013¹⁴. Ο νέος πίνακας αποτελεσμάτων περιλαμβάνει μια σειρά **πρωταρχικών δεικτών** ώστε να ελέγχονται οι επιδόσεις των κρατών μελών ως προς την απασχόληση και τα κοινωνικά ζητήματα με γνώμονα τις τρεις ευρύτερες διαστάσεις που προσδιορίζονται στο πλαίσιο του πυλώνα: (i) ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας, (ii) δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας, και (iii) δημόσια στήριξη / κοινωνική προστασία και ένταξη. Η ανάλυση αυτή εντάσσεται στο ευρύτερο μεταρρυθμιστικό πλαίσιο που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3.

2.1 Επεξήγηση του πίνακα αποτελεσμάτων

Ο κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων θα αποτελέσει κεντρικό εργαλείο για την παρακολούθηση της σύγκλισης με γνώμονα τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και

¹³ SWD(2017) 200 final, που συνοδεύει την ανακοίνωση COM(2017) 250 final, της 26ης Απριλίου 2017.

¹⁴ Οι πρωταρχικοί δείκτες που περιλαμβάνονταν και στον παλαιό πίνακα αποτελεσμάτων επισημαίνονται με αστερίσκο στο παράρτημα 1.

διαβίωσης. Περιλαμβάνει κυρίως τους ακόλουθους 14 πρωταρχικούς δείκτες που αξιολογούν τις ευρύτερες τάσεις στην απασχόληση και την κοινωνία¹⁵:

- *Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας:*
 1. Ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, άτομα 18-24 ετών
 2. Χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης, άτομα 20-64 ετών
 3. Εισοδηματική ανισότητα υπολογιζόμενη ως λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος - S80/S20
 4. Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE)
 5. Νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ποσοστό ΕΑΕΚ), άτομα 15-24 ετών
- *Δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας¹⁶:*
 6. Ποσοστό απασχόλησης, άτομα 20-64 ετών
 7. Ποσοστό ανεργίας, άτομα 15-74 ετών
 8. Συμμετέχοντες σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας ανά 100 άτομα που επιθυμούν να εργαστούν
 9. Ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών σε πραγματικούς όρους, κατά κεφαλή¹⁷
 10. Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα, σε ευρώ
- *Δημόσια στήριξη / κοινωνική προστασία και ένταξη:*

¹⁵ Στη μεγάλη τους πλειονότητα οι δείκτες αυτοί είναι ενταγμένοι στα υφιστάμενα πλαίσια και εργαλεία αξιολόγησης που έχουν συμφωνηθεί με την Επιτροπή Απασχόλησης και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας, δηλ. το πλαίσιο κοινής αξιολόγησης και τους πίνακες που περιλαμβάνονται στον δείκτη επιδόσεων απασχόλησης και τον δείκτη επιδόσεων κοινωνικής προστασίας. Η Επιτροπή Απασχόλησης και η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (και οι υποομάδες τους για τους επιμέρους δείκτες) εξέτασαν την πρακτική εφαρμογή του πίνακα αποτελεσμάτων μετά τη θέσπισή του τον Απρίλιο του 2017. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιτροπές κατέληξαν σε συμφωνία για τη χρήση των πρωταρχικών δεικτών στο πλαίσιο της κοινής έκθεσης για την απασχόληση για το έτος 2018, και για την αξιολόγηση των επιδόσεων των κρατών μελών μέσω της από κοινού συμφωνηθείσας μεθόδου που εφαρμόστηκε σε προηγούμενες κοινές εκθέσεις για την απασχόληση.

¹⁶ Στο πλαίσιο του διαλόγου με την Επιτροπή Απασχόλησης και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας σχετικά με την πλήρη μορφή του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, (ορισμένα) κράτη μέλη εξέφρασαν την προτίμησή τους στην εξεύρεση δύο εναλλακτικών δεικτών αντί των δεικτών 8 και 10.

¹⁷ Μετά από αίτημα των επιτροπών, ο δείκτης αυτός υπολογίζεται με χρήση του εισοδήματος σε μη διορθωμένη μορφή (δηλ. χωρίς να συνεκτιμώνται οι κοινωνικές παροχές σε είδος) και χωρίς αναφορά στη χρήση μονάδων αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ).

11. Αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας¹⁸
12. Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας
13. Ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα
14. Ποσοστό πληθυσμού με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων.

Η κοινή μέθοδος που χρησιμοποιείται για την ανάλυση του πίνακα αποτελεσμάτων συμφωνήθηκε από την Επιτροπή Απασχόλησης και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (βλ. παράρτημα 3 για αναλυτικότερα στοιχεία). Βάσει αυτής γίνεται αξιολόγηση της κατάστασης και των εξελίξεων στα κράτη μέλη εξετάζοντας το επίπεδο και την ετήσια μεταβολή¹⁹ κάθε πρωταρχικού δείκτη που περιλαμβάνεται στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων. Τα επίπεδα και οι μεταβολές κατηγοριοποιούνται βάσει της απόκλισής τους από τον αντίστοιχο (μη σταθμισμένο) μέσο όρο της ΕΕ. Στη συνέχεια, οι επιδόσεις των κρατών μελών σε σχέση με τα επίπεδα και τις μεταβολές συνδυάζονται (με τη χρήση προκαθορισμένου πίνακα) ώστε κάθε κράτος μέλος να ενταχθεί σε μία από τις επτά κατηγορίες («βέλτιστη επίδοση», «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή», «επίδοση στον μέσο όρο/ουδέτερη επίδοση», «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη», «να δοθεί προσοχή» και «κρίσιμες καταστάσεις»). Σε αυτή τη βάση, στον πίνακα 1 παρατίθεται σύνοψη των ενδείξεων του πίνακα αποτελεσμάτων με βάση τα πιο πρόσφατα στοιχεία που είναι διαθέσιμα για κάθε δείκτη.

Η ανάγνωση του πίνακα επιβάλλεται να γίνεται προσεκτικά και όχι μηχανιστικά. Για τον σκοπό αυτό, στο κεφάλαιο 3 παρουσιάζεται λεπτομερής ανάλυση των δεκατεσσάρων δεικτών, συμπεριλαμβανομένων μακροπρόθεσμων τάσεων και πρόσθετων δεικτών, όταν κρίνεται σκόπιμο. Επίσης, οι προσεχείς εκθέσεις ανά χώρα θα περιλαμβάνουν διεξοδική ανάλυση όλων των «κρίσιμων καταστάσεων» και πρόσθετα στοιχεία όσον αφορά το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο, για την καλύτερη αποτίμηση, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, των προκλήσεων που αντιμετωπίζει κάθε χώρα. Τα παραπάνω θα αποτελέσουν

¹⁸ Υπολογίζεται ως η διαφορά, επί του συνολικού πληθυσμού, μεταξύ του ποσοστού ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας πριν και μετά τις κοινωνικές παροχές.

¹⁹ Με την εξαίρεση του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών, το οποίο αξιολογείται ως αριθμοδείκτης (2008=100, ώστε να αποτυπώνεται η μεταβολή συγκριτικά με τα προ της κρίσης επίπεδα) και των μεταβολών που επήλθαν το τελευταίο έτος.

την αναλυτική βάση για τις προτάσεις συστάσεων ανά χώρα που ενδεχομένως θα υποβάλει η Επιτροπή.

2.2 Στοιχεία που προκύπτουν από τον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων

Η σύγκλιση ως προς την «κοινωνική πρόοδο» με γνώμονα τις διαστάσεις που προσδιορίζονται στον πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων προϋποθέτει την ανάληψη δράσης. Από την ανάλυση των πρωταρχικών δεικτών, για 17 κράτη μέλη προκύπτει τουλάχιστον μία «κρίσιμη κατάσταση». Στα 14 πεδία που αξιολογήθηκαν διαπιστώθηκαν 50 «κρίσιμες καταστάσεις», που αντιπροσωπεύουν σχεδόν το 13 % του συνολικού αριθμού αξιολογήσεων. Οι τρεις πιο προβληματικές κατηγορίες —«κρίσιμη κατάσταση, «να δοθεί προσοχή» και «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη»— αριθμούν αθροιστικά 129 αξιολογήσεις, ήτοι σχεδόν το ένα τρίτο του συνόλου των αξιολογήσεων.

Από τη σκοπιά των τριών ευρύτερων διαστάσεων που καλύπτει ο πίνακας αποτελεσμάτων, προβληματικές ενδείξεις παρατηρούνται πιο συχνά στον τομέα **«δημόσια στήριξη / κοινωνική προστασία και ένταξη»**, όπου ο μέσος όρος είναι 11,8 περιπτώσεις (εκ των οποίων οι 4,5 είναι «κρίσιμες καταστάσεις») ανά δείκτη. Ο **αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας** παρουσιάζει τις μεγαλύτερες δυσχέρειες, καθώς προβληματικοί δείκτες παρατηρούνται σε 13 κράτη μέλη (σε 5 από τα οποία στη χαμηλότερη κατηγορία).

Ακολουθούν οι διαστάσεις **«ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας»** και **«δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας»**, οι οποίες παρουσιάζουν αμφότερες κατά μέσο όρο 9 και 8,8 προβληματικές ενδείξεις ανά δείκτη (αντίστοιχα, 4 και 3 «κρίσιμες καταστάσεις» για την καθεμία). Στον πρώτο τομέα, ο δείκτης με τις περισσότερες προβληματικές ενδείξεις είναι το **χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση** (10 ενδείξεις). Στον δεύτερο, το **εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα** εμφανίζεται ως ο δείκτης με τον μεγαλύτερο αριθμό προβληματικών ενδείξεων (13).

Βάσει του πίνακα αποτελεσμάτων, η αγορά εργασίας και η κοινωνική κατάσταση στην ΕΕ συνολικά παρουσιάζει βελτίωση. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ, 11 από τους 14 πρωταρχικούς δείκτες κατέγραψαν βελτίωση κατά το τελευταίο έτος για το οποίο υπάρχουν στοιχεία (δηλ. το 2016 ή το 2015), γεγονός που επιβεβαιώνει τη σταθερή βελτίωση στις αγορές εργασίας και στην κοινωνική κατάσταση που συνοδεύει την οικονομική ανάκαμψη.

Ειδικότερα, όσον αφορά το ποσοστό ανεργίας, 11 κράτη μέλη εμπίπτουν πλέον στις κατηγορίες «βέλτιστη επίδοση» και «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», και μόνο μία χώρα βρίσκεται σε «κρίσιμη κατάσταση». «Βέλτιστη επίδοση» και «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο» παρουσιάζουν επίσης δώδεκα κράτη μέλη όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης και 12 κράτη μέλη όσον αφορά το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Παρά ταύτα, δύο δείκτες (χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση και εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα) παρέμειναν σε γενικές γραμμές αμετάβλητοι και ένας δείκτης (αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας) επιδεινώθηκε ελαφρώς.

Η κατάσταση των κρατών μελών εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από σποραδικότητα και η σοβαρότητα των προβλημάτων ποικίλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Τα περισσότερα κράτη μέλη παρουσιάζουν μία τουλάχιστον προβληματική ένδειξη σε πρωταρχικό δείκτη, εκτός από τη Δανία, τη Γερμανία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Ελλάδα, η Ρουμανία, η Ιταλία και η Βουλγαρία αναφέρουν καταστάσεις που εμπίπτουν στις κατηγορίες «κρίσιμη κατάσταση», «να δοθεί προσοχή», «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» σε σχέση με δέκα ή περισσότερους δείκτες. Στη συγκεκριμένη ομάδα χωρών, η Ελλάδα και η Ρουμανία παρουσιάζουν με διαφορά τον μεγαλύτερο αριθμό «κρίσιμων καταστάσεων» (δηλ. δείκτες που είναι πολύ χειρότεροι από τον μέσο όρο και είτε δεν βελτιώνονται με επαρκή ταχύτητα είτε παρουσιάζουν περαιτέρω επιδείνωση). Στην περίπτωση της Ελλάδας, οι κρίσιμες καταστάσεις εκτείνονται και στους τρεις τομείς (αν και καταγράφεται καλή επίδοση όσον αφορά την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου). Όσον αφορά τη Ρουμανία, οι εν λόγω καταστάσεις είναι επικεντρωμένες στους τομείς «ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας» και «δημόσια στήριξη / κοινωνική προστασία και ένταξη». Από την άποψη του συνολικού αριθμού των προβληματικών ενδείξεων ακολουθούν η Κύπρος (9), η Ισπανία και η Κροατία (από 8 η καθεμία), η Λετονία, η Λιθουανία και η Πορτογαλία (από 7 η καθεμία). Στον αντίποδα, η Δανία καταγράφει βέλτιστη επίδοση ή επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο στο σύνολο των 14 δεικτών, ακολουθούμενη από τη Σουηδία (12 δείκτες), την Αυστρία (10 δείκτες) και τις Κάτω Χώρες (9 δείκτες).

Όσον αφορά την **ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας**, η κατάσταση βελτιώθηκε κατά το τελευταίο έτος από την άποψη του ποσοστού ατόμων που εγκαταλείπουν

πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, του ποσοστού ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού και του ποσοστού των ΕΑΕΚ στην ΕΕ, αλλά παρέμεινε σε γενικές γραμμές αμετάβλητη από την άποψη του χάσματος μεταξύ των φύλων στην απασχόληση και την εισοδηματική ανισότητα (όπως υπολογίζεται βάσει του λόγου πεμπτημορίων εισοδήματος). Σε επίπεδο επιμέρους δεικτών:

- η Ισπανία, η Μάλτα, η Πορτογαλία και η Ρουμανία αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά το ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, σε αντιδιαστολή με την Κροατία, τη Λιθουανία και τη Σλοβενία που καταγράφουν τη βέλτιστη επίδοση·
- η Ελλάδα, η Ιταλία, η Μάλτα και η Ρουμανία καταγράφουν τη χειρότερη επίδοση όσον αφορά το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, σε αντιδιαστολή με τη Λετονία, τη Λιθουανία και τη Σουηδία που καταγράφουν τη βέλτιστη επίδοση·
- η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Λιθουανία αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά την εισοδηματική ανισότητα, σε αντιδιαστολή με την καλή επίδοση που καταγράφουν η Τσεχική Δημοκρατία, η Σλοβενία, η Σλοβακία και η Φινλανδία·
- η κατάσταση όσον αφορά το ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι κρίσιμη στη Βουλγαρία, την Ελλάδα και τη Ρουμανία, σε αντιδιαστολή με την Τσεχική Δημοκρατία, τη Δανία, τις Κάτω Χώρες και τη Φινλανδία όπου καταγράφεται η βέλτιστη επίδοση·
- η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Κροατία, η Κύπρος και η Ρουμανία αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά το ποσοστό των ΕΑΕΚ, ενώ η Δανία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες και η Σουηδία παρουσιάζουν τη βέλτιστη επίδοση.

Όσον αφορά τις **δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας**, η κατάσταση βελτιώθηκε κατά το τελευταίο έτος από την άποψη των ποσοστών απασχόλησης και ανεργίας, της συμμετοχής σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας (ΕΠΑΕ) και της αύξησης του κατά κεφαλή ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ), ενώ παρέμεινε σχετικά σταθερή από την άποψη του εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας ανά εργαζόμενο. Σε επίπεδο επιμέρους δεικτών:

- η Ελλάδα, η Κροατία και η Ιταλία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησής τους, σε αντιδιαστολή με τη Δανία,

τη Γερμανία, τις Κάτω Χώρες, τη Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο που καταγράφουν τη βέλτιστη επίδοση·

- η Ελλάδα καταγράφει τη χειρότερη επίδοση όσον αφορά το ποσοστό ανεργίας, σε αντιδιαστολή με την Τσεχική Δημοκρατία και τη Γερμανία που καταγράφουν τη βέλτιστη επίδοση·
- η Βουλγαρία, η Εσθονία, η Κροατία, η Ρουμανία και η Σλοβενία αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά τη συμμετοχή σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, σε αντιδιαστολή με την επίδοση του Βελγίου, της Δανίας, της Γαλλίας, της Ουγγαρίας και της Σουηδίας·
- η ανάπτυξη του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών κατά κεφαλή θεωρείται ότι βρίσκεται σε κρίσιμη κατάσταση στην Ελλάδα και την Κύπρο, σε αντιδιαστολή με την Πολωνία και τη Ρουμανία όπου καταγράφεται η βέλτιστη επίδοση·
- η Βουλγαρία, η Ουγγαρία και η Πολωνία αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά εργαζόμενο, ενώ το Βέλγιο, η Δανία, η Γαλλία, το Λουξεμβούργο καταγράφουν τη βέλτιστη επίδοση.

Όσον αφορά τη **δημόσια στήριξη και την κοινωνική προστασία και ένταξη**, η κατάσταση βελτιώθηκε κατά το τελευταίο έτος από την άποψη της διαθεσιμότητας δομών παιδικής φροντίδας, της ανάγκης για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα, και των ψηφιακών δεξιοτήτων, αλλά επιδεινώθηκε από την άποψη του αντίκτυπου των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας. Σε επίπεδο επιμέρους δεικτών:

- η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Λιθουανία και η Ρουμανία εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά την ικανότητα των κοινωνικών παροχών τους να μειώσουν τη φτώχεια, σε αντιδιαστολή με τη Δανία, την Αυστρία, τη Φινλανδία και τη Σουηδία που καταγράφουν τη βέλτιστη επίδοση·
- η Τσεχική Δημοκρατία, η Πολωνία και η Σλοβακία καταγράφουν τη χειρότερη επίδοση όσον αφορά τη διαθεσιμότητα δομών παιδικής φροντίδας, σε αντιδιαστολή με το Βέλγιο, τη Δανία, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία και τη Σουηδία που καταγράφουν τη βέλτιστη επίδοση·

- η Εσθονία, η Ελλάδα, η Ιταλία, η Πολωνία και η Ρουμανία αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά την ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα (βάσει της μεθόδου δεν προέκυψε «βέλτιστη επίδοση»).
- η Βουλγαρία και η Ρουμανία αντιμετωπίζουν κρίσιμη κατάσταση όσον αφορά τα επίπεδα ψηφιακών δεξιοτήτων, ενώ η Δανία, το Λουξεμβούργο, οι Κάτω Χώρες και η Φινλανδία παρουσιάζουν τη βέλτιστη επίδοση.

Πίνακας 1. Σύνοψη των πρωταρχικών δεικτών που περιλαμβάνει ο κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων

	Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας					Δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας					Δημόσια στήριξη / κοινωνική προστασία και ένταξη			
	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση	Χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση	Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος	Άτομα σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού	Νέοι ΕΑΕΚ	Ποσοστό απασχόλησης	Ποσοστό ανεργίας	Συμμετοχή σε ΕΠΑΕ	Αύξηση κατά κεφαλή ΑΔΕΝ	Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα	Αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας	Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας	Ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα	Ατομικό επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων
Έτος	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2016	2015	2015	2016	2016	2015	2015	2016
Βέλτιστη επίδοση	HR, LT, SI	LT, LV, SE	CZ, FI, SI, SK	CZ, DK, FI, NL	DK, LU, NL, SE	DE, DK, NL, SE, UK	CZ, DE	BE, DK, FR, HU, SE	PL, RO	BE, DK, FR, LU, NL	AT, DK, FI, SE	BE, DK, LU, PT, SE		DK, FI, LU, NL
Επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο	AT, CZ, DK, EL, IE, LU, PL	AT, BG, DK, FR, PT, SI	AT, BE, DK, EE, FR, HU, MT, NL, SE	AT, DE, FR, HU, MT, SE, SI, SK	BE, CZ, EE, MT, SI	AT, CZ, EE, HU, LT, MT, SK	DK, HU, LU, MT, NL, PL, RO, SK, UK		BG, DK, EE, LV, LT, SE	AT, DE, FI, IE, SE	BE, CZ, FR, HU, SI, UK	AT, ES, FR, NL	AT, CY, CZ, DE, DK, ES, FR, LU, MT, NL, SE, SI	AT, DE, HR, UK
Στον μέσο όρο	BE, DE, EE, FI, FR, LV, NL, SE, SK, UK	DE, EE, ES, HR, IE, LU, NL, UK	CY, DE, HR, PL, UK	BE, EE, PL, PT, UK	FI, FR, HU, IE, PL, PT, SK, UK	CY, FI, FR, IE, LV, PL, PT, SI	BE, BG, FI, FR, IE, LT, LV, SE, SI	AT, CZ, DE, ES, FI, IE, NL, PL, PT	BE, CZ, DE, IE, FR, HU, NL, SK, FI, UK	CY, ES, IT, SI	CY, DE, MT	DE, EE, FI, IE, IT, LV, SI, UK	BE, BG, HR, HU, IE, LT, PT, SK, UK	BE, ES, FR, HU, LT, LV, SI, SK
Καλή επίδοση, αλλά επιδεινούμενη		FI		LU	AT, DE		AT			UK	NL			SE
Κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη			RO	LV	IT	ES	CY, ES, HR			RO, LV	EE, LV	RO	LV	PL
Να δοθεί προσοχή	BG, CY, HU, IT	BE, CY, CZ, HU, PL, SK	IT, LU, LV, PT	CY, ES, HR, IT, LT	ES, LT, LV	BE, BG, LU, RO	EE, IT, PT	CY, LT, SK	ES, IT, AT, PT, SI	CZ, EE, EL, HR, LT, MT, PT, SK	ES, HR, LU, PL, PT, SK	BG, CY, EL, HR, HU, LT, MT	FI	CY, CZ, EE, EL, IE, IT, MT, PT
Κρίσιμες καταστάσεις	ES, MT, PT, RO	EL, IT, MT, RO	BG, EL, ES, LT	BG, EL, RO	BG, CY, EL, HR, RO	EL, HR, IT	EL	BG, EE, HR, LV, RO, SI	EL, CY	BG, HU, PL	BG, EL, IT, LT, RO	CZ, PL, SK	EE, EL, IT, PL, RO	BG, RO

Σημείωση: την 31η Οκτωβρίου 2017, δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή σε ΕΠΑΕ για την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Μάλτα και το Ηνωμένο Βασίλειο (δεν παρουσιάζονται στοιχεία για το Λουξεμβούργο λόγω ζητημάτων κατά την επαλήθευση των δεδομένων)· δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με την αύξηση του ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών κατά κεφαλή για την Ιρλανδία, την Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο και τη Μάλτα· δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, και τον αντίκτυπο των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας για την Ιρλανδία).

Πλαίσιο 1. Συγκριτική αξιολόγηση - τρέχουσα κατάσταση

Στην ανακοίνωση της 26ης Απριλίου 2017 για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων²⁰ επισημαίνεται ότι: «Θα πραγματοποιηθεί συγκριτική αξιολόγηση και ανταλλαγή ορθών πρακτικών για μια σειρά από τομείς, όπως είναι η νομοθεσία για την προστασία της απασχόλησης, τα επιδόματα ανεργίας, οι ελάχιστοι μισθοί, το ελάχιστο εισόδημα και οι δεξιότητες». Η Επιτροπή ξεκίνησε το 2015, σε συνέχεια της Έκθεσης των Πέντε Προέδρων²¹ και σε συνεργασία με κράτη μέλη, δραστηριότητες συγκριτικής αξιολόγησης σε αρκετούς από τους τομείς που μνημονεύονται στην ανακοίνωση για τον πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Σκοπός της συγκριτικής αξιολόγησης είναι η υποστήριξη των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και η ανοδική σύγκλιση προς την κατεύθυνση των βέλτιστων επιδόσεων. Συγκριτικά με άλλες δραστηριότητες διασταυρωμένης εξέτασης, όπου δίνεται κυρίως βαρύτητα στην αντιπαραβολή γενικών αποτελεσμάτων, οι συγκεκριμένες δραστηριότητες συγκριτικής αξιολόγησης επικεντρώνονται επίσης κυρίως σε πολιτικές δράσεις (δηλ. σε συγκεκριμένες πολιτικές παραμέτρους που μπορούν να επιφέρουν καλύτερα αποτελέσματα).

Η Επιτροπή Απασχόλησης και η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας συμφώνησαν σε μια κοινή προσέγγιση που βασίζεται σε μια προσέγγιση τριών σταδίων: (1) προσδιορισμός των βασικών προκλήσεων και ενός συνόλου δεικτών αποτελεσμάτων σε υψηλό επίπεδο οι οποίοι είναι συναφείς με τον υπό εξέταση τομέα πολιτικής· (2) δείκτες επιδόσεων που καθιστούν δυνατή τη συγκριτική αξιολόγηση των επιδόσεων· (3) προσδιορισμός των πολιτικών δράσεων, οι οποίες συνοδεύονται από γενικές αρχές που θα λειτουργούν ως κατευθύνσεις πολιτικής και, εφόσον υπάρχουν, από ειδικούς δείκτες. Σε αυτό το στάδιο, στόχος είναι να καταστεί δυνατή η πραγματοποίηση συγκρίσεων μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την κάθε πολιτική δράση και όχι ο καθορισμός τιμών αναφοράς.

Οι συζητήσεις στο πλαίσιο της Επιτροπής Απασχόλησης επί ενός πιλοτικού έργου σχετικά με τις παροχές ανεργίας και τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας ξεκίνησαν τον 2016, για να καταλήξουν σε συμφωνία το 2017. Αυτό αφορά κυρίως τρεις δείκτες αποτελεσμάτων (ποσοστό ανεργίας, ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας και ποσοστό ανέργων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας), δύο δείκτες επιδόσεων (ποσοστό ατόμων που επιθυμούν να εργαστούν τα οποία συμμετέχουν σε τακτικά μέτρα ενεργοποίησης και κάλυψη ατόμων που παραμένουν άνεργα για διάστημα κάτω των 12 μηνών από παροχές ανεργίας), και τρεις δείκτες πολιτικών δράσεων, κυρίως στο πεδίο των παροχών ανεργίας (ποσοστό αναπλήρωσης, όροι επιλεξιμότητας και διάρκεια των παροχών). Η ανάλυση των παροχών ανεργίας που παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3.3 βασίζεται στα αποτελέσματα της δραστηριότητας συγκριτικής αξιολόγησης. Οι εργασίες που αφορούν τις πολιτικές δράσεις για τις πολιτικές ενεργοποίησης βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.

Στο πλαίσιο της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας τελεί επίσης υπό σχεδίαση από κοινού με κράτη μέλη μια δραστηριότητα συγκριτικής αξιολόγησης για τα συστήματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Η τρέχουσα κατάσταση όσον αφορά τη συγκεκριμένη δραστηριότητα παρουσιάζεται στο κεφάλαιο 3.4. Πρόοδος σημειώνεται και στις εργασίες που αφορούν τις δεξιότητες συγκριτικής αξιολόγησης, με επικέντρωση στις πολιτικές δράσεις σχετικά με την εκπαίδευση των ενηλίκων.

Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων η Επιτροπή προτίθεται να

²⁰ COM(2017) 250 final.

²¹ COM(2015) 600 final.

διερευνήσει περαιτέρω το θέμα της συγκριτικής αξιολόγησης από κοινού με τα κράτη μέλη. Στόχος της είναι να προσδιοριστούν οι αρχές του πυλώνα ως προς τις οποίες η συγκριτική αξιολόγηση μπορεί να έχει θετική συμβολή προς την κατεύθυνση της αμοιβαίας μάθησης και της ανοδικής σύγκλισης.

3. ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ – ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Στην παρούσα ενότητα παρουσιάζεται επισκόπηση των πρόσφατων βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών και των μέτρων που ελήφθησαν από τα κράτη μέλη σε τομείς προτεραιότητας που προσδιορίζονται βάσει των κατευθυντήριων γραμμών της ΕΕ για την απασχόληση, όπως εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο το 2015²². Για κάθε κατευθυντήρια γραμμή, παρουσιάζονται οι πρόσφατες εξελίξεις σχετικά με επιλεγμένους βασικούς δείκτες, καθώς και τα μέτρα πολιτικής που ελήφθησαν από τα κράτη μέλη. Όσον αφορά τα μέτρα πολιτικής, η ενότητα αυτή βασίζεται στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων των κρατών μελών για το 2017 και σε πηγές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής²³. Εκτός αν ορίζεται διαφορετικά, στην έκθεση παρουσιάζονται μόνο τα μέτρα πολιτικής που εφαρμόστηκαν μετά τον Ιούνιο του 2016. Διεξοδική ανάλυση των πρόσφατων εξελίξεων της αγοράς εργασίας διατίθεται στην έκθεση με τίτλο «Labour Market and Wage Developments» (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς) για το 2017²⁴ και στην έκθεση με τίτλο «Employment and Social Developments in Europe» (Εξελίξεις ως προς την απασχόληση και τις κοινωνικές προκλήσεις) για το 2017²⁵.

3.1 Κατευθυντήρια γραμμή 5: Τόνωση της ζήτησης εργασίας

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής αριθ. 5 για την απασχόληση, στο πλαίσιο της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν συνθήκες τόνωσης της ζήτησης εργασίας και δημιουργίας θέσεων εργασίας. Καταρχάς, παρουσιάζεται επισκόπηση των δεικτών ανεργίας και απασχόλησης ανά κράτος μέλος, η οποία συμπληρώνει την ανάλυση σε επίπεδο ΕΕ που γίνεται στο κεφάλαιο 1, ώστε να

²² Οι κατευθυντήριες γραμμές ελήφθησαν πλήρως υπόψη για πρώτη φορά στα εθνικά προγράμματα μεταρρυθμίσεων το 2016.

²³ Συμπεριλαμβανομένης της βάσης δεδομένων LABREF, η οποία διατίθεται στη διεύθυνση <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1143&intPageId=3193>.

²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual review 2017* (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2017). Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

²⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2017). *Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2017* (Αγορά εργασίας και μισθολογικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2017). Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

αναδειχθεί πόσο σημαντική είναι η πρόκληση της δημιουργίας νέων θέσεων εργασίας στις διάφορες χώρες. Στη συνέχεια εξετάζεται η δυναμική της αυτοαπασχόλησης, ως δείκτη της αυτοαπασχόλησης και ως καθαυτή πηγή αύξησης της απασχόλησης. Τέλος, διερευνώνται οι βασικοί μακροοικονομικοί καθοριστικοί παράγοντες στο πλαίσιο της λήψης αποφάσεων προσλήψεων, και συγκεκριμένα οι εξελίξεις όσον αφορά τους μισθούς και τη φορολογική επιβάρυνση. Στην ενότητα 3.1.2 γίνεται αναφορά στα μέτρα πολιτικής που εφαρμόζουν τα κράτη μέλη στους τομείς αυτούς για την προώθηση της ζήτησης εργασίας, συμπεριλαμβανομένων επιδοτήσεων για την πρόσληψη προσωπικού.

3.1.1 Βασικοί δείκτες

Στα μισά σχεδόν κράτη μέλη το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε σημαντικά το 2016, κατά περισσότερο από 1 εκατοστιαία μονάδα. Ταχύτερη από τον μέσο όρο πτώση παρατηρήθηκε κυρίως σε ορισμένα κράτη μέλη που πλήττονται από πολύ υψηλά ποσοστά ανεργίας —ιδίως δε στην Ισπανία, την Κροατία και την Κύπρο (κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες και άνω) αλλά και στην Ελλάδα και την Πορτογαλία— γεγονός που αποτελεί ένδειξη σύγκλισης²⁶ προς χαμηλότερα επίπεδα ανεργίας. Παρ' όλ' αυτά, οι διαφορές παραμένουν μεγάλες. Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 5 (το οποίο εξετάζει από κοινού τα επίπεδα και τις μεταβολές σύμφωνα με τη συμφωνηθείσα μέθοδο για την αξιολόγηση των πρωταρχικών δεικτών του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων²⁷), η διασπορά των ποσοστών ανεργίας εξακολούθησε να είναι ευμεγέθης το 2016²⁸, με τιμές που κυμαίνονταν από 4 % περίπου στην Τσεχική Δημοκρατία και τη Γερμανία («βέλτιστη επίδοση») έως 23,6 % στην Ελλάδα («κρίσιμη κατάσταση»). Παρόλο που το ποσοστό ανεργίας μειώθηκε κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες στην Ελλάδα, το συνολικό ποσοστό εξακολουθεί να είναι πολύ υψηλό. Επίσης, το ποσοστό

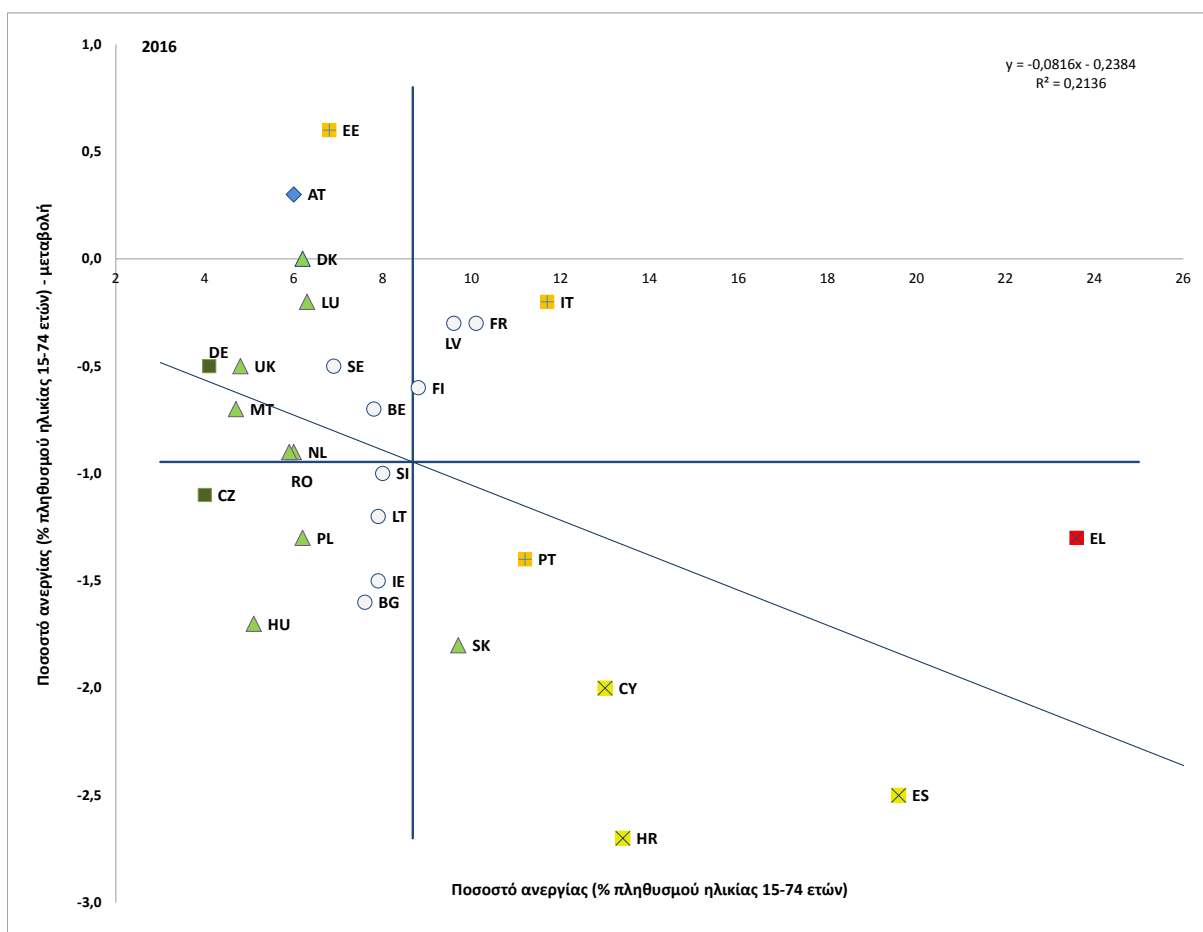
²⁶ Κατά την εξέταση των στοιχείων του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων με βάση την κοινή μέθοδο, στην έκθεση χρησιμοποιείται η έννοια της σύγκλισης των επιπέδων ή, αλλιώς, «βήτα σύγκλιση» (beta-convergence). Πρόκειται για την κατάσταση κατά την οποία οι δείκτες των χωρών με τις χειρότερες επιδόσεις βελτιώνονται ταχύτερα σε σχέση με τους δείκτες των χωρών με τις καλύτερες επιδόσεις. Η αξιολόγησή της γίνεται εξετάζοντας την κλίση της γραμμής παλινδρόμησης στο διάγραμμα διασποράς των επιπέδων έναντι των μεταβολών.

²⁷ Βλ. κεφάλαιο 2 και παράρτημα 2 για αναλυτικότερα στοιχεία.

²⁸ Από την ανάλυση που περιλαμβάνεται στην έκθεση με τίτλο «Labour Market and Wage Developments» (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς) για το 2017 (σ. 11) προκύπτει ότι η διασπορά των ποσοστών ανεργίας μειώνεται από το 2014.

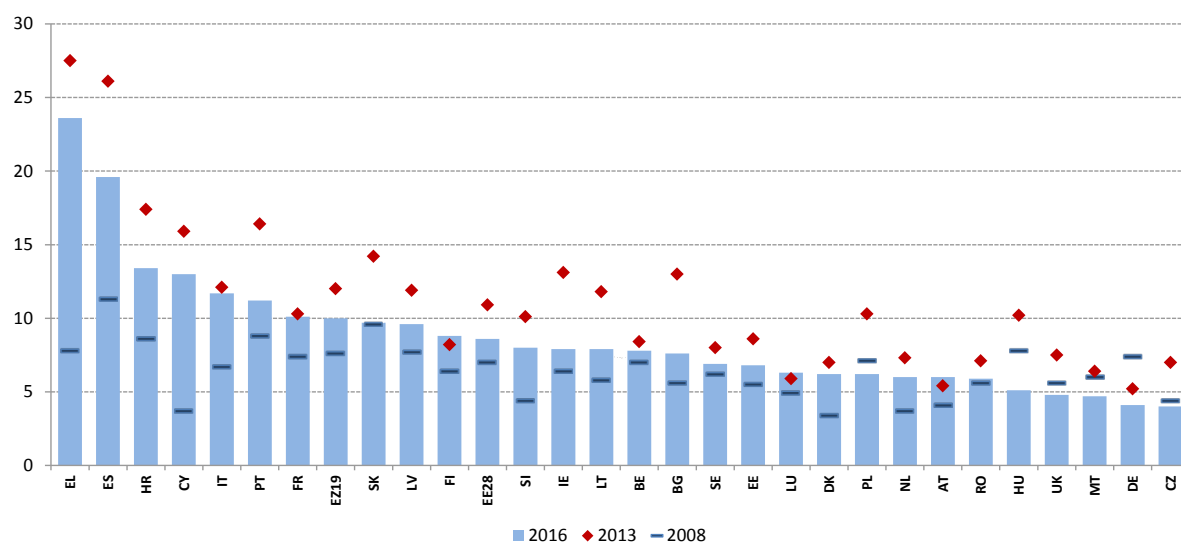
ανεργίας παραμένει υψηλό και στην Ιταλία, καθώς δεν παρουσίασε σημαντική βελτίωση το 2016 (μειώθηκε μόλις κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες). Μεταξύ των κρατών μελών με ποσοστό ανεργίας κάτω από τον μέσο όρο, η Εσθονία και η Αυστρία κατέγραψαν ελαφρά αύξηση το 2016. Παρά τη σταθερή μείωση που σημειώνεται από το 2013, στην πλειονότητα των κρατών μελών το ποσοστό ανεργίας εξακολουθούσε να είναι υψηλότερο το 2016 σε σχέση με το 2008 (διάγραμμα 6). Μοναδικές εξαιρέσεις αποτελούν η Γερμανία, η Ουγγαρία, η Μάλτα, η Πολωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και η Τσεχική Δημοκρατία.

Διάγραμμα 5: Ποσοστό ανεργίας (άτομα 15-74 ετών) και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ (υπολογισμοί της ΓΔ EMPL). Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Διάγραμμα 6: Ποσοστό ανεργίας (άτομα 15-74 ετών), πολυετής σύγκριση

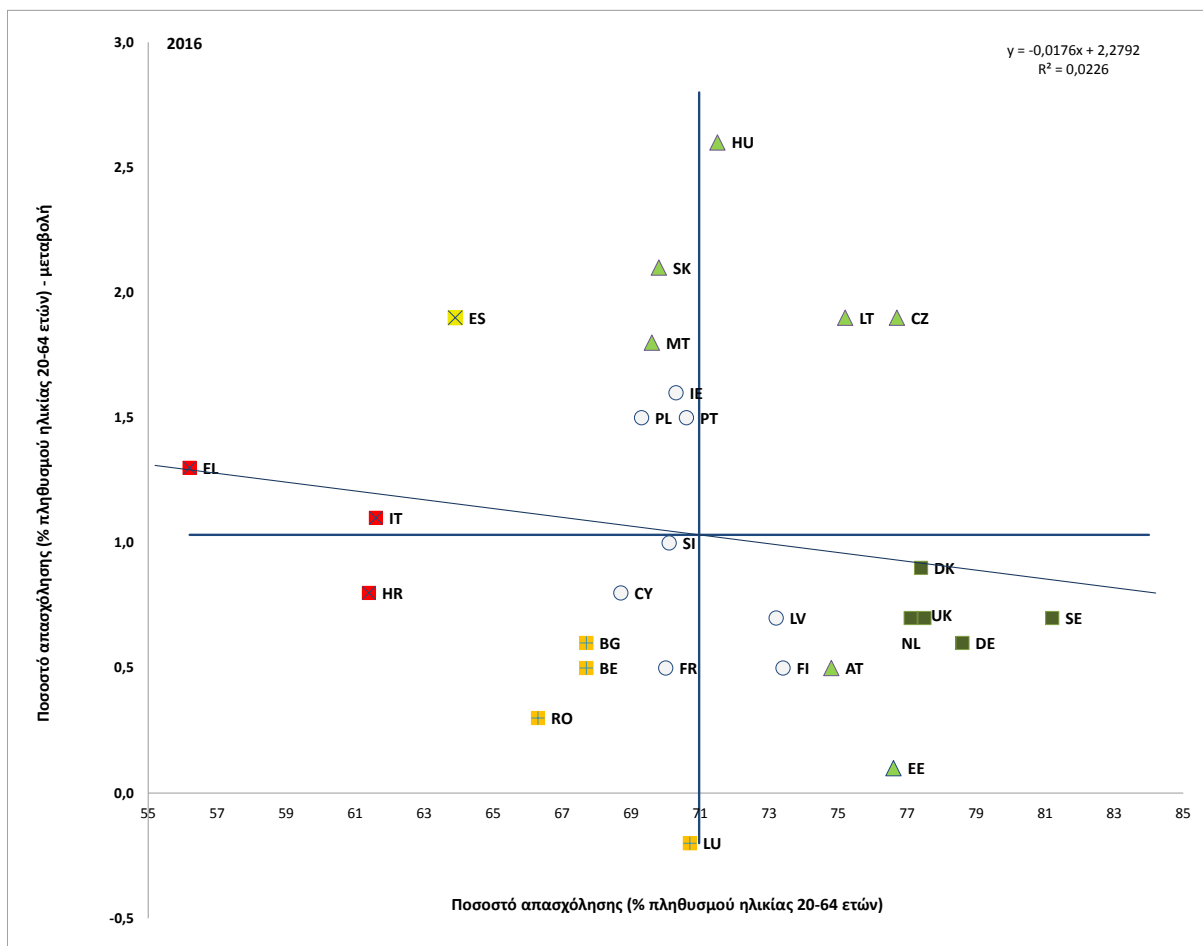

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε σε 27 από τα 28 κράτη μέλη, αν και εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Μόνο το Λουξεμβούργο κατέγραψε ελαφρά μείωση κατά το τελευταίο έτος. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 7, τα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν μερική μόνο σύγκλιση. Αυτό αποτυπώνεται στην ελαφρώς αρνητική κλίση της γραμμής παλινδρόμησης που συνδέει τις μεταβολές με τα επίπεδα των ποσοστών απασχόλησης. Από το παραπάνω προκύπτει ότι τα κράτη μέλη που χαρακτηρίζονται από χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης παρουσιάζουν ελαφρώς ταχύτερη αύξηση από τον μέσο όρο και αντιστρόφως —πρόκειται όμως για μια κατάσταση που χαρακτηρίζεται από σποραδικότητα. Τα ποσοστά απασχόλησης (ηλικιακή ομάδα 20-64) παρουσιάζουν ευρείες αποκλίσεις, καθώς κυμαίνονται από 56,2 % στην Ελλάδα έως 81,2 % στη Σουηδία. Στο κατώτερο άκρο, το ποσοστό απασχόλησης παραμένει πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ (κάτω από 65 %) στην Ελλάδα, την Κροατία, την Ιταλία (που επισημαίνονται ως χώρες ευρισκόμενες σε «κρίσιμη κατάσταση») και την Ισπανία (η οποία εμπίπτει στην κατηγορία «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» χάρη στη σημαντική βελτίωση που σημείωσε). Είναι οριακά υψηλότερο στη Ρουμανία, το Βέλγιο και τη Βουλγαρία, αν και αυξάνεται με ρυθμό βραδύτερο από τον μέσο όρο. Αντίθετα, οι Κάτω Χώρες, η Δανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία και η Σουηδία επισημαίνονται ως χώρες με «βέλτιστη επίδοση», με ποσοστά απασχόλησης που ανέρχονται σε 77% και πάνω. Σύμφωνα με τις οικονομικές προβλέψεις της

Ευρωπαϊκής Επιτροπής του φθινοπώρου του 2017 αναμένεται αύξηση της απασχόλησης σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη κατά το 2017 και το 2018.

Διάγραμμα 7: Ποσοστό απασχόλησης (άτομα 20-64 ετών) και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

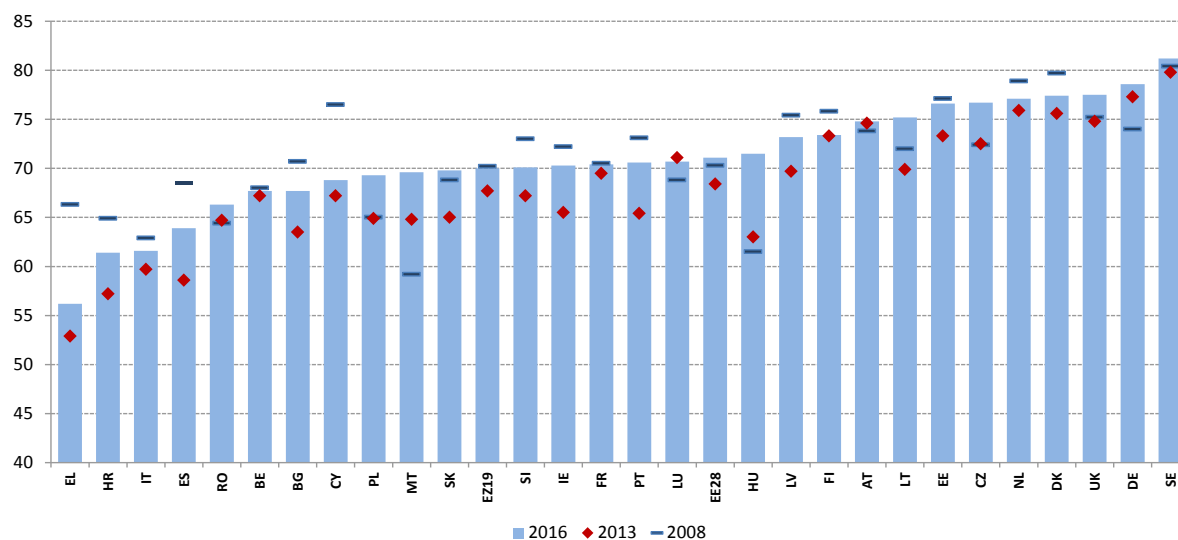

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ (υπολογισμοί της ΓΔ EMPL). Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Το μέσο ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ αυξάνεται διαρκώς από το 2013 και βρίσκεται πλέον πάνω από τα προ κρίσης επίπεδα, αλλά εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Το 2016 περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη, 17 χώρες, εξακολουθούν να βρίσκονται κάτω από τα επίπεδα του 2008 (Διάγραμμα 8). Αυτό είναι ιδιαίτερα αισθητό στις χώρες που επλήγησαν περισσότερο από την κρίση —ιδίως στην Ελλάδα (-10,1 εκατοστιαίες μονάδες), την Κύπρο (-7,7 εκατοστιαίες μονάδες), την Ισπανία (-4,6 εκατοστιαίες μονάδες) και την Κροατία (-3,5 εκατοστιαίες μονάδες). Ωστόσο, είναι ενθαρρυντικό ότι η ανάκαμψη

έχει συμβάλει στην αύξηση της απασχόλησης σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη συγκριτικά με το 2013. Η μεγαλύτερη αύξηση του ποσοστού απασχόλησης από το 2008 σημειώθηκε στην Ουγγαρία (+8,5 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Λιθουανία (+5,3 εκατοστιαίες μονάδες).

Διάγραμμα 8: Ποσοστό απασχόλησης (άτομα 20-64 ετών), πολυετής σύγκριση

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Σε συνθήκες συνεχούς αύξησης της απασχόλησης, οι τάσεις στην αυτοαπασχόληση είναι κατά κανόνα πιο σταθερές. Το μέσο ποσοστό απασχόλησης μειώθηκε το 2016 σε 14,0 %, το χαμηλότερο ποσοστό από το 2008, καθώς η συνολική απασχόληση (+1,5 %) αυξήθηκε με ταχύτερο ρυθμό από την αυτοαπασχόληση (+0,3 %). Ωστόσο, εξαιρουμένου του πρωτογενούς τομέα (γεωργία, δασοκομία και αλιεία), ο οποίος υφίσταται διαρθρωτική συρρίκνωση, ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων αυξήθηκε με σχεδόν εξίσου γρήγορο ρυθμό με τη συνολική απασχόληση (κατά 1,3 %). Η αυτοαπασχόληση ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών συνέχισε να αυξάνεται σταθερά: το ποσοστό αυτοαπασχολούμενων που δεν είναι πολίτες της Ένωσης αυξήθηκε σε 12,2 % το 2016, από 11,9 % το 2015 (ήταν μόλις 10,0 % το 2010). Επίσης, οι δημογραφικές εξελίξεις έχουν επιφέρει σημαντική αύξηση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων ηλικίας 65 ετών και άνω. Το 2016 ο αριθμός τους ισοδυναμούσε με το 8 % του συνολικού αριθμού των αυτοαπασχολούμενων (6 % το 2006).

Σε απόλυτες τιμές, η αυτοαπασχόληση αυξήθηκε το 2016 στην πλειονότητα των κρατών μελών. Οι εξελίξεις σε επίπεδο τομέων έπαιξαν κάποιο ρόλο, καθώς μείωση σημειώθηκε κυρίως σε κράτη μέλη όπου το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα ήταν υψηλότερο από τον μέσο όρο (Κροατία, Ρουμανία, Σλοβενία, Βουλγαρία, Πορτογαλία, Φινλανδία και Πολωνία). Μείωση καταγράφηκε επίσης στην Κύπρο, τη Γερμανία, το Βέλγιο, τη Σουηδία και την Ιταλία, ενώ η αυτοαπασχόληση αυξήθηκε σε όλα τα υπόλοιπα κράτη μέλη (κατά 5 % και άνω στο Λουξεμβούργο, τη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο). Το ποσοστό αυτοαπασχόλησης των ανδρών συνέχισε να μειώνεται σταθερά (σε 17,5 % το 2016 ενώ υπερέβαινε το 18 % το 2014), ενώ το ποσοστό αυτοαπασχόλησης των γυναικών παρέμεινε αμετάβλητο (περίπου 9,9 %) σε σχέση με το 2012.

Η αυτοαπασχόληση χωρίς υπαλλήλους (οι λεγόμενοι εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό) παρέμεινε ευρέως διαδεδομένη. Το 2016 ο αριθμός των εργαζομένων για ίδιο λογαριασμό εκτός πρωτογενούς τομέα αυξήθηκε κατά 1,8 % (και ανήλθε σε ποσοστό κατά 9 % υψηλότερο σε σχέση με το 2008), ενώ ο αριθμός των εργοδοτών (αυτοαπασχολούμενοι με υπαλλήλους εκτός πρωτογενούς τομέα) αυξήθηκε κατά μόλις 0,3 % (και κατήλθε σε ποσοστό κατά 10 % χαμηλότερο σε σχέση με το 2008). Η αυτοαπασχόληση χωρίς υπαλλήλους μπορεί να υποκρύπτει καταστάσεις ψευδο-αυτοαπασχόλησης σε ορισμένες περιπτώσεις. Το θέμα αυτό εξετάζεται αναλυτικότερα στην ενότητα 3.3 σε συνδυασμό με την κατάτμηση της αγοράς εργασίας.

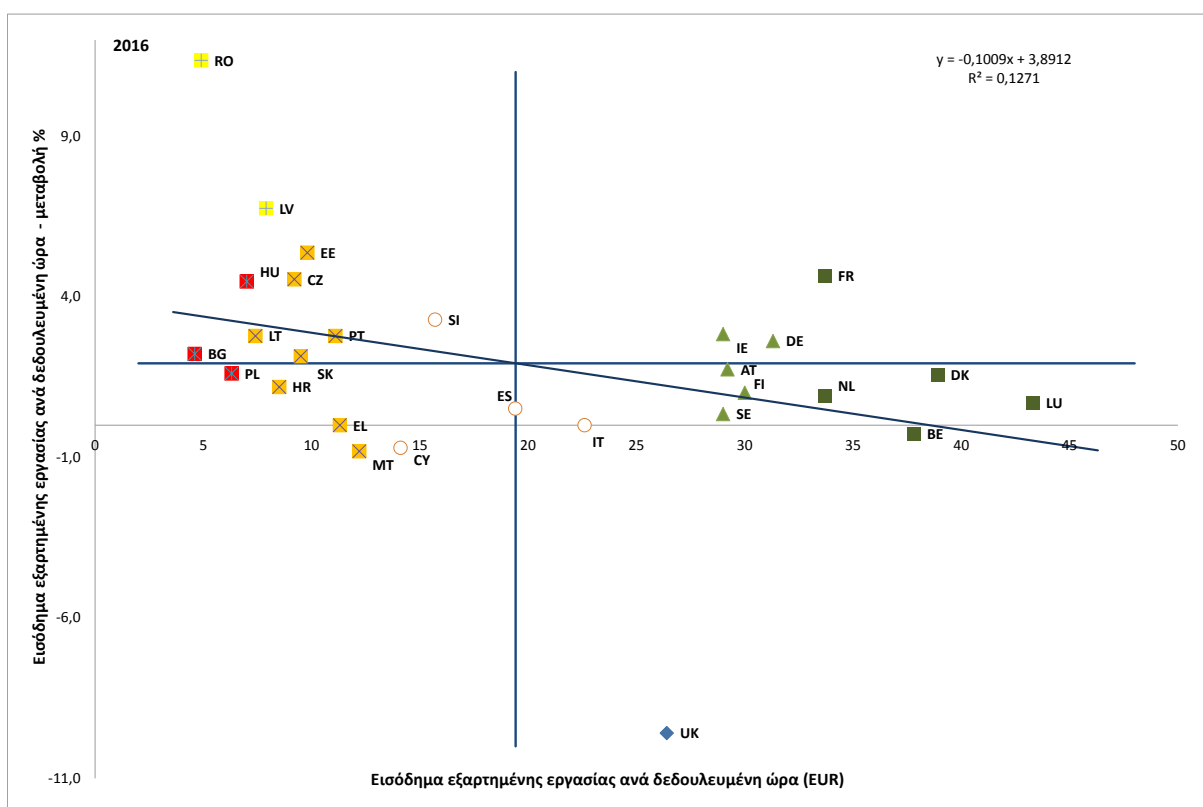
Η αύξηση των μισθών παραμένει συγκρατημένη στην ΕΕ, παρά τη διαρκή βελτίωση στην αγορά εργασίας. Οι πραγματικοί μισθοί, προσαρμοσμένοι ως προς τη μεταβολή των τιμών καταναλωτή, αυξήθηκαν σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, αυξανόμενοι συνολικά κατά 1,3 % στην ΕΕ²⁹. Η αύξηση ήταν μικρότερη στην ευρωζώνη όπου, στο περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού που επικράτησε το 2015 και το 2016, οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν κατά ελαφρώς λιγότερο από 1 % και τα δύο αυτά έτη. Η συγκρατημένη αύξηση των μισθών, σε συνδυασμό με την ελαφρά επιβράδυνση της αύξησης της παραγωγικότητας³⁰, μεταφράστηκε σε συγκρατημένη ενίσχυση της δυναμικής του κόστους εργασίας κατά μονάδα. Το εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ποικίλει σημαντικά ανά την Ευρώπη, καθώς κυμαίνεται από 4,6 EUR

²⁹ Έκθεση με τίτλο «Labour Market and Wage Developments» (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς) για το 2017 (σ. 44).

³⁰ Η παραγωγικότητα της εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα αυξήθηκε κατά μόλις 0,6 % το 2016, τόσο στην ΕΕ όσο και στην ευρωζώνη.

ανά δεδουλευμένη ώρα στη Βουλγαρία έως 43,3 EUR στο Λουξεμβούργο. Επίσης, από το διάγραμμα 9³¹ προκύπτει ότι η Ευρώπη σε γενικές γραμμές είναι χωρισμένη σε δύο ομάδες χωρών με χαμηλούς και υψηλούς μισθούς, όπου μόνο η Κύπρος, η Σλοβενία, η Ιταλία και η Ισπανία είναι κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ. Στο κατώτερο άκρο ξεχωρίζουν ιδίως η Βουλγαρία, η Πολωνία και η Ουγγαρία, αλλά και η Ρουμανία, η οποία κατέγραψε σημαντική αύξηση το τελευταίο έτος. Παρατηρούνται κάποιες ενδείξεις σύγκλισης, αν και η συσχέτιση μεταξύ του απόλυτου επιπέδου των μισθών και της μεταβολής του εισοδήματος από εργασία δεν φαίνεται ισχυρή.

Διάγραμμα 9: Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

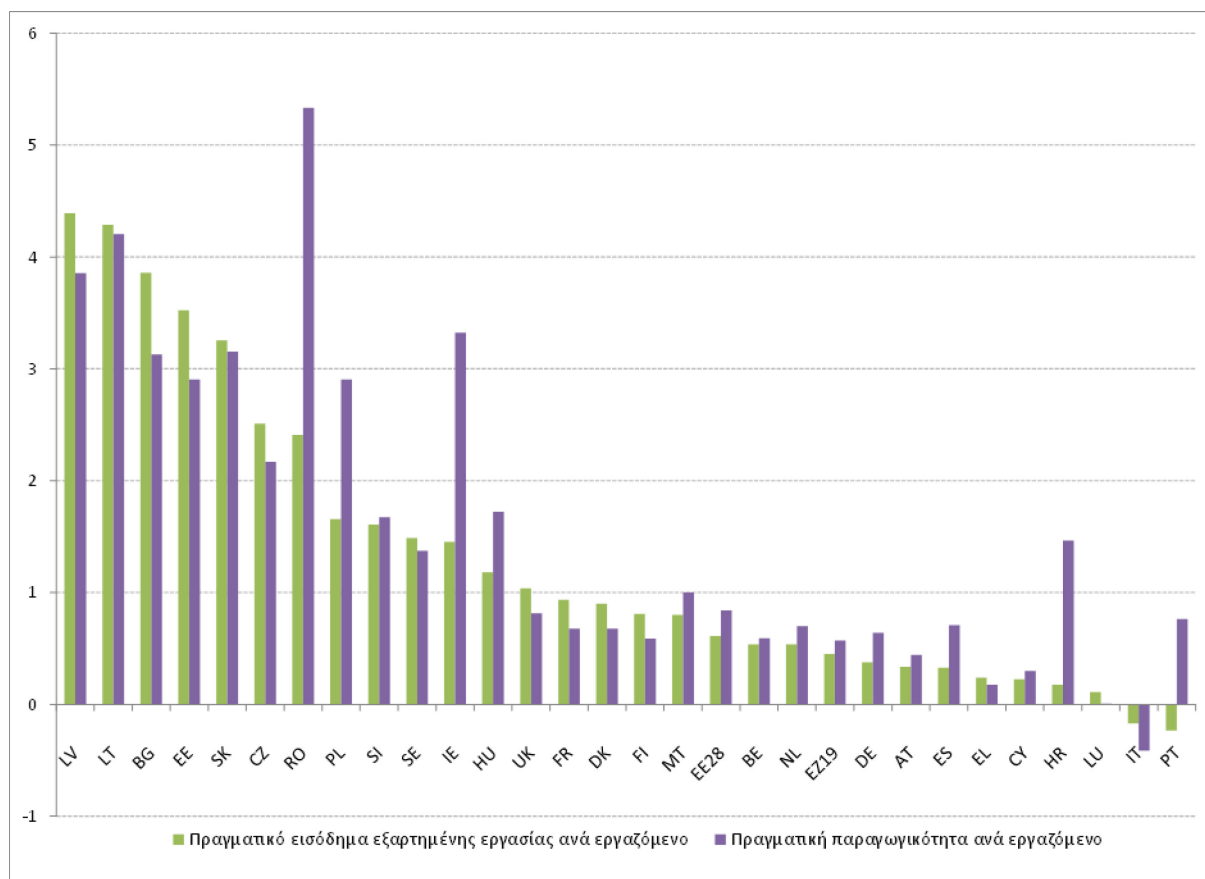

Πηγή: Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

³¹ Η ετήσια διακύμανση για το Ηνωμένο Βασίλειο επηρεάζεται έντονα από τις σημαντικές μεταβολές της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ έναντι της αγγλικής λίρας.

Την περίοδο 2011-2016 η αύξηση των πραγματικών μισθών υστέρησε έναντι της μέσης αύξησης της παραγωγικότητας στην πλειονότητα των κρατών μελών (σε 18 από τα 28). Σε έξι χώρες (Βέλγιο, Κύπρος, Φινλανδία, Κροατία, Ελλάδα, Πορτογαλία) η αύξηση των πραγματικών μισθών υπήρξε αρνητική την περίοδο 2014-2016³². Αλλά και σε βάθος χρόνου, η αύξηση των πραγματικών μισθών κατά μέσο όρο παρουσιάζει υστέρηση σε σχέση με την παραγωγικότητα (βλ. διάγραμμα 10).

Διάγραμμα 10: Εξέλιξη μισθών και παραγωγικότητας, μέση εκατοστιαία μεταβολή την περίοδο 2000-2016

Πηγή: Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί (υπολογισμοί της ΓΔ EMPL).

Η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας του κόστους ήταν ευνοϊκή για την εξισορρόπηση στην ευρωζώνη, αλλά η πρόοδος επιβραδύνεται. Στην ευρωζώνη, μετά από ένα

³² Έκθεση με τίτλο «Labour Market and Wage Developments» (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς) για το 2017 (σ. 45).

παρατεταμένο διάστημα δημοσιονομικής πειθαρχίας και συγκράτησης των μισθών, τα περισσότερα κράτη μέλη είχαν επιστρέψει ως το 2015 σε πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών. Στο πλαίσιο της συγκρατημένης αύξησης των μισθών στην ευρωζώνη, το ονομαστικό κόστος εργασίας κατά μονάδα αυξήθηκε με ελαφρώς ταχύτερο ρυθμό σε χώρες που χαρακτηρίζονται από μεγάλης κλίμακας και διάρκειας πλεονάσματα στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών σε σχέση με τις χώρες που παρουσιάζουν ελλείμματα. Ωστόσο, η διαφορά συρρικνώθηκε κάπως το 2016, επιβραδύνοντας την εξισορρόπηση³³.

Στην πλειονότητα των κρατών μελών, ο ρυθμός της αύξησης των μισθών το 2016 ήταν βραδύτερος ή ίσος με τον προβλεπόμενο με βάση την ιστορική σχέση με την ανεργία, με κύριο χαρακτηριστικό την υστέρηση των μισθών σε σχέση με τη μείωση της ανεργίας. Στις χώρες όπου η αύξηση των μισθών παρέμεινε πολύ μικρότερη από την ιστορική σχέση συγκαταλέγονται το Βέλγιο, η Βουλγαρία, η Φινλανδία, η Σλοβακία και η Σουηδία. Η καμπύλη Phillips — η (κατά κανόνα αρνητική) σχέση μεταξύ της αύξησης των μισθών και της ανεργίας— επιβεβαιώνει ότι οι μισθοί αντιδρούν με βραδύτητα στην ανάκαμψη, ιδίως στην ευρωζώνη. Στο διάγραμμα 11 αντιπαραβάλλεται η ετήσια μεταβολή του ονομαστικού εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας ανά εργαζόμενο με το λεγόμενο χάσμα του ποσοστού ανεργίας, δηλαδή τη διαφορά μεταξύ του ποσοστού της πραγματικής ανεργίας και της τάσης της³⁴. Από την εκδήλωση της κρίσης, η καμπύλη είναι πιο επίπεδη σε σχέση με το παρελθόν, στοιχείο που υποδηλώνει ασθενέστερη αντίδραση των μισθών στη μείωση της ανεργίας. Επίσης, το ποσοστό αύξησης του εισοδήματος εξαρτημένης εργασίας κινείται την τελευταία τριετία σε επίπεδα υποδεέστερα της προβλεπόμενης τάσης, δεδομένης της βελτίωσης στην αγορά εργασίας.

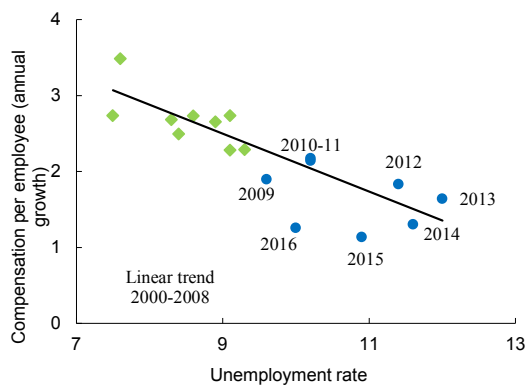
Η μέτρια δυναμική των μισθών οφείλεται στην αναιμική ανάπτυξη της παραγωγικότητας, στις προοπτικές χαμηλού πληθωρισμού, στην επίδραση μιας σειράς μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και στην αδράνεια που εξακολουθεί να υπάρχει στην αγορά εργασίας. Ειδικότερα, το τρέχον ποσοστό ανεργίας ενδέχεται να μην αποτυπώνει σε ικανοποιητικό βαθμό την πραγματική κατάσταση της αξιοποίησης των πόρων στην αγορά εργασίας. Εκτός από τα άτομα που βρίσκονται πρακτικά σε αναζήτηση εργασίας

³³ Έκθεση με τίτλο «Labour Market and Wage Developments» (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς) για το 2017 (σ. 49).

³⁴ Έκθεση με τίτλο «Labour Market and Wage Developments» (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς) για το 2017 (σ. 16).

(δηλ. τους ανέργους) πρόσθετες καθοδικές πιέσεις στους μισθούς ενδέχεται να ασκούνται και από αποθαρρυνμένους εργαζομένους και υποαπασχολούμενους εργαζόμενους μερικής απασχόλησης. Η επιδείνωση των πληθωριστικών προοπτικών και η επιβράδυνση της παραγωγικότητας ενδέχεται επίσης να επηρεάζουν τις μισθολογικές διαπραγματεύσεις, διατηρώντας την ανάπτυξη των μισθών σε χαμηλά επίπεδα και υπονομεύοντας, έτσι, τη διατηρησιμότητα της ανάκαμψης. Βάσει των μισθών που συμφωνήθηκαν κατόπιν διαπραγματεύσεων προκύπτει σαφής εικόνα του τρόπου με τον οποίο οι πιέσεις στους μισθούς δεν είχαν αντίκρισμα, ιδίως στην ευρωζώνη: η ετήσια εκατοστιαία μεταβολή το πρώτο τρίμηνο του 2017 ήταν 1,5 %, επίπεδο χαμηλότερο κατά σχεδόν 0,5 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με τον ρυθμό της κατά τα αρχικά στάδια της ανάκαμψης.

Διάγραμμα 11: Καμπύλη Phillips για την ευρωζώνη, 2000-2016

Πηγή: ΓΔ ECFIN, βάση δεδομένων AMECO και Eurostat, ΕΕΔ.

Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας είναι σε γενικές γραμμές σταθερή στην Ευρώπη, με σημαντικές, όμως, διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το 2016 η μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης³⁵ για τους εργαζόμενους που ζουν μόνοι και οι οποίοι αμείβονται με τον μέσο μισθό ήταν πιο σημαντική³⁶ στην Αυστρία (-2,4 εκατοστιαίες μονάδες), το Βέλγιο (-1,4 εκατοστιαίες μονάδες) και την Ιταλία (-1,2 εκατοστιαίες μονάδες),

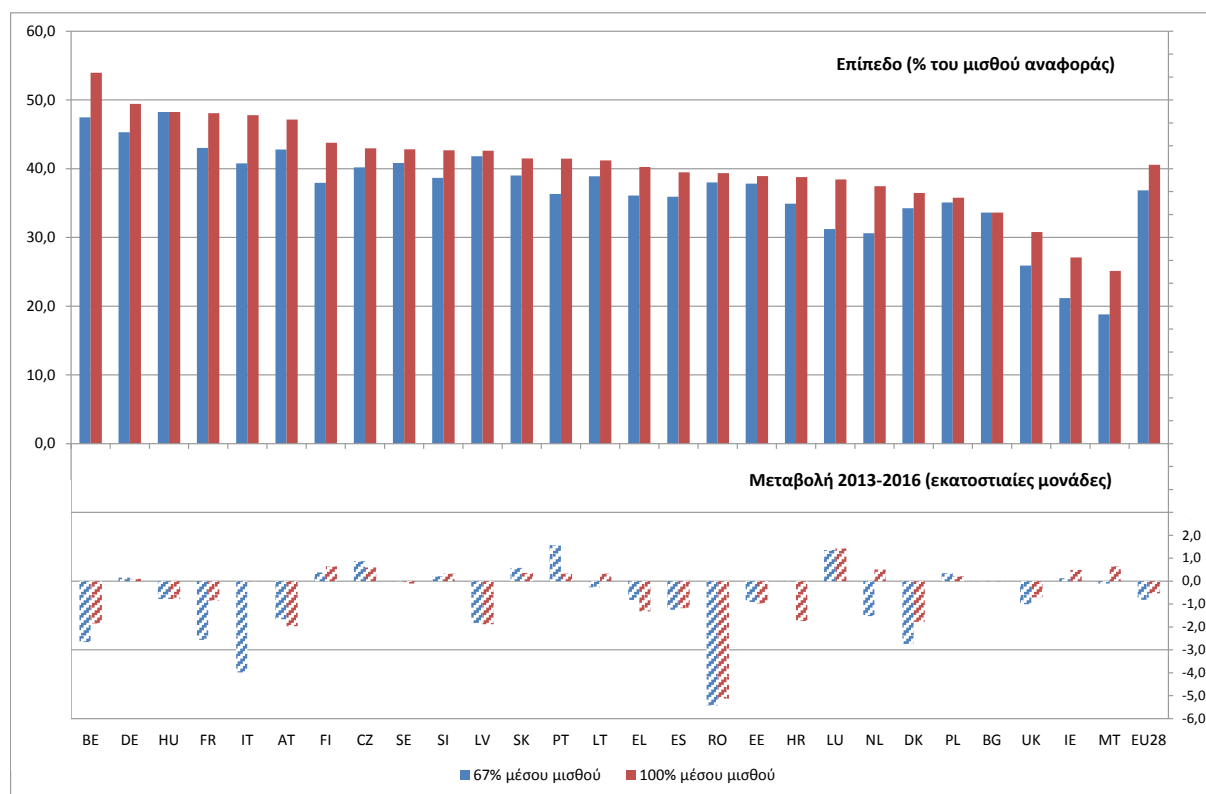
³⁵ Στη φορολογική επιβάρυνση της εργασίας περιλαμβάνονται οι φόροι εισοδήματος φυσικών προσώπων, συν τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των εργοδοτών και των εργαζομένων. Οι εισφορές στα επαγγελματικά και ιδιωτικά συνταξιοδοτικά συστήματα, καθώς και οι στοχευμένες φορολογικές ελαφρύνσεις, δεν περιλαμβάνονται στον υπολογισμό. Για παράδειγμα, στην περίπτωση της Γαλλίας, ο δείκτης δεν συνεκτιμά τον αντίκτυπο του CICE (*Crédit d'impôt pour la compétitivité et l'emploi*).

³⁶ Βάση δεδομένων Ευρωπαϊκής Επιτροπής-ΟΟΣΑ σχετικά με φόρους και παροχές.

ενώ αυξήθηκε αισθητά στις Κάτω Χώρες (1,3 εκατοστιαίες μονάδες), την Ελλάδα (1,0 εκατοστιαίες μονάδες) και την Πολωνία (0,9 εκατοστιαίες μονάδες). Όπως προκύπτει από το διάγραμμα 12, η φορολογική επιβάρυνση κυμαίνεται από κάτω του 30 % στην Ιρλανδία και τη Μάλτα έως γύρω στο 50 % στο Βέλγιο, τη Γερμανία, την Ουγγαρία, την Ιταλία, τη Γαλλία και την Αυστρία. Παρόμοια διασπορά μπορεί να παρατηρηθεί σε ό,τι αφορά τους εργαζόμενους με χαμηλότερο εισόδημα (οι οποίοι ορίζονται ως εργαζόμενοι που αμείβονται με το 67 % του μέσου μισθού), αν και οι τάσεις διαφέρουν μεταξύ των χωρών όσον αφορά την προοδευτικότητα των φορολογικών συντελεστών. Μεταξύ 2013 και 2016 η μη σταθμισμένη μέση φορολογική επιβάρυνση μειώθηκε κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες (και κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες για τους εργαζόμενους με χαμηλό εισόδημα), ενώ καταγράφηκαν μεγάλες μειώσεις σε κάποιες από τις χώρες με τα υψηλότερα ποσοστά (σε Βέλγιο και Αυστρία, αλλά και σε Ιταλία και Γαλλία, μόνο όμως για τους εργαζόμενους με χαμηλό εισόδημα), καθώς επίσης και στη Ρουμανία και τη Δανία. Αντίθετα, υπήρξαν σημαντικές αυξήσεις στο Λουξεμβούργο και, μόνο για τους χαμηλόμισθους, στην Πορτογαλία³⁷.

³⁷ Αναλυτικές πληροφορίες σχετικά με τις πρόσφατες τάσεις, μεταξύ άλλων και για τις διάφορες εισοδηματικές ομάδες, παρατίθενται στην έρευνα με τίτλο «Tax Policies in the European Union» (Φορολογικές πολιτικές στην Ευρωπαϊκή Ένωση) για το 2017, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ TAXUD.

Διάγραμμα 12: Φορολογική επιβάρυνση της εργασίας, επίπεδο το 2016 και μεταβολή κατά την περίοδο 2013/2016

Πηγή: βάση δεδομένων Ευρωπαϊκής Επιτροπής-ΟΟΣΑ σχετικά με φόρους και παροχές. Σημείωση: τα δεδομένα αφορούν νοικοκυριά εργαζομένων που ζουν μόνοι (χωρίς παιδιά). Δεν διατίθενται πρόσφατα στοιχεία για την Κύπρο.

3.1.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Τα κράτη μέλη εξακολούθησαν να προσφεύγουν σε επιδοτήσεις της απασχόλησης προκειμένου να στηρίζουν τη ζήτηση εργασίας και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Τα περισσότερα μέτρα στον τομέα αυτό στοχεύουν σε συγκεκριμένες ομάδες που αντιμετωπίζουν προβλήματα ένταξης στην αγορά εργασίας (π.χ. νέοι, άτομα μεγαλύτερης ηλικίας, μακροχρόνια άνεργοι, πρόσφυγες κ.λπ.) και περιλαμβάνουν την παροχή οικονομικών κινήτρων (ή επιστροφές φόρου/εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) στους εργοδότες για την πρόσληψη στοχευμένων εργαζομένων. Κατά την περίοδο αναφοράς (από το δεύτερο εξάμηνο του 2016 και μετά) στοχευμένες επιδοτήσεις για την πρόσληψη προσωπικού θεσπίστηκαν από αρκετά κράτη μέλη (αναλυτικότερα στοιχεία παρατίθενται στην ενότητα 3.2). Μικρός αριθμός χωρών θεσπίσαν επίσης (ή σχεδιάζουν να θεσπίσουν) επιδοτήσεις για την πρόσληψη προσωπικού που απευθύνονται σε ευρύτερο κοινό, δηλαδή χωρίς (ή με ελαστικούς) όρους επιλεξιμότητας, συνήθως με σκοπό την προώθηση της εργασίας αορίστου χρόνου. Η Ιταλία

θέσπισε, μόνο για τις νότιες περιοχές της χώρας, μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους εργοδότες που προσλαμβάνουν σε μόνιμη βάση (ή μέσω επαγγελματικής μαθητείας) άτομα ηλικίας κάτω των 25 ετών ή άτομα που παραμένουν άνεργα για διάστημα άνω των έξι μηνών. Η Γαλλία παρέτεινε κατά έξι μήνες (για το πρώτο εξάμηνο του 2017, και πλέον υπό σταδιακή κατάργηση) την πριμοδότηση ύψους 4 000 EUR χορηγούμενη για την πρόσληψη από μικρές ή μεσαίες επιχειρήσεις υπαλλήλου με μισθό έως 1,3 φορές τον κατώτατο μισθό, από την οποία επωφελήθηκαν κοντά στα 1,6 εκατομμύρια εργαζόμενοι. Στην Αυστρία εξετάζεται επί του παρόντος η θέσπιση επιμίσθιου απασχόλησης με στόχο τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας μέσω της μείωσης του μισθολογικού κόστους για τους εργοδότες που ανοίγουν νέες θέσεις εργασίας. Σε άλλες περιπτώσεις, επιδοτήσεις για την πρόσληψη προσωπικού στοχεύουν σε διάφορες μειονεκτούσες ομάδες. Για παράδειγμα, η Πορτογαλία θέσπισε οικονομικά κίνητρα για την πρόσληψη μόνιμου προσωπικού με τη μορφή μερικής απαλλαγής από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για ορισμένες ευάλωτες ομάδες (νέους, μακροχρόνια άνεργους, άτομα μεγαλύτερης ηλικίας). Επιπλέον, στο πλαίσιο ενός μέτρου στήριξης των προσλήψεων, που στοχεύει τις ίδιες ομάδες, παρέχονται κίνητρα για τη μετατροπή συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε αορίστου. Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) συνεισφέρει σε αυτό το μέτρο, όπως και σε μια πρόσφατη πρωτοβουλία με στόχο την προώθηση της μετάβασης από τις συμβάσεις μαθητείας σε συμβάσεις αορίστου χώρου. Η Κύπρος θέσπισε επιδοτήσεις απασχόλησης για την πρόσληψη ατόμων που ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων δικαιούχων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος και ατόμων με αναπηρίες. Στην Ουγγαρία, το ΕΚΤ συνεισφέρει στην ενίσχυση των προοπτικών απασχόλησης των κοινωνικών επιχειρήσεων μέσω κινήτρων και επιδοτήσεων για τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

Ορισμένα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και των νεοσύστατων επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, η Ουγγαρία στηρίζει τους νέους ηλικίας κάτω των 30 ετών και τους εγγεγραμμένους αναζητούντες εργασία ηλικίας άνω των 30 ετών να γίνουν επιχειρηματίες στο πλαίσιο του προγράμματος «Εγγυήσεις για τη νεολαία». Στη Ρουμανία, το εθνικό πρόγραμμα για τις νεοσύστατες επιχειρήσεις, με την υποστήριξη του ΕΚΤ, στοχεύει στην προώθηση της ανάπτυξης νέων ΜΜΕ. Στη Φινλανδία, από το 2018 θα παρέχεται η δυνατότητα λήψης του επιδόματος ανεργίας υπό μορφή επιχορήγησης για την ίδρυση νέας επιχείρησης και όταν το άτομο εργάζεται ως επιχειρηματίας μερικής απασχόλησης. Επιπλέον, παραμένει σε εξέλιξη ο διάλογος σχετικά με το πώς θα καταστεί

ευκολότερη η σύσταση εταιρειών από ανέργους. Επίσης, σε πολλά κράτη μέλη έχουν ληφθεί μέτρα που διασφαλίζουν ότι οι αυτοαπασχολούμενοι απολαμβάνουν επαρκή κοινωνικά δικαιώματα (βλ. ενότητα 3.3 σχετικά με την κατάτμηση της αγοράς εργασίας).

Αρκετά κράτη μέλη μείωσαν το κόστος εργασίας μέσω της περικοπής της φορολογικής επιβάρυνσης, συχνά με στόχο τα χαμηλότερα εισοδήματα. Τους τελευταίους μήνες η φορολογική επιβάρυνση αντιμετωπίστηκε σε αρκετές χώρες, ιδίως για τα άτομα με χαμηλό εισόδημα, στο πλαίσιο μεταρρυθμίσεων που επικεντρώνονταν στη φορολογία φυσικών προσώπων, συχνά μέσω της αύξησης του αφορολόγητου ορίου (δηλ. του αφορολόγητου ποσού του εισοδήματος). Στη Γερμανία, για παράδειγμα, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση αναπροσάρμοσε τους συντελεστές φόρου εισοδήματος με στόχο τη μείωση της υπερφορολόγησης και την αύξηση του βασικού ατομικού αφορολόγητου ορίου, της έκπτωσης φόρου λόγω τέκνων, του επιδόματος τέκνων και του συμπληρώματος λόγω τέκνων. Στην Εσθονία, το κοινοβούλιο υπερψήφισε το νέο νομοσχέδιο φορολογικής μεταρρύθμισης που θα τεθεί σε ισχύ το 2018 και προβλέπει αύξηση της βασικής έκπτωσης φόρου εισοδήματος σε 500 EUR τον μήνα (από 180 EUR τον μήνα το 2017). Η Λιθουανία τροποποίησε τον νόμο για τη φορολογία φυσικών προσώπων, αυξάνοντας το βασικό και το συμπληρωματικό ποσό του εισοδήματος που απαλλάσσεται του φόρου. Η Ουγγαρία αύξησε το οικογενειακό αφορολόγητο όριο για τους εργαζόμενους με δύο παιδιά. Το Ηνωμένο Βασίλειο αύξησε το ατομικό αφορολόγητο όριο σε 11 500 GBP (περίπου 13 100 EUR³⁸) ανά έτος και το κατώφλι για τον υψηλότερο συντελεστή από 43 000 GBP σε 45 000 GBP (51.400 EUR). Η Γαλλία μείωσε περαιτέρω τον φόρο εισοδήματος για τα χαμηλότερα και μεσαία εισοδήματα. Στο Βέλγιο, η δεύτερη φάση της φορολογικής μεταρρύθμισης των Βρυξελλών, που περιλαμβάνει πρόσθετες μειώσεις του φόρου φυσικών προσώπων και μετατόπιση του βάρους από τη φορολόγηση της εργασίας στη φορολόγηση των ακινήτων, τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2017. Στη Λετονία, μια ευρεία φορολογική μεταρρύθμιση περιλαμβάνει την αντικατάσταση του ενιαίου φορολογικού συντελεστή του 23 % στη φορολογία φυσικών προσώπων από ένα προοδευτικό σύστημα. Η Κύπρος κατήργησε την «έκτακτη εισφορά» —έναν προοδευτικό φόρο επί του ακαθάριστου μηνιαίου εισοδήματος όλων των «εργοδοτούμενων, αυτοτελώς εργαζόμενων και συνταξιούχων». Η Σλοβενία

³⁸ Η μέση συναλλαγματική ισοτιμία για το 2017 έως τις 31 Οκτωβρίου χρησιμοποιείται εδώ, αλλά και σε παρόμοιες περιπτώσεις σε ολόκληρη την έκθεση.

τροποποίησε τον νόμο περί φορολογίας φυσικών προσώπων ώστε να μειώσει την επιβάρυνση του φόρου φυσικών προσώπων.

Πολλά κράτη μέλη πραγματοποίησαν επίσης παρεμβάσεις σε σχέση με τη φορολογική επιβάρυνση μέσω μειώσεων στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Στη Γαλλία, οι εργοδοτικές εισφορές μειώθηκαν και αντισταθμίστηκαν εν μέρει από αυξήσεις στην πλευρά των εργαζομένων. Σε άλλες χώρες, πάλι, οι μειώσεις στις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης αποσκοπούσαν στη στήριξη της απασχόλησης συγκεκριμένων ομάδων-στόχων, όπως οι νέοι και οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας (Βέλγιο και Ιταλία), τα άτομα με αναπηρίες (Μάλτα), οι νεοπροσληφθέντες με συμβάσεις αορίστου χρόνου (Ιταλία) ή οι νεοπροσληφθέντες από αυτοαπασχολούμενους (Σουηδία). Η Ουγγαρία μείωσε τον φόρο κοινωνικής ασφάλισης, κάτι που είχε αντίκτυπο στη φορολογική επιβάρυνση των χαμηλόμισθων. Παράλληλα, αρκετές χώρες (Ελλάδα, Λιθουανία, Λετονία, Κροατία) θέσπισαν ή αύξησαν τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τους αυτοαπασχολούμενους ή για όσους απασχολούνται σε άτυπες μορφές εργασίας. Τέλος, από το 2018 η Λετονία θα προβεί σε γενική μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης τόσο για τους εργοδότες όσο και για τους εργαζόμενους με στόχο τη χρηματοδότηση της υγειονομικής περίθαλψης.

Με βάση τις ευρείες μεταρρυθμίσεις των προηγούμενων ετών, ορισμένα κράτη μέλη θεσπίζουν περαιτέρω αλλαγές στα εθνικά συστήματα καθορισμού των μισθών. Το Βέλγιο, κατόπιν διαβούλευσης με κοινωνικούς εταίρους ολοκλήρωσε την αναθεώρηση του νόμου του 1996 για τον καθορισμό των μισθών, καθιερώνοντας έναν αυτόματο διορθωτικό μηχανισμό, θεσπίζοντας ένα περιθώριο ασφάλειας και ενισχύοντας τη νομική βάση του μισθολογικού κανόνα, ώστε να αποτραπούν οι απώλειες σε επίπεδο ανταγωνιστικότητας του κόστους. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ανακοίνωσε επίσης τον Ιούλιο του 2017 την πρόθεσή της να απλοποιήσει και να προωθήσει τη συμμετοχή των εργαζομένων στις παροχές των επιχειρήσεών τους. Η Κροατία έκανε αποτελεσματικότερη τη διαδικασία των συλλογικών διαπραγματεύσεων για τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων που είναι δεσμευτικές για την κυβέρνηση διασφαλίζοντας την ισότιμη πρόσβαση στις επιτροπές διαπραγμάτευσης, βελτιώνοντας τη χρηματοοικονομική διαχείριση των κονδυλίων του κρατικού προϋπολογισμού και διασφαλίζοντας τη βιωσιμότητα του συστήματος μισθοδοσίας. Η Πορτογαλία ανέστειλε προσωρινά την αυτόματη λήξη των συλλογικών συμβάσεων, για μια περίοδο 18 μηνών έως τον Ιούλιο του 2018, λόγω του μικρού αριθμού των νέων υπογραφεισών συλλογικών συμβάσεων. Επίσης, μετά τη δημοσίευση της πράσινης βίβλου

για τις εργασιακές σχέσεις, και στο πλαίσιο της τριμερούς συμφωνίας με τους κοινωνικούς εταίρους, η κυβέρνηση σχεδιάζει μέτρα για την προώθηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων. Στη Σλοβενία, οι συνδικαλιστικές οργανώσεις του δημόσιου τομέα και η κυβέρνηση συνέχισαν τις διαπραγματεύσεις με στόχο την εξεύρεση τρόπων για τη χαλάρωση αρκετών προσωρινών μέτρων λιτότητας που θεσπίστηκαν με τον νόμο του 2012 για τη δημοσιονομική ισορροπία, σε θέματα όπως η σύνδεση της αμοιβής για την εργασιακή απόδοση με την αύξηση του φόρτου εργασίας, η αύξηση του μισθού μετά από προαγωγή, η αποζημίωση όσον αφορά τις ετήσιες άδειες και η λύση της σύμβασης εργασίας των ατόμων που πληρούν τους όρους συνταξιοδότησης. Στη Γαλλία, η νέα μεταρρύθμιση του εργατικού νόμου θεσπίστηκε κατόπιν διαβούλευσης με κοινωνικούς εταίρους, επεκτείνοντας περαιτέρω την περίμετρο εντός της οποίας υπερισχύουν οι επιχειρησιακές συμβάσεις και καθορίζοντας, παράλληλα, σε ποιες περιπτώσεις πρέπει να διατηρείται ο αποφασιστικός χαρακτήρας των κλαδικών συμβάσεων.

Μερικά κράτη μέλη αναπροσάρμοσαν τους κατώτατους μισθούς τους ή έλαβαν μέτρα για να καταστήσουν πιο προβλέψιμα τα πλαίσια καθορισμού του κατώτατου μισθού με τη συμμετοχή κοινωνικών εταίρων. Στη Βουλγαρία, η κυβέρνηση κατέθεσε σχέδιο μηχανισμού για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού που προβλέπει τρία σενάρια και ένα σκέλος ανάλυσης αντίκτυπου, εν αναμονή της συμφωνίας με τους κοινωνικούς εταίρους. Η κυβέρνηση σχεδιάζει να αυξήσει σταδιακά τον κατώτατο μισθό από το σημερινό επίπεδο των 230 EUR τον μήνα σε 305 EUR το 2020. Η Ρουμανία έχει καθορίσει το ύψος του κατώτατου μισθού έως το 2020 στο κυβερνητικό πρόγραμμά της. Ο κατώτατος μισθός έχει υπερδιπλασιαστεί από το 2010 και προβλέπεται να αυξηθεί από 315 EUR τον μήνα σε 380 EUR το 2020. Στην Ιρλανδία, ο κατώτατος μισθός αυξήθηκε από 9,15 EUR την ώρα το 2016 σε 9,25 EUR το 2017 βάσει των εισηγήσεων της επιτροπής για τις χαμηλές αμοιβές, η οποία αξιολογεί επίσης τον κοινωνικό αντίκτυπο των αναπροσαρμογών του κατώτατου μισθού. Η ιρλανδική κυβέρνηση ανακοίνωσε πρόσφατα περαιτέρω αύξηση του κατώτατου μισθού σε 9,55 EUR την ώρα από τον Ιανουάριο του 2018. Η Λετονία θέσπισε αύξηση του κατώτατου μισθού από 380 EUR σε 430 EUR τον μήνα, από την 1η Ιανουαρίου 2018. Η Πολωνία αύξησε τον μηνιαίο κατώτατο μισθό σε 2000 PLN και θέσπισε κατώτατη ωριαία αμοιβή για τα άτομα που εργάζονται με σύμβαση αστικού δικαίου (13 PLN την ώρα, δηλ. περίπου 3 EUR). Στην Πορτογαλία, κατόπιν τριμερούς συμφωνίας με τους κοινωνικούς εταίρους, η κυβέρνηση αύξησε τον νόμιμο κατώτατο μισθό την 1η Ιανουαρίου 2017 από

530 EUR σε 557 EUR τον μήνα. Η αύξηση συνοδεύτηκε από προσωρινή μείωση των εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τους εργαζόμενους που λαμβάνουν τον κατώτατο μισθό. Η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου έχει στόχο την αύξηση του εθνικού κατώτατου μισθού για τα άτομα ηλικίας άνω των 25 ετών έως και στο 60 % του διάμεσου εισοδήματος έως το 2020 (περί τα 9 GBP την ώρα, δηλ. περίπου 10,3 EUR). Μετά την ετήσια αναπροσαρμογή του Απριλίου του 2017 οι ελάχιστες αποδοχές διαβίωσης αυξήθηκαν σε 7,50 GBP την ώρα, (8,6 EUR) όπως αυξήθηκε και ο εθνικός κατώτατος μισθός για τους εργαζόμενους νέους και τους μαθητευόμενους. Στη Γερμανία, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση υιοθέτησε την εισήγηση της μόνιμης επιτροπής καθορισμού του κατώτατου μισθού των κοινωνικών εταίρων, αυξάνοντας τον γενικό κατώτατο μισθό από 8,50 σε 8,84 EUR την ώρα από την 1η Ιανουαρίου 2017.

3.2 Κατευθυντήρια γραμμή 6: Ενίσχυση της προσφοράς εργασίας και των δεξιοτήτων

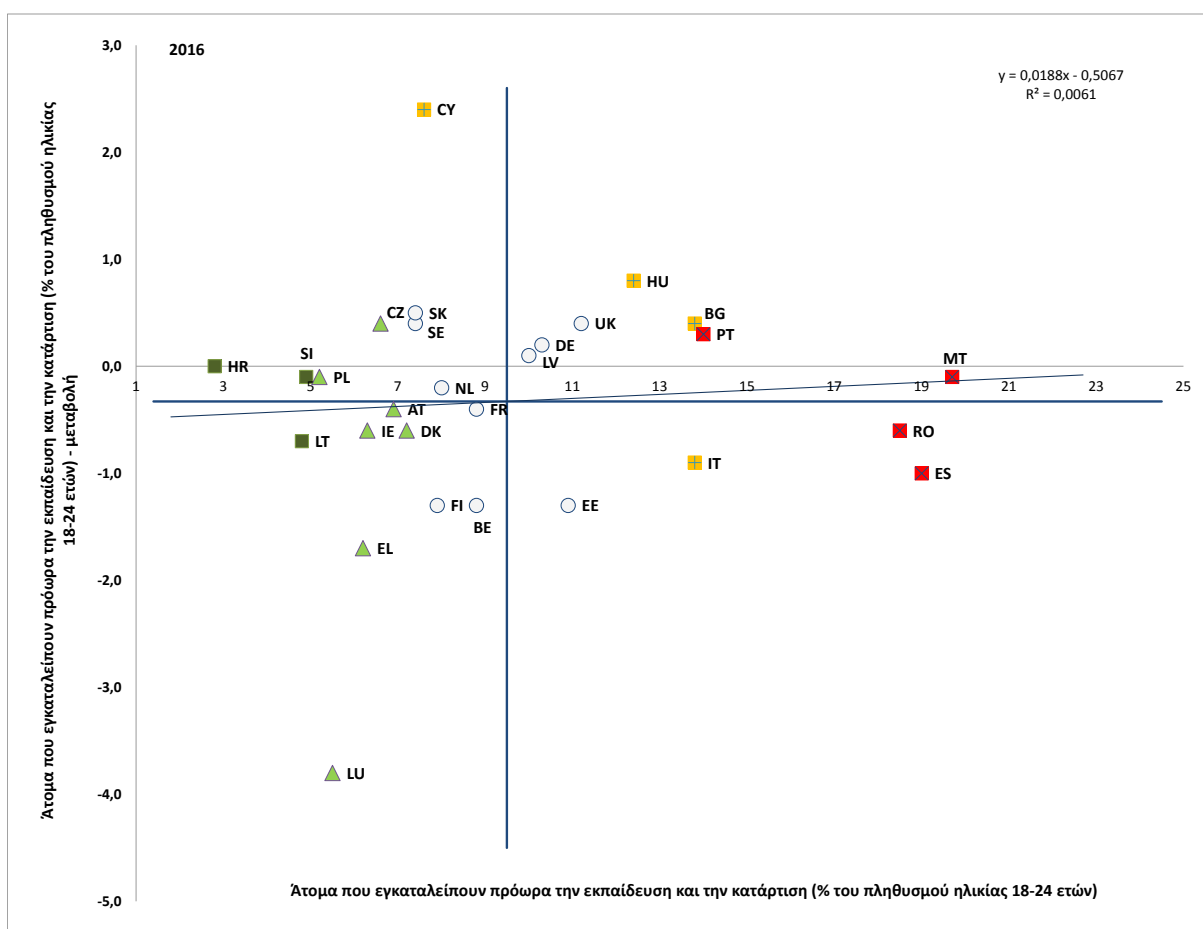
Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής για την απασχόληση αριθ. 6, στο πλαίσιο της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν συνθήκες που προάγουν την προσφορά εργασίας και τις δεξιότητες. Παρουσιάζονται οι δείκτες σχετικά με τον αντίκτυπο του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης στην απασχολησιμότητα του εργατικού δυναμικού (επάρκεια σε βασικές δεξιότητες, συμμετοχή στη διά βίου μάθηση και μετάβαση από την εκπαίδευση στην εργασία για διάφορους τύπους προγραμμάτων σπουδών), ενώ, στη συνέχεια, εξετάζονται οι επιδόσεις στην αγορά εργασίας διαφόρων ομάδων που υποεκπροσωπούνται στην αγορά εργασίας (π.χ. νέοι, εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών και γυναίκες). Στην ενότητα 3.2.2 γίνεται αναφορά στα μέτρα πολιτικής των κρατών μελών στους τομείς αυτούς και στα μέτρα που στοχεύουν στις εν λόγω μειονεκτούσες ομάδες.

3.2.1 Βασικοί δείκτες

Το 2016 το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μειώθηκε περαιτέρω στην ΕΕ. Κατήλθε σε 10,7 %, μειωμένο κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2015. Σε δεκαεπτά κράτη μέλη καταγράφηκαν ποσοστά κάτω από την τιμή του 10 % που είχε θέσει στόχο η ΕΕ. Παράλληλα, το εν λόγω ποσοστό πλησίαζε το 20 % στη Μάλτα, την Ισπανία και τη Ρουμανία (οι οποίες μαζί με την Πορτογαλία επισημαίνονται ως χώρες ευρισκόμενες σε «κρίσιμη κατάσταση»), ενώ ήταν κάτω από 5 % στην Κροατία, τη Λιθουανία και τη Σλοβενία («βέλτιστη επίδοση»). Το περασμένο έτος το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου παρέμεινε σταθερό στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών (όπως φαίνεται στο διάγραμμα 13), σημείωσε τη μεγαλύτερη μείωση στο Λουξεμβούργο (κατά 3,5 εκατοστιαίες μονάδες) και στην Ελλάδα (κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες), αλλά παρουσίασε σημαντική αύξηση στην Κύπρο (κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες, αν και εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ). Δεν υπάρχουν στοιχεία που να μαρτυρούν σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών το 2016, όπως προκύπτει από την σχεδόν οριζόντια γραμμή παλινδρόμησης που συσχετίζει τις ετήσιες μεταβολές με τα επίπεδα του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Συγκριτικά με το 2008 (διάγραμμα 14), ωστόσο, το ποσοστό

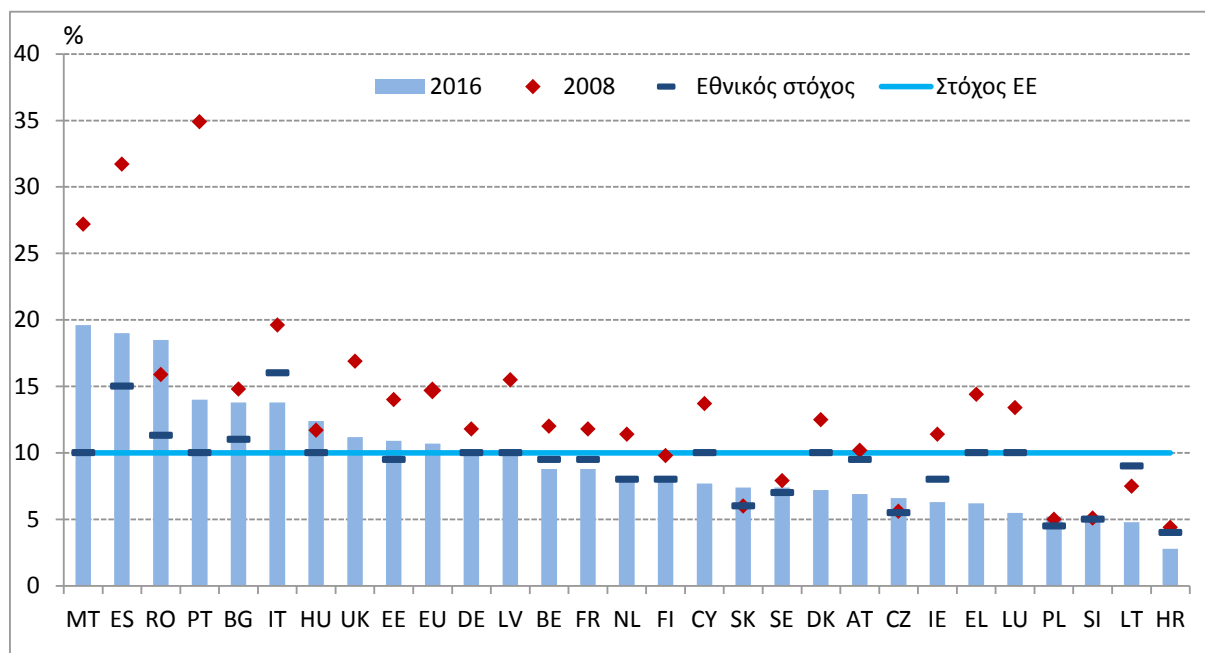
πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μειώθηκε σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, κατά 4 εκατοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο. Τη μεγαλύτερη μείωση κατέγραψε στην Πορτογαλία, την Ισπανία, την Ελλάδα και το Λουξεμβούργο, ενώ αυξήθηκε στην Ουγγαρία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Σλοβακία και τη Ρουμανία. Η διαφορά στο ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου μεταξύ ανδρών και γυναικών το 2016 συρρικνώθηκε σε 3 εκατοστιαίες μονάδες από 3,9 εκατοστιαίες μονάδες το 2008, με τις γυναίκες να είναι λιγότερο πιθανό να εγκαταλείψουν πρόωρα το σχολείο σε σχέση με τους άνδρες.

Διάγραμμα 13: Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών) και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Πηγή: Eurostat. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Διάγραμμα 14: Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, 2008-2016

Πηγή: Eurostat (ΕΕΔ). Επιγραμμικός κωδικός δεδομένων: edat_lfse_14.

Η μακροπρόθεσμη πτώση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην Ευρώπη είναι μια θετική τάση που απορρέει σε μεγάλο βαθμό από τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης και από στοχευμένα μέτρα πολιτικής. Ωστόσο, στον απόηχο της κρίσης, μπορεί να σχετίζεται εν μέρει με το γεγονός ότι παραμένει δυσχερής η πρόσβαση στην αγορά εργασίας σε χώρες με υψηλά επίπεδα ανεργίας των νέων, όπου οι νέοι αποφασίζουν να παρατείνουν τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση. Επίσης, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου συνδέεται στενά με μειονεκτικά κοινωνικά στρώματα και περιβάλλοντα χαμηλού μορφωτικού επιπέδου. Μαθητές που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, και ιδίως μαθητές που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό, παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά μαθητικής διαρροής³⁹. Οι μαθητές με αναπηρίες είναι επίσης περισσότερο μειονεκτούντες, καθώς το 2015 τους χάριζε ψαλίδα 10,3 εκατοστιαίων μονάδων από τους μαθητές χωρίς αναπηρίες⁴⁰.

³⁹ Ειδικότερα, για τους νέους (18-24 ετών) που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ το 2016 το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου ανήλθε περίπου σε 19,4 %, σχεδόν διπλάσιο από εκείνο των γηγενών (9,8 %).

⁴⁰ Με βάση στοιχεία ΕΕ-SILC.

Ένας σημαντικός δείκτης της ποιότητας των συστημάτων αρχικής εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι η επάρκεια των μαθητών σε βασικές ικανότητες όπως η ανάγνωση, τα μαθηματικά και οι θετικές επιστήμες. Από την έρευνα του Προγράμματος Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ για το 2015 σχετικά με τις βασικές ικανότητες που αποκτώνται στη πρωτοβάθμια και την κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση προκύπτει ότι οι Ευρωπαίοι μαθητές ηλικίας 15 ετών παρουσίαζαν χαμηλές επιδόσεις στην κατανόηση κειμένου σε ποσοστό 19,7 %, στα μαθηματικά σε ποσοστό 22,2 %, και στις φυσικές επιστήμες σε ποσοστό 20,6 %. Συγκριτικά με την προηγούμενη έρευνα του 2012, οι επιδόσεις έχουν επιδεινωθεί σε όλα τα πεδία κατά μέσο όρο στην ΕΕ και στις περισσότερες χώρες της ΕΕ, αν και εξακολουθούν να υφίστανται μεγάλες διακυμάνσεις στην απόκτηση βασικών ικανοτήτων. Αυτό σημαίνει ότι οι χώρες της ΕΕ απομακρύνονται από τον στόχο της μείωσης των χαμηλών επιδόσεων στην κατανόηση κειμένου, στα μαθηματικά και στις φυσικές επιστήμες σε κάτω από 15 % έως το 2020.

Το μειονεκτικό κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο είναι ο πιο σημαντικός παράγοντας που σχετίζεται με τη χαμηλή μαθητική επίδοση. Υπάρχει επίσης αλληλεπικάλυψη μεταξύ των μαθητών με χαμηλή επίδοση και των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και/ή που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Ο μέσος όρος της ΕΕ όσον αφορά το ποσοστό μαθητών με χαμηλή επίδοση στις φυσικές επιστήμες εντός του κατώτατου κοινωνικοοικονομικού τεταρτημορίου του μαθητικού πληθυσμού της έρευνας του PISA για το 2015 είναι περίπου 34 %, 26 εκατοστιαίες μονάδες περισσότερες από το ανώτατο κοινωνικοοικονομικό τεταρτημόριο (διάγραμμα 15). Στα κράτη μέλη με σημαντικό ποσοστό μαθητών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών⁴¹ το ποσοστό μαθητών που παρουσιάζουν χαμηλές επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες είναι κατά κανόνα υψηλότερο από τον μέσο όρο⁴² και οι επιδόσεις των μαθητών συνήθως συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με την κοινωνικοοικονομική κατάστασή τους⁴³. Επίσης, όπως ήδη εξετάστηκε στην κοινή έκθεση για την απασχόληση του 2017, η πρόσφατη έκρηξη της μετανάστευσης στην ΕΕ ανέδειξε τον σημαντικό ρόλο των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης τα οποία

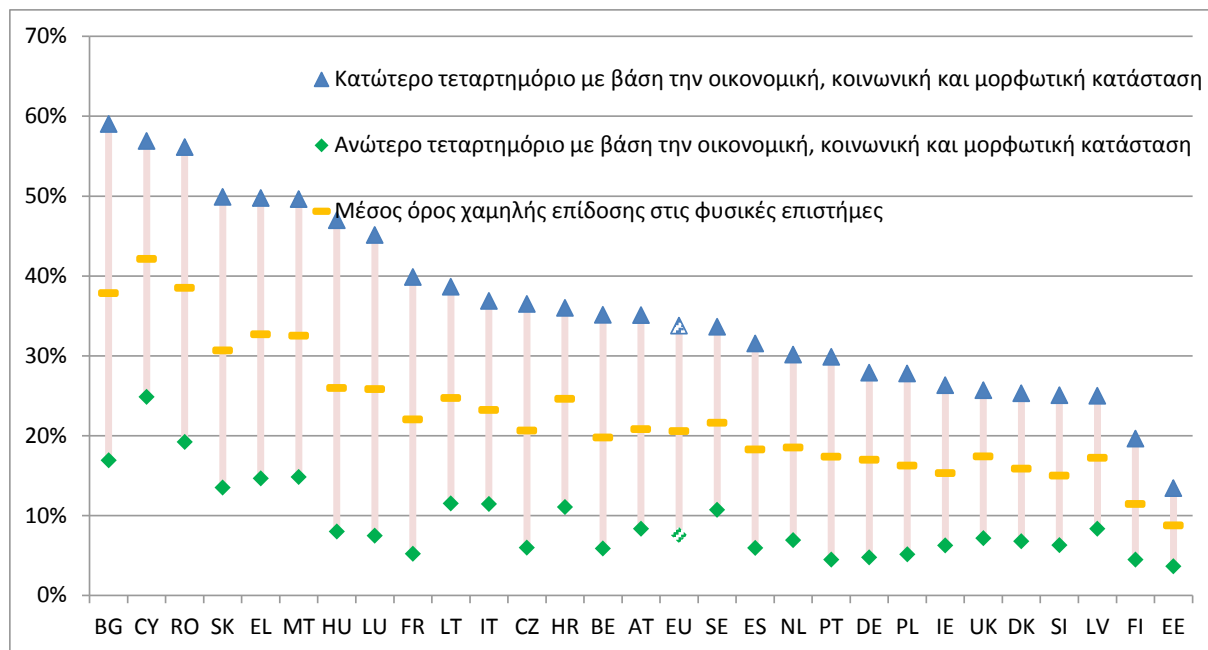
⁴¹ Στην έρευνα του PISA, οι μαθητές θεωρείται ότι προέρχονται από οικογένειες μεταναστών εάν είτε έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό (πρώτης γενιάς) είτε είναι γηγενείς και οι γονείς τους έχουν γεννηθεί αμφότεροι στο εξωτερικό (δεύτερης γενιάς).

⁴² Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για το 2017, σ. 38, διάγραμμα 15.

⁴³ Σύμφωνα με την έρευνα του PISA για το 2015, το ποσοστό των μαθητών με χαμηλή επίδοση στα κράτη μέλη της ΕΕ ήταν 39,1 % στους μαθητές που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό και 29,5 % στους γηγενείς με γονείς που έχουν γεννηθεί αμφότεροι στο εξωτερικό, ποσοστό πολύ υψηλότερο από το 18,9 % που καταγράφηκε για τους μαθητές που δεν προέρχονται από οικογένειες μεταναστών.

βοήθησαν πολλές χιλιάδες νέων που εισήλθαν στην ΕΕ να αναπτύξουν πλήρως τις δυνατότητές τους και συνέβαλαν στην ένταξή τους στις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

Διάγραμμα 15: Μαθητές με χαμηλή επίδοση στις φυσικές επιστήμες στην ηλικία των 15 ετών με βάση την οικονομική, κοινωνική και μορφωτική κατάσταση)στην έρευνα του PISA για το 2015

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016), «PISA 2015: EU performance and initial conclusions regarding education policies in Europe».

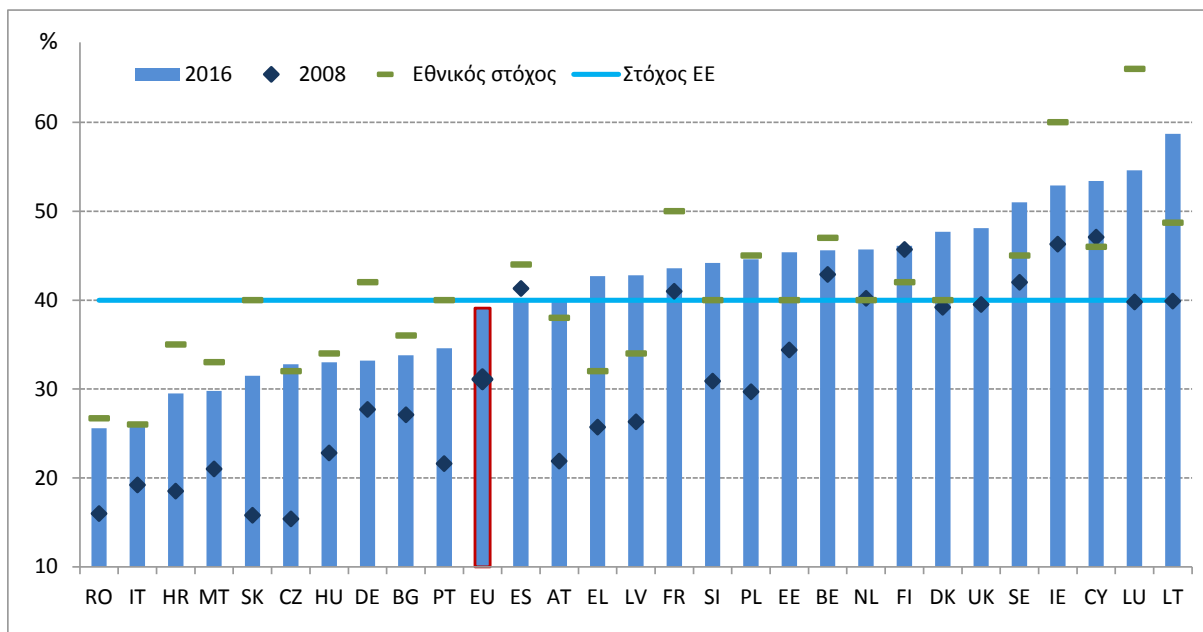
Το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ στα άτομα ηλικίας 30-34 ετών αυξάνεται διαρκώς και αισθητά για περισσότερο από μία δεκαετία. Το ποσοστό αυτό ανέρχεται επί του παρόντος στο 39,1 % σημειώνοντας άνοδο κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες μόνο το περασμένο έτος. Σε δεκαοκτώ κράτη μέλη το ποσοστό ολοκλήρωσης υπερβαίνει τον πρωταρχικό στόχο του 40% της στρατηγικής «Ευρώπη 2020». Από το 2008 ο μέσος όρος της ΕΕ όσον αφορά το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ αυξήθηκε κατά 8 εκατοστιαίες μονάδες (διάγραμμα 16). Παρά τη σημαντική πρόοδο με την πάροδο των ετών, τα κράτη μέλη που παρουσιάζουν υστέρηση εξακολουθούν να έχουν το μισό σχεδόν ποσοστό ολοκλήρωσης σε σχέση με τις προπορευόμενες χώρες.

Σημαντικές διαφορές ως προς το ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εξακολουθούν να υφίστανται μεταξύ των φύλων, με τις γυναίκες να σημειώνουν καλύτερες επιδόσεις από τους άνδρες σε όλα τα κράτη μέλη εκτός της Γερμανίας και τη μέση διαφορά στην ΕΕ όσον αφορά την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης μεταξύ ανδρών κι γυναικών να ανέρχεται σχεδόν σε 10 εκατοστιαίες μονάδες. Το γονικό υπόβαθρο εξακολουθεί να επηρεάζει την ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς το σχετικό ποσοστό για τα άτομα που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό είναι κατά μέσο όρο 5 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο, αν και το αντίθετο παρατηρείται στη Δανία, την Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, τη Λετονία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Επίσης, οι νέοι που μετανάστευσαν στο μέσο ή στο τέλος της ηλικίας υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες από εκείνους που μετανάστευσαν σε νεαρότερη ηλικία, και η πρόσβασή τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση προϋποθέτει μη παραδοσιακούς μηχανισμούς που θα αναγνωρίζουν τις ικανότητες που ενδεχομένως απέκτησαν εκτός της παραδοσιακής ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης⁴⁴. Τα άτομα με αναπηρίες επίσης έχουν ανέκαθεν χαμηλότερο ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς η σχετική ψαλίδα ανερχόταν σε 13,6 εκατοστιαίες μονάδες το 2015⁴⁵.

⁴⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης*, διατίθεται στη διεύθυνση: http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_el.

⁴⁵ Με βάση στοιχεία EE-SILC.

Διάγραμμα 16: Ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στα άτομα ηλικίας 30-34 ετών, 2008-2016

Πηγή: Eurostat (ΕΕΔ). Επιγραμμικός κωδικός δεδομένων: edat_lfse_03

Η συνάφεια της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας είναι κρίσιμος παράγοντας για την προαγωγή της ικανότητας των νέων να βρίσκουν εργασία και να συμβάλουν αποτελεσματικά στην οικονομική ανάπτυξη. Κατά μέσο όρο, το ποσοστό απασχόλησης των πρόσφατων αποφοίτων από ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ηλικίας 20-34 ετών) είναι 82,8 % στην ΕΕ, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους αποφοίτους ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι 72,6 % (και φτάνει το 75 % για τους αποφοίτους επαγγελματικής εκπαίδευσης). Το χάσμα είναι μεγαλύτερο στα κράτη μέλη με χαμηλότερα συνολικά ποσοστά απασχόλησης των νέων.

Το χάσμα στα ποσοστά απασχόλησης και/ή ανεργίας μεταξύ των εργαζομένων χαμηλής και υψηλής ειδίκευσης σε όλα τα επίπεδα δεξιοτήτων αποτελεί ως έναν βαθμό ένδειξη αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων με την αγορά εργασίας, καθώς για να υπάρχει ισοδύναμη αντιστοιχία της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας βάσει του μορφωτικού επιπέδου, τα ποσοστά απασχόλησης θα έπρεπε να είναι ταυτόσημα σε όλα τα επίπεδα ειδίκευσης. Το 2016 η μεγαλύτερη διασπορά ποσοστών απασχόλησης κατά μορφωτικό επίπεδο (χαμηλότερο από ανώτερη δευτεροβάθμια, ανώτερη δευτεροβάθμια και μεταδευτεροβάθμια, και τριτοβάθμια

εκπαίδευση) παρατηρήθηκε στη Βουλγαρία, την Κύπρο, την Κροατία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Λιθουανία, τη Γαλλία και τη Σλοβακία.

Παρά τις σχετικά καλές επιδόσεις της επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (EEK) στην αγορά εργασίας, ο αριθμός των σπουδαστών που εγγράφονται στο αρχικό επίπεδο EEK στην ΕΕ παρουσιάζει σταθερή πτώση στις περισσότερες χώρες από το 2013. Ο συνολικός αριθμός σπουδαστών αρχικής EEK στο επίπεδο της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ μειώθηκε από το 2013 κατά περίπου 500 000 (4,7 %), σε 10,3 εκατομμύρια το 2015. Το Ηνωμένο Βασίλειο κατέγραψε την πιο αξιοσημείωτη πτώση σε απόλυτους αριθμούς του πληθυσμού σπουδαστών αρχικής EEK —κατά περίπου 200 000. Παράλληλα, ο αριθμός των εγγεγραμμένων στη γενική εκπαίδευση παρέμεινε στα ίδια επίπεδα. Ως εκ τούτου, το ποσοστό των σπουδαστών EEK επί του συνολικού πληθυσμού σπουδαστών που είναι εγγεγραμμένοι στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση μειώθηκε από 48,9 % το 2013 σε 47,3 % το 2015.

Οι σπουδαστές EEK που εισέρχονται στην αγορά εργασίας αμέσως αφού λάβουν τίτλο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης απολαμβάνουν στις περισσότερες χώρες σχετικά υψηλά ποσοστά απασχόλησης. Αυτό ισχύει σε χώρες που διαθέτουν συστήματα EEK που λειτουργούν εύρυθμα, όπως μεταξύ άλλων συστήματα υψηλού βαθμού διαπερατότητας και μετάβασης από την εκπαίδευση στην εργασία, όπως η Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Γερμανία, οι Κάτω Χώρες, η Σουηδία, η Αυστρία και η Δανία (με την εξαίρεση των αποφοίτων EEK στους τομείς της υγείας και της πρόνοιας). Σε άλλες χώρες, ωστόσο, οι απόφοιτοι EEK από ορισμένα γνωστικά πεδία φαίνεται να έχουν χαμηλές επιδόσεις (ιδίως στα πεδία της διοίκησης επιχειρήσεων και των νομικών σπουδών), όπως για παράδειγμα στην Ουγγαρία, τη Λιθουανία, τη Σλοβενία, την Πολωνία, τη Γαλλία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία. Στην Ιταλία και την Ελλάδα, όπου η αγορά εργασίας σε γενικές γραμμές δεν λειτουργεί ιδιαίτερα ικανοποιητικά, υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα ποσοστά απασχόλησης αναλόγως του γνωστικού πεδίου.

Πέραν της απασχολησιμότητας, ο προσδοκώμενος μισθός είναι ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που αποτελεί ένδειξη της ελκυστικότητας διάφορων εκπαιδευτικών κατευθύνσεων. Η διαφορά στους μισθούς για τα άτομα με τίτλο επαγγελματικής εκπαίδευσης μέσου επιπέδου συγκριτικά με τα άτομα με τίτλο γενικής εκπαίδευσης μέσου επιπέδου κυμαίνεται από +60 % στη Γερμανία έως -25 % στην Τσεχική Δημοκρατία (η οποία

ωστόσο αποτελεί ειδική περίπτωση δεδομένου ότι στην πλειονότητά τους οι απόφοιτοι EEK συνεχίζουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση)⁴⁶. Συνολικά στην ΕΕ, οι νέοι με τίτλο επαγγελματικής εκπαίδευσης κερδίζουν 25 % περισσότερα χρήματα σε σχέση με τα άτομα με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο (επίπεδα 0–2 της ISCED), 17 % περισσότερα χρήματα σε σχέση με τα άτομα με τίτλο μέσου επιπέδου ο οποίος είναι γενικής κατεύθυνσης, και 40 % λιγότερα χρήματα συγκριτικά με τα άτομα με υψηλό μορφωτικό επίπεδο⁴⁷.

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά των συστημάτων EEK που διευκολύνουν την ομαλή μετάβαση και την επιτυχημένη πορεία στην αγορά εργασίας είναι η ενσωμάτωση της μάθησης στον χώρο εργασίας σε προγράμματα EEK. Σύμφωνα με την έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης για το 2016, το 2015 περίπου 2,8 εκατομμύρια σπουδαστές ήταν εγγεγραμμένοι σε προγράμματα που συνδυάζουν τη μάθηση στον χώρο εργασίας με τη σχολική μάθηση (για τους οποίους τουλάχιστον το 25 % της διάρκειας του προγράμματος ήταν αφιερωμένο στη μάθηση στο πλαίσιο πραγματικού περιβάλλοντος εργασίας κάποιας εταιρείας) στην ΕΕ. Ωστόσο, η διαθεσιμότητα προγραμμάτων στα οποία η μάθηση στον χώρο εργασίας αποτελεί σημαντικό στοιχείο εξακολουθεί να είναι περιορισμένη στις περισσότερες χώρες της ΕΕ και η κατάσταση δεν παρουσιάζει βελτίωση. Μεταξύ του 2013 και του 2015 δεν υπήρχαν σημαντικές μεταβολές στην επικράτηση προγραμμάτων που συνδυάζουν τη μάθηση στον χώρο εργασίας με τη σχολική μάθηση στην ΕΕ. Σε αρκετές χώρες το ποσοστό των σπουδαστών που συμμετέχουν σε τέτοια προγράμματα μειώθηκε —για παράδειγμα στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Αυστρία, τη Γαλλία, το Λουξεμβούργο και τη Φινλανδία. Αισθητή αύξηση παρατηρήθηκε μόνο στη Σλοβακία και την Ουγγαρία, η οποία, στην περίπτωση της Ουγγαρίας, οφείλεται δυνητικά στις αλλαγές του χαρακτηρισμού ορισμένων προγραμμάτων ως προγραμμάτων που περιλαμβάνουν επαρκές στοιχείο μάθησης στον χώρο εργασίας.

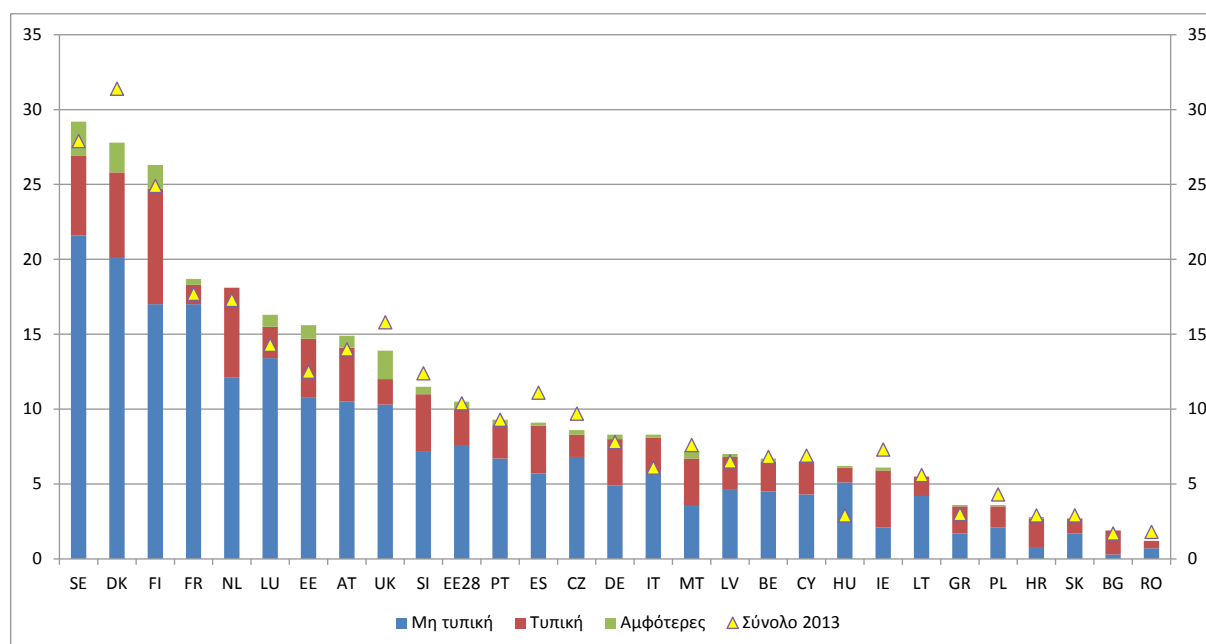
Το συνολικό ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση στην ΕΕ έχει μεταβληθεί ελάχιστα από το 2013 (διάγραμμα 17). Σε όλες τις χώρες, η μάθηση των ενηλίκων έχει ως επί το πλείστον μη τυπικό χαρακτήρα, συνήθως σχετίζεται με την εργασία και παρέχεται —

⁴⁶ Το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο περιλαμβάνει τίτλους προσόντων στα επίπεδα 0–2 της ISCED, το μεσαίο επίπεδο στα επίπεδα 3–4 της ISCED και το υψηλό επίπεδο στα επίπεδα 5–8 της ISCED.

⁴⁷ Ωστόσο, σε ορισμένες χώρες (όπως στη Φινλανδία και τη Βουλγαρία) ο μισθός που μπορούν να εξασφαλίσουν οι απόφοιτοι EEK είναι παρόμοιος με ατόμων που μπορεί να μην διαθέτουν καν επαγγελματικά προσόντα μέσου επιπέδου, ενώ σε άλλες χώρες ο μισθός που λαμβάνουν οι απόφοιτοι EEK είναι ελαφρώς χαμηλότερος από των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (όπως στη Δανία ή την Ιταλία).

αλλά και χρηματοδοτείται— από τους εργοδότες ή τα ίδια τα άτομα. Η μάθηση αυτή συχνά απευθύνεται στους υπαλλήλους εκείνους που ήδη κατέχουν το υψηλότερο επίπεδο δεξιοτήτων και ασκούν τα πιο πολύπλοκα εργασιακά καθήκοντα, ενώ για τους υπόλοιπους υπαλλήλους οι ευκαιρίες πρόσβασης σε επιμόρφωση είναι συχνά πολύ πιο περιορισμένες. Το γεγονός ότι η μάθηση έχει ως επί το πλείστον μη τυπικό χαρακτήρα συνεπάγεται επίσης ότι συχνά έχει σύντομη διάρκεια και αποβλέπει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων ειδικά για την εκάστοτε εταιρεία. Αποτέλεσμα αυτού είναι μια κατάσταση όπου σε μεγάλο βαθμό η μάθηση των ενηλίκων δεν είναι σε θέση να βοηθήσει τους ενήλικες να αναπτύξουν δεξιότητες που μπορούν να μεταφερθούν πιο εύκολα από εταιρεία σε εταιρεία, συμπεριλαμβανομένων των βασικών ικανοτήτων —γραμματισμού, αριθμητισμού και ΤΠΕ.

Διάγραμμα 17: Συμμετοχή στη μάθηση των ενηλίκων ανά μορφή μάθησης (2016)

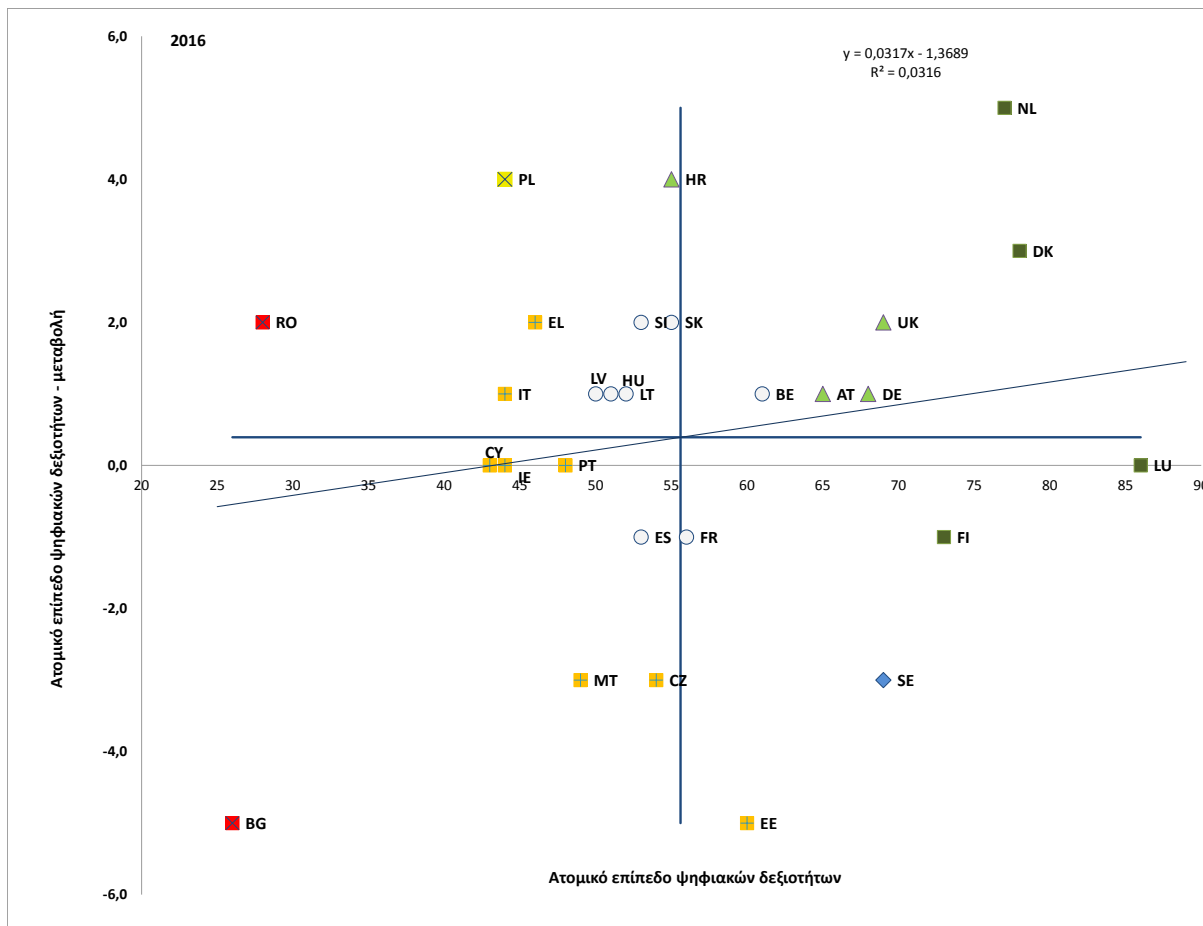
Πηγή: Eurostat (EE-ΕΕΔ, ειδικός υπολογισμός, 2016). Σημείωση: ο δείκτης αποτυπώνει το ποσοστό συμμετοχής στην τυπική και μη τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση (τελευταίες τέσσερις εβδομάδες) των ατόμων ηλικίας 25 έως 64 ετών. Η κατηγορία δεδομένων «αμφότερες» υποδηλώνει το ποσοστό ατόμων που συμμετείχαν κατά την περίοδο αναφοράς των 4 εβδομάδων σε δραστηριότητες τόσο τυπικής όσο και μη τυπικής μάθησης. Τα δεδομένα για τους συμμετέχοντες σε «αμφότερες» τις μορφές μάθησης στις περιπτώσεις της Ιρλανδίας, της Ουγγαρίας και της Λετονίας είναι αναξιόπιστα και στις περιπτώσεις της Κύπρου, της Λετονίας, της Σλοβακίας, της Βουλγαρίας και της Ρουμανίας δεν είναι διαθέσιμα.

Το επίπεδο των ψηφιακών δεξιοτήτων αυξάνεται, με αργό, όμως, ρυθμό, με αποτέλεσμα τμήματα του πληθυσμού να μην είναι σε θέση να ωφεληθούν από την ψηφιακή

μετάβαση. Αυτό έχει αντίκτυπο στην καινοτομία, την παραγωγικότητα και, εν τέλει, την ανάπτυξη. Το 2016 το 44 % του πληθυσμού της ΕΕ ηλικίας 16 έως 74 ετών δεν διέθετε τις βασικές ψηφιακές δεξιότητες για να αντεπεξέλθει στις τρέχουσες ανάγκες, ενώ το 19 % δεν διέθετε καθόλου ψηφιακές δεξιότητες (το 2015, τα αντίστοιχα ποσοστά ανέρχονταν σε 45 % και 21 %)⁴⁸. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είναι σημαντικές, ενώ σε δέκα κράτη μέλη (Πορτογαλία, Πολωνία, Σλοβενία, Κροατία, Λιθουανία, Ιταλία, Ελλάδα, Κύπρο, Βουλγαρία και Ρουμανία) τουλάχιστον το ένα τρίτο του πληθυσμού δεν διέθετε ψηφιακές δεξιότητες το 2016. Το επίπεδο είναι ιδιαίτερα χαμηλό στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία («κρίσιμες καταστάσεις»), ενώ στη Φινλανδία, τις Κάτω Χώρες, τη Δανία και το Λουξεμβούργο («βέλτιστη επίδοση») είναι πολύ πάνω από τον μέσο όρο. Υπάρχουν ενδείξεις για αποκλίσεις όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη ανά την ΕΕ —καθώς το επίπεδο των ψηφιακών δεξιοτήτων βελτιώνεται με ταχύτερο συγκριτικά ρυθμό, κατά μέσο όρο, στις χώρες με τις καλύτερες επιδόσεις.

⁴⁸ Δείκτης ψηφιακής οικονομίας και κοινωνίας, Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Διάγραμμα 18: Ποσοστό πληθυσμού με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

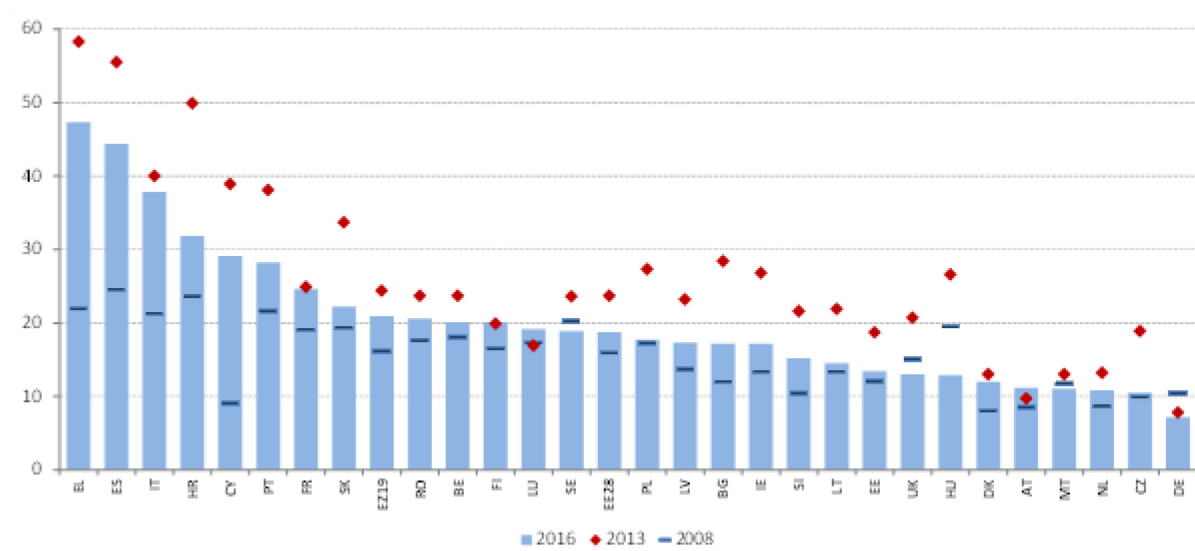

Πηγή: Eurostat. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Η κατάσταση των νέων στην αγορά εργασίας εξακολουθεί να βελτιώνεται, συμβαδίζοντας με την ενίσχυση της οικονομίας. Στην ΕΕ, το ποσοστό ανεργίας των νέων μειώθηκε κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες από τη μέγιστη τιμή του 23,7 % που είχε καταγραφεί το 2013 σε 18,7 % το 2016, και σε 17 % το δεύτερο τρίμηνο του 2017. Ωστόσο, εξακολουθεί να είναι υψηλότερο κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες από τα επίπεδα που καταγράφηκαν το δεύτερο τρίμηνο του 2008. Η διασπορά της ανεργίας των νέων είναι υψηλή, καθώς σε ορισμένα κράτη μέλη καταγράφονται επίπεδα που προσεγγίζουν ή υπερβαίνουν το 40% (Ιταλία, Ισπανία, Ελλάδα), διαχρονικά όμως παρουσιάζει πτώση (βλ. διάγραμμα 19). Οι νέες γυναίκες βιώνουν χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας από τους άνδρες (17,9 % έναντι 19,4 % το

2016). Αυτό μπορεί να σχετίζεται με τις καλύτερες εκπαιδευτικές επιδόσεις τους, αλλά και με το χαμηλότερο ποσοστό συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας. Παρά τη βελτίωση των προοπτικών τους στην αγορά εργασίας, οι νέοι απασχολούνται πιο συχνά σε μη συνήθεις και άτυπες μορφές απασχόλησης, όπως μεταξύ άλλων, προσωρινές θέσεις εργασίας, αναγκαστική μερική απασχόληση και θέσεις εργασίας με χαμηλότερο μισθό (το 2016 το 43,8 % των εργαζομένων νέων —και άνω του 70 % στη Σλοβενία, την Ισπανία και την Πολωνία— εργάζονται με σύμβαση ορισμένου χρόνου συγκριτικά με το 13,1 % των εργαζομένων ηλικίας 25-49 ετών). Όπως φαίνεται στην ενότητα 3.4, οι συμβάσεις αυτές δεν εξελίσσονται πάντοτε σε κάτι πιο σταθερό.

Διάγραμμα 19: Ποσοστό ανεργίας των νέων (άτομα 15-24 ετών), πολυετής σύγκριση

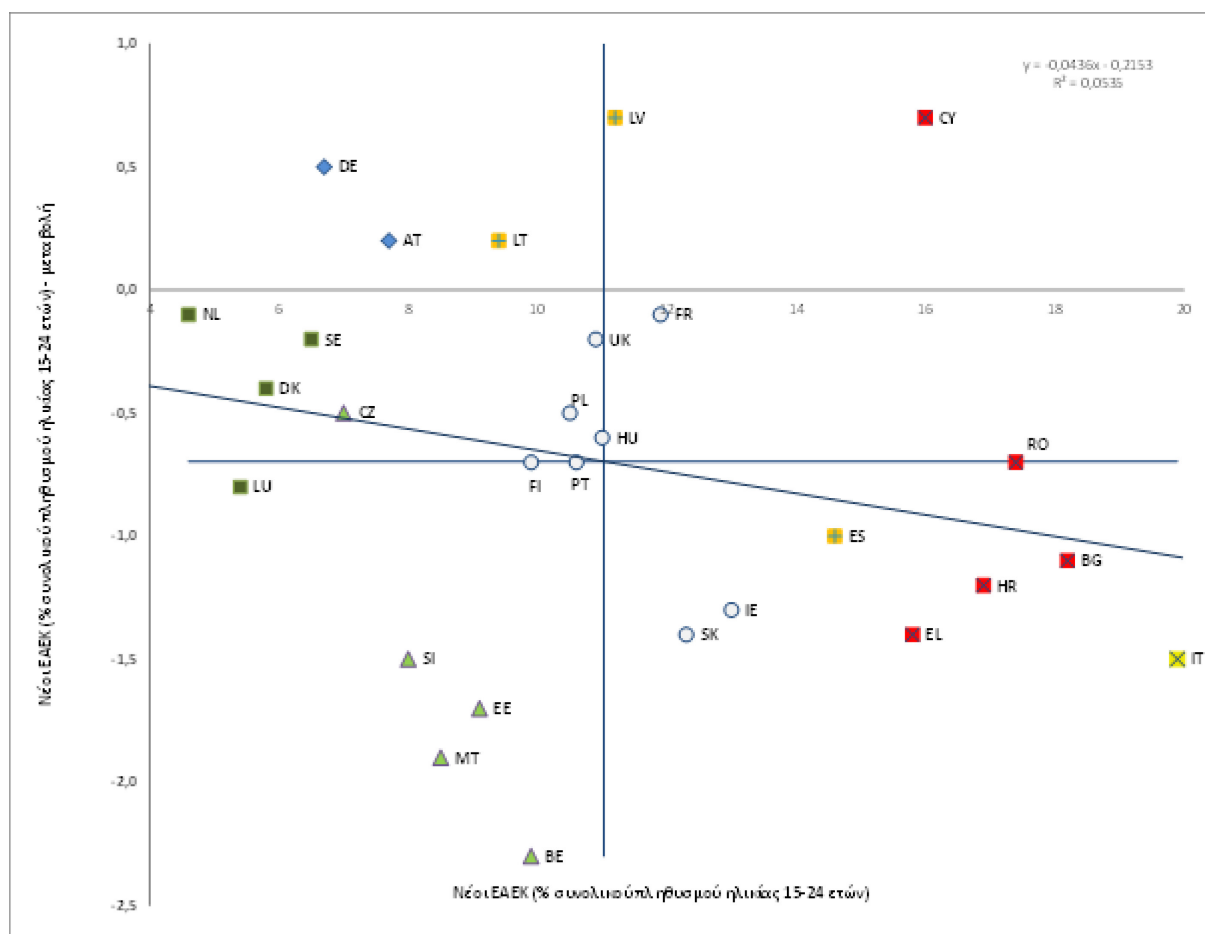
Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Πέραν όσων εργάζονται ή αναζητούν εργασία, σημαντικό ποσοστό των νέων ηλικίας 15-24 ετών στην ΕΕ είναι οικονομικά μη ενεργοί. Συνολικά στην ΕΕ, το 2016, περισσότερα από 6 εκατομμύρια άτομα ηλικίας 15-24 ετών ήταν εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ). Πρόκειται για το 11,5 % του πληθυσμού στην εν λόγω ηλικιακή ομάδα, ποσοστό που είναι μειωμένο σε σχέση με τη μέγιστη τιμή του 13,2 % που καταγράφηκε το 2012, αλλά παραμένει υψηλότερο από το επίπεδο του 2008 (10,9 %). Η μείωση αυτή οφείλεται κυρίως στην είσοδο ανέργων ΕΑΕΚ στην απασχόληση. Όπως φαίνεται στο

διάγραμμα 20, ποσοστά ΕΑΕΚ άνω του 15 % εξακολουθούν να καταγράφονται σε αρκετές χώρες (Βουλγαρία, Ρουμανία, Κροατία, Κύπρος και Ελλάδα, οι οποίες επισημαίνονται στο σύνολό τους ως χώρες ευρισκόμενες σε «κρίσιμη κατάσταση») και στην Ιταλία, όπου το ποσοστό μειώθηκε κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες το 2016 («κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη»). Αντίθετα, οι Κάτω Χώρες, το Λουξεμβούργο, η Δανία και η Σουηδία καταγράφουν «βέλτιστη επίδοση». Ο αριθμός των ΕΑΕΚ αυξάνεται στη Γερμανία, την Αυστρία, τη Λιθουανία, τη Λετονία και —στοιχείο πιο ανησυχητικό— στην Κύπρο (όπου το ποσοστό ήταν ήδη υψηλό). Ταχεία μείωση παρατηρείται στο Βέλγιο, τη Μάλτα, την Εσθονία και τη Σλοβενία. Η αρνητική κλίση της γραμμής παλινδρόμησης που συνδέει τις ετήσιες μεταβολές με τα επίπεδα υποδηλώνει τη συνεχιζόμενη σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Στην ΕΕ, οι ΕΑΕΚ κατανέμονται εξίσου στους άνεργους και τους αέργους, με σημαντικές όμως διαφορές μεταξύ των κρατών μελών (το υψηλότερο ποσοστό αέργων καταγράφεται στη Βουλγαρία και τη Ρουμανία και το υψηλότερο ποσοστό ανέργων στην Κροατία και την Ισπανία). Ο κυριότερος παράγοντας κινδύνου για να είναι κάποιος ΕΑΕΚ είναι να έχει χαμηλό μορφωτικό επίπεδο⁴⁹. Στις γυναίκες ΕΑΕΚ, η ανεργία είναι συχνότερη σε σύγκριση με τη ανεργία, ενώ το αντίθετο συμβαίνει στους άνδρες.

⁴⁹ Eurofound (2016), «Exploring the diversity of NEETs» (Εξερευνώντας την ποικιλία των ΕΕΑΚ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

Διάγραμμα 20: Ποσοστό ΕΑΕΚ (άτομα 15-24 ετών) και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

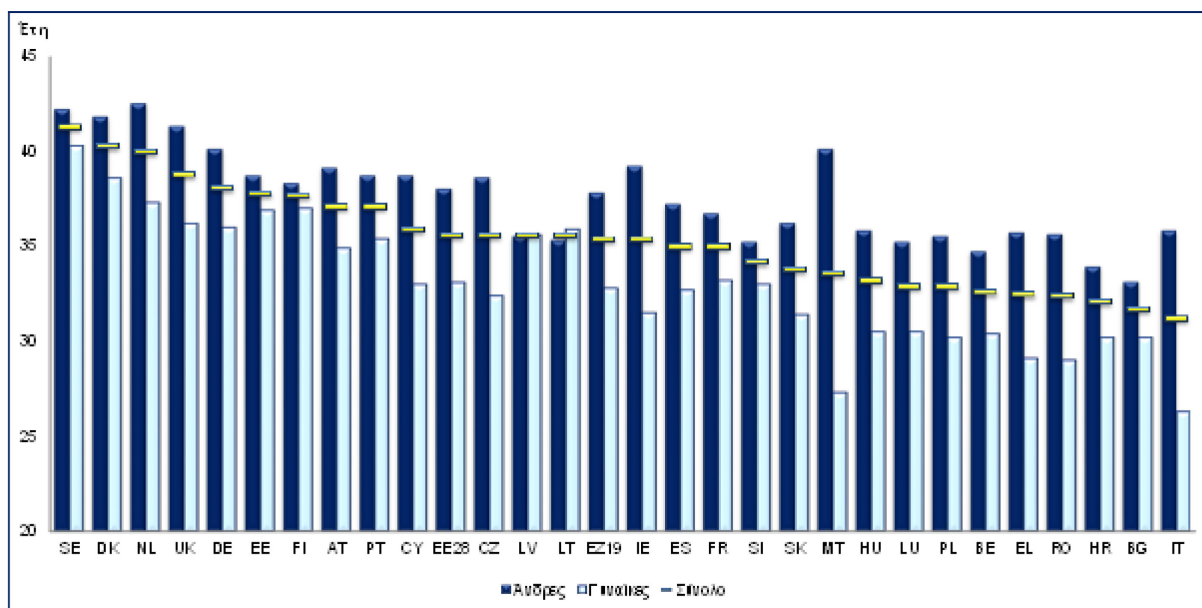

Πηγή: Eurostat. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας αυξήθηκε σημαντικά την τελευταία δεκαετία. Οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας αντεπεξήλθαν σχετικά καλύτερα στην κρίση από ό,τι άλλες ηλικιακές ομάδες. Μάλιστα, όπως επισημάνθηκε ήδη στο κεφάλαιο 1, η ηλικιακή ομάδα των 55-64 ετών είναι ο κυριότερος παράγοντας που συνέβαλε στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης κατά την τελευταία δεκαετία. Το 2016 το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 55-64 ετών ήταν 55,3 %, υψηλότερο κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το προηγούμενο έτος, και η σταθερή αύξηση προβλέπεται να συνεχιστεί ενόψει των δημογραφικών μεταβολών. Τα ποσοστά απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας ποικίλλουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, καθώς κυμαίνονται από 75,5 % στη Σουηδία έως 36,3 % στην Ελλάδα. Το ποσοστό απασχόλησης

των γυναικών ηλικίας 55-64 ετών επίσης συνεχίζει να καλύπτει το χαμένο έδαφος, και ανήλθε στο 48,9 % το 2016. Το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη διάρκεια του εργασιακού βίου βαίνει μειούμενο αλλά εξακολουθεί να είναι ευρύ, με τις γυναίκες να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας κατά μέσο όρο 4,9 έτη λιγότερο από τους άνδρες (33,1 έναντι 38,0 ετών το 2016). Αυτός ο μέσος όρος υποκρύπτει σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και οφείλεται σε πολλαπλούς παράγοντες, όπως η ανεπαρκής πρόσβαση σε υπηρεσίες φροντίδας και τα χαμηλότερα ηλικιακά όρια συνταξιοδότησης για τις γυναίκες σε ορισμένα κράτη μέλη, που μεταφράζονται σε μικρότερη διάρκεια εργασιακού βίου (βλ. διάγραμμα 21). Τέλος, οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας είναι πιο πιθανό να απασχολούνται με συμβάσεις μερικής απασχόλησης σε σχέση με τους εργαζόμενους που βρίσκονται στην πλέον παραγωγική ηλικία, αλλά είναι λιγότερο πιθανό να εργάζονται με μειωμένο ωράριο σε σχέση με τους εργαζομένους νεαρότερης ηλικίας. Ομοίως, είναι πιο πιθανό να έχουν μόνιμη απασχόληση (μόνο 5,3 % των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας 55-64 ετών είχαν συμβάσεις ορισμένου χρόνου).

Διάγραμμα 21: Μέση διάρκεια εργασιακού βίου το 2016

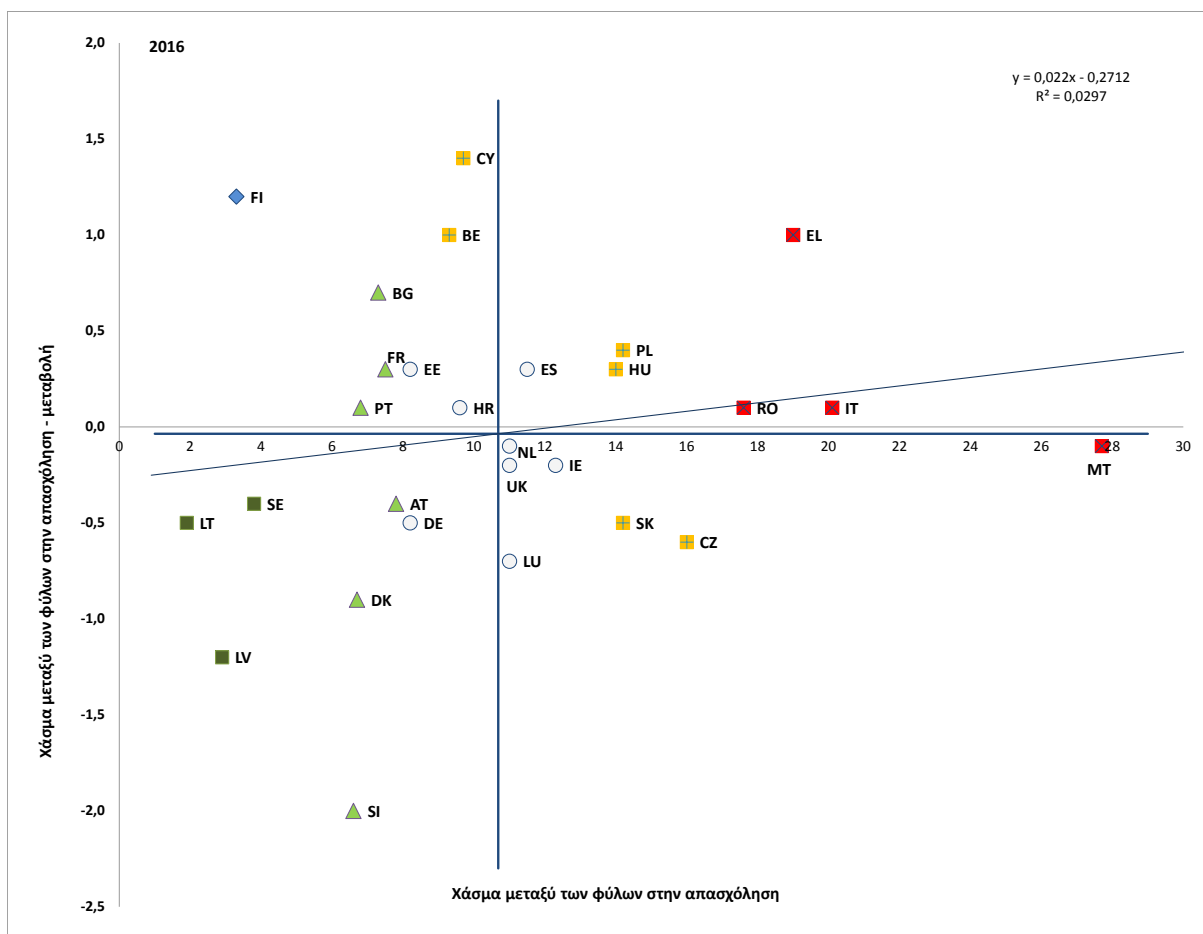

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Σε όλα τα κράτη μέλη οι γυναίκες υποεκπροσωπούνται στην αγορά εργασίας. Ο πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων στον τομέα της ισότητας των φύλων στην αγορά εργασίας είναι το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, δηλαδή η

ψαλίδα στα ποσοστά απασχόλησης ανδρών και γυναικών. Το 2016 το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση ανήλθε σε 11,6 εκατοστιαίες μονάδες για την ΕΕ, με το ποσοστό απασχόλησης για τους άνδρες στο 76,9 % και για τις γυναίκες στο 65,3 % (διάγραμμα 22). Το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση είναι ιδιαίτερα ευρύ για τις γυναίκες που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ και για τις γυναίκες Ρομά. Συνολικά παρέμεινε σταθερό συγκριτικά με το 2015, όπως επισημάνθηκε στο κεφάλαιο 1. Ωστόσο, σε πιο μακροπρόθεσμο επίπεδο είναι σημαντικά μικρότερο σε σχέση με το 2008, όταν ανερχόταν σε 15,0 εκατοστιαίες μονάδες. Αυτή η βελτίωση σε μακροπρόθεσμο επίπεδο οφείλεται κυρίως στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών. Παρά ταύτα, το 2016, έξι κράτη μέλη είχαν ποσοστό απασχόλησης των γυναικών κάτω από 60 % σε συνδυασμό με ευρύ χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση (οι υψηλότερες τιμές καταγράφηκαν για τη Μάλτα, την Ιταλία, την Ελλάδα και τη Ρουμανία, οι οποίες επισημαίνονται ως χώρες ευρισκόμενες σε «κρίσιμη κατάσταση»). Το χάσμα διευρύνεται επίσης σε ορισμένα κράτη, και δη με πολύ ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με τον μέσο όρο στη Φινλανδία, το Βέλγιο, την Κύπρο και την Ελλάδα (σε αυτές τις χώρες το ποσοστό απασχόλησης αυξήθηκε και για τα δύο φύλα, αλλά ταχύτερα για τους άνδρες σε σχέση με τις γυναίκες). Η Λιθουανία, η Λετονία και η Σουηδία αξιολογούνται ως χώρες με «βέλτιστη επίδοση». Στο διάγραμμα 22, από τη θετική κλίση της γραμμής παλινδρόμησης που συνδέει τις μεταβολές με τα επίπεδα του χάσματος μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, προκύπτει ότι, κατά μέσο όρο, οι επιδόσεις των κρατών μελών είναι ελαφρώς αποκλίνουσες όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη.

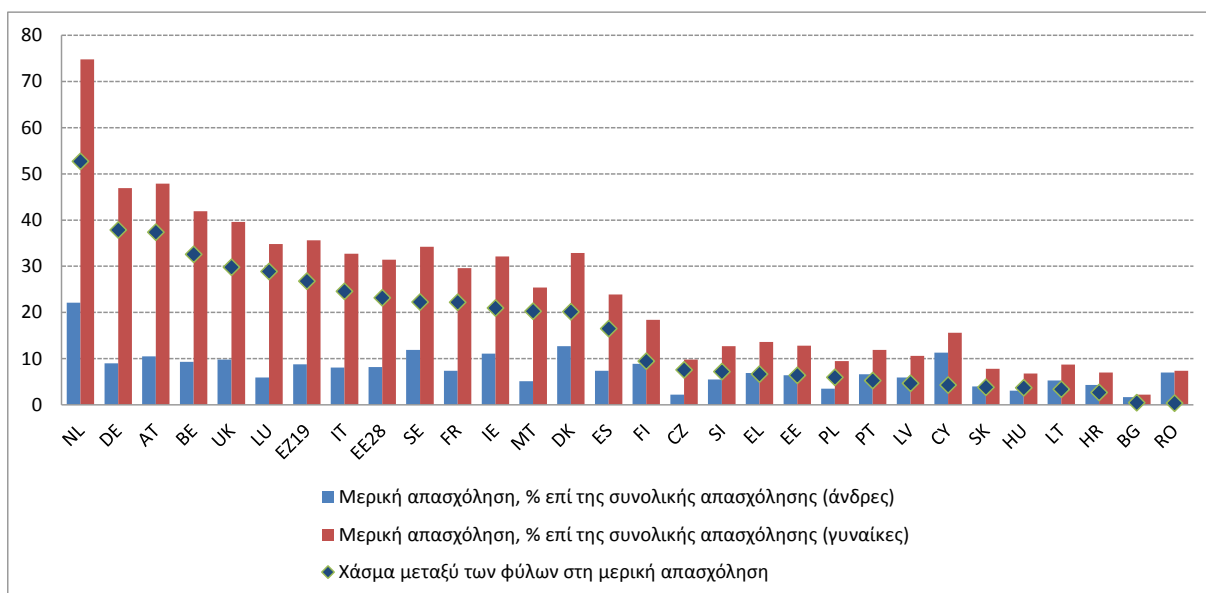
Διάγραμμα 22: Χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Η άνιση συμμετοχή στην αγορά εργασίας ανά φύλο αντικατοπτρίζεται επίσης στο ευρύ χάσμα μεταξύ των φύλων στη μερική απασχόληση, το οποίο ισοδυναμούσε με 23 εκατοστιαίες μονάδες το 2016 στην ΕΕ (ελαφρώς μειωμένο σε σχέση με τις 23,2 εκατοστιαίες μονάδες του 2015). Μεταξύ των χωρών υπάρχουν μεγάλες διαφορές. Ενώ το χάσμα είναι περιορισμένο στα κράτη μέλη της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, σε τέσσερα κράτη μέλη υπερβαίνει τις 30 εκατοστιαίες μονάδες, φτάνοντας τη μέγιστη τιμή των 52,7 εκατοστιαίων μονάδων στις Κάτω Χώρες (διάγραμμα 23). Επίσης, το 2016 η μερική απασχόληση των γυναικών ήταν υποχρεωτική σε ποσοστό 23,5 %.

Διάγραμμα 23: Ποσοστά μερικής απασχόλησης και χάσμα μεταξύ των φύλων, 2016

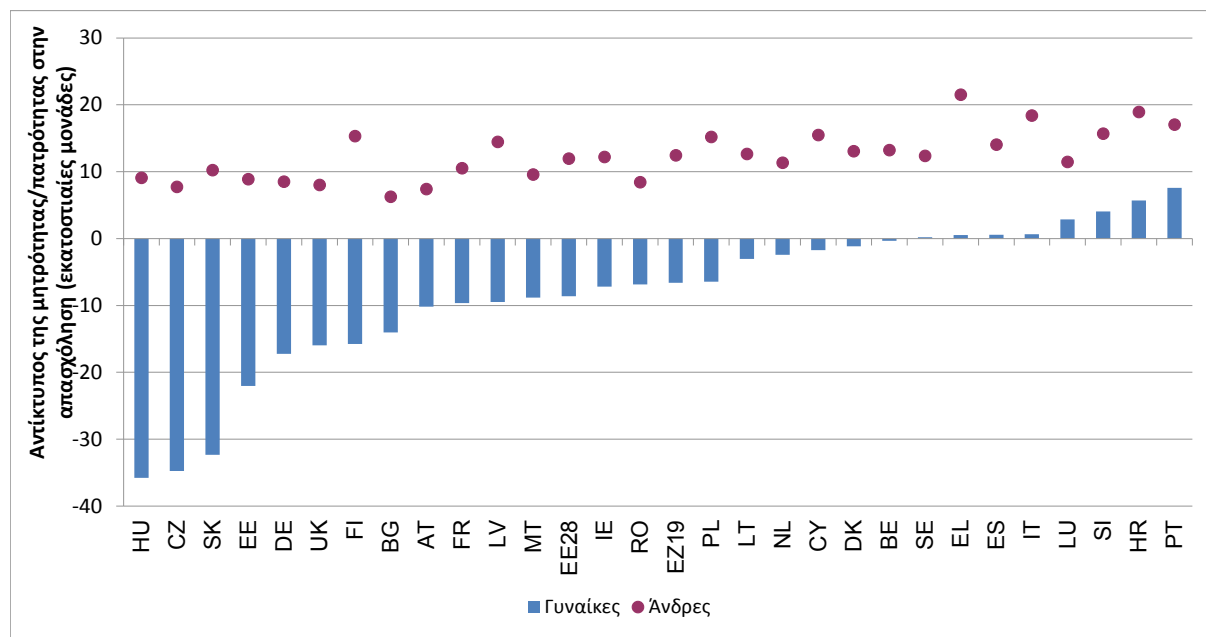

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Το χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση είναι ιδιαίτερα ευρύ για τα άτομα με ευθύνες παροχής φροντίδας, ενώ η πιθανότητα ανάληψης των ευθυνών αυτών εξακολουθεί να είναι μεγαλύτερη για τις γυναίκες σε σύγκριση με τους άνδρες. Κατά μέσο όρο, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών με ένα τουλάχιστον παιδί ηλικίας κάτω των 6 ετών είναι κατά 9 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών χωρίς παιδιά (με την ψαλίδα να είναι μεγαλύτερη για τις μητέρες με χαμηλή ειδίκευση και τις μονογονεϊκές οικογένειες), ενώ σε ορισμένες χώρες η διαφορά αυτή υπερβαίνει τις 30 εκατοστιαίες μονάδες (Σλοβακία, Τσεχική Δημοκρατία, Ουγγαρία). Αντιθέτως, η πατρότητα έχει αντίστροφο αποτέλεσμα στο ποσοστό απασχόλησης των ανδρών, καθώς οι πατέρες είναι πιο πιθανό να εργάζονται (διάγραμμα 24). Είναι επίσης πιο πιθανό για τις γυναίκες να αναλαμβάνουν μακροχρόνιες ευθύνες φροντίδας από ό,τι για τους άνδρες. Άνω του 19 % του γυναικείου δυνητικού εργατικού δυναμικού της ΕΕ το 2016 ήταν μη ενεργό λόγω της φύλαξης παιδιών ή της φροντίδας εξαρτώμενων ενηλίκων. Το ποσοστό υπερέβαινε το 28 % στην Τσεχική Δημοκρατία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Τα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών φαίνεται να είναι υψηλότερα από τον μέσο όρο σε χώρες που εφαρμόζουν καλά μελετημένα μέτρα

ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής που λαμβάνουν υπόψη την ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών (ιδίως στη Σουηδία και τη Δανία).

Διάγραμμα 24: Αντίκτυπος της μητρότητας και της πατρότητας στην απασχόληση (άτομα ηλικίας 20-49 ετών) το 2016

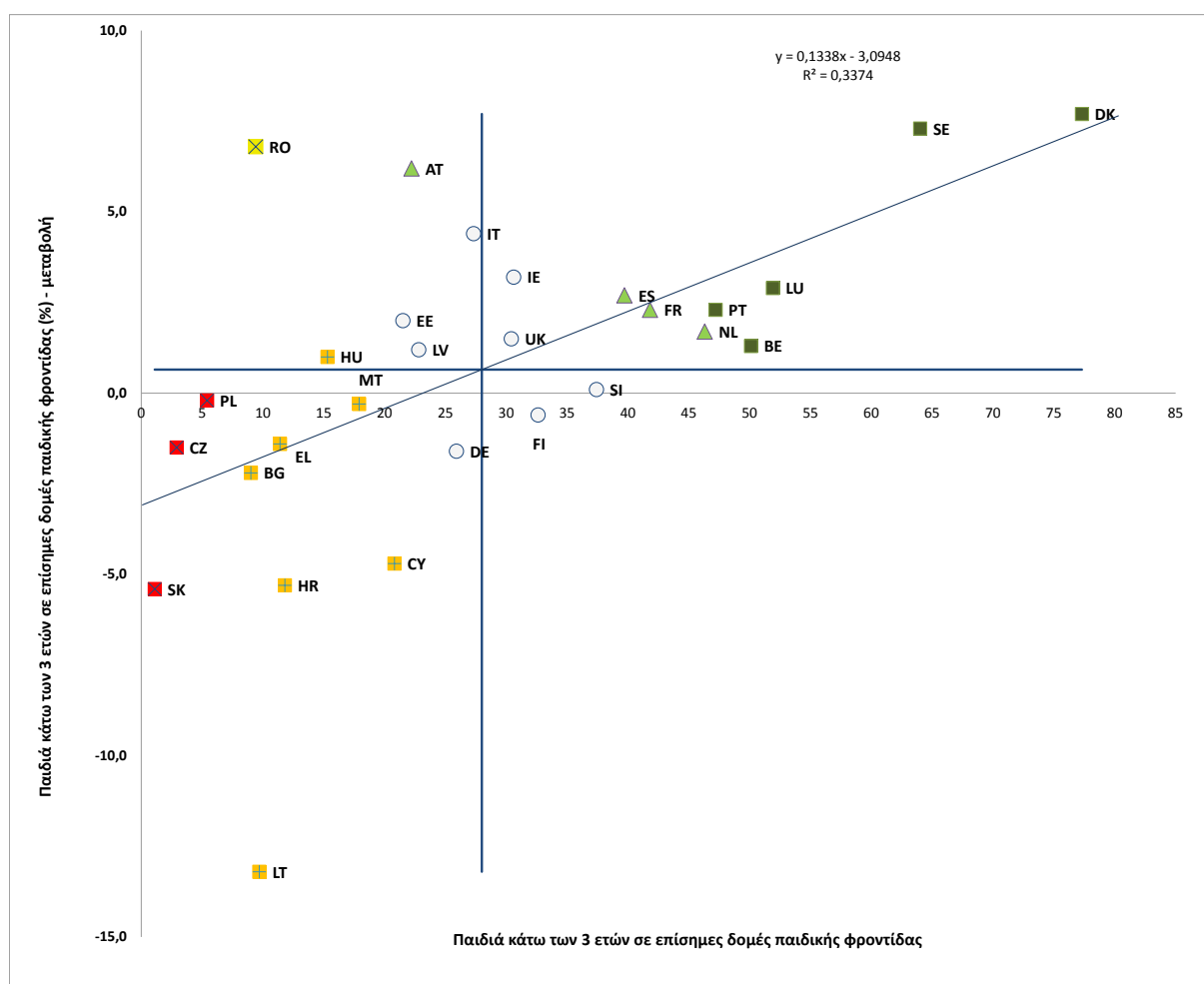

Πηγή: Eurostat. Σημείωση: ο αντίκτυπος της μητρότητας/πατρότητας στην απασχόληση υπολογίζεται ως η διαφορά του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών/ανδρών με ένα τουλάχιστον παιδί ηλικίας κάτω των 6 ετών και του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών/ανδρών χωρίς παιδιά.

Η έλλειψη διαθέσιμων, προσβάσιμων και ποιοτικών επίσημων υπηρεσιών φύλαξης και φροντίδας, ιδιαίτερα για τα παιδιά, είναι ένας από τους παράγοντες που δυσχεραίνουν τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Όπως προκύπτει από τον πρωταρχικό δείκτη του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων όσον αφορά τη συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, το 2015 μόλις το 30,5 % των παιδιών ηλικίας 0-3 ετών λάμβαναν φροντίδα σε επίσημες δομές εκπαίδευσης και φροντίδας, παρά την αύξηση του σχετικού ποσοστού από 28,5 % το 2014 και 28,0 % το 2008. Υπάρχει μεγάλη διακύμανση μεταξύ των κρατών μελών: ενώ στη Δανία και τη Σουηδία το ποσοστό των παιδιών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας υπερέβαινε το 60 %, το αντίστοιχο ποσοστό ήταν κάτω από 10 % στη Σλοβακία, την Τσεχική Δημοκρατία και την Πολωνία («κρίσιμες καταστάσεις»), όπως και στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Λιθουανία. Πέραν της Δανίας και της Σουηδίας, ως

χώρες με «βέλτιστη επίδοση» αξιολογούνται το Λουξεμβούργο, το Βέλγιο και η Πορτογαλία. Η διακύμανση αυτή σχετίζεται ως έναν βαθμό με τις διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά τις προβλέψεις για τις γονικές άδειες. Στην πράξη, οι επιδόσεις των κρατών μελών όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη είναι αποκλίνουσες, όπως προκύπτει από τη θετική κλίση της γραμμής παλινδρόμησης που συνδέει τις ετήσιες μεταβολές με τα επίπεδα —οι χώρες με τις βέλτιστες επιδόσεις παρουσιάζουν ταχύτερη βελτίωση.

Διάγραμμα 25: Παιδιά σε επίσημες υπηρεσίες παιδικής φροντίδας (ηλικίας 0-3 ετών) και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ. Περίοδος: επίπεδα 2015 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2014. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Επίσης, η επαρκής παροχή προσβάσιμων, υψηλής ποιότητας και βιώσιμων επίσημων υπηρεσιών φροντίδας εξακολουθεί να αποτελεί ζητούμενο σε αρκετά κράτη μέλη. Η υποανάπτυξή τους μπορεί να θέσει σημαντικά προσκόμματα στην παραμονή των γυναικών στην αγορά εργασίας, καθώς η παροχή φροντίδας ατύπως αποτελεί συχνά μονόδρομο για πολλές οικογένειες. Εκτιμάται ότι ο αριθμός των εξαρτημένων ηλικιωμένων ατόμων θα αυξηθεί κατά 12 εκατομμύρια (από 40 σε 52) την περίοδο 2013-2060⁵⁰.

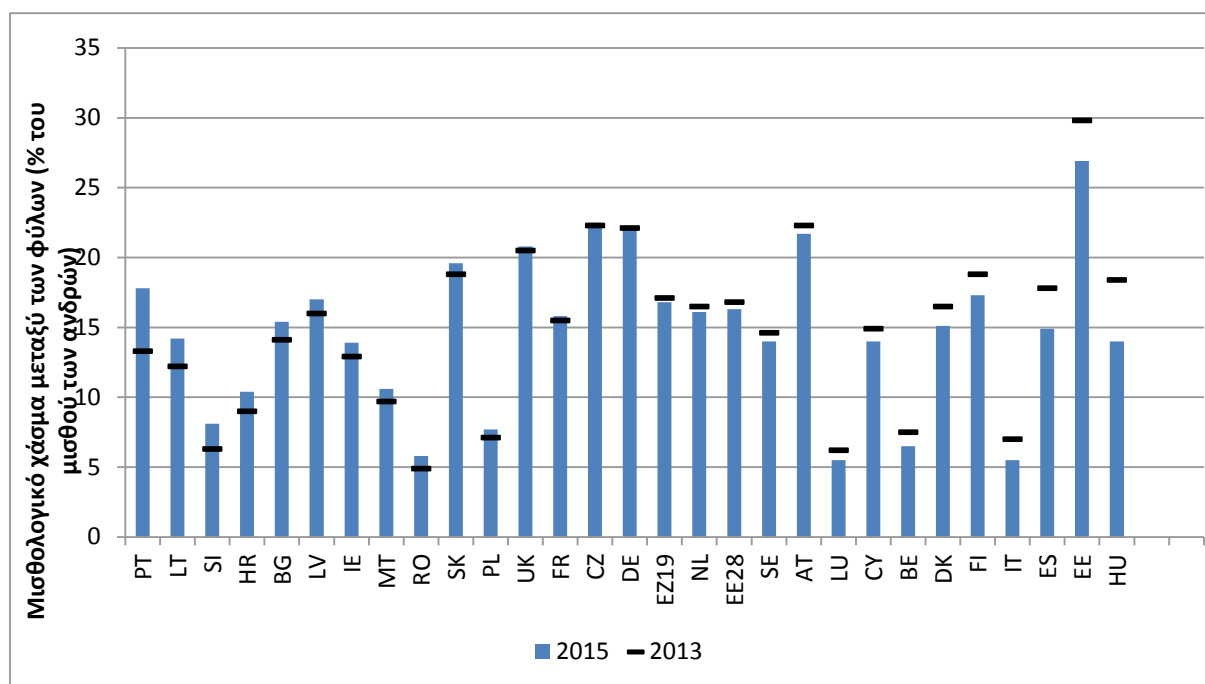
Εκτός από τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης, οι γυναίκες κατά κανόνα αντιμετωπίζουν επίσης σημαντικό μισθολογικό χάσμα. Το εν λόγω χάσμα ανήλθε σε 16,3 % το 2015 στην ΕΕ, παρουσιάζοντας ελαφρά μείωση συγκριτικά με το 2014 (16,7%)⁵¹. Υπάρχουν, ωστόσο, μεγάλες διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών, με το μισθολογικό χάσμα να κυμαίνεται από 26,9 % στην Εσθονία έως 5,5% στην Ιταλία και το Λουξεμβούργο. Κατά τα δύο τελευταία χρόνια για τα οποία υπάρχουν στοιχεία, η υψηλότερη αύξηση καταγράφηκε στην Πορτογαλία (+4,5 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ η ταχύτερη μείωση καταγράφηκε στην Ουγγαρία (-4,4 εκατοστιαίες μονάδες) και στην Εσθονία (-2,9 εκατοστιαίες μονάδες) και την Ισπανία (-2,9 εκατοστιαίες μονάδες). Στις πιθανές αιτίες στις οποίες οφείλεται το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων συγκαταλέγονται οι διαφορές στην εργασιακή εμπειρία, στον χρόνο εργασίας, στο είδος των θέσεων εργασίας ή στον τομέα απασχόλησης, λόγω, ως ένα βαθμό, της ύπαρξης διακρίσεων στην αγορά εργασίας. Αυτό ενέχει το κίνδυνο να μετεξελιχθεί επίσης σε χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά τις συντάξεις, το οποίο ανερχόταν σε 38,3 % το 2015⁵².

⁵⁰ Έκθεση για τη γήρανση 2015.

⁵¹ Ο δείκτης αναφοράς είναι το μη διορθωμένο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων (δηλ. μη διορθωμένο με βάση τα επιμέρους χαρακτηριστικά που ενδεχομένως εξηγούν μέρος της διαφοράς στις αποδοχές), σκοπός του οποίου είναι να παρέχει μια συνολική εικόνα των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων όσον αφορά τις αμοιβές. Από την έρευνα προκύπτει ότι στο μεγαλύτερο μέρος του το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων εξακολουθεί να υφίσταται ακόμη κι αφού συνεκτιμηθούν οι διαφορές στο μορφωτικό επίπεδο, στις επαγγελματικές επιλογές, στο ωράριο εργασίας και άλλα ευδιάκριτα χαρακτηριστικά (π.χ. http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/files/gender_pay_gap/2016_factors_gpg_en.pdf).

⁵² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «2017 Report on equality between women and men in the EU».

Διάγραμμα 26: Μη διορθωμένο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων το 2013 και το 2015

Πηγή: Eurostat.

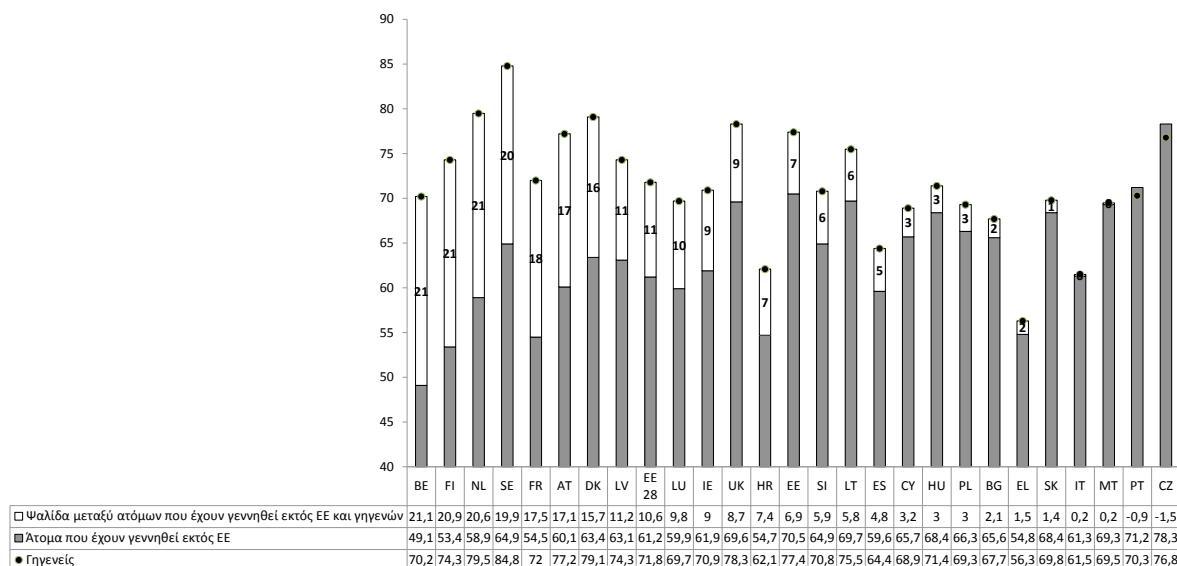
Σημείωση: το μη διορθωμένο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ των μέσων ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των μισθωτών ανδρών και των μισθωτών γυναικών ως ποσοστό των μέσων ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των μισθωτών ανδρών. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα. Για την Κροατία, τη Μάλτα και την Ιρλανδία, χρησιμοποιούνται στοιχεία του 2014 αντί του 2015.

Το δυναμικό των μεταναστών για την αγορά εργασίας παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανεκμετάλλευτο. Ενώ τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ αποτελούν ολοένα αυξανόμενο ποσοστό του πληθυσμού της ΕΕ (6,6 % το 2014, 6,9 % το 2016), είναι λιγότερο πιθανό να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας σε σχέση με τους γηγενείς. Οι δυσκολίες σε επίπεδο ένταξης έχουν αυξηθεί εξαιτίας των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης και της πρόσφατης αυξημένης εισροής προσφύγων, η ένταξη των οποίων στην αγορά εργασίας είναι δυσχερέστερη σε σχέση με άλλες ομάδες⁵³. Ενώ το 2008 το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας και το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ ήταν αντίστοιχα 1,0 εκατοστιαίες μονάδες και 4,6 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από των γηγενών, το 2016 η ψαλίδα διευρύνθηκε σε 4,8 εκατοστιαίες μονάδες και 10,6 εκατοστιαίες μονάδες (ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών). Σε επτά χώρες της ΕΕ (Βέλγιο, Φινλανδία, Κάτω

⁵³ Βλ. έκθεση με τίτλο «Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2016» (Εξελίξεις ως προς την απασχόληση και τις κοινωνικές προκλήσεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2016), κεφάλαιο 3.

Χώρες, Σουηδία, Γαλλία, Αυστρία και Δανία) το χάσμα στην απασχόληση υπερβαίνει τις 15 εκατοστιαίες μονάδες. Η αεργία των γυναικών που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ βρίσκεται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα, 9,1 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από εκείνη των γηγενών γυναικών.

Διάγραμμα 27: Ποσοστό απασχόλησης ανά χώρα γέννησης, άτομα ηλικίας 20-64 ετών, για το 2016

Πηγή: Eurostat [Ifsa_ergacob]. Σημείωση: για τη Γερμανία δεν υπάρχουν αναλυτικά στοιχεία για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ (η ψαλίδα μεταξύ των υπηκόων των χωρών υποδοχής και των υπηκόων τρίτων χωρών είναι 26,5 εκατοστιαίες μονάδες, η έκτη μεγαλύτερη στην ΕΕ).

Οι επιδόσεις στην αγορά εργασίας διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με το αίτιο της μετανάστευσης. Το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ είναι υψηλότερο για όσους έρχονται στην ΕΕ για σπουδές ή εργασία (71 % το 2014, υψηλότερο ακόμη κι από το αντίστοιχο ποσοστό για τους γηγενείς) και χαμηλότερο για όσους έρχονται για οικογενειακούς λόγους και για τους πρόσφυγες⁵⁴. Ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά απασχόλησης των μεταναστών οφείλονται εν μέρει στο υψηλότερο ποσοστό των ατόμων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου, η αύξηση του μορφωτικού επιπέδου⁵⁵ δεν μεταφράζεται σε βελτίωση των επιδόσεων στον τομέα της απασχόλησης και οι δεξιότητες και τα

⁵⁴ Τα άτομα που μεταναστεύουν για οικογενειακούς λόγους αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ (52 % το 2014). Το ποσοστό απασχόλησής τους ήταν 53 % το 2014, χαμηλότερο ακόμη κι από το αντίστοιχο ποσοστό για τους πρόσφυγες (56 %).

⁵⁵ Το ποσοστό των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ (ηλικίας 25-54 ετών) με υψηλό μορφωτικό επίπεδο αυξήθηκε από 25,4 % σε 30,9 % από το 2010 έως το 2016, βλ. [edat_ifs_9912].

επαγγελματικά προσόντα των μεταναστών μένουν σε σημαντικό βαθμό αναξιοποίητα⁵⁶. Οι κοινωνικές προκλήσεις έχουν την τάση να περνούν από γενιά σε γενιά. Ο κίνδυνος αυτός είναι ιδιαίτερα υπαρκτός δεδομένου του υψηλού και δη αυξανόμενου ποσοστού ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών μεταξύ των νέων⁵⁷ σε ορισμένα κράτη μέλη.

Καθώς η αγορά εργασίας ανακάμπτει, τα άτομα με αναπηρίες κινδυνεύουν να μείνουν πίσω. Στα ποσοστά απασχόλησης (και συμμετοχής στην αγορά εργασίας⁵⁸ εξακολουθεί να υπάρχει ευρύ χάσμα μεταξύ των ατόμων με και χωρίς αναπηρίες, το οποίο ισοδυναμεί με 25,7 εκατοστιαίες μονάδες (47,4 % έναντι 73,1 %) το 2015. Το χάσμα αυτό διευρύνεται (το 2012 ήταν 22,9), δεδομένου ότι τα άτομα χωρίς αναπηρίες έχουν μεγαλύτερες πιθανότητες να επιστρέψουν στην εργασία. Ειδικότερα, στην Ιρλανδία και τη Μάλτα, η ψαλίδα ήταν άνω των 40 εκατοστιαίων μονάδων και σε 7 χώρες υπερέβαινε τις 30 εκατοστιαίες μονάδες. Η μικρότερη ψαλίδα παρατηρήθηκε στην Ιταλία (13,8 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Σλοβενία (16 εκατοστιαίες μονάδες).

3.2.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Στο πλαίσιο διάφορων πολιτικών πρωτοβουλιών προσδιορίστηκαν οι κυριότεροι παράγοντες για τον περιορισμό των αποκλεισμών και τη βελτίωση της συνάφειας και της ποιότητας της εκπαίδευσης, ιδίως δε για την αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Η Επιτροπή, σε δύο ανακοινώσεις που εξέδωσε τον Μάιο του 2017⁵⁹ περιέγραψε τρόπους με τους οποίους η ανάληψη δράσης από την ΕΕ μπορεί να

⁵⁶ Το χάσμα στο ποσοστό απασχόλησης μεταξύ των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ και των γηγενών είναι πιο ευρύ στην περίπτωση των ατόμων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στοιχείο από το οποίο προκύπτει ότι, για τους μετανάστες, το αντίκρισμα που έχει η μόρφωσή τους είναι μικρότερο από ό,τι για τους γηγενείς (βλ. Επίσης έκθεση με τίτλο «Employment and Social Developments in Europe» (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς) για το 2015). Το 2016 το 35 % των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ εργαζόταν σε επαγγέλματα χαμηλής ή μεσαίας ειδίκευσης, ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για τους γηγενείς ήταν 21 %. Το ποσοστό της υπερειδίκευσης στα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ ήταν υψηλότερο από 50 % σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Κύπρος και η Ισπανία.

⁵⁷ Το ποσοστό των ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών είναι της τάξης του 20 % ή και λίγο παραπάνω σε χώρες όπως η Γαλλία και η Γερμανία, και άνω του 30 % στα παιδιά ηλικίας κάτω των 6 ετών.

⁵⁸ Τα στοιχεία για την απασχόληση των ατόμων με αναπηρίες δεν παρέχουν πλήρη εικόνα για το πόσο περιορισμένη είναι η συμμετοχή των ατόμων αυτών στην αγορά εργασίας και θα πρέπει να εξετάζονται σε συνδυασμό με τα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας, τα οποία είναι εξίσου δυσανάλογα χαμηλά. Το 2015 το χάσμα όσον αφορά τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας (ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών) μεταξύ των ατόμων με και χωρίς αναπηρία στην ΕΕ ισοδυναμούσε με 22,4 εκατοστιαίες μονάδες (59,5 % έναντι 81,9 %).

⁵⁹ COM(2017) 247 final, «Ένα νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση» και COM(2017)248 final, «Ανάπτυξη των σχολείων και άριστη διδασκαλία για μια καλή αρχή στη ζωή». Στη

συνδράμει τα κράτη μέλη και τους φορείς παροχής εκπαίδευσης να επιτύχουν αυτούς τους στόχους. Επίσης, στα συμπεράσματα του Συμβουλίου του 2015 για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και την προώθηση της σχολικής επιτυχίας⁶⁰ τα κράτη μέλη καλούνται να αναπτύξουν και να υλοποιήσουν ολοκληρωμένες στρατηγικές κατά της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, παράλληλα με μια σειρά συγκεκριμένων μέτρων. Στον εν λόγω τομέα είναι αρκετά τα κράτη μέλη που έχουν αναλάβει δράση. Το 2016 η φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου ενέκρινε έγγραφο προβληματισμού σχετικά με πολιτική που αφορά το δικαίωμα στις σπουδές, τις απουσίες και την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου, η οποία πρόκειται να αντικαταστήσει τα υφιστάμενα σχέδια δράσης. Στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, η μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου αποτελεί σημαντική συνιστώσα της υπό εξέλιξη σχολικής μεταρρύθμισης που επικεντρώνεται στη βελτίωση της ισότητας, της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας. Η Βουλγαρία υλοποιεί έναν μηχανισμό διοργανικής συνεργασίας για τη βελτίωση της εγγραφής και της παραμονής στο σχολείο, στο πλαίσιο του οποίου ειδικές ομάδες δραστηριοποιούνται επιτόπου για τον εντοπισμό παιδιών που δεν πηγαίνουν σχολείο ή μαθητών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, τη βελτίωση της ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ των αρμόδιων θεσμικών οργάνων και τη βελτίωση της συλλογής δεδομένων. Στην Εσθονία προωθείται ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η αύξηση της ελκυστικότητας της ΕΕ με στόχο την αντιμετώπιση της μαθητικής διαρροής. Η Γαλλία έχει λάβει μέτρα για να διασφαλίσει ότι οι νέοι ηλικίας 16-25 που εγκατέλειψαν το σχολείο χωρίς απολυτήριο ή άλλο τίτλο έχουν δικαίωμα να επιστρέψουν στην εκπαίδευση ή την κατάρτιση. Τον Νοέμβριο του 2016 η Ουγγαρία θέσπισε σχέδιο δράσης για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και καθιέρωσε την υποχρεωτική συλλογή δεδομένων για τη σχολική πρόοδο των μαθητών. Η Ρουμανία αναπτύσσει έναν μηχανισμό έγκαιρης προειδοποίησης και σχεδιάζει προγράμματα δεύτερης ευκαιρίας και δραστηριότητες μετά το σχολείο με χρηματοδότηση του ΕΚΤ.

δεύτερη ανακοίνωση προσδιορίζονται οι τρεις κυριότερες προκλήσεις στον τομέα της σχολικής πολιτικής τις οποίες ουσιαστικά αντιμετωπίζουν όλα τα κράτη μέλη: 1) αδυναμίες στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις φυσικές επιστήμες· 2) υπερβολικός αντίκτυπος του κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου στις εκπαιδευτικές επιδόσεις· 3) ανεπαρκείς ψηφιακές ικανότητες. Εν συνεχεία υποδεικνύει τους τομείς στους οποίους απαιτείται η ανάληψη δράσης από την ΕΕ και τα κράτη μέλη: ανάπτυξη καλύτερων σχολείων, με λιγότερους αποκλεισμούς· στήριξη των εκπαιδευτικών και των διευθυντών σχολείων· διακυβέρνηση των συστημάτων σχολικής εκπαίδευσης ώστε να καταστούν πιο αποτελεσματικά, πιο δίκαια και πιο αποδοτικά.

⁶⁰ <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14441-2015-INIT/el/pdf>

Σε ολόκληρη την ΕΕ, οι πολιτικές για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της ανεπάρκειας σε βασικές δεξιότητες συνδυάζονται ολοένα περισσότερο με προσπάθειες για την προαγωγή της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς. Στόχος είναι να περιοριστεί ο αντίκτυπος της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης στις επιδόσεις των μαθητών, με το κλείσιμο του μορφωτικού χάσματος των εκπαιδευόμενων σε μειονεκτική θέση και την προαγωγή της αριστείας στην εκπαίδευση. Στην Πορτογαλία, οι τοπικές διοικητικές αρχές και τα σχολικά συγκροτήματα συνεργάζονται για την υλοποίηση του εθνικού σχεδίου για την προώθηση της σχολικής επιτυχίας, του εμβληματικής πρωτοβουλίας της κυβέρνησης για την πρόληψη της σχολικής αποτυχίας και τον περιορισμό της επανάληψης των τάξεων. Το 2017 η Ιρλανδία έθεσε για πρώτη φορά συγκεκριμένους στόχους για τον γραμματισμό και την αριθμητική σε σχολεία που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση. Έθεσε επίσης τον σχετικά φιλόδοξο στόχο να διατηρηθεί το ποσοστό των μαθητών που παρουσιάζουν χαμηλές επιδόσεις κάτω από το 10 % και παράλληλα να αυξηθεί το ποσοστό των μαθητών με κορυφαίες επιδόσεις έως το 2025. Η Τσεχική Δημοκρατία υλοποιεί προγράμματα με χρηματοδότηση του ΕΚΤ, τα οποία επικεντρώνονται στην ενίσχυση σχολείων προσχολικής, πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης μέσω της καθιέρωσης και της εφαρμογής της ατομικής ένταξης. Στη Σουηδία, η κυβέρνηση ενίσχυσε τους πόρους για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων και ανακοίνωσε μακρόπνοο επενδυτικό σχέδιο (2017-2025) για τη στήριξη δήμων και ανεξάρτητων παρόχων υπηρεσιών σχολικής εκπαίδευσης ώστε να παρέχουν εκπαίδευση υψηλής ποιότητας σε νεοαφιχθέντες μαθητές. Στη Γερμανία, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και τα ομόσπονδα κρατίδια ένωσαν τις δυνάμεις τους για τη βελτίωση της ποιότητας της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών καθώς και την ενίσχυση της κινητικότητας μαθητών και εκπαιδευτικών. Τέλος, η Βουλγαρία αύξησε τη βαρύτητα που δίνει στην εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και οι Κάτω Χώρες προγραμματίζουν πρόσθετες επενδύσεις για την ενίσχυση της ισότητας στην εκπαίδευση.

Η ένταξη των Ρομά στην εκπαίδευση παρουσιάζει δυσκολίες λόγω αρκετών παραγόντων όπως, μεταξύ άλλων, ο σχολικός διαχωρισμός, οι μέθοδοι διδασκαλίας που δημιουργούν αποκλεισμούς και οι φραγμοί που προκαλεί η ακραία φτώχεια. Η επιβολή των νομοθετικών αλλαγών εξακολουθεί να είναι σημαντική. Η Βουλγαρία απαγόρευσε τη δημιουργία χωριστών σχολικών τμημάτων βάσει της εθνότητας. Στα μέτρα που εφαρμόζονται για τους μαθητές Ρομά συγκαταλέγονται υποτροφίες και εξωσχολικές δραστηριότητες, ενισχυτική διδασκαλία της βουλγαρικής γλώσσας και δραστηριότητες με τους γονείς. Στην

Τσεχική Δημοκρατία, μια νέα δέσμη μεταρρυθμιστικών μέτρων ατομικής στήριξης για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες —μεταξύ άλλων και για κοινωνικοοικονομικούς λόγους— τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 2016. Το 2017 η Ουγγαρία τροποποίησε τον νόμο για την ίση μεταχείριση και τη δημόσια εκπαίδευση προκειμένου να διασφαλιστεί η απαγόρευση του διαχωρισμού. Επίσης, το 2017 θα επιλεγούν σχολεία με υψηλό ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης, τα οποία θα λάβουν στήριξη σε επίπεδο κατάρτισης και ανάπτυξης για την εφαρμογή διαφοροποιημένων μεθόδων διδασκαλίας. Στη Ρουμανία, ο διαχωρισμός στα προπανεπιστημιακά συστήματα απαγορεύτηκε και δόθηκε προτεραιότητα στο πλαίσιο του ΕΚΤ σε προγράμματα που στοχεύουν μαθητές και κοινότητες Ρομά. Τον Φεβρουάριο του 2017 η Σλοβακία ενέκρινε αναθεωρημένα σχέδια δράσης στο πλαίσιο της εφαρμογής της εθνικής στρατηγικής για την ενσωμάτωση των Ρομά έως το 2020, με στόχο την άμβλυνση των διαφορών μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου των Ρομά και του μέσου πληθυσμού, μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης των παιδιών που προέρχονται από περιθωριοποιημένες κοινότητες. Η Ελλάδα δρομολόγησε πρόγραμμα για την ένταξη και εκπαίδευση των παιδιών Ρομά, με τη συγχρηματοδότηση των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων.

Τα κράτη μέλη εκπονούν πολιτικές για την ενθάρρυνση της ένταξης των μεταναστών στην εκπαίδευση. Στο Βέλγιο, όλες οι κοινότητες αύξησαν τη δυναμικότητα των τμημάτων υποδοχής, τον αριθμό των καθηγητών γλωσσών και τους προϋπολογισμούς στήριξης για τους νέους μετανάστες μαθητές. Η Δανία αύξησε ελαφρώς τον αριθμό των τμημάτων υποδοχής και αύξησε τον μέγιστο αριθμό προσφύγων ανά τμήμα από 12 σε 15. Επέτρεψε επίσης την ένταξη νέων που έχουν γεννηθεί στο εξωτερικό στην υποχρεωτική σχολική φοίτηση έως την ηλικία των 25 ετών. Στη Φινλανδία, ένα νέο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που συνδυάζει γλωσσικές και επαγγελματικές σπουδές δημιουργήθηκε στα μέσα του 2017, εξασφαλίζοντας τη συμμετοχή ιδρυμάτων εκπαίδευσης ενηλίκων και διευρύνοντας το αντικείμενο και την εμβέλεια της διαθέσιμης κατάρτισης. Στη Σουηδία στο πλαίσιο ειδικού προγράμματος διδασκαλίας για μετανάστες παρέχεται στους νεοαφιχθέντες ενήλικες επαγγελματική εκπαίδευση και άλλες σπουδές. Η Ελλάδα άνοιξε δομές πρώτης υποδοχής για την εκπαίδευση των παιδιών αιτούντων άσυλο που λειτουργούν μετά το σχολικό ωράριο, με απώτερο στόχο, ωστόσο, την ένταξη των παιδιών στη γενική εκπαίδευση. Η Κύπρος υλοποιεί σταδιακά σχέδιο δράσης που καλύπτει επίσης τη διδασκαλία των ελληνικών ως δεύτερης γλώσσας, μέτρα για την υποδοχή, τη μετάβαση και την ένταξη των μεταναστών, την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και την καταπολέμηση των διακρίσεων. Επιπροσθέτως, η

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αποβλέποντας στην αντιμετώπιση της εισροής προσφύγων και τη διευκόλυνση της ένταξής τους (αλλά και άλλων υπηκόων τρίτων χωρών που χρήζουν προστασίας), ανέπτυξε το 2017 το εργαλείο κατάρτισης προφίλ δεξιοτήτων για υπηκόους τρίτων χωρών, που θα τους βοηθά να αναδείξουν τις δεξιότητες και τα επαγγελματικά προσόντα τους στα διάφορα κράτη μέλη.

Οι πολιτικές για την αύξηση του ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης επικεντρώνονται στην πρόσβαση και τη συμμετοχή, καθώς και στη μείωση του ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης των σπουδών. Όπως υπογραμμίζεται στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Ένα νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την τριτοβάθμια εκπαίδευση»⁶¹, αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την παροχή διαφανέστερης ενημέρωσης σχετικά με εκπαιδευτικές ευκαιρίες και αποτελέσματα, εξατομικευμένης καθοδήγησης και οικονομικής στήριξης στους φοιτητές που προέρχονται από μειονεκτικό περιβάλλον. Η Τσεχική Δημοκρατία αύξησε τις υποτροφίες που χορηγούνται σε άπορους φοιτητές καθώς και τον αριθμό των προγραμμάτων που είναι προσανατολισμένα στην επαγγελματική σταδιοδρομία με σκοπό την ενίσχυση της κοινωνικής πολυμορφίας των φοιτητών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Το 2017 η Εσθονία αναθεώρησε το σύστημα χρηματοδότησης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με σκοπό την παροχή κινήτρων για την ολοκλήρωση των σπουδών εντός του κανονικού χρόνου φοίτησης. Η Σουηδία δρομολόγησε έρευνα σχετικά με τη διακυβέρνηση και τη χρηματοδότηση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, ενόψει της αύξησης της συμμετοχής φοιτητών που προέρχονται από μειονεκτικό περιβάλλον. Η Κροατία αξιοποιεί το ΕΚΤ για την παροχή ενίσχυσης σε φοιτητές που προέρχονται από μειονεκτικό περιβάλλον.

Καθοριστική σημασία έχει επίσης η βελτίωση της καταλληλότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Βασικές προϋποθέσεις για την επίτευξη αυτού του σκοπού είναι η ανάπτυξη μεγαλύτερης ποικιλίας τρόπων σπουδών (μερικού χρόνου, εξ αποστάσεως μάθηση κ.λπ.), η εντατικοποίηση της χρήσης προβλέψεων σχετικά με τις δεξιότητες και δεδομένων για την απασχόληση των αποφοίτων στον στρατηγικό σχεδιασμό, η συμμετοχή των εργοδοτών στη διαμόρφωση των προγραμμάτων σπουδών, η περαιτέρω ανάπτυξη της ανώτερης επαγγελματικής εκπαίδευσης και της επαγγελματικής ανώτερης εκπαίδευσης. Η Βουλγαρία εφαρμόζει πρακτικές χρηματοδότησης με βάση τις επιδόσεις και επικεντρώνει τις προσπάθειές της στην αύξηση της συμμετοχής σε πεδία που σχετίζονται με τις φυσικές

⁶¹ COM(2017) 247 final.

επιστήμες, την τεχνολογία, την επιστήμη των μηχανικών και τα μαθηματικά. Στη Μάλτα, αρκετές πρωτοβουλίες αποβλέπουν στην αύξηση του αριθμού των αποφοίτων από σχολές θετικών επιστημών. Η φλαμανδική κοινότητα του Βελγίου εκπόνησε σχέδιο δράσης για τις φυσικές επιστήμες, την τεχνολογία, την επιστήμη των μηχανικών και τα μαθηματικά σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες, και η γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου δίνει βαρύτητα στη δυαδική εκπαίδευση σε τομείς όπου διαπιστώνονται ή αναμένονται ελλείψεις δεξιοτήτων. Στην Κροατία χορηγούνται υποτροφίες με χρηματοδότηση του ΕΚΤ σε φοιτητές φυσικών επιστημών, τεχνολογίας, επιστήμης των μηχανικών και μαθηματικών. Η Εσθονία ανέπτυξε ένα προγνωστικό εργαλείο για την πρόβλεψη των αναγκών της αγοράς εργασίας και των αναγκών σε δεξιότητες, αλλά και τη διατύπωση προτάσεων για τον μακρόπνοο σχεδιασμό της εκπαίδευσης και της κατάρτισης. Το 2017 η Πολωνία καθιέρωσε εθνικό σύστημα παρακολούθησης των αποφοίτων που θα καλύψει την ανάγκη για καλύτερη ενημέρωση σχετικά με τις επιδόσεις στην αγορά εργασίας. Η Κύπρος, η Πορτογαλία, η Σλοβακία και η Σουηδία έλαβαν προσφάτως μέτρα για την ενίσχυση της διασφάλισης της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Τα κράτη μέλη συνεχίζουν να καταβάλλουν προσπάθειες για την ενίσχυση της διαφάνειας των δεξιοτήτων και των επαγγελματικών προσόντων. Είκοσι τέσσερα κράτη μέλη έχουν ήδη ολοκληρώσει τη διαδικασία προσαρμογής των εθνικών τους πλαισίων επαγγελματικών προσόντων στο ευρωπαϊκό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων (ΕΠΕΠ), γεγονός που υποδηλώνει τη δέσμευσή τους έναντι του γενικότερου στόχου του ΕΠΕΠ για διαφάνεια και συγκρισιμότητα. Η Ρουμανία και η Σλοβακία υπέβαλαν εκθέσεις για την αρχική προσαρμογή των πλαισίων τους, ενώ η Φινλανδία και η Ισπανία προγραμματίζουν να πραγματοποιήσουν την προσαρμογή την περίοδο 2017-2018. Ένας ακόμη ενδιαμέσος στόχος —ήτοι η αναγραφή των επιπέδων του ΕΠΕΠ σε πτυχία και διπλώματα— έχει επιτευχθεί από 16 κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Δανία, Γερμανία, Εσθονία, Γαλλία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία, Σλοβενία και Ηνωμένο Βασίλειο), αριθμός που αναμένεται να έχει αυξηθεί ως τα τέλη του 2017.

Τα κράτη μέλη αποδίδουν ολοένα μεγαλύτερη προτεραιότητα στην ανάγκη ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων. Στο ευθυγράμμιση με μία από τις βασικές δράσεις του νέου θεματολογίου δεξιοτήτων για την Ευρώπη —τον συνασπισμό για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας—, σε 17 κράτη μέλη έχουν συγκροτηθεί ήδη εθνικοί συνασπισμοί για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας που έχουν στόχο να διευκολύνουν την ανάληψη

δράσεων υψηλού αντικτύπου σε τοπικό επίπεδο, και αρκετοί άλλοι βρίσκονται στο στάδιο της συγκρότησης. Στα συγκεκριμένα μέτρα για την ώθηση των ψηφιακών δεξιοτήτων που προγραμματίζονται ή έχουν εγκριθεί από κράτη μέλη συγκαταλέγονται η καθιέρωση βασικής ψηφιακής κατάρτισης στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση και η ενίσχυση της ψηφιακής κατάρτισης σε όλα τα σχολικά προγράμματα σπουδών (Αυστρία, Γερμανία), εντατικοποίηση της κατάρτισης στον τομέα του προγραμματισμού (Πολωνία, Βέλγιο, Ρουμανία, Σουηδία), κατάρτιση των εκπαιδευτικών στις ψηφιακές δεξιότητες (Αυστρία, Βουλγαρία, Γερμανία), αύξηση των θέσεων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε σχολές φυσικών επιστημών, τεχνολογίας, επιστήμης των μηχανικών και μαθηματικών (Αυστρία, Πολωνία), καθιέρωση της πιστοποίησης γνώσεων και δεξιοτήτων στη χρήση υπολογιστών (ECDL) σε εθελοντική βάση σε μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (Κύπρος), και μεμονωμένες πρωτοβουλίες, όπως η ακαδημία ΤΠ στη Σλοβακία.

Για την προώθηση της ικανότητας ανταπόκρισης των προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, η ΕΕ στηρίζει ευρύ φάσμα πρωτοβουλιών πολιτικής. Τον Οκτώβριο του 2017 η Επιτροπή ενέκρινε πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για ποιοτικά και αποτελεσματικά προγράμματα μαθητείας. Το πλαίσιο καθορίζει 14 κριτήρια για την παροχή ποιοτικών και αποτελεσματικών προγραμμάτων μαθητείας δεξιοτήτων, που θα διασφαλίζουν τόσο την ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με συγκεκριμένη θέση εργασίας όσο και την προσωπική ανάπτυξη των μαθητευόμενων. Για να αυξηθεί ο αριθμός των εκπαιδευόμενων της επαγγελματικής εκπαίδευσης που πραγματοποιούν μεγαλύτερης διάρκειας πρακτική άσκηση στο εξωτερικό, στο πρόγραμμα Erasmus+ συμπεριελήφθη η δραστηριότητα ErasmusPro, η οποία θα είναι διαθέσιμη από τον Οκτώβριο του 2017. Με γνώμονα την υποστήριξη της μάθησης στον χώρο εργασίας, το 2013 τέθηκε σε εφαρμογή η «Ευρωπαϊκή συμμαχία για θέσεις μαθητείας», ως πολυσυλλεκτική πλατφόρμα σε επίπεδο ΕΕ. Στόχος της είναι η βελτίωση της ποιότητας, της προσφοράς και του κύρους των προγραμμάτων μαθητείας, αλλά και, προσφάτως, των προγραμμάτων κινητικότητας. Η Επιτροπή στηρίζει επίσης το Ευρωπαϊκό σύμφωνο για τη νεολαία, της πρωτοβουλίας του CSR Europe (του Ευρωπαϊκού Δικτύου Επιχειρήσεων για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη) που φέρνει σε επαφή επιχειρήσεις και ενδιαφερόμενα μέρη προκειμένου να συνεργαστούν για την απασχόληση των νέων μέσω της δημιουργίας θέσεων μαθητείας, πρακτικής άσκησης και εργασίας για πρόσφατους αποφοίτους. Υπάρχουν κι άλλα περιθώρια βελτίωσης στο επίπεδο

της ελκυστικότητας των προγραμμάτων αρχικής ΕΕΚ και της καταλληλότητάς τους για την αγορά εργασίας. Το 2015 τα κράτη μέλη συμφώνησαν την περαιτέρω ενίσχυση των βασικών δεξιοτήτων στο πλαίσιο των προγραμμάτων σπουδών της ΕΕΚ και την παροχή πιο αποτελεσματικών ευκαιριών για την απόκτηση ή την ανάπτυξη αυτών των δεξιοτήτων⁶².

Οι προκλήσεις όσον αφορά την απασχόληση των ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης χρήζουν προσοχής στο πλαίσιο της χάραξης πολιτικής, ιδίως στο πλαίσιο των μεταβαλλόμενων αναγκών δεξιοτήτων που συνδέονται με την τεχνολογική αλλαγή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση, για να αντιμετωπίσει το συνεχιζόμενο χάσμα στην απασχόληση και τα χαμηλά ποσοστά συμμετοχής στη μάθηση που παρουσιάζουν οι ενήλικες χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλών προσόντων (οι οποίοι είναι επίσης πιο πιθανό να είναι μεγαλύτερης ηλικίας, να ζουν σε αγροτικές περιοχές και να αντιμετωπίζουν κι άλλα μειονεκτήματα), εξέδωσε στα τέλη του 2016 σύσταση με τίτλο «Διαδρομές αναβάθμισης των δεξιοτήτων: νέες ευκαιρίες για ενηλίκους», με στόχο την παροχή υποστήριξης σε ενήλικες χαμηλής ειδίκευσης και χαμηλών προσόντων ώστε να αναβαθμίσουν τις δεξιότητές τους και να σημειώσουν πρόοδο προς την κατεύθυνση της απόκτησης υψηλότερων προσόντων (βλ. πλαίσιο 2).

Πλαίσιο 2. Διαδρομές αναβάθμισης των δεξιοτήτων: νέες ευκαιρίες για ενηλίκους
--

⁶² Ειδικότερα, το 2016 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσίασε μια νέα πρωτοβουλία για την ανάδειξη της αριστείας και της ποιότητας της ΕΕΚ στην Ευρώπη, καθώς και για την ενημέρωση σχετικά με τις ευκαιρίες που προσφέρει η επαγγελματική κατάρτιση τόσο στους νέους όσο και στους ενήλικες. Στο πλαίσιο της πρώτης διοργάνωσης της Ευρωπαϊκής Εβδομάδας Επαγγελματικών Δεξιοτήτων δραστηριοποιήθηκαν 800 000 ενδιαφερόμενοι στην Ευρώπη με στόχο τη βελτίωση του κύρους και της ελκυστικότητας της ΕΕΚ.

Η σύσταση για τις διαδρομές αναβάθμισης των δεξιοτήτων, που εξέδωσε ο Συμβούλιο τον Δεκέμβριο του 2016⁶³, καλεί τα κράτη μέλη να εκπονήσουν μια σειρά συνδεδεμένων εξατομικευμένων παρεμβάσεων, οι οποίες θα συνδιαμορφώσουν μια «διαδρομή» για την παροχή εξατομικευμένης υποστήριξης σε ενήλικες χαμηλής ειδίκευσης / χαμηλών προσόντων, ο αριθμός των οποίων στην ΕΕ ανερχόταν σε 63 εκατομμύρια το 2016.

Στόχος είναι η παροχή υποστήριξης στα άτομα αυτά ώστε να μπορέσουν να αναβαθμίσουν το επίπεδο γραμματισμού, αριθμητισμού και ψηφιακών δεξιοτήτων τους και/ή να αποκτήσουν ευρύτερο φάσμα δεξιοτήτων σημειώνοντας πρόοδο προς την κατεύθυνση της απόκτησης υψηλότερων προσόντων. Σε κάθε δικαιούχο θα προσφέρονται τα εξής:

- αξιολόγηση δεξιοτήτων για να εντοπιστούν οι υφιστάμενες δεξιότητες και οι ανάγκες αναβάθμισης των δεξιοτήτων·
- προσφορά εκπαίδευσης / κατάρτισης με βάση την εν λόγω αξιολόγηση, και
- ευκαιρίες για επικύρωση και αναγνώριση των δεξιοτήτων τους που απέκτησαν στο πλαίσιο αυτό.

Τα τρία αυτά βήματα θα συνοδεύονται από μέτρα προσέγγισης, καθοδήγησης και στήριξης.

Οι γενικότεροι στόχοι της πρωτοβουλίας είναι οι εξής:

- να βελτιωθούν οι ευκαιρίες απασχόλησης αλλά και γενικότερα οι ευκαιρίες στη ζωή για τους ενήλικες με χαμηλό επίπεδο δεξιοτήτων (π.χ. ενήλικες χωρίς ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) στην Ευρώπη·
- να συμβάλλει στην αναβάθμιση των υφιστάμενων δεξιοτήτων ή την απόκτηση νέων για το σύνολο του εργατικού δυναμικού· και
- να βελτιώσει την κοινωνική ένταξη και συνοχή για τους ενήλικες με χαμηλό επίπεδο βασικών δεξιοτήτων.

Η υλοποίηση της πρωτοβουλίας από τα κράτη μέλη μπορεί να στηριχθεί μέσω χρηματοδότησης από το ΕΚΤ, το Erasmus+ και άλλες πηγές. Έως τα μέσα του 2018 τα κράτη μέλη θα πρέπει να παρουσιάσουν αδρομερώς τα μέτρα που πρόκειται να λάβουν για την εφαρμογή της σύστασης, υποδεικνύοντας μεταξύ άλλων τις ομάδες ενηλίκων χαμηλής ειδίκευσης στις οποίες θα δοθεί προτεραιότητα.

Στον τομέα της εκπαίδευσης ενηλίκων, ορισμένα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για να ενθαρρύνουν την πιο ενεργή συμμετοχή στη μάθηση ενηλίκων, ιδίως με στόχο τη βελτίωση των βασικών δεξιοτήτων. Η Βουλγαρία έλαβε ένα μέτρο που αποβλέπει στη βελτίωση της παροχής ικανοτήτων για την απόκτηση του βασικού μορφωτικού επιπέδου από αναλφάβητα ή με χαμηλό επίπεδο γραμματισμού άτομα ηλικίας άνω των 16 ετών. Η Κροατία ανακοίνωσε σχέδιο που θα διασφαλίζει ότι οι εκπαιδευτικές δραστηριότητες συμβάλλουν στη βελτίωση της απασχολησιμότητας των ανέργων στους τομείς με τη μεγαλύτερη έλλειψη ειδικευμένων εργαζομένων. Η Κύπρος εισήγαγε αλλαγές στη χρηματοδοτική στήριξη των

⁶³ EE C 484/1 της 24.12.2016.

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=OJ:JOC_2016_484_R_0001

επιχειρήσεων που επενδύουν στη διά βίου μάθηση με στόχο να ενθαρρύνει τη συμμετοχή περισσότερων ενηλίκων χαμηλού μορφωτικού επιπέδου στην εκπαίδευση ενηλίκων. Η Πορτογαλία παρουσίασε ολοκληρωμένο πρόγραμμα (το πρόγραμμα «Qualifica») που έχει στόχο την παροχή τίτλων προσόντων σε ενήλικες βάσει των δεξιοτήτων που έχουν αποκτήσει εμπειρικά και τη συμπλήρωσή τους με περαιτέρω βαθμιαία εκπαίδευση.

Τα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για να διευκολύνουν τον κοινωνικό διάλογο σε ζητήματα που αφορούν την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση. Στην Ισπανία, η κυβέρνηση προσφάτως δημιούργησε εθνικές τράπεζες διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους για την εξέταση σειράς ζητημάτων που αφορούν την απασχόληση, μεταξύ των οποίων η ποιότητα της επαγγελματικής κατάρτισης. Στην Ελλάδα, το 2017 θα προκηρυχθούν πιλοτικοί διαγωνισμοί για τη δημιουργία σειράς εταιρικών συμπράξεων για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση με πρωτοβουλία της επιχειρηματικής κοινότητας, στις οποίες θα συμμετέχουν τομεακοί και τοπικοί εργοδοτικοί φορείς και κοινωνικοί εταίροι. Στη Λετονία, οι κοινωνικοί εταίροι, ιδίως οι εργοδότες, συμμετείχαν σε πολλές πτυχές των μεταρρυθμίσεων της ΕΕΚ. Το 2016 ψηφίστηκε παράγωγή νομοθεσία για τη δημιουργία τομεακών συμβουλίων εμπειρογνομόνων και διαδικασιών για την επικαιροποίηση των προγραμμάτων σπουδών, η οποία τροποποιούσε τον νόμο για την επαγγελματική εκπαίδευση που θεσπίστηκε το 2015. Εξάλλου, στο πλαίσιο του σχεδίου εφαρμογής για την περίοδο 2016-2020 του μοντέλου διακυβέρνησης της εκπαίδευσης ενηλίκων, συγκροτήθηκε διοικούσα επιτροπή εκπαίδευσης ενηλίκων με τη συμμετοχή υπουργείων, κοινωνικών εταίρων, δήμων, ενώσεων εκπαίδευσης ενηλίκων και άλλων ενδιαφερομένων. Η διοικούσα επιτροπή, συνεκτιμώντας την κατάσταση στην αγορά εργασίας, εξετάζει και εγκρίνει τις προτεραιότητες για την εκπαίδευση ενηλίκων και μεριμνά για την τακτική αποτίμηση των αποτελεσμάτων της εκπαίδευσης ενηλίκων (συμπεριλαμβανομένης της προσφοράς και ζήτησης εκπαιδευτικών προγραμμάτων).

Η επικύρωση των δεξιοτήτων που αποκτώνται εκτός του επίσημου συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης είναι ιδιαίτερα σημαντική. Αυτό ισχύει ιδίως για άτομα με λιγότερα επαγγελματικά προσόντα, τους ανέργους ή τα άτομα που έρχονται αντιμέτωπα με το φάσμα της ανεργίας, τους μετανάστες και τα άτομα που θέλουν να κάνουν στροφή στην επαγγελματική σταδιοδρομία τους. Αν και οι εθνικές προσεγγίσεις ποικίλλουν, ρυθμίσεις για την επικύρωση προγραμματίζονται ή προβλέπονται ήδη σε όλα τα κράτη μέλη. Εθνικοί

μηχανισμοί για τον συντονισμό των ρυθμίσεων για την επικύρωση σε τομείς της εκπαίδευσης, της αγοράς εργασίας και του τριτογενούς τομέα έχουν θεσπιστεί σε 15 κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Ιταλία, Λετονία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Ισπανία και Σουηδία).

Οι εθνικές στρατηγικές για τις δεξιότητες μπορούν να παίξουν σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κατάτμησης των πολιτικών για τις δεξιότητες σε πολλές χώρες και στην εξασφάλιση συνεκτικότητας μεταξύ των διαφόρων αξόνων πολιτικής, των διαφόρων οικονομικών πόρων που στηρίζουν τις δεξιότητες και όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων. Μπορούν να παρέχουν στρατηγική αξιολόγηση του συστήματος που διαθέτει μια χώρα για τις δεξιότητες, να προσδιορίζουν τις κυριότερες προκλήσεις όσον αφορά τις δεξιότητες και να οδηγούν σε σχέδιο δράσης για την αντιμετώπισή τους. Με την τεχνική βοήθεια του ΟΟΣΑ, η Επιτροπή στηρίζει την εκπόνηση στρατηγικών για τις δεξιότητες στην Ιταλία, την Πορτογαλία και τη Σλοβενία (και προγενέστερα στην Ισπανία). Οι Κάτω Χώρες και η Αυστρία έχουν δρομολογήσει σχέδια εθνικής στρατηγικής για τις δεξιότητες χρησιμοποιώντας μόνο εθνική χρηματοδότηση.

Εάν τα κράτη μέλη είναι σε θέση να γνωρίζουν τις δεξιότητες που χρειάζονται σήμερα και θα χρειαστούν στο μέλλον, μπορούν να αναπροσαρμόσουν τις πολιτικές τους με γνώμονα την καλύτερη αντιμετώπιση των ανισορροπιών των δεξιοτήτων στις αγορές εργασίας τους. Η ανάγκη ευθυγράμμισης των δεξιοτήτων με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας έδωσε το έναυσμα για μια σειρά από ενέργειες μεταξύ των κρατών μελών. Η Εσθονία, για να προσελκύσει περισσότερους εργαζόμενους και επιχειρηματίες του τομέα των ΤΠΕ, τροποποίησε τον νόμο περί αλλοδαπών, μεταξύ άλλων επιφέροντας αλλαγή στην προϋπόθεση της μόνιμης κατοικίας στην Εσθονία και εξαιρώντας μεγάλους επενδυτές, εργαζόμενους στον τομέα των ΤΠΕ και επιχειρηματίες νεοσύστατων επιχειρήσεων από την ποσόστωση στη μετανάστευση. Η Γαλλία προσφέρει 500 νέες ειδικές επιλογές κατάρτισης με βάση τις προσδιορισθείσες μελλοντικές ανάγκες στην αγορά εργασίας (όπως ΤΠΕ, πράσινη οικονομία) ή σε τομείς που πραγματοποιούν προσλήψεις (βιομηχανία, ασφάλεια, υπηρεσίες τροφοδοσίας κ.λπ.), προσαρμοσμένες στα τοπικά / περιφερειακά χαρακτηριστικά. Η Ιρλανδία συγκρότησε το Εθνικό Συμβούλιο Δεξιοτήτων και εννέα περιφερειακά φόρουμ για τις δεξιότητες προκειμένου να συμβάλουν στην πρόβλεψη και την κάλυψη των ραγδαία μεταβαλλόμενων αναγκών δεξιοτήτων σε όλους τους τομείς. Στην Ουγγαρία το ΕΚΤ

συγχρηματοδότησε προγράμματα που βοηθούν ανέργους να αποκτήσουν τις δεξιότητες και την εργασιακή εμπειρία που απαιτούνται για επαγγέλματα που αντιμετωπίζουν ελλείψεις σε εργατικό δυναμικό.

Τα κράτη μέλη εντείνουν τις προσπάθειες επέκτασης και ανάπτυξης των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού τους. Στην Κύπρο προσφέρονται δωρεάν υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού σε νεαρούς στρατευμένους και έχει δρομολογηθεί πρόγραμμα με τη χρηματοδότηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της Πρωτοβουλίας για την απασχόληση των νέων με στόχο την επέκταση των υπηρεσιών επαγγελματικού προσανατολισμού και σε άτομα εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ). Στη Μάλτα, αρχής γενομένης από το ακαδημαϊκό έτος 2017-2018, προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού θα υλοποιηθούν σε όλα τα δημόσια κολέγια προκειμένου να ενθαρρυνθεί η μεταδευτεροβάθμια εκπαίδευση ή απασχόληση.

Η κατάσταση των νέων στην αγορά εργασίας βελτιώθηκε σημαντικά, χάρη και στις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με τη στήριξη του προγράμματος «Εγγυήσεις για τη νεολαία». Τα προγράμματα εγγυήσεων για τη νεολαία παγιώνονται, αν και απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες στην πλειονότητα των χωρών για να αυξηθεί η κάλυψη και ο αντίκτυπός τους, καθώς και για να διασφαλιστεί η βιώσιμη εφαρμογή τους. Μόνο το 2015, 5,5 εκατομμύρια νέοι εντάχθηκαν σε προγράμματα εγγυήσεων για τη νεολαία και 3,5 εκατομμύρια δέχθηκαν προσφορά εργασίας, μαθητείας, άσκησης ή συνεχούς εκπαίδευσης. Το ήμισυ σχεδόν του συνόλου των νέων ΕΑΕΚ ηλικίας 15-24 ετών εγγράφηκε στο πρόγραμμα «Εγγυήσεις για τη νεολαία» το 2015.

Η προσέγγιση των νέων και η ενθάρρυνσή τους να εγγραφούν σε δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης και να λάβουν επαρκή στήριξη είναι σημαντική προτεραιότητα, ιδίως σε κράτη μέλη με υψηλά ποσοστά αέργων και μη εγγεγραμμένων ΕΑΕΚ. Στην Ισπανία, τον Δεκέμβριο του 2016 θεσπίστηκε βασιλικό διάταγμα που απλοποιεί και προωθεί την εγγραφή νέων που αναζητούν εργασία στο εθνικό σύστημα εγγυήσεων για την νεολαία. Η Πορτογαλία παρουσίασε τον Ιούνιο του 2017 νέα εθνική στρατηγική για την προσέγγιση και την εγγραφή των ΕΑΕΚ, με στόχο την εγγραφή τουλάχιστον 30 000 περισσότερων ΕΑΕΚ και τη διεύρυνση του εθνικού δικτύου των εταίρων του προγράμματος «Εγγυήσεις για τη νεολαία». Η Ρουμανία δρομολογεί νέα μέτρα προσέγγισης για την αύξηση του αριθμού των νέων ΕΑΕΚ που είναι εγγεγραμμένοι σε Δημόσιες Υπηρεσίες Απασχόλησης (ΔΥΑ) κατά 200 000

μέσω προληπτικού εντοπισμού, εκστρατείας ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης, δικτύων υποστήριξης και ομάδων παρέμβασης με τη συμμετοχή των ΔΥΑ, κοινωνικών λειτουργών και συμβούλων εκπαίδευσης. Οι βουλγαρικές αρχές δρομολογούν νέα μέτρα προσέγγισης με στόχο την ενεργοποίηση και την ένταξη στην απασχόληση μη εγγεγραμμένων ΕΑΕΚ ηλικίας κάτω των 29 ετών.

Η βελτίωση της στήριξης των νέων που αντιμετωπίζουν πολλαπλά εμπόδια εξακολουθεί να αποτελεί ζητούμενο στο πλαίσιο αυτό. Στη Γαλλία, το πρόγραμμα «Garantie jeunes», που εγκαινιάστηκε πιλοτικά τον Οκτώβριο του 2013, επεκτάθηκε το 2017 σε όλους τους ΕΑΕΚ ηλικίας μεταξύ 16 και 25 ετών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού και το εισόδημά τους υπολείπεται του ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Αποτελεί ένα εντατικό πρόγραμμα για την είσοδο στην αγορά εργασίας, που συνδυάζει εντατικά μέτρα συμβουλευτικής και εργασιακής εμπειρίας. Στη Σλοβακία, το εθνικό πρόγραμμα «Νέα αρχή για νέους που αναζητούν εργασία - Δημιουργία θέσεων εργασίας για νέους μακροχρόνια άνεργους» που εγκαινιάστηκε τον Ιούλιο του 2017 έχει στόχο την παροχή κινήτρων σε νέους που αναζητούν εργασία για να βρουν απασχόληση, μέσω της παροχής 30 ωρών συμβουλευτικής σε συνδυασμό με οικονομικά κίνητρα για τα άτομα που βρίσκουν εργασία.

Ο σωστός συντονισμός των πολιτικών για την απασχόληση, την εκπαίδευση και τη νεολαία αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την καλύτερη ενίσχυση της μετάβασης των νέων από την εκπαίδευση και την ανεργία στην εργασία. Νέες εταιρικές σχέσεις δημιουργούνται. Στην Κύπρο, η Υπηρεσία Συμβουλευτικής και Επαγγελματικής Αρωγής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση θα διευρυνθεί προκειμένου να προσφέρει πιο στοχευμένες υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού σε νέους ηλικίας 15 έως 24 ετών. Επίσης, το Συμβούλιο Νεολαίας των Κέντρων Πληροφόρησης Νέων προσφέρει ειδικευμένες υπηρεσίες σχολικού και επαγγελματικού προσανατολισμού σε μαθητές καθώς και σε νέους ΕΑΕΚ. Στη Λιθουανία, το 2016 εφαρμόστηκε σε εθνικό επίπεδο πιλοτικό πρόγραμμα καθοδήγησης, στο πλαίσιο του οποίου οι ΠΕΣ συνεργάζονται με δίκτυο ψυχολόγων και ιδρυμάτων πανεπιστημιακής εκπαίδευσης για την καλύτερη υποστήριξη της νεολαίας (καθώς και των μακροχρόνια ανέργων και των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας).

Τα κράτη μέλη επενδύουν στην απόκτηση νέων δεξιοτήτων για τους νέους ή την αναβάθμιση των υφιστάμενων δεξιοτήτων τους με στόχο τη βελτίωση της απασχολήσιμότητάς τους. Στη Σλοβακία, στο πλαίσιο εθνικού σχεδίου επενδύονται 30,9

εκατομμύρια EUR για την ενίσχυση της απασχολησιμότητας νέων που αναζητούν εργασία μέσω της απόκτησης νέων δεξιοτήτων, της ενίσχυσης βασικών δεξιοτήτων ή της παροχής κατάρτισης και εκπαίδευσης για την αγορά εργασίας με πρωτοβουλία των ίδιων των νέων. Στην Ισπανία, ένα παράδειγμα καλής πρακτικής που υλοποιείται από τον Φεβρουάριο του 2017 είναι το πρόγραμμα κατάρτισης σε ψηφιακές δεξιότητες που προσφέρει κατάρτιση προσανατολισμένη στην ψηφιακή βιομηχανία και σε νέα επιχειρηματικά μοντέλα. Στη Σουηδία, το μέτρο «Στήριξη της έναρξης σπουδών» (Studiastartsstödet) που θεσπίστηκε τον Ιούλιο του 2017 αναμένεται να εξασφαλίσει τη συμμετοχή περίπου 15 000-20 000 ατόμων χαμηλής ειδίκευσης με σημαντικές εκπαιδευτικές ανάγκες (μεταξύ των οποίων μετανάστες με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο) σε σπουδές πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης κάθε χρόνο.

Σε ένα μακροοικονομικό περιβάλλον που εξακολουθεί να παρουσιάζει προκλήσεις, πολλά κράτη μέλη στηρίζουν τη ζήτηση στην αγορά εργασίας για τους νέους μέσω της επιχορήγησης μισθών και προσλήψεων. Η χρηματοδότηση γίνεται συχνά με την ενίσχυση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου και της Πρωτοβουλίας για την απασχόληση των νέων. Τα προγράμματα αυτά στοχεύουν επίσης σε νέους που βρίσκονται μακριά από την αγορά εργασίας (π.χ. τους μακροχρόνια ανέργους, τα άτομα με χαμηλή ειδίκευση ή χωρίς καθόλου εργασιακή εμπειρία) ώστε να αποφεύγονται φαινόμενα αδράνειας και υποκατάστασης. Εξάλλου, η ύπαρξη ισχυρής συνιστώσας κατάρτισης και η παρακολούθηση των δικαιούχων συμβάλλει στη μεγιστοποίηση του αντικτύπου τους. Στο Βέλγιο, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση ανακοίνωσε τον Ιούλιο του 2017 μείωση των εργοδοτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για την πρόσληψη νέων ηλικίας από 18 έως 21 ετών. Στην Κύπρο, το Σχέδιο Τοποθέτησης Άνεργων Νέων Αποφοίτων που υλοποιείται από τον Νοέμβριο του 2016 διαμεσολαβεί για την εξεύρεση εργασίας για ένα εξάμηνο από νέους άνεργους αποφοίτους με περιορισμένη εργασιακή εμπειρία σε επιχειρήσεις/οργανισμούς. Τέσσερις μήνες μετά τη συμμετοχή στο πρόγραμμα, 1 στους 3 συμμετέχοντες είχε βρει δουλειά. Τον Ιούνιο του 2017 η Εσθονία τροποποίησε το πρόγραμμα «Η πρώτη μου δουλειά» (My First Job), ώστε να διευρυνθεί η στήριξη σε νέους ηλικίας 16-29 ετών μέσω της ελαστικοποίησης των προϋποθέσεων και της αύξησης των δυνατοτήτων κατάρτισης. Στο πλαίσιο του προγράμματος αυτού, οι εργοδότες λαμβάνουν αποζημίωση ύψους έως 2 500 EUR για την παροχή κατάρτισης που σχετίζεται με την απασχόληση. Στην Ιταλία, ο νόμος για τον προϋπολογισμό του 2017 θέσπισε τρεις νέους τύπους μειώσεων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για την πρόσληψη νέων με

συμβάσεις αορίστου χρόνου ή μέσω επαγγελματικής μαθητείας. Στην Πορτογαλία, βρίσκεται στο στάδιο της ανάπτυξης μια πρωτοβουλία συνδυαστικής στήριξης για την πρόσληψη ενός νέου ατόμου και ενός εργαζομένου μεγαλύτερης ηλικίας («*Contrato-Geracao*»), μέσω της οποίας θα ενισχύονται οι εταιρείες που προσλαμβάνουν ταυτόχρονα έναν άνεργο νέο (ή έναν νέο που αναζητεί την πρώτη του εργασία) και ένα άτομο μεγαλύτερης ηλικίας που είναι μακροχρόνια άνεργο.

Τα κράτη μέλη συνεχίζουν να προσαρμόζουν τη νομοθεσία τους για την πρακτική άσκηση με βάση το ποιοτικό πλαίσιο για τις περιόδους πρακτικής άσκησης⁶⁴. Οι εν λόγω μεταρρυθμίσεις στον τομέα της πρακτικής άσκησης βοηθούν τους νέους να προετοιμαστούν καλύτερα για τις ανάγκες της αγοράς εργασίας και να αναπτύξουν σχετικές δεξιότητες, και έχουν επίσης συμβάλλει στην ενίσχυση της δέσμευσης της επιχειρηματικής κοινότητας. Στην Πολωνία οι κοινωνικοί εταίροι συμφώνησαν τον Ιούνιο του 2017 επί ενός εθνικού ποιοτικού πλαισίου για τις περιόδους πρακτικής άσκησης. Οι ρουμανικές αρχές θέσπισαν τον Ιούλιο του 2017 τροποποίηση του νόμου για τη μαθητεία και την πρακτική άσκηση ώστε να καταστεί πιο ελκυστικός για τους εργοδότες (μέσω της αύξησης των κινήτρων για αυτούς και την ευθυγράμμιση του ύψους των επιδοτήσεων στον εθνικό προϋπολογισμό με εκείνες του ΕΚΤ, που έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση του βαθμού ενοποίησης των προϋπολογισμών).

Πλαίσιο 3. Πλήρης αξιοποίηση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) και της Πρωτοβουλίας για την απασχόληση των νέων (ΠΑΝ).

Με προϋπολογισμό 86,4 δισ. EUR για την περίοδο 2014-2020, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) αποτελεί βασικό μέσο της ΕΕ για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που προσδιορίζονται στις συστάσεις ανά χώρα (ΣΑΧ). Τα επιχειρησιακά προγράμματα που εγκρίθηκαν το 2014 και το 2015 σχεδιάστηκαν κατά τρόπο που διασφαλίζει την ευθυγράμμισή τους με τις ΣΑΧ. Επιπλέον, οι κανονισμοί προβλέπουν τη δυνατότητα αναπρογραμματισμού με σκοπό την προσαρμογή στις προκλήσεις που θα ανακύπτουν.

Βασική προτεραιότητα πολιτικής για την περίοδο 2014-20 του ΕΚΤ είναι η αντιμετώπιση της απασχόλησης των νέων μέσω τόσο του ίδιου του ταμείου (6,3 δισ. EUR) όσο και της Πρωτοβουλίας για την απασχόληση των νέων (ΠΑΝ) (3,2 δισ. EUR πόρων της ΠΑΝ και 3,2 δισ. EUR συμπληρωματικής χρηματοδότησης του ΕΚΤ). Η ΠΑΝ στοχεύει συγκεκριμένα στους νέους που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ), με

⁶⁴ Σύσταση του Συμβουλίου της 10ης Μαρτίου 2014 σχετικά με ένα ποιοτικό πλαίσιο για τις περιόδους πρακτικής άσκησης, 2014/C 88/01.

επίκεντρο τις περιφέρειες της ΕΕ που αντιμετώπισαν τα υψηλότερα ποσοστά ανεργίας των νέων το 2012. Η πρωτοβουλία σημειώνει ικανοποιητική πρόοδο. Έως τα τέλη του 2016 περίπου 8 εκατομμύρια δικαιούχοι είχαν επωφεληθεί από προγράμματα υποστηριζόμενα από ευρωπαϊκή χρηματοδότηση —κυρίως δε διαμεσολαβήσεις για την εξεύρεση εργασίας, προγράμματα μαθητείας και πρακτικής άσκησης, μέτρα για την αυτοαπασχόληση και συνεχή εκπαίδευση και κατάρτιση. Το 39 % των δικαιούχων ήταν ηλικίας κάτω των 25 ετών.

Στην πλειονότητα των κρατών μελών η ΠΑΝ αποτελεί βασικό μέσο για την κάλυψη και τον σχεδιασμό των οικείων πολιτικών απασχόλησης. Σε πολλά κράτη μέλη η ΠΑΝ χρηματοδοτεί τη συντριπτική πλειονότητα των μέτρων στο πλαίσιο του προγράμματος «Εγγυήσεις για τη νεολαία».

Η αύξηση του προϋπολογισμού της ΠΑΝ κατά 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ για την περίοδο 2017-2020 που ενέκρινε το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναμένεται να βοηθήσει τα κράτη μέλη να συνεχίσουν να στηρίζουν άνεργους και άεργους νέους.

Το ΕΚΤ χρησιμοποιείται επίσης από τα κράτη μέλη ως μέσο για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΕΚΤ που στηρίζουν τον πυλώνα ανέρχονται σε 27,5 δισεκατομμύρια EUR για την πρόσβαση στην αγορά εργασίας και σε 21,2 δισεκατομμύρια EUR για την κοινωνική ένταξη. Ετησίως περίπου 15 εκατομμύρια Ευρωπαίοι πολίτες επωφελούνται άμεσα από τη συμμετοχή σε προγράμματα που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ.

Τα κράτη μέλη, για να στηρίζουν την απασχόληση των γυναικών, ενέκριναν ισόρροπες από άποψη φύλου πολιτικές που στηρίζουν τους εργαζόμενους στην προσπάθειά τους να συνδυάσουν τις ευθύνες παροχής φροντίδας και τις επαγγελματικές υποχρεώσεις τους. Με την παροχή επαρκών δικαιωμάτων άδειας και στους δύο γονείς και στήριξης ώστε να βελτιωθεί ο επιμερισμός των ευθυνών παροχής φροντίδας μεταξύ γυναικών και ανδρών, θα δοθεί στις γυναίκες η δυνατότητα να επιστρέφουν ταχύτερα στην απασχόληση και θα περιοριστούν οι αρνητικές επιπτώσεις που έχουν οι υποχρεώσεις παροχής φροντίδας στην εξέλιξη της σταδιοδρομίας τους. Το 2017 η Τσεχική Δημοκρατία και η Κύπρος καθιέρωσαν ένα νέο δικαίωμα άδειας πατρότητας (διάρκειας 1 και 2 εβδομάδων αντίστοιχα) και η Πορτογαλία παρέτεινε τη διάρκεια της άδειας από 20 σε 25 ημέρες, 15 από τις οποίες είναι υποχρεωτικές (από 10 που ήταν έως τώρα). Το Λουξεμβούργο ενέκρινε το 2016 μεταρρύθμιση του συστήματος γονικής άδειας προκειμένου να καταστεί πιο ευέλικτο και οικονομικά επωφελές για τους εργαζόμενους. Η Γερμανία και η Αυστρία καθιέρωσαν πρόσφατα χρηματικό επιμίσθιο στην περίπτωση που και οι δύο γονείς λαμβάνουν μέρος της

γονικής άδειας. Το 2017 στη Δανία και την Ιταλία θεσπίστηκαν ειδικά μέτρα για την κάλυψη των αυτοαπασχολούμενων γονέων. Τον Ιανουάριο του 2017 η Ισπανία επέκτεινε το δικαίωμα άδειας πατρότητας (για γέννηση, υιοθεσία ή αναδοχή παιδιού) από δύο σε τέσσερις εβδομάδες για τους πατέρες που παρέχουν εξαρτημένη εργασία. Η Κροατία αύξησε πρόσφατα το ανώτατο ύψος του επιδόματος για το δεύτερο εξάμηνο της διάρκειας ενός έτους άδειας μητρότητας τόσο για τους εργαζόμενους όσο και για τους άνεργους γονείς. Η Σλοβακία αύξησε το ύψος του επιδόματος μητρότητας από το 70 στο 75 % της ημερήσιας βάσης υπολογισμού και συμπεριέλαβε στον κατάλογο των κοινωνικών υπηρεσιών τους βρεφονηπιακούς σταθμούς για παιδιά ηλικίας κάτω των τριών ετών. Στις Κάτω Χώρες, το 2016 τέθηκε σε ισχύ ο νόμος για την ευέλικτη εργασία, ο οποίος θέσπισε το δικαίωμα των εργαζομένων να ζητούν μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του ωραρίου εργασίας τους, αλλαγή στον προγραμματισμό του ωραρίου εργασίας και αλλαγή του τόπου εργασίας.

Επίσης, οι γυναίκες είναι πιο συχνά εκείνες που φροντίζουν τους εξαρτημένους και τους ηλικιωμένους συγγενείς. Με τη θέσπιση ή την ενίσχυση των δικαιωμάτων άδειας των ατόμων που παρέχουν φροντίδα, όπως έγινε στην Τσεχική Δημοκρατία τον Ιούλιο του 2017, θα δοθεί στις γυναίκες η δυνατότητα να συνδυάσουν τις ευθύνες παροχής φροντίδας και τις επαγγελματικές τους υποχρεώσεις. Πέρα από την άδεια για οικογενειακούς λόγους, οι ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις έχουν σημαντικό θετικό αντίκτυπο στην απασχόληση των γυναικών. Το διάστημα 2016-2017 το Βέλγιο, η Τσεχική Δημοκρατία και η Ιταλία θέσπισαν μέτρα για τη διευκόλυνση της επίτευξης μεγαλύτερης ευελιξίας όσον αφορά την οργάνωση της εργασίας, ενώ στη Ρουμανία ξεκίνησε δημόσια διαβούλευση για πρόταση σχετικά με την τηλεργασία. Επιπλέον, αρκετά κράτη μέλη ενίσχυσαν την οικονομική στήριξη που παρέχεται στα άτομα που παρέχουν φροντίδα. Στη Ρουμανία, η κυβέρνηση ενέκρινε την οικονομική συγκέντρωση του μισθολογικού κόστους προσωπικών βοηθών για άτομα με σοβαρή αναπηρία. Στη Μάλτα, οι συντάξεις και τα επιδόματα των ατόμων που παρέχουν φροντίδα μεταρρυθμίστηκαν και αυξήθηκαν. Τα εν λόγω ποσά αυξήθηκαν επίσης στην Ουγγαρία και την Τσεχική Δημοκρατία. Στην Εσθονία υπάρχουν σχέδια τροποποίησης του νόμου περί ισότητας των φύλων ώστε να ανατεθεί στην επιθεώρηση εργασίας το καθήκον στενότερης παρακολούθησης της ισότητας των φύλων στον ιδιωτικό τομέα, μεταξύ άλλων με τη συλλογή στοιχείων για τους μισθούς ανά φύλο, την παροχή κατάρτισης για τους τρόπους αντιμετώπισης της ψαλίδας των αμοιβών μεταξύ των φύλων και τη διάδοση πληροφοριών σχετικά με το μισθολογικό χάσμα.

Η ενίσχυση της πρόσβασης σε επίσημες υπηρεσίες παιδικής μέριμνας αποτελεί αποτελεσματικό μέσο για την αντιμετώπιση των εμποδίων στην απασχόληση των γυναικών. Στην Τσεχική Δημοκρατία θεσπίστηκε δικαίωμα όλων των παιδιών στην παρακολούθηση προπαρασκευαστικών μαθημάτων προσχολικής εκπαίδευσης, με την εισαγωγή ενός υποχρεωτικού έτους προσχολικής εκπαίδευσης και στη συνέχεια την εξασφάλιση θέσης στο νηπιαγωγείο και την ενίσχυση της στήριξης για παιδιά με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Επιπλέον, βρίσκεται σε εξέλιξη πιλοτικό έργο του ΕΚΤ για μικρο-νηπιαγωγεία για παιδιά από 6 μηνών έως 4 ετών. Στο Ηνωμένο Βασίλειο εφαρμόζεται πλέον πλήρως ο νόμος περί φύλαξης των παιδιών του 2016, που προβλέπει επιπλέον 15 ώρες δωρεάν φύλαξης παιδιών για ορισμένους εργαζόμενους γονείς με τέκνα ηλικίας 3 και 4 ετών στο Ηνωμένο Βασίλειο, πέραν της ισχύουσας καθολικής παροχής 15 ωρών δωρεάν φύλαξης παιδιών για την ίδια ηλικιακή ομάδα. Το 2016 το Λουξεμβούργο παρουσίασε φιλόδοξη μεταρρύθμιση με σκοπό τη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Στη Σλοβακία σχεδιάζονται επενδύσεις σε υποδομές για την αύξηση της ικανότητας παροχής φύλαξης παιδιών. Τον Απρίλιο του 2017 η κυβέρνηση της Φινλανδίας πρότεινε την επέκταση της παροχής δωρεάν/χαμηλού κόστους φύλαξης παιδιών σε ευρύτερη ομάδα οικογενειών χαμηλού και μέσου εισοδήματος. Το 2017 ορισμένα κράτη μέλη εισήγαγαν επίσης μέτρα για την ανάπτυξη υπηρεσιών για παιδιά που κατοικούν σε μειονεκτούσε περιοχές (Ουγγαρία) και παιδιά αναζητούντων εργασία (Γαλλία).

Ορισμένα κράτη μέλη εισήγαγαν επίσης στοχοθετημένα μέτρα για να ενθαρρύνουν τις γυναίκες να εισέλθουν εκ νέου στην αγορά εργασίας όσο τα παιδιά τους είναι ακόμη πολύ μικρά. Για παράδειγμα, τον Ιούνιο του 2017 η Βουλγαρία θέσπισε μέτρο για την παροχή σε μητέρες με παιδιά κάτω του 1 έτους που επιστρέφουν στην απασχόληση, του 50 % του επιδόματος παιδικής φροντίδας επιπλέον του μισθού τους. Αντίστοιχα στη Ρουμανία, το κίνητρο για ένταξη στην αγορά εργασίας για γονείς που έλαβαν άδεια ανατροφής τέκνου αυξήθηκε τον Απρίλιο του 2017. Άλλα κράτη μέλη έχουν αναπτύξει προγράμματα που απευθύνονται σε γυναίκες που έχουν ήδη διακόψει την επαγγελματική τους σταδιοδρομία για μεγάλο χρονικό διάστημα. Πρόκειται για την περίπτωση του προγράμματος «Returnships» για το οποίο διατέθηκαν 5 εκατ. GBP (περίπου 5,6 εκατ. EUR) από τον προϋπολογισμό του Ηνωμένου Βασιλείου για την άνοιξη του 2017. Στο Λουξεμβούργο ψηφίστηκε νόμος για την ενίσχυση της αρχής της ισότητας των αμοιβών μεταξύ γυναικών και ανδρών και υποστηρίχθηκαν εκστρατείες ευαισθητοποίησης και ενέργειες για την εξάλειψη των εμποδίων

όσον αφορά την απασχόληση των γυναικών. Προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι αρνητικές συνέπειες της υποεκπροσώπησης των γυναικών στην αγορά εργασίας, η Σουηδία πρόκειται να υποβάλει πρόταση για την προαγωγή μεγαλύτερης ισότητας των φύλων στον τομέα των συντάξεων. Η κυβέρνηση της Εσθονίας έχει εγκρίνει σχέδιο νόμου για την τροποποίηση του προγράμματος γονικής άδειας και γονικών παροχών με την εισαγωγή ενός επιπλέον μήνα για τους πατέρες, την παράταση της περιόδου για την οποία μπορεί να διεκδικηθεί η γονική παροχή και την αύξηση του ορίου εισοδήματος που σχετίζεται με την απασχόληση κατά το διάστημα της γονικής άδειας. Στη Μάλτα παρέχεται δωρεάν φύλαξη παιδιών όταν αμφότεροι οι γονείς εργάζονται ή σπουδάζουν.

Αρκετά κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για την προώθηση της ολοκλήρωσης της αγοράς εργασίας των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας. Στη Γερμανία ψηφίστηκε νόμος για τη διευκόλυνση της μετάβασης εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας στη συνταξιοδότηση («Flexi-Rente») με στόχο να γίνει η μετάβαση στη συνταξιοδότηση πιο ευέλικτη. Συγκεκριμένα, η μεταρρύθμιση προάγει τον συνδυασμό της πρόωρης συνταξιοδότησης και της μερικής απασχόλησης μέσω της μείωσης των κρατήσεων σύνταξης σε περίπτωση επιπλέον εισοδήματος. Ενθαρρύνει επίσης την απασχόληση πέραν της ηλικίας συνταξιοδότησης, μέσω της παροχής στους εργαζόμενους της δυνατότητας απόκτησης επιπλέον συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και της απαλλαγής των εργοδοτών από την υποχρέωση καταβολής εισφορών σε ασφαλιστικά προγράμματα κατά της ανεργίας. Τον Φεβρουάριο του 2017 η Ελλάδα δρομολόγησε δύο νέα προγράμματα επιδοτήσεων για την πρόσληψη προσωπικού ηλικίας άνω των 50 ετών. Η Κύπρος θέσπισε σύστημα παροχής κινήτρων για την απασχόληση ανέργων άνω των 50 ετών, με στόχο την ενθάρρυνση των εργοδοτών να προσλαμβάνουν άνεργους άνω των 50 ετών που ενδιαφέρονται για πλήρη απασχόληση. Στις Κάτω Χώρες έχει συνταχθεί νομοσχέδιο, στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης «Perspective for 50+», που προβλέπει αποζημίωση για εργοδότες (no-risk premium) σε περίπτωση ασθένειας εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας (άνω των 56 ετών) που είναι άνεργοι για πάνω από 1 χρόνο και λαμβάνουν παροχές ανεργίας. Στην Αυστρία, η εκστρατεία για την απασχόληση «20.000» έχει ως στόχο τη διευκόλυνση της απασχόλησης ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Το έργο θα αναπτυχθεί πλήρως τον Ιανουάριο του 2018 και αναμένεται να οδηγήσει, μεσοπρόθεσμα, σε 20 000 επιπλέον μη κερδοσκοπικές θέσεις εργασίας. Επιπλέον, ο τροποποιητικός νόμος περί κοινωνικής ασφάλισης δίνει τη δυνατότητα στα άτομα που εργάζονται πέρα από την ηλικία συνταξιοδότησης να συγκεντρώσουν υψηλότερη σύνταξη

γήρατος. Το εν λόγω μέτρο αφορά κυρίως τις γυναίκες συνταξιούχους, που αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας από τους άνδρες. Στη Σλοβενία, το σχέδιο δράσης «Older and the Labour Market in Slovenia» (Άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και αγορά εργασίας στη Σλοβενία) περιλαμβάνει 49 μέτρα που θα εφαρμοστούν κατά το διάστημα 2017-18, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης των εργοδοτών στην υλοποίηση προγραμμάτων που προάγουν την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, της παροχής κινήτρων για επενδύσεις των εργοδοτών σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την κατάρτιση των εργαζομένων, της παροχής κινήτρων στους εργαζόμενους να παραμείνουν στην αγορά εργασίας για μεγαλύτερο διάστημα, της αυξημένης συμμετοχής εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας μέσω ΕΠΑΕ.

Ως απάντηση στον αυξημένο αριθμό αιτούντων άσυλο, τα κράτη μέλη προσαρμόζουν τις στρατηγικές τους για την ένταξη των υπηκόων τρίτων χωρών. Τα μέτρα είναι επικεντρωμένα στη βελτίωση των γλωσσικών δεξιοτήτων και της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Στη Γαλλία, ο νόμος για τα δικαιώματα των αλλοδαπών προβλέπει εξειδικευμένο μηχανισμό ένταξης που βασίζεται στην εξατομικευμένη υποδοχή, την ανανέωση της αγωγής του πολίτη και την ενισχυμένη γλωσσική κατάρτιση. Στη Φινλανδία, το εθνικό σχέδιο δράσης για την ένταξη και το πρόγραμμα ένταξης της φινλανδικής κυβέρνησης αποσκοπούν στην επιτάχυνση της πρόσβασης σε προγράμματα κατάρτισης και στην απασχόληση. Επιπλέον, δρομολογήθηκε με ταχείες διαδικασίες δοκιμή απασχόλησης των μεταναστών που εφαρμόζει το μοντέλο του *ομόλογου κοινωνικού αντικτύπου*. Στόχος του προγράμματος είναι η δοκιμή νέων μοντέλων απασχόλησης και κατάρτισης για την επιτάχυνση της απασχόλησης των μεταναστών και τον ευέλικτο συνδυασμό της κατάρτισης και της εργασίας. Στην Αυστρία, ο νόμος περί ένταξης του Ιουνίου 2017 καθιστά υποχρεωτική τη συμμετοχή των δικαιούχων διεθνούς προστασίας σε μαθήματα γλώσσας και πολιτισμού/αξίας και την υπογραφή δήλωσης ένταξης. Επιπλέον, θα εφαρμοστεί υποχρεωτικό έτος ένταξης στην αγορά εργασίας (υπό τη διαχείριση ΔΥΑ) για όλους τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο με μεγάλη πιθανότητα χορήγησης ασύλου που είναι άνεργοι. Στην Τσεχική Δημοκρατία, στο πλαίσιο του νέου «κρατικού προγράμματος ένταξης» που τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2016, οι δικαιούχοι διεθνούς προστασίας λαμβάνουν συνδρομή στον τομέα της στέγασης, της απασχόλησης, της υγείας και της εκπαίδευσης, συμπεριλαμβανομένης της ενίσχυσης των γλωσσικών δεξιοτήτων. Στη Γερμανία, από τη θέσπιση του νέου νόμου περί ένταξης του 2016, η συμμετοχή σε μαθήματα ένταξης μπορεί να καταστεί υποχρεωτική για τους αιτούντες άσυλο που δεν εργάζονται. Στη Γερμανία καθιερώθηκε επίσης νέος τύπος μαθημάτων

γλώσσας προσανατολισμένων στην απασχόληση, μετά την επιτυχημένη ολοκλήρωση μαθήματος ένταξης, τα οποία απευθύνονται σε πρόσφυγες που ήδη εργάζονται ή συμμετέχουν σε μέτρα ενεργοποίησης της αγοράς εργασίας ή επαγγελματικής κατάρτισης. Στη Δανία, μια τριμερής σύμβαση έδινε έμφαση στην έγκαιρη παρέμβαση, την ατομική αξιολόγηση δεξιοτήτων και σε μέτρα προσανατολισμένα στην απασχόληση. Οι αιτούντες άσυλο ελέγχονται κατά τη φάση υποβολής της αίτησης και κατανέμονται στον δήμο που εξυπηρετεί καλύτερα τις ευκαιρίες απασχόλησης του καθενός. Επιπλέον, οι πρόσφυγες θα αποκτούν εργασιακή εμπειρία εντός ενός μηνός από την άφιξή τους.

Πολλά μέτρα που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη δεν περιορίζονται στους πρόσφυγες που αφίχθηκαν πρόσφατα αλλά καλύπτουν και άλλους μετανάστες ή άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών. Για παράδειγμα, η Φινλανδία κάνει προετοιμασίες για την αποτελεσματικότερη αναγνώριση των δεξιοτήτων των μεταναστών και την παροχή καθοδήγησης προς κατάλληλα προγράμματα κατάρτισης και απασχόλησης. Στην Αυστρία, ο νόμος περί αναγνώρισης και αξιολόγησης που τέθηκε σε ισχύ στις 12 Ιουλίου 2016 προάγει την ένταξη στην αγορά εργασίας προσώπων που έχουν αποκτήσει προσόντα στο εξωτερικό και καθορίζει ειδικές διαδικασίες για πρόσωπα στα οποία έχει χορηγηθεί άσυλο ή επικουρική προστασία και τα οποία δεν διαθέτουν τίτλους ολοκλήρωσης προγραμμάτων εκπαίδευσης ή κατάρτισης. Στη Σουηδία έγιναν πρόσφατα σημαντικές προσπάθειες ανταπόκρισης στην αυξανόμενη απαίτηση για την αξιολόγηση ξένων τίτλων προσόντων, μεταξύ άλλων με την αύξηση της χρηματοδότησης του σουηδικού συμβουλίου ανώτατης εκπαίδευσης, του δημόσιου φορέα που είναι υπεύθυνος για την αναγνώριση ξένων τίτλων προσόντων. Η Σουηδία επένδυσε επίσης σημαντικά κεφάλαια για την αύξηση της διαθεσιμότητας προγραμμάτων γεφύρωσης που δίνουν τη δυνατότητα στους μετανάστες με ξένους τίτλους σπουδών στους τομείς της νομικής, της ιατρικής, της νοσηλευτικής, της οδοντιατρικής, της εκπαίδευσης και της φαρμακευτικής να ολοκληρώσουν την απαιτούμενη εκπαίδευση για την άσκηση του επαγγέλματός τους. Επιπλέον, στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης του προγράμματος «θέσεις εργασίας για μια νέα αρχή», αυξήθηκε η επιδότηση για τους νεοαφιχθέντες μετανάστες και πρόσφυγες. Η Εσθονία προήγαγε τη μετανάστευση εργαζόμενων στον τομέα των ΤΠΕ, επιχειρηματιών με νέες επιχειρήσεις και επιχειρηματιών με μεγάλες επιχειρήσεις, μέσω της μεταβολής των απαιτήσεων για την απόκτηση δικαιώματος μόνιμης διαμονής. Η Μάλτα προσφέρει μαθήματα για αλλόφωνους που έχουν ανάγκη γραμματισμού, με στόχο την αύξηση της απασχόλησης των μεταναστών.

Η Σλοβενία ίδρυσε κυβερνητικό γραφείο για τη στήριξη και την ένταξη των μεταναστών, το οποίο συντονίζει το έργο και τα καθήκοντα άλλων εθνικών αρχών, μη κυβερνητικών και λοιπών οργανισμών. Τα κύρια καθήκοντα του γραφείου είναι η εγκατάσταση και η παροχή στήριξης σε διαφορετικές κατηγορίες μεταναστών.

Πέραν των μέτρων που αποσκοπούν κυρίως στην ένταξη των νεοαφιχθέντων μεταναστών, αρκετά κράτη μέλη έχουν καταβάλει προσπάθειες για την καταπολέμηση των διακρίσεων. Στη Γαλλία, ο νόμος περί ισότητας και ιθαγένειας που θεσπίστηκε στα τέλη Ιανουαρίου του 2017 βελτιώνει το συνολικό καθεστώς προστασίας από τις διακρίσεις και περιλαμβάνει ειδικότερα το δικαίωμα σε μαθήματα εκμάθησης της γαλλικής γλώσσας στο πλαίσιο της διαρκούς κατάρτισης. Στη Σουηδία, ο τροποποιημένος νόμος περί καταπολέμησης των διακρίσεων, που τέθηκε σε ισχύ τον Ιανουάριο του 2017, προβλέπει νέα, ενεργητικά μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων στους τομείς της απασχόλησης και της εκπαίδευσης, εισάγει υποχρέωση υποβολής ετήσιας έκθεσης μισθού και υποχρέωση των εργοδοτών για την εφαρμογή κατευθυντήριων οδηγιών και πρακτικών για την πρόληψη της παρενόχλησης (συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής παρενόχλησης) και των αντιποίνων. Η Ισπανία συγκρότησε διάφορες ομάδες εργασίας για την παρακολούθηση δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την ευαισθητοποίηση όσον αφορά τον ρατσισμό, την ξενοφοβία και άλλες μορφές μισαλλοδοξίας διαφόρων επαγγελματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της καταπολέμησης των διακρίσεων (π.χ. η αστυνομία, οι δικαστές, οι εισαγγελείς, άλλοι επαγγελματίες της διοίκησης, κ.λπ.). Στην Εσθονία διεξήχθησαν πιλοτικά «προγράμματα ευαισθητοποίησης» όσον αφορά τις διακρίσεις για τις αρχές επιβολής του νόμου, τους δικαστές, τους εισαγγελείς και το ειδικευμένο προσωπικό παροχής υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων. Η Φινλανδία προώθησε τη διετούς διάρκειας διυπουργική πρωτοβουλία «*TRUST – Good Relations in Finland*» (TRUST – Καλές σχέσεις στη Φινλανδία) στις αρχές του 2016 με σκοπό την απαγόρευση των διακρίσεων κατά των αιτούντων άσυλο σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο. Στον τομέα της εκπαίδευσης, η Πορτογαλία παρείχε στα σχολεία ένα πακέτο για διαπολιτισμικά σχολεία με διαδικτυακό εκπαιδευτικό υλικό για τους διδάσκοντες.

Τα κράτη μέλη προσπαθούν ενεργά να υποστηρίξουν την ένταξη ατόμων με αναπηρίες στην αγορά εργασίας. Στο Βέλγιο, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση θέσπισε μηχανισμούς για την ενίσχυση της επανένταξης στην αγορά εργασίας σε κατάλληλες θέσεις εργασίας για εργαζόμενους που δεν δύνανται πλέον να εκτελούν τη συμφωνηθείσα εργασία και σε

ορισμένες περιφέρειες εισάγονται μειώσεις των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για εργοδότες που απασχολούν άτομα με αναπηρίες. Στην Περιφέρεια Βρυξελλών-Πρωτεύουσας τέθηκε σε εφαρμογή υποχρέωση ποσόστωσης (2,5 %) για την πρόσληψη ατόμων με αναπηρίες στις τοπικές διοικήσεις. Στη Γερμανία αναθεωρήθηκε η βάση αξιολόγησης για τον έλεγχο πόρων για τη χορήγηση επιδομάτων σε άτομα με αναπηρίες και αυξήθηκε η επιδότηση εργασίας για εργαζόμενους με αναπηρία προς όφελος περίπου 300.000 ατόμων με σοβαρές αναπηρίες σε προστατευόμενες θέσεις εργασίας. Η Βουλγαρία εργάζεται για τη μεταρρύθμιση του συστήματος αξιολόγησης της εναπομείνουσας ικανότητας προς εργασία ατόμων με αναπηρίες που βρίσκονται σε παραγωγική ηλικία. Η Εσθονία θέσπισε πρόγραμμα για την αγορά εργασίας για το διάστημα 2017-2020 που προβλέπει ενεργητικά μέτρα για την πρόληψη της ανεργίας, ιδίως για άτομα με προβλήματα υγείας. Η Κύπρος θέσπισε επιδοτήσεις της απασχόλησης για ευάλωτες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες και χρόνιες ασθένειες. Η Λετονία τροποποίησε τον νόμο περί κοινωνικών υπηρεσιών και κοινωνικής αρωγής προκειμένου να βελτιώσει τη διάταξη σχετικά με την επαγγελματική αποκατάσταση των ατόμων με αναπηρίες. Η Ουγγαρία εφαρμόζει το σχέδιο ΕΚΤ για την αύξηση των δυνατοτήτων αποκατάστασης των φορέων που απασχολούν άτομα με αναπηρίες. Η Αυστρία έχει μειώσει τις συντάξεις αναπηρίας και έχει αυξήσει τον αριθμό εργαζόμενων μεγαλύτερης ηλικίας μέσω της σταδιακής αύξησης της ηλικίας συνταξιοδότησης σε περίπτωση αναπηρίας στα 60 έτη, και της θέσπισης μέτρων στήριξης, όπως το νόμιμο δικαίωμα επαγγελματικής αποκατάστασης. Στην Ιρλανδία, η διυπηρεσιακή ομάδα *Make Work Pay* εντόπισε βασικά αντικίνητρα για εργασία των ατόμων με αναπηρίες και εξέδωσε συστάσεις στην κυβέρνηση, η οποία θα πρέπει να ανακοινώσει δράσεις και ενδεχόμενη νομοθεσία πριν το τέλος του 2017. Η Πορτογαλία εισήγαγε νέα κοινωνική παροχή για την ένταξη ατόμων με αναπηρίες, με σκοπό να ενθαρρύνει τα εν λόγω άτομα να συνεχίσουν να εργάζονται ή να αναζητήσουν εργασία (επί του παρόντος, τα άτομα με αναπηρίες δεν δικαιούνται παροχές αναπηρίας αν λαμβάνουν οποιαδήποτε μορφή αποζημίωσης). Επιπλέον, πιλοτικό έργο που θα πραγματοποιηθεί με χρηματοδότηση του ΕΚΤ θα επικεντρωθεί στην υποστήριξη ανεξάρτητης ζωής για τα άτομα με αναπηρίες.

3.3 Κατευθυντήρια γραμμή 7: Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας

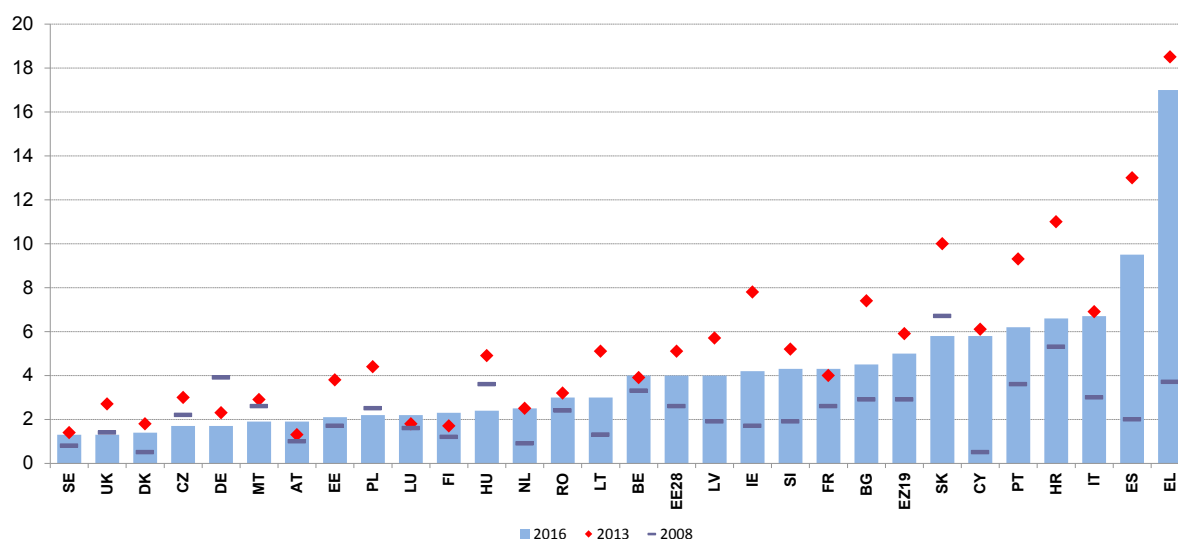
Η παρούσα ενότητα εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής για την απασχόληση αριθ. 7, βάσει της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να βελτιώσουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας, μεταξύ άλλων με την διασφάλιση βιώσιμης μετάβασης από την ανεργία στην απασχόληση και από μια θέση εργασίας σε άλλη, και με την πρόληψη της κατάπτωσης της αγοράς εργασίας. Ξεκινά με σύντομη εισαγωγή βασικών δεικτών που υποδεικνύουν τις προκλήσεις του εν λόγω τομέα, ιδίως της μακροχρόνιας ανεργίας και της διάκρισης μεταξύ μόνιμων και προσωρινών θέσεων εργασίας. Στη συνέχεια εξετάζει σχετικές πολιτικές, ιδίως τους τρόπους με τους οποίους η κατάλληλη εργατική νομοθεσία, οι σωστά σχεδιασμένες παροχές ανεργίας και οι αποτελεσματικές στρατηγικές ενεργοποίησης μπορούν να βελτιώσουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό, παρουσιάζει τα αποτελέσματα άσκησης συγκριτικής αξιολόγησης σχετικά με τις παροχές ανεργίας και τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας όπως συμφωνήθηκε με τα κράτη μέλη. Στη συνέχεια καταδεικνύει τον βαθμό κάλυψης των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και των μέτρων ενεργοποίησης στην αγορά εργασίας, που είναι καίριας σημασίας για την ενίσχυση της ένταξης των ανέργων στην αγορά εργασίας και τη βελτίωση της προσαρμογής στις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Τέλος, στην ενότητα 3.3.2 γίνεται αναφορά στα μέτρα πολιτικής που λαμβάνουν τα κράτη μέλη στους εν λόγω τομείς.

3.3.1 Βασικοί δείκτες

Η συνεχιζόμενη ανάκαμψη στην αγορά εργασίας συνέβαλε στη μείωση της μακροχρόνιας ανεργίας στα κράτη μέλη. Ωστόσο, δεν ωφελήθηκαν όλα το ίδιο από την εν λόγω βελτίωση. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 28, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας το 2016 ήταν υψηλότερο από ό,τι κατά την περίοδο που προηγήθηκε της κρίσης (2008) σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, με ελάχιστες αξιοσημείωτες εξαιρέσεις (π.χ. τη Σουηδία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Γερμανία, τη Μάλτα και την Ουγγαρία). Τα τελευταία τρία έτη, στα περισσότερα κράτη μέλη έχει σημειωθεί σημαντική βελτίωση, με πτώση κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες ή περισσότερες, σε χώρες όπως η Κροατία, η Ιρλανδία, η Πορτογαλία, η Σλοβακία και η Ισπανία. Ωστόσο, σε ορισμένες χώρες με συγκριτικά υψηλό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (δηλαδή, υψηλότερο από τον μέσο όρο στην ΕΕ) δεν σημειώθηκε σημαντική

βελτίωση ή σημειώθηκε επιδείνωση κατά το εν λόγω διάστημα (στο Βέλγιο, τη Γαλλία, την Κύπρο και την Ιταλία). Το 2016 η πρόκληση της μακροχρόνιας ανεργίας συνεχίζει να αποτελεί πιεστικό ζήτημα στην Ελλάδα και την Ισπανία (τα αντίστοιχα ποσοστά ανέρχονται σε 17 % και 9,5 %), ενώ ακολουθούν η Ιταλία, η Κροατία, η Πορτογαλία, η Σλοβακία και η Κύπρος (που κυμαίνονται σε περίπου 6 %). Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά σημειώθηκαν στη Σουηδία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία (κάτω από 1,5 % του εργατικού δυναμικού). Σε 10 κράτη μέλη, οι μακροχρόνια άνεργοι υπερβαίνουν το 50 % της συνολικής ανεργίας, με το ποσοστό να ανέρχεται σε 72 % στην Ελλάδα και 60 % στη Σλοβακία.

Διάγραμμα 28: Η μακροχρόνια ανεργία εκφρασμένη ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού.

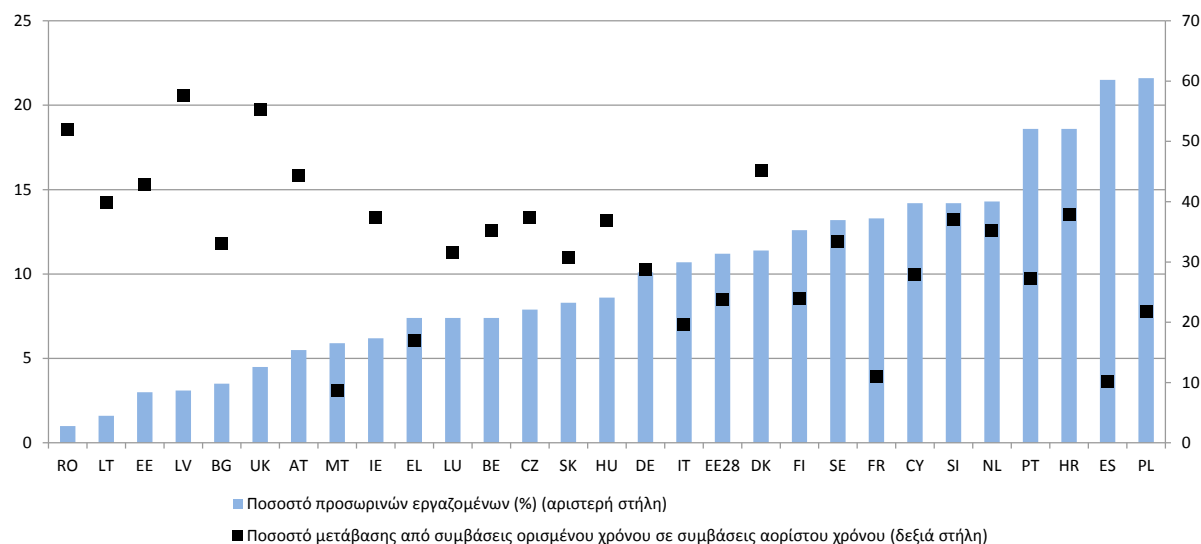
Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Η κατάτμηση της αγοράς εργασίας παραμένει σταθερή με την πάροδο του χρόνου και συνεχίζει να επηρεάζει ορισμένα κράτη μέλη. Η δυαδικότητα μεταξύ των μόνιμων και των άτυπων θέσεων εργασίας, με περιορισμένη δυνατότητα μετακίνησης από τις τελευταίες στις πρώτες, αποτελεί απειλή κατά των εύρυθμων και δίκαιων αγορών εργασίας. Η κατάσταση ως προς το θέμα αυτό παραμένει σχεδόν αμετάβλητη σε σχέση με την κοινή έκθεση για την απασχόληση του 2017⁶⁵, με το ποσοστό των συμβάσεων ορισμένου χρόνου (στην ηλικιακή ομάδα 20-64) να προσεγγίζει ή να υπερβαίνει το 20 % σε χώρες όπως η Πολωνία, η Ισπανία,

⁶⁵ Επιπλέον λεπτομερής ανάλυση σχετικά με την κατάτμηση της αγοράς εργασίας και τους παράγοντες αυτής είναι διαθέσιμη στο μέρος 2 της έκθεσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2017) με τίτλο *Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2017 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2017)*. Λουξεμβούργο: Γραφείο Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2017.

η Κροατία και η Πορτογαλία και να κυμαίνεται μεταξύ 10 % και 15 % σε άλλες εννέα χώρες (Κάτω Χώρες, Σλοβενία, Κύπρος, Γαλλία, Σουηδία, Φινλανδία, Δανία, Ιταλία και Γερμανία). Στην Πολωνία και την Ισπανία, η εικόνα συμπληρώνεται από ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά μετάβασης προς συμβάσεις ορισμένου χρόνου, όπως συμβαίνει συχνά στη Γαλλία, όπου ωστόσο το ποσοστό συμβάσεων ορισμένου χρόνου είναι συγκριτικά μικρότερο (αλλά παραμένει υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ). Αυτό σημαίνει ότι οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου μπορεί να αντιπροσωπεύουν «αδιέξοδα» και όχι «σκαλοπάτια» προς μόνιμες θέσεις εργασίας. Σε πολυετές πλαίσιο, το ποσοστό συμβάσεων ορισμένου χρόνου μεταβλήθηκε ελαφρά μόνο με την πάροδο του χρόνου από την έναρξη της κρίσης (ο μέσος όρος στην ΕΕ κυμαινόταν σε περίπου 14 % από το 2008), ενώ παρέμεινε σταθερό στα περισσότερα κράτη μέλη. Ωστόσο, αυξήθηκε σημαντικά στη Μάλτα, το Λουξεμβούργο, τη Σλοβακία, την Κύπρο, τη Δανία, τις Κάτω Χώρες και την Κροατία. Στην Ισπανία μειώθηκε σημαντικά στην αρχή της κρίσης (λόγω της λύσης συμβάσεων ορισμένου χρόνου), ωστόσο αυξήθηκε στη συνέχεια, παράλληλα με την ανάκαμψη.

Διάγραμμα 29: Ποσοστό προσωρινών εργαζομένων σε σύνολο εργαζομένων 20-64 (2016) και ποσοστό μετάβασης από συμβάσεις ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου (2015).

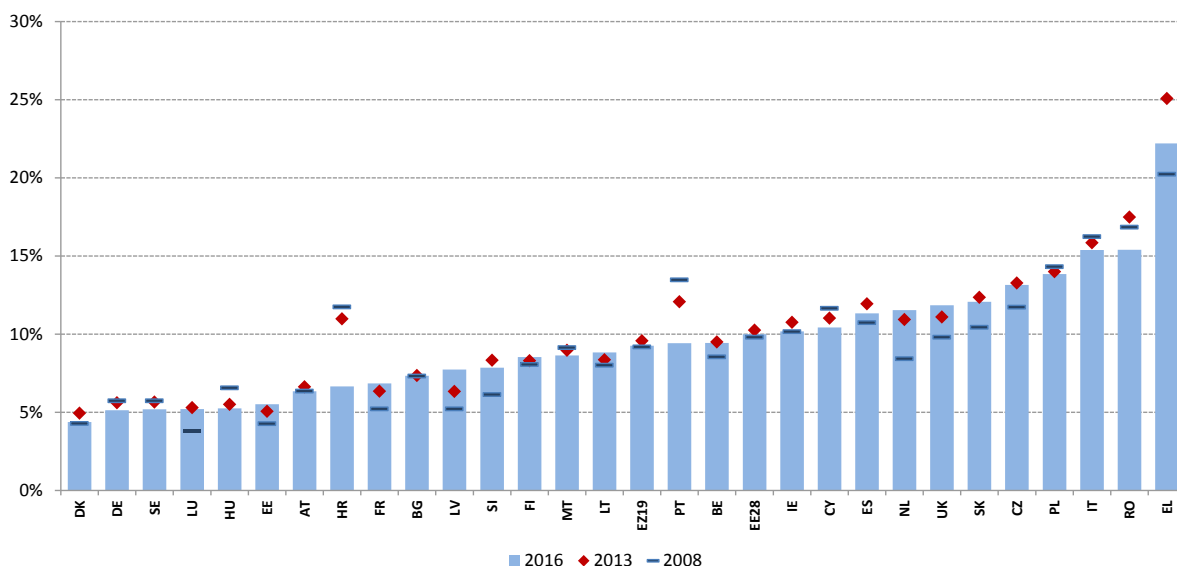

Πηγή: Eurostat - ΕΕΔ, SILC.

Οι χώρες με υψηλό ποσοστό αυτοαπασχόλησης μπορεί επίσης να είναι πιο εκτεθειμένες στην κατάρτιση της αγοράς εργασίας. Αυτό μπορεί να συμβεί αν η αυτοαπασχόληση

υποκρύπτει σχέσεις οικονομικά εξαρτημένης εργασία (η λεγόμενη ψευδο-αυτοαπασχόληση) και/ή όταν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι προσαρμοσμένα ώστε να καλύπτουν επαρκώς τους αυτοαπασχολούμενους. Αν και ο βαθμός αυτονομίας των αυτοαπασχολούμενων εργαζόμενων δεν μπορεί να υπολογιστεί με τις διαθέσιμες στατιστικές, μέρος της αυτοαπασχόλησης χωρίς υπαλλήλους (ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης) μπορεί να σχετίζεται με δυνητικά ασταθείς θέσεις εργασίας, σηματοδοτώντας έτσι την ανάγκη για περαιτέρω αξιολόγηση. Σύμφωνα με τον εν λόγω δείκτη για το 2016, η Ελλάδα (22,2 %), η Ρουμανία και η Ιταλία (15,4 %) κατατάσσονται στην κορυφή, ενώ στη Σουηδία, τη Γερμανία και τη Δανία σημειώθηκαν τα χαμηλότερα ποσοστά (5 %). Εξετάζοντας τη δυναμική με την πάροδο του χρόνου από το 2008, το ποσοστό εργαζομένων για ίδιο λογαριασμό σημείωσε σημαντική αύξηση σε ορισμένες χώρες, ιδίως τις Κάτω Χώρες (κατά 3,1 εκατοστιαίες μονάδες), τη Λετονία (κατά 2,2 εκατοστιαίες μονάδες) και το Ηνωμένο Βασίλειο (κατά 2,0 εκατοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, σημείωσε τη μεγαλύτερη πτώση στην Πορτογαλία (κατά -4 εκατοστιαίες μονάδες) και την Κροατία (κατά -5,1 εκατοστιαίες μονάδες).

Διάγραμμα 30: Αυτοαπασχολούμενοι χωρίς υπαλλήλους ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης

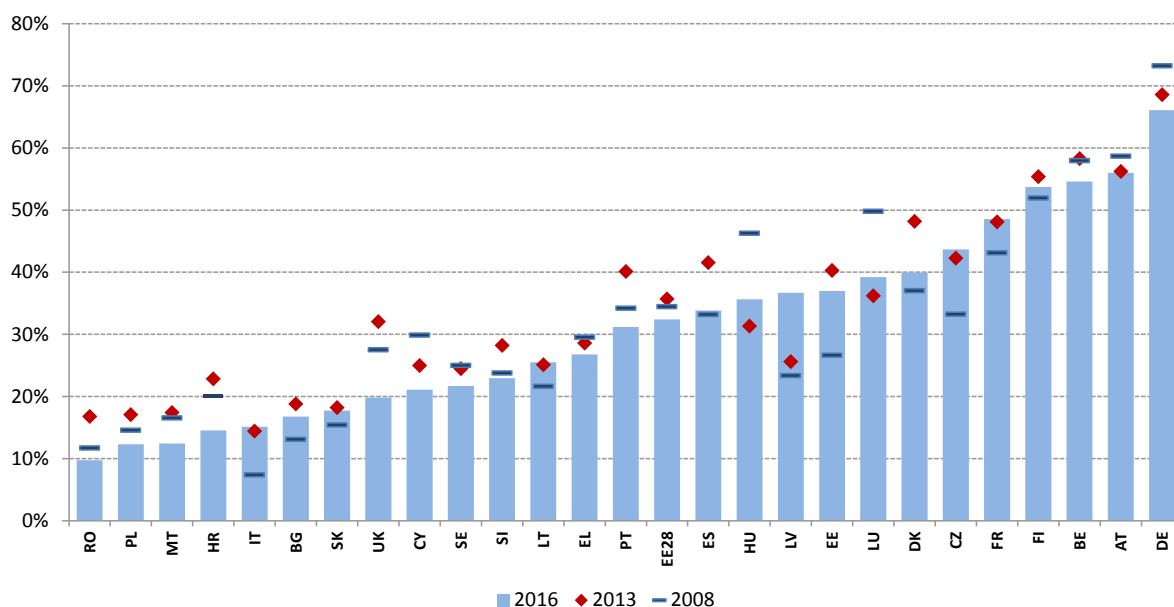
Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

Τα καλά σχεδιασμένα συστήματα παροχών ανεργίας που χαρακτηρίζονται από κατάλληλα επίπεδα και ευρεία κάλυψη, σε συνδυασμό με αποτελεσματικές στρατηγικές ενεργοποίησης, ενισχύουν και αυξάνουν την επιστροφή στην απασχόληση. Η συγκριτική ανάλυση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών σχεδιασμού των συστημάτων παροχών ανεργίας και η αλληλεπίδρασή τους με την πρόβλεψη μέτρων ενεργοποίησης και στήριξης μπορεί να προσφέρει χρήσιμες πληροφορίες όσον αφορά την απόδοσή τους. Η παρακάτω ανάλυση αντλεί στοιχεία από την άσκηση συγκριτικής αξιολόγησης που διενεργήθηκε το διάστημα 2016-17 στην Επιτροπή Απασχόλησης, σύμφωνα με την προσέγγιση που σκιαγραφείται στο κεφάλαιο 2. Αν και οι προκλήσεις που σχετίζονται με την υψηλή ανεργία (ιδίως τη μακροχρόνια ανεργία) στα κράτη μέλη προσδιορίστηκαν σε προηγούμενες ενότητες της έκθεσης, η παρούσα ενότητα εστιάζει ειδικά στην απόδοση του συστήματος παροχών ανεργίας και σε συγκεκριμένες πολιτικές δράσεις, με τη χρήση συμφωνηθέντων δεικτών.

Κατά μέσο όρο, περίπου το ένα τρίτο των βραχυχρόνια ανέργων⁶⁶ καλύπτονται από παροχές ανεργίας στην ΕΕ. Το ποσοστό αυτό μειώθηκε ελαφρά στον απόηχο της κρίσης (από 34,4 % το 2008 σε 32,4 % το 2016), με σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Οι εν λόγω διαφορές εξαρτώνται από τον σχεδιασμό των πολιτικών (ιδίως από τους όρους επιλεξιμότητας, τη μέγιστη διάρκεια και την αλληλοεπικάλυψη με άλλα συστήματα κοινωνικής προστασίας), καθώς και από συγκυριακές εξελίξεις. Αφενός, η κάλυψη έχει υπερδιπλασιαστεί στην Ιταλία (από 7,3 % σε 15,1 %) και έχει αυξηθεί επίσης σημαντικά (κατά περισσότερες από 10 εκατοστιαίες μονάδες) στη Λετονία, την Εσθονία και την Τσεχική Δημοκρατία. Αφετέρου, σημείωσε πτώση στην Ουγγαρία (-10 εκατοστιαίες μονάδες), το Λουξεμβούργο (-10 εκατοστιαίες μονάδες), την Κύπρο (-9 εκατοστιαίες μονάδες) και το Ηνωμένο Βασίλειο (-8 εκατοστιαίες μονάδες). Σημαντικές μειώσεις σημειώθηκαν επίσης στα κράτη μέλη με τη χαμηλότερη κάλυψη, ιδίως τη Ρουμανία, την Πολωνία, τη Μάλτα και την Κροατία. Οι τελευταίες αυτές τέσσερις χώρες παρουσίασαν όλες ποσοστό κάλυψης χαμηλότερο του 15 % το 2016. Αντίθετα, στη Φινλανδία, το Βέλγιο, την Αυστρία και τη Γερμανία καλυπτόταν άνω του 50 % των βραχυπρόθεσμα ανέργων, με το ποσοστό να ανέρχεται κατά μέγιστο σε 66 % στην τελευταία.

⁶⁶ Άνεργοι για λιγότερο από ένα έτος.

Διάγραμμα 31: Κάλυψη παροχών ανεργίας για τους βραχυπρόθεσμα ανέργους

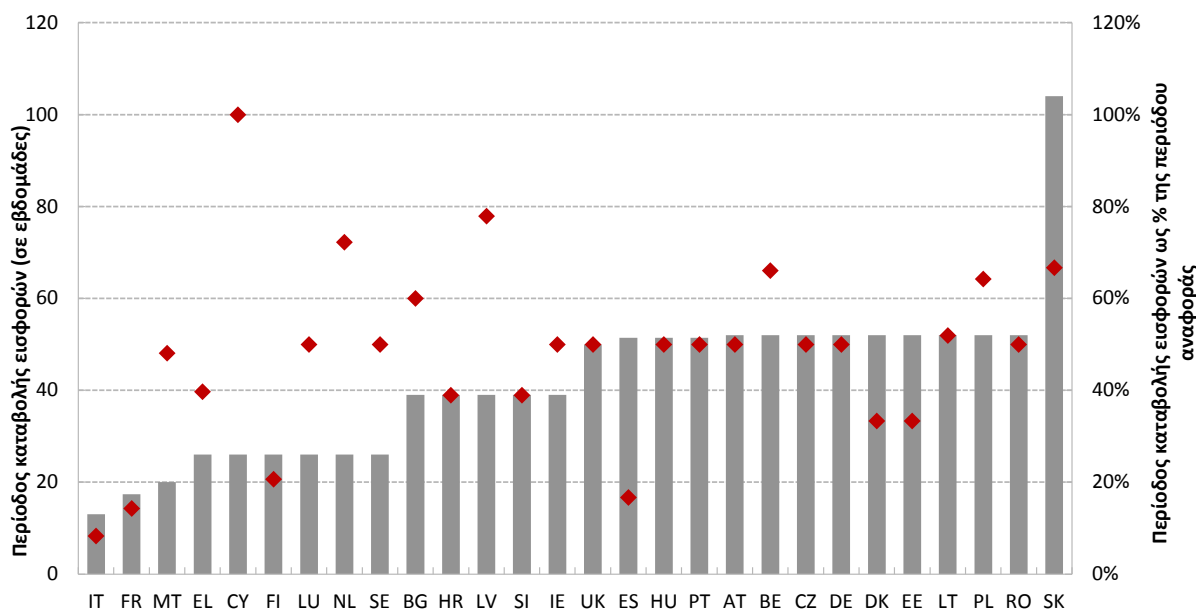

Πηγή: υπολογισμός με βάση δεδομένα Eurostat, ΕΕΔ. Σημείωση: δεν είναι διαθέσιμα δεδομένα για την Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες.

Σε όλα τα κράτη μέλη, το δικαίωμα ασφαλιστικών παροχών ανεργίας εξαρτάται από το προηγούμενο ιστορικό απασχόλησης και/ή τις εισφορές που έχουν καταβληθεί. Οι αυστηρότεροι όροι επιλεξιμότητας οδηγούν σε λιγότερους ανέργους που δικαιούνται παροχές και, επομένως, σε χαμηλότερο ποσοστό κάλυψης. Για να στοιχειοθετήσουν δικαίωμα, οι άνεργοι οφείλουν κατά κανόνα να παρουσιάσουν ελάχιστο ιστορικό απασχόλησης για ορισμένο χρονικό διάστημα και, κατά συνέπεια, τα άτομα με σύντομες περιόδους απασχόλησης και διακεκομμένο ιστορικό απασχόλησης συχνά απολαμβάνουν μικρότερη ή και καθόλου κάλυψη. Σύμφωνα με το διάγραμμα 32, ο αριθμός εβδομάδων που απαιτούνται για την απόκτηση πρόσβασης σε παροχές ανεργίας κυμαίνεται από 20 ή λιγότερες στη Μάλτα (όπου τουλάχιστον 50 εβδομαδιαίες εισφορές πρέπει να έχουν καταβληθεί από τη στιγμή που το άτομο ξεκίνησε να εργάζεται), τη Γαλλία και την Ιταλία, σε περισσότερες από 100 στη Σλοβακία, με το ένα έτος (52 εβδομάδες) να αποτελεί το συνηθέστερο απαιτούμενο χρονικό διάστημα. Άλλη βασική παράμετρος είναι η αναλογία μεταξύ της περιόδου καταβολής εισφορών και μιας μεγαλύτερης περιόδου «αναφοράς» που σε αρκετές χώρες επιτρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον υπολογισμό οι περίοδοι ανεργίας. Η συχνότερη τιμή στα κράτη μέλη ανέρχεται σε 0,5 (δηλαδή, οι δικαιούχοι θα πρέπει να έχουν καταβάλει εισφορές για

τουλάχιστον τη μισή περίοδο αναφοράς). Οι συντομότερες περίοδοι ισχύος του δικαιώματος παρέχουν στους εργαζόμενους με διακεκομμένες σταδιοδρομίες ευκολότερη πρόσβαση στις παροχές ανεργίας, αν και ενδέχεται με τη σειρά τους να προάγουν τις άσκοπες απολύσεις εργαζομένων.

Διάγραμμα 32: Διάρκεια της απαιτούμενης περιόδου εξασφάλισης του δικαιώματος, 2016

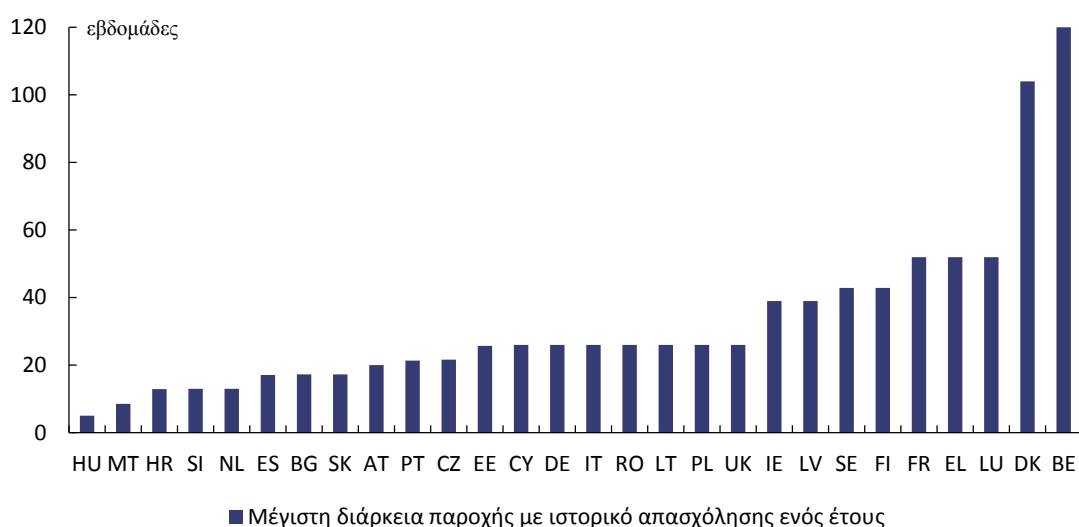

Πηγή: βάση δεδομένων MISSOC και εθνική νομοθεσία. Οι πορτοκαλί ρόμβοι δείχνουν τον λόγο μεταξύ της περιόδου καταβολής εισφορών και της περιόδου αναφοράς. Στη Μάλτα, τουλάχιστον 50 εβδομαδιαίες εισφορές πρέπει να έχουν καταβληθεί από τη στιγμή που το άτομο ξεκίνησε να εργάζεται· στην Ιρλανδία, τουλάχιστον 104 εβδομαδιαίες εισφορές πρέπει να έχουν καταβληθεί από τη στιγμή που το άτομο ξεκίνησε να εργάζεται.

Η διάρκεια των παροχών ανεργίας είναι κατά κανόνα μικρότερη από την περίοδο καταβολής εισφορών, με ορισμένες εξαιρέσεις. Η διάρκεια των παροχών μπορεί να είναι σταθερή ή να αυξάνεται ανάλογα με τη διάρκεια της περιόδου καταβολής εισφορών. Επιπλέον, μετά την εξάντληση των δικαιωμάτων για παροχές ανεργίας, αρκετές χώρες της ΕΕ διαθέτουν εναλλακτικές παροχές σε δεύτερο επίπεδο. Από το διάγραμμα 33 προκύπτει η μέγιστη διάρκεια των παροχών μετά από ένα έτος καταβολής εισφορών. Αν και στα περισσότερα κράτη μέλη η διάρκεια των παροχών είναι μικρότερη από την περίοδο καταβολής εισφορών (με τη μισή περίοδο, δηλαδή τις 26 εβδομάδες, να αποτελεί τη συχνότερη περίπτωση), σε τέσσερις περιπτώσεις είναι ίση με την περίοδο καταβολής εισφορών (δηλαδή, στη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Ελλάδα και το Λουξεμβούργο) και σε

τρεις περιπτώσεις είναι μεγαλύτερη (71 εβδομάδες στη Φινλανδία, 104 στη Δανία, αόριστη στο Βέλγιο, αν και οι παροχές μειώνονται με την πάροδο του χρόνου σε ένα κατώτατο επίπεδο). Αντίθετα, στη Σλοβενία, την Κροατία, τη Μάλτα και την Ουγγαρία οι παροχές διαρκούν το πολύ τρεις μήνες.

Διάγραμμα 33: Μέγιστη διάρκεια παροχών με ιστορικό απασχόλησης ενός έτους, 1η Ιανουαρίου 2017

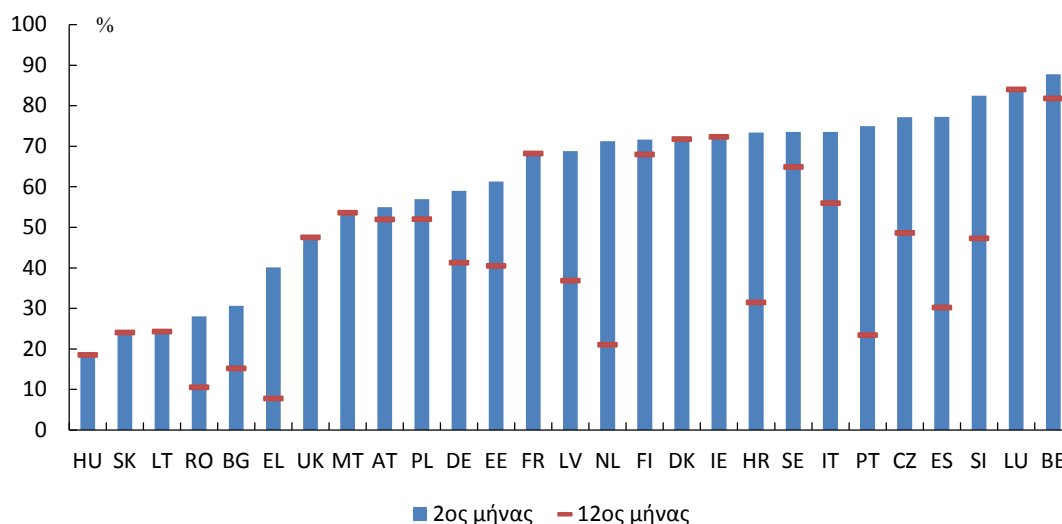

Πηγή: βάση δεδομένων MISSOC (Ιανουάριος 2017) και εθνική νομοθεσία. Σημείωση: στο Βέλγιο δεν υφίσταται όριο στη διάρκεια των παροχών. Για τα κράτη μέλη στα οποία η διάρκεια εξαρτάται και από την ηλικία, ο πίνακας δείχνει τη διάρκεια για τη νεότερη ηλικιακή ομάδα, που αντιστοιχεί στη συντομότερη δυνατή. Στη Σλοβακία, η διάρκεια που παρατίθεται (4 μήνες) αναφέρεται σε άτομα με σύμβαση ορισμένου χρόνου (διαφορετικά ανέρχεται σε 6 μήνες). Στην Πολωνία, η διάρκεια εξαρτάται από το επίπεδο του ποσοστού ανεργίας της περιοχής σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο.

Υπάρχει μεγάλη διαφορά στο επίπεδο και την επάρκεια των παροχών ανεργίας μεταξύ των κρατών μελών. Τα καθαρά ποσοστά υποκατάστασης παρέχουν ένδειξη της επάρκειας της λειτουργίας υποκατάστασης εισοδημάτων των ασφαλιστικών παροχών ανεργίας. Το επίπεδό τους εξαρτάται από σειρά παραγόντων, συμπεριλαμβανομένου του προηγούμενου επιπέδου εισοδημάτων από εργασία, της αρχαιότητας, της διάρκειας της περιόδου ανεργίας, της ηλικίας και της σύνθεσης του νοικοκυριού (ιδίως όταν λαμβάνεται υπόψη η αλληλεπίδραση με το φορολογικό σύστημα και με άλλες παροχές). Από την εξέταση της περίπτωσης χαμηλόμισθου εργαζόμενου με σύντομο ιστορικό απασχόλησης (1 έτος), προκύπτει ότι οι τιμές των καθαρών ποσοστών αναπλήρωσης μετά από έναν μήνα ανεργίας

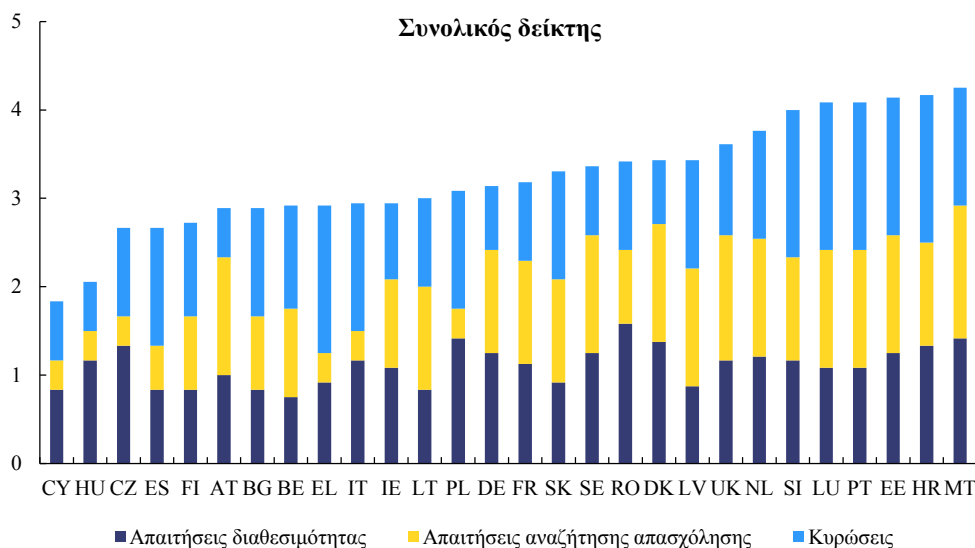
κυμαίνονται από 20% των προηγούμενων (καθαρών) εισοδημάτων έως 90 % (διάγραμμα 34). Στο κατώτερο άκρο βρίσκονται τα κράτη μέλη όπου η παροχή διακόπτεται ήδη από τον δεύτερο μήνα ανεργίας (Ουγγαρία) ή όπου τα άτομα με επαγγελματική σταδιοδρομία ενός έτους δεν είναι επιλέξιμο για ασφάλιση ανεργίας (Σλοβακία). Ακολουθούν τα κράτη μέλη που παρέχουν κατ' αποκοπή παροχή που δεν συνδέεται (ή συνδέεται χαλαρά) με το επίπεδο προηγούμενων εισοδημάτων (Ρουμανία, Βουλγαρία, Ελλάδα, Ηνωμένο Βασίλειο, Μάλτα). Από τη σύγκριση με τα καθαρά ποσοστά αναπλήρωσης κατά τον 12ο μήνα της περιόδου ανεργίας προκύπτει ο αντίκτυπος είτε της λήξης των παροχών (με τους δικαιούχους να υπάγονται σε άλλα συστήματα, όπως συστήματα αντιμετώπισης της ανεργίας και κοινωνικής πρόνοιας), είτε της πιθανής μείωσης του ποσού των παροχών.

Διάγραμμα 34: Το καθαρό ποσοστό αναπλήρωσης των παροχών ανεργίας, στο 67 % του μέσου μισθού, κατά τον δεύτερο και τον δωδέκατο μήνα ανεργίας (Ιανουάριος 2016)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση τα μοντέλα φορολογικών ελαφρύνσεων του ΟΟΣΑ.

Διάγραμμα 35: Δείκτης αυστηρότητας των απαιτήσεων αναζήτησης απασχόλησης και διαθεσιμότητας για εργασία, 2014

Πηγή: ΟΟΣΑ.

Τα κράτη μέλη εγκρίνουν διαφορετικές στρατηγικές για την εξασφάλιση της ενεργοποίησης των δικαιούχων παροχών ανεργίας. Συγκεκριμένα, αυτό συνεπάγεται ότι η συνέχιση της λήψης παροχών εξαρτάται από σειρά απαιτήσεων αναζήτησης απασχόλησης και διαθεσιμότητας για εργασία και έτσι διασφαλίζεται ότι τα άτομα που λαμβάνουν παροχές ανεργίας παραμένουν ενεργά και δεν καθίστανται οικονομικά μη ενεργά. Το διάγραμμα 35 περιέχει συνοπτικούς δείκτες απαιτήσεων αναζήτησης απασχόλησης και διαθεσιμότητας για εργασία για τους δικαιούχους παροχών ανεργίας, σύμφωνα με υπολογισμούς του ΟΟΣΑ⁶⁷, στους παρακάτω τομείς: i) διαθεσιμότητα για εργασία και κατά τη συμμετοχή σε ΕΠΑΕ και κατάλληλα κριτήρια εργασίας (δηλαδή, υπό ποιες συνθήκες μπορεί να απορριφθεί θέση εργασίας χωρίς κυρώσεις)· ii) παρακολούθηση δραστηριοτήτων αναζήτησης απασχόλησης (συχνότητα αναζήτησης απασχόλησης παρεχόμενα δικαιολογητικά)· iii) κυρώσεις (για περιπτώσεις εκούσιας ανεργίας, άρνησης προσφορών εργασίας, μη συμμετοχής σε συνεδρίες

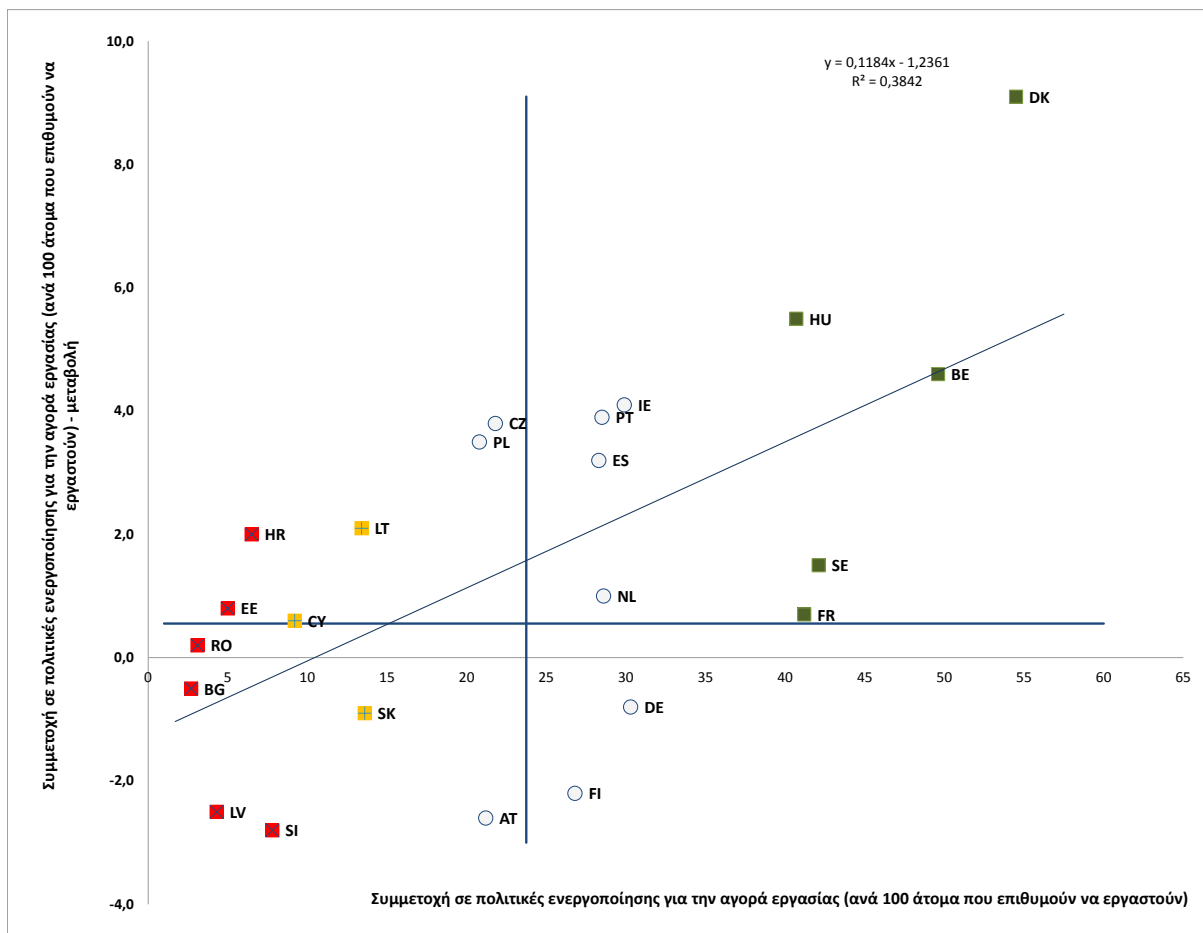
⁶⁷ Βλ.: Venn (2012), «Eligibility Criteria for Unemployment Benefits: Quantitative Indicators for OECD and EU Countries» (Κριτήρια επιλεξιμότητας για παροχές ανεργίας: ποσοτικοί δείκτες για χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ), έγγραφο εργασίας του ΟΟΣΑ αριθ. 131 σχετικά με την κοινωνία, την απασχόληση και τη μετανάστευση, εκδόσεις του ΟΟΣΑ, Παρίσι, Langenbucher, K. (2015), «How demanding are eligibility criteria for unemployment benefits, quantitative indicators for OECD and EU countries» (Πόσο απαιτητικά είναι τα κριτήρια επιλεξιμότητας για παροχές ανεργίας, ποσοτικοί δείκτες για χώρες του ΟΟΣΑ και της ΕΕ), έγγραφο εργασίας του ΟΟΣΑ αριθ. 166, εκδόσεις του ΟΟΣΑ, Παρίσι.

παροχής συμβουλών ή ΕΠΑΕ)⁶⁸. Οι προβλεπόμενοι όροι αναζήτησης απασχόλησης και διαθεσιμότητας για εργασία και οι σχετικές κυρώσεις φαίνεται να είναι πιο αυστηροί στη Μάλτα, την Κροατία, την Εσθονία, την Πορτογαλία, το Λουξεμβούργο και τη Σλοβενία, ενώ λιγότερο αυστηροί είναι στην Κύπρο και την Ουγγαρία. Η σχετική σημασία των επιμέρους στοιχείων ποικίλει σημαντικά μεταξύ των κρατών. Το σημαντικότερο, ο δείκτης αυτός δεν υπολογίζει το επίπεδο επιβολής.

Η μεγάλη διάρκεια της ανεργίας αυξάνει τον κίνδυνο απομάκρυνσης των ανέργων από την αγορά εργασίας, με σταδιακή απώλεια των δεξιοτήτων τους και μείωση της απασχολησιμότητάς τους. Προκειμένου να αποφευχθεί η κατάσταση αυτή, η έγκαιρη στόχευση των ανέργων μέσω αποτελεσματικών ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας (ΕΠΑΕ) μπορεί να βοηθήσει στην γρήγορη (επαν)ένταξή τους στην αγορά εργασίας.

⁶⁸ Οι δείκτες βασίζονται στη συγκέντρωση σειράς στοιχείων, με βαθμό σε κλίμακα από 1 (λιγότερο αυστηρό) έως 5 (πιο αυστηρό).

Διάγραμμα 36: Συμμετέχοντες σε ΕΠΑΕ (ανά 100 άτομα που επιθυμούν να εργαστούν) και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Πηγή: Eurostat, βάση δεδομένων ΠΑΕ και ΕΕΔ. Περίοδος: επίπεδα 2015 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2014. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα, την Ιταλία, τη Μάλτα, το Ηνωμένο Βασίλειο. Η Λιθουανία εξαιρείται λόγω ζητημάτων κατά την επαλήθευση των δεδομένων.

Η συμμετοχή σε ΕΠΑΕ διαφέρει πολύ μεταξύ των κρατών μελών. Αφενός, σε μια μεγάλη ομάδα κρατών μελών (Βουλγαρία, Ρουμανία, Λετονία, Εσθονία, Κροατία, Σλοβενία και Κύπρος), το ποσοστό συμμετοχής ανά 100 άτομα που επιθυμούν να εργαστούν (δηλαδή, είτε άνεργοι είτε άτομα που είναι διαθέσιμα για εργασία αλλά δεν την αναζητούν ενεργά) ήταν μικρότερο από 10 % το 2015 και παρουσίασε μόνο μικρή βελτίωση ή ακόμη και επιδείνωση το τελευταίο έτος. Με την εξαίρεση της Κύπρου, τα εν λόγω κράτη μέλη επισημαίνονται ως ευρισκόμενα σε «κρίσιμη κατάσταση». Αφετέρου, σε άλλη μεγάλη ομάδα κρατών σημειώθηκαν ποσοστά συμμετοχής που υπερβαίνουν σημαντικά τον μέσο όρο, και σε όλες τις περιπτώσεις το 40 %: Γαλλία, Ουγγαρία, Σουηδία, Βέλγιο και Δανία («βέλτιστη

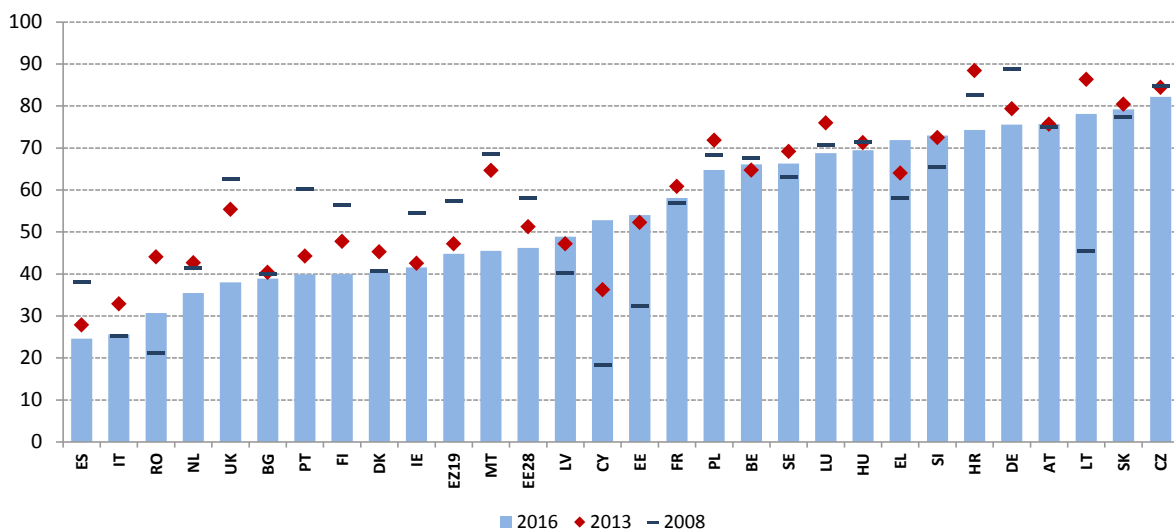
επίδοση»). Για τις χώρες αυτές αυξήθηκε το ποσοστό συμμετοχής (σε διαφορετικό βαθμό) το τελευταίο έτος. Η εξέλιξη αυτή συμβάλει στην εικόνα αυξανόμενης απόκλισης μεταξύ των κρατών, όπως υπογραμμίζεται από τη θετική κλίση της γραμμής παλινδρόμησης που συσχετίζει τις ετήσιες μεταβολές με τα επίπεδα. Σε κάθε περίπτωση, ο εν λόγω δείκτης θα πρέπει να ερμηνεύεται προσεκτικά, καθώς υπολογίζει μόνο τη συμμετοχή (και όχι την αποτελεσματικότητα) σε πολιτικές για την αγορά εργασίας και για σειρά κρατών παρουσιάζει ζητήματα στατιστικής αξιοπιστίας όσον αφορά τη διαδικασία συγκέντρωσης δεδομένων. Σε πολυετές πλαίσιο, τα στοιχεία για τα περισσότερα κράτη μέλη δείχνουν πτώση του δείκτη κατά τη διάρκεια της κρίσης (ιδίως λόγω της κυκλικής αύξησης της ανεργίας μετά το 2008) που ακολουθείται από βελτίωση παράλληλα με την ανάκαμψη.

Η εγγραφή σε δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης αποτελεί, στις περισσότερες περιπτώσεις, προϋπόθεση για τη συμμετοχή σε προγράμματα ΕΠΑΕ. Οι εγγεγραμμένοι άνεργοι μπορούν να έχουν πρόσβαση σε καταγραφή προσόντων, παροχή συμβουλών και εξατομικευμένες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της στήριξης της αναζήτησης εργασίας και της παραπομπής σε συγκεκριμένα προγράμματα ενεργοποίησης και/ή κατάρτισης. Ωστόσο, όπως προκύπτει από την κοινή έκθεση για την απασχόληση του 2017, συνεχίζουν να υφίστανται μεγάλες αποκλίσεις στα ποσοστά εγγραφής μεταξύ των κρατών μελών. Οι αποκλίσεις αυτές οφείλονται σε διάφορους παράγοντες, όπως η ικανότητα των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, η ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, οι υποχρεώσεις και οι μηχανισμοί επιβολής κυρώσεων που σχετίζονται με παροχές ανεργίας και άλλα προγράμματα ενίσχυσης του εισοδήματος.

Πέρα από τις τυπικές απαιτήσεις εγγραφής, οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης αποτελούν βασικά μέσα αναζήτησης εργασίας. Και σε αυτή την περίπτωση προκύπτει μεγάλη απόκλιση. Σε κράτη μέλη όπως η Τσεχική Δημοκρατία, η Σλοβακία, η Λιθουανία, η Αυστρία και η Γερμανία, το ποσοστό ανέργων που δηλώνονται σε δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης για την αναζήτηση εργασίας προσεγγίζει το 80 %. Αντίθετα, στη Ρουμανία, την Ιταλία και την Ισπανία το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 30 % ή λιγότερο. Αυτό αποτυπώνει ενδεχομένως και τη διαφορετική ποιότητα των προσφερόμενων υπηρεσιών, ιδίως σε ό,τι αφορά την αντιστοίχιση θέσεων εργασίας με εργαζόμενους. Κατά μέσο όρο, από την έναρξη της κρίσης λιγότεροι άνεργοι χρησιμοποιούν τις υπηρεσίες των ΔΥΑ στην Ευρώπη. Αντίθετα, η χρήση ιδιωτικών γραφείων εύρεσης εργασίας και εναλλακτικών μεθόδων

αναζήτησης εργασίας, όπως η απευθείας υποβολή αιτήσεων σε εργοδότες ή η δημοσίευση/ανταπόκριση σε αγγελίες (συμπεριλαμβανομένων των επιγραμμικών) παρουσιάζει αύξηση (δεν παρουσιάζεται στο γράφημα). Ωστόσο, αντίθετη είναι η τάση που παρατηρείται σε ορισμένα κράτη μέλη όπου η αξιοποίηση δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης έχει σημειώσει αύξηση τα τελευταία έτη, ιδίως στη Λετονία, την Κύπρο, την Εσθονία, την Ελλάδα, τη Σλοβενία και τη Λιθουανία.

Διάγραμμα 37: Ποσοστό ανέργων που χρησιμοποιούν δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης για την αναζήτηση εργασίας

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ.

3.3.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Οι μεταρρυθμίσεις συνεχίζονται στον τομέα του εργατικού δικαίου, με στόχο την ενίσχυση δυναμικών αγορών εργασίας και τη μείωση της κατάτμησης. Μέτρα που θεσπίστηκαν ή σχεδιάστηκαν πρόσφατα στον εν λόγω τομέα έχουν συχνά ως στόχο τη μείωση της κατάτμησης της αγοράς εργασίας και την προαγωγή των προσλήψεων με συμβάσεις αορίστου χρόνου, ιδίως με τη θέσπιση αυστηρότερων κανονισμών όσον αφορά τους εργαζόμενους με συμβάσεις ορισμένου χρόνου και άτυπες συμβάσεις και την αύξηση της ευελιξίας όσον αφορά την πρόσληψη και την απόλυση εργαζόμενων με σύμβαση αορίστου χρόνου. Για παράδειγμα, για να ενθαρρύνει την πρόσληψη νέων εργαζομένων, το Βέλγιο ανακοίνωσε ότι κάνει την προθεσμία καταγγελίας στο πρώτο εξάμηνο της

απασχόλησης πιο προοδευτική, μειώνοντάς τη σε μία εβδομάδα στους πρώτους τρεις μήνες και αυξάνοντάς τη σε πέντε εβδομάδες από τον έκτο μήνα (ομοσπονδιακό μέτρο). Η Τσεχική Δημοκρατία κατέστησε αυστηρότερους τους κανονισμούς που διέπουν τις εταιρείες προσωρινής απασχόλησης, με την εισαγωγή αυστηρότερων κριτηρίων για την ίδρυση των εν λόγω εταιρειών και την πρόβλεψη υψηλότερων κυρώσεων σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεών τους. Στην Ελλάδα αντικαταστάθηκε το σύστημα εκ των προτέρων διοικητικής έγκρισης σε περίπτωση συλλογικών απολύσεων (δίνοντας στον Υπουργό Εργασίας δικαίωμα αρνησικυρίας) με διαδικασία κοινοποίησης με σκοπό την εξασφάλιση του σεβασμού των απαιτήσεων για πληροφόρηση και διαβούλευση των εργαζομένων. Στη Γαλλία, ο νόμος της 9ης Αυγούστου 2016⁶⁹, που καθορίζει περιπτώσεις μεμονωμένων απολύσεων για οικονομικούς λόγους και εισάγει μεγαλύτερη ευελιξία όσον αφορά τις συνθήκες εργασίας σε επίπεδο εταιρείας, τέθηκε σταδιακά σε ισχύ, με τα περισσότερα μέτρα να τίθενται σε εφαρμογή από τον Ιανουάριο του 2017. Τον Σεπτέμβριο του 2017 η κυβέρνηση ενέκρινε περαιτέρω ευρεία μεταρρύθμιση, εισάγοντας ιδίως υποχρεωτικά κατώτατα και ανώτατα όρια αποζημίωσης σε περιπτώσεις καταχρηστικών απολύσεων και αυξάνοντας την αποζημίωση λόγω απόλυσης σε περίπτωση οικονομικά δικαιολογημένων απολύσεων. Επιπλέον, εισήγαγε τη δυνατότητα κοινώς συμφωνηθέντων διαδικασιών συλλογικής παραίτησης (*rupture conventionnelle collective*) και διευκόλυνε περαιτέρω τις συμφωνίες περί συνθηκών εργασίας. Τον Ιούνιο του 2017 η Λιθουανία δρομολόγησε ευρεία μεταρρύθμιση του εργατικού κώδικα όσον αφορά διάφορες πτυχές της νομοθεσίας περί προστασίας της απασχόλησης: διευκρίνισε τους λόγους παύσης της απασχόλησης, μείωσε την προθεσμία καταγγελίας, θέσπισε νέους κανόνες για τον καθορισμό της αποζημίωσης λόγω καταγγελίας (το σύνηθες είναι σήμερα οι 2 μήνες), μείωσε τη μέγιστη διάρκεια των συμβάσεων ορισμένου χρόνου από 5 σε 2 έτη (με εξαιρέσεις) και εισήγαγε ευέλικτο ωράριο εργασίας. Εισήγαγε επίσης σειρά άτυπων συμβάσεων, συμπεριλαμβανομένων συμβάσεων προσωρινής απασχόλησης μέσω γραφείου ευρέσεως εργασίας και συμβάσεων έργου, των οποίων ο αντίκτυπος στην κατάκτηση της αγοράς εργασίας θα πρέπει να παρακολουθείται. Η νομοθεσία συζητήθηκε εκτενώς με τους κοινωνικούς εταίρους. Η Πολωνία σχεδιάζει επίσης αλλαγή του ισχύοντος εργατικού κώδικα που είναι ιδιαίτερα σύνθετος, έχει τροποποιηθεί πολλές φορές και δεν ανταποκρίνεται πλήρως στο υφιστάμενο οικονομικό μοντέλο (χρονολογείται από το 1974), με στόχο την προαγωγή περισσότερων συμβάσεων αορίστου

⁶⁹ Γνωστός και ως νόμος «El Khomri». Λεπτομερής περιγραφή του νόμου είναι διαθέσιμη στην ΚΕΑ 2017.

χρόνου. Οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν στην εκπόνησή του. Η Αυστρία έχει καταργήσει την εξαίρεση σύμφωνα με την οποία οι εργαζόμενοι που είναι άνω των 50 ετών δεν μπορούν να απολυθούν αν έχουν εργαστεί για 2 έτη στην ίδια εταιρεία. Στόχος είναι να αυξηθεί η απασχόληση των μεγαλύτερης ηλικίας εργαζομένων μέσω της άρσης του εν λόγω εμποδίου.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν αναλάβει δράση για την προαγωγή της γρήγορης επίλυσης των εργατικών διαφορών. Αυτό έχει ως στόχο τη βελτίωση της προβλεψιμότητας των αποτελεσμάτων και τη μείωση των συναφών εξόδων τόσο για τους εργοδότες όσο και για τους εργαζόμενους. Συγκεκριμένα, η Εσθονία θέσπισε νομοθετική πράξη με την οποία ρυθμίζεται η δραστηριότητα μεμονωμένων επιτροπών επίλυσης διαφορών (που θεσπίστηκαν το 1996). Σκοπός της νέας αυτής πράξης είναι να καταστεί το έργο των εν λόγω επιτροπών πιο ευέλικτο και έτσι να ενισχυθεί η θέση τους, ούτως ώστε να επιτραπούν οι έγγραφες διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της έγκρισης συμβιβαστικών θέσεων για την επίλυση εργατικών διαφορών. Στη Γαλλία ελήφθησαν σταδιακά μέτρα προκειμένου να μεταρρυθμιστούν οι κανόνες που διέπουν τις δικαστικές διαδικασίες για τις περιπτώσεις μεμονωμένων απολύσεων (*prud'hommes*), με σκοπό να ενισχυθεί η συνεννόηση και να επιταχυνθούν οι διαδικασίες, επίσης με τη μείωση των αβεβαιοτήτων όσον αφορά την αποζημίωση των εργαζομένων σε περίπτωση παράνομης απόλυσης. Τον Νοέμβριο του 2016 δύο διατάγματα εισήγαγαν ενδεικτικό κριτήριο αναφοράς με βάση την αρχαιότητα και τον Σεπτέμβριο του 2017 θεσπίστηκαν νέα, υποχρεωτικά ανώτατα και κατώτατα όρια, διευκολύνοντας την επίλυση δικαστικών διαφορών στο στάδιο του συμβιβασμού, με αποτέλεσμα την επιτάχυνση των διαδικασιών.

Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας των αυτοαπασχολούμενων εργαζόμενων, η εξασφάλιση επαρκών κοινωνικών δικαιωμάτων και η πρόληψη της εκμετάλλευσης άτυπων μορφών εργασίας έχουν εξέχουσα θέση στο θεματολόγιο αρκετών κρατών μελών. Η Δανία τροποποίησε τους κανόνες περί άδειας τοκετού για τους αυτοαπασχολούμενους ιδιοκτήτες επιχειρήσεων, ώστε να μπορούν να εργάζονται στην επιχείρησή τους για έως 25 % του κανονικού ωραρίου εργασίας και παράλληλα να λαμβάνουν επίδομα τοκετού που αντιστοιχεί στο 75 %, διατηρώντας έτσι την επιχείρησή τους σε λειτουργία. Τον Μάιο του 2017 η Ιταλία θέσπισε «νόμο για την απασχόληση σχετικά με τη μη επιχειρηματική αυτοαπασχόληση και την έξυπνη απασχόληση», με τον οποίο επέκτεινε την προστασία των αυτοαπασχολούμενων, ιδίως σε ό,τι αφορά την άδεια μητρότητας, την

άδεια πατρότητας, τις παροχές ασθενείας και ανεργίας και την αφαίρεση εξόδων που συνδέονται με την επαγγελματική κατάρτιση από το φορολογητέο εισόδημα από εργασία. Στη Γαλλία, ο νόμος της 9ης Αυγούστου 2016 εισάγει, από την 1η Ιανουαρίου 2018, την αρχή της κοινωνικής ευθύνης των πλατφορμών συνεργασίας απέναντι στους ανεξάρτητους εργαζόμενους που τις χρησιμοποιούν ως μεσάζοντα. Οι πλατφόρμες θα συμμετέχουν στην ασφαλιστική κάλυψη κατά των εργατικών ατυχημάτων και θα χρηματοδοτούν την εισφορά για επαγγελματική κατάρτιση, ενώ οι εργαζόμενοι θα απολαμβάνουν πλήρη δικαιώματα διαδήλωσης, ίδρυσης ή συμμετοχής σε συνδικαλιστικές οργανώσεις. Στη Λετονία, οι οδηγοί ταξί και τα άτομα που εργάζονται για νεοσύστατες επιχειρήσεις που λαμβάνουν κρατικές επιδοτήσεις θεωρούνται πλέον μισθωτοί και επομένως απολαμβάνουν ενισχυμένα κοινωνικά δικαιώματα και αυστηρότερες απαιτήσεις όσον αφορά τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης. Η Πορτογαλία τροποποίησε το εργατικό δικονομικό της δίκαιο, με την επέκταση ειδικών δράσεων για την αναγνώριση περιπτώσεων ψευδούς αυτοαπασχόλησης («falsos recibos verdes») σε άλλες τυπολογίες, όπως η ψευδής πρακτική άσκηση, εθελοντική εργασία και άλλοι τύποι αδήλωτης εργασίας. Στην Ισπανία θεσπίστηκε μεταρρύθμιση του νόμου περί αυτόνομων εργαζομένων το καλοκαίρι του 2017, με νέα μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της κατάστασης των αυτοαπασχολούμενων (για παράδειγμα, με τη μείωση των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, την εναρμόνιση των συνταξιοδοτικών πληρωμών με την άσκηση ανεξάρτητης δραστηριότητας και την προαγωγή της πρόσβασης σε ευκαιρίες κατάρτισης). Η Σλοβενία θέσπισε μέτρα για την απαγόρευση εργασίας βάσει συμβάσεων αστικού δικαίου σε περιπτώσεις που θα έπρεπε να συναφθούν τυποποιημένες συμβάσεις εργασίας, ιδίως μέσω της ενίσχυσης των αρμοδιοτήτων των επιθεωρήσεων εργασίας και των σχετικών κυρώσεων. Πρότείνει επίσης τη μετάθεση του βάρους αποδείξεως στον εργοδότη σε περίπτωση διαφοράς όσον αφορά τους λόγους σύναψης σύμβασης ορισμένου χρόνου, με την εισαγωγή υψηλότερων προστίμων σε περίπτωση παράβασης (και για τους εργαζόμενους). Στη Φινλανδία εκπονήθηκε πρόταση νόμου για τον περιορισμό της χρήσης συμβάσεων μηδενικού ωραρίου σε περιπτώσεις που ο εργοδότης μπορεί να αιτιολογήσει ότι η ζήτηση εργασίας ποικίλει.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, η μείωση του υψηλού αριθμού προσωρινών εργαζομένων στον δημόσιο τομέα θα μπορούσε να συμβάλει στην αντιμετώπιση της συνολικής κατάτμησης της αγοράς εργασίας. Η Ισπανία, κατόπιν συστάσεων ειδικής ομάδας εμπειρογνομόνων, λαμβάνει μέτρα στον εν λόγω τομέα. Συγκεκριμένα, τον Απρίλιο του 2017 συμφωνήθηκε με

τους κοινωνικούς εταίρους ότι θα διεξαχθούν διαγωνισμοί πρόσληψης για 250.000 μόνιμες θέσεις εργασίας στον δημόσιο τομέα εντός τριών ετών. Παρόμοια μέτρα ανακοινώθηκαν και από την Πορτογαλία. Το 2016 θεσπίστηκε στην Κύπρο νέος νόμος περί συμβάσεων ορισμένου χρόνου στον δημόσιο τομέα, με τον οποίο καθορίστηκαν όρια όσον αφορά τη διάρκεια των συμβάσεων (κατά κανόνα δεν πρέπει να υπερβαίνει τους 12 μήνες, ωστόσο μπορεί να ανανεωθεί) και προσδιορίστηκαν οι περιπτώσεις στις οποίες οι διοικήσεις δύνανται να χρησιμοποιούν συμβάσεις ορισμένου χρόνου.

Παράλληλα, αρκετά κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για την αύξηση της εσωτερικής ευελιξίας, ιδίως με την αύξηση της προσαρμοστικότητας του ωραρίου και των συνθηκών εργασίας. Τον Μάρτιο του 2017 το Βέλγιο θέσπισε νόμο περί ευέλικτης εργασίας με στόχο τη διευκόλυνση της ευελιξίας τόσο για τους εργοδότες όσο και για τους εργαζόμενους και την απλούστευση του συνδυασμού επαγγελματικής και προσωπικής ζωής. Ο χρόνος εργασίας μπορεί πλέον να καθορίζεται σε ετήσια βάση, η χρήση υπερωριών έχει καταστεί ελαστικότερη, οι διατυπώσεις που αφορούν τη μερική απασχόληση έχουν απλουστευτεί και δημιουργήθηκε παράλληλα νομικό πλαίσιο όσον αφορά την περιστασιακή τηλεργασία. Επιπλέον, οι κοινωνικοί εταίροι έχουν πλέον τη δυνατότητα περαιτέρω προσαρμογής του ωραρίου εργασίας σε τομεακό επίπεδο. Η Τσεχική Δημοκρατία εισήγαγε τροποποιήσεις στον εργατικό κώδικα με σκοπό την αύξηση της ευελιξίας των εργασιακών ρυθμίσεων, ιδίως με την εισαγωγή μεγαλύτερης ευελιξίας στον προγραμματισμό/δικαιώματα σχετικά με το ωράριο εργασίας και τις άδειες, τη μεταβολή των διατάξεων περί «τηλεργασίας» και την ενίσχυση των εργαλείων συμβιβασμού όπως η «κατ' οίκον εργασία». Η Λιθουανία, στο πλαίσιο της προαναφερθείσας μεταρρύθμισης του εργατικού κώδικα, εισήγαγε τη δυνατότητα ευέλικτων ωραρίων και της τηλεργασίας. Στη Ρουμανία, το Υπουργείο Εργασίας δημοσίευσε προς διαβούλευση πρόταση όσον αφορά την τηλεργασία, με στόχο να καταστούν οι εργασιακές ρυθμίσεις πιο ευέλικτες και να ρυθμιστεί μια μορφή εργασίας που δεν έχει χρησιμοποιηθεί κατά το παρελθόν. Η διαβούλευση είναι ανοιχτή έως το τέλος του Ιουλίου. Η Φινλανδία εκπόνησε πρόταση νόμου με σκοπό να κάνει τη νομοθεσία περί ωραρίου εργασίας πιο συγκεκριμένη όσον αφορά το ελαστικό ωράριο και τη συγκέντρωση ωρών εργασίας και να επεκτείνει τις υπερωρίες που επιτρέπονται.

Στην Ιταλία, ο προαναφερθείς «νόμος για την απασχόληση σχετικά με τη μη επιχειρηματική αυτοαπασχόληση και την έξυπνη απασχόληση» αποσκοπεί στην προαγωγή πιο ευέλικτης

ρύθμισης της εξαρτημένης εργασίας με σκοπό να αυξηθεί η παραγωγικότητα και να διευκολυνθεί η ισορροπία επαγγελματικής και προσωπικής ζωής (π.χ. με τη ρύθμιση της δυνατότητας εργασίας έξω από τις εταιρικές εγκαταστάσεις, με τη χρήση εργαλείων ΤΠ, με δικαίωμα ίσης αμοιβής με τους εργαζόμενους που εργάζονται εντός των εταιρικών εγκαταστάσεων και κάνουν την ίδια εργασία).

Ορισμένα κράτη μέλη ενισχύουν τις επιθεωρήσεις εργασίας τους και λαμβάνουν επιπλέον μέτρα για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας. Για παράδειγμα, στην Ελλάδα εφαρμόζεται τριετές (2017-2019) σχέδιο δράσης για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας, το οποίο προβλέπει ευρύ φάσμα μέτρων, που συμπεριλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την επανεξέταση των προστίμων, νέους κανόνες ανάλυσης κινδύνου για στοχευμένες επιθεωρήσεις, επικαιροποιημένο σχεδιασμό των επιθεωρήσεων και εκπαίδευση των επιθεωρητών, και εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού. Στην Κύπρο, κατατέθηκαν πρόσφατα στο κοινοβούλιο προς ψήφιση τροποποιήσεις του νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης, συμπεριλαμβανομένης της αύξησης του ποσού των προστίμων και της εισαγωγής ηλεκτρονικής δήλωσης της έναρξης απασχόλησης. Επιπλέον, θα προαχθεί η αναθεώρηση του συστήματος επιθεωρήσεων εργασίας. Οι επιθεωρήσεις εργασίας ενισχύονται επίσης στην Πορτογαλία, ιδίως με την πρόσληψη επιπλέον προσωπικού και την ενίσχυση των διαδικασιών για καλύτερο συντονισμό και ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ της αρχής επιθεώρησης εργασίας, της φορολογικής αρχής και των υπηρεσιών κοινωνικής ασφάλισης. Η Ρουμανία τροποποίησε τη νομοθεσία της περί αδήλωτης εργασίας, διεύρυνε τον ορισμό της αδήλωτης εργασίας και εισήγαγε περισσότερα μέτρα για την αποκάλυψη περιπτώσεων συγκαλυμμένης απασχόλησης.

Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης (ΔΥΑ) ενισχύουν περαιτέρω τις προσπάθειές τους στον τομέα της θεσμικής μεταρρύθμισης και της βελτίωσης της απόδοσης. Οι προσπάθειες αυτές ενισχύονται από τη μέθοδο «συγκριτικής μάθησης»⁷⁰ που εισήγαγε το 2015 το ευρωπαϊκό δίκτυο δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (δίκτυο ΔΥΑ). Πρόσφατες

⁷⁰ Ο πρώτος διετής κύκλος της άσκησης συγκριτικής μάθησης, που περιλαμβάνει αυτοαξιολόγηση, καθώς και εξωτερική αξιολόγηση από ομότιμους και εμπειρογνώμονες κάθε ΔΥΑ, ολοκληρώθηκε το 2016. Κάθε ΔΥΑ έλαβε εξατομικευμένες συστάσεις για τους τρόπους βελτίωσης της οργανωτικής της ικανότητας και της παροχής υπηρεσιών. Βάσει των ανωτέρω, οι ΔΥΑ κίνησαν διαδικασίες αλλαγών αναφορικά με τις οποίες υπέβαλαν έκθεση στο δίκτυο ένα έτος μετά την πραγματοποίηση της αξιολόγησης. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης χρησιμοποιούνται για την ανάπτυξη και την καθοδήγηση του προγράμματος αμοιβαίας μάθησης του δικτύου. Το 2017 εγκαινιάστηκε ο δεύτερος κύκλος συγκριτικής μάθησης. Ο κύκλος αυτός εστιάζει στους τρόπους με τους οποίους οι ΔΥΑ εφαρμόζουν και διαχειρίζονται τις διαδικασίες αλλαγής.

μεταρρυθμίσεις αποτυπώνονται στη μείωση του αριθμού των ατόμων που αναζητούν εργασία και την αύξηση του αριθμού κενών θέσεων εργασίας που κοινοποιούνται στις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης (που συνδέονται, ως έναν βαθμό, με τη βελτίωση των μακροοικονομικών συνθηκών). Όπως φαίνεται στην ενότητα 3.3.1, με τη μείωση των ποσοστών ανεργίας, οι περισσότερες ΔΥΑ παρατήρησαν μείωση του αριθμού εγγεγραμμένων ατόμων που αναζητούν εργασία. Ωστόσο, η βελτίωση των συνθηκών της αγοράς εργασίας δεν οδήγησε ούτε σε αντίστοιχη μείωση των δαπανών των ΔΥΑ, ούτε σε σημαντική μείωση των ανθρωπίνων πόρων. Παράλληλα, περισσότερες ΔΥΑ φαίνεται να χρησιμοποιούν εξειδικευμένους συμβούλους που συνεργάζονται με συγκεκριμένες υποομάδες ατόμων που αναζητούν εργασία (νέοι, μακροχρόνια άνεργοι και εργαζόμενοι μεγαλύτερης εργασίας). Η Κύπρος προετοιμάζεται αυτή τη στιγμή για την πρόσληψη πρόσθετων συμβούλων ΔΥΑ για την αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη αντιμετώπιση της εφαρμογής των «Εγγυήσεων για τη νεολαία» και των συστάσεων για τους μακροχρόνια ανέργους. Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης επενδύουν επίσης στην καλύτερη παροχή υπηρεσιών. Στην Ελλάδα, τέθηκε σε εφαρμογή νέα μεθοδολογία καταγραφής προσόντων για τα άτομα που αναζητούν εργασία, στο πλαίσιο του έργου ανασχεδιασμού των ελληνικών ΔΥΑ, και σχεδιάζεται σύντομα η εισαγωγή συστήματος διαχείρισης της απόδοσης.

Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης συνεχίζουν να ενισχύουν τη συνεργασία με τους εργοδότες με βάση την ουσιαστικότερη κατανόηση της αγοράς εργασίας, μια δέσμη υπηρεσιών προσανατολισμένη περισσότερο προς τη ζήτηση εργασίας και την ποιοτική συνδρομή των εργοδοτών. Αν και οι ολοκληρωμένες στρατηγικές συμμετοχής των εργοδοτών ακόμη σπανίζουν, έχουν αναπτυχθεί διαφορετικές προσεγγίσεις όσον αφορά τη διάκριση των εργοδοτών και την οργάνωση των υπηρεσιών για τους εργοδότες. Οι περισσότερες ΔΥΑ έχουν κεντρικό επίπεδο συντονισμού των υπηρεσιών για τους εργοδότες και παρέχουν υπηρεσίες για τους εργοδότες σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Οι εργοδότες μπορούν να διακριθούν σε διάφορες κατηγορίες ανάλογα π.χ. με τον τομέα, το μέγεθος, την περιφερειακή/εθνική σημασία τους και το αν θεωρείται ότι χρειάζονται περισσότερη βοήθεια, όπως οι νεοσύστατες επιχειρήσεις ή οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν δυσκολίες. Επιπλέον, ορισμένες ΔΥΑ συνάπτουν συμφωνίες συνεργασίας με συγκεκριμένους εργοδότες. Η παροχή καλύτερων υπηρεσιών για τους εργοδότες απαιτεί επίσης γνώση των εξειδικευμένων τους αναγκών σε ανθρώπινους πόρους, καθώς οι απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες των συμβούλων εργοδοτών διαφέρουν από αυτές των

συνήθων συμβούλων των ΔΥΑ. Αυτό καθιστά απαραίτητες νέες προσεγγίσεις στην κατάρτιση του προσωπικού.

Το επίπεδο υποστήριξης που παρέχεται στους μακροχρόνια ανέργους συνεχίζει να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Σε ορισμένα κράτη μέλη, όπως η Φινλανδία, η Δανία και η Αυστρία, η αρωγή των μακροχρόνια ανέργων βασίζεται στην εμπειρία πολλών ετών και οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν ενεργά. Ωστόσο, τα περισσότερα κράτη μέλη απέχουν πολύ από πιο ολοκληρωμένους τύπους υπηρεσιών με τη μορφή ενιαίων σημείων επαφής καθώς και πιο εξατομικευμένες υπηρεσίες, ενώ και η συμμετοχή των εργοδοτών παραμένει χαμηλή. Το 2017 ωστόσο, τόσο η Ιταλία όσο και η Κύπρος δρομολόγησαν ριζικές μεταρρυθμίσεις πολιτικών, πρακτικών και υποδομών με σκοπό τη βελτίωση του επιπέδου υποστήριξης των μακροχρόνια ανέργων.

Για την προαγωγή των προσλήψεων και την ενεργοποίηση των μακροχρόνια ανέργων χρησιμοποιούνται διάφοροι τύποι κινήτρων και επιδοτήσεων. Από το 2017 το Βέλγιο (Φλάνδρα) και η Βουλγαρία έχουν εισάγει στοχευμένα κίνητρα για την πραγματοποίηση προσλήψεων. Στη Σουηδία αναθεωρήθηκαν τα επίπεδα των επιδοτήσεων απασχόλησης προκειμένου να γίνει το πρόγραμμα πιο αποτελεσματικό. Με σκοπό την ενεργοποίηση των μακροχρόνια ανέργων, το Βέλγιο (περιφέρεια Βρυξελλών) ενέκρινε το πρόγραμμα «Activa générique», δηλαδή πρόγραμμα που προβλέπει τη χορήγηση επιδόματος στους μακροχρόνια ανέργους, ενώ στη Σλοβακία βρίσκονται σε πιλοτική φάση παρόμοια προγράμματα. Η Δανία εισήγαγε προσωρινά κίνητρα απασχόλησης για τους μακροχρόνια ανέργους που βασίζονται σε αφορολόγητη «πριμοδότηση απασχόλησης». Στη Ρουμανία έχουν χορηγηθεί επιδοτήσεις απασχόλησης σε μακροχρόνια ανέργους.

Άλλοι τύποι κινήτρων ενεργοποίησης έχουν αρχίσει να δημιουργούνται μέσω μέτρων που στηρίζουν την εσωτερική γεωγραφική κινητικότητα. Για παράδειγμα, στη Ρουμανία προσφέρονται νέες επιδοτήσεις σε όσους ξεκινούν να εργάζονται σε απόσταση πάνω από 50 χλμ. από τον τόπο κατοικίας τους. Στη Βουλγαρία θα παρέχεται χρηματοδότηση για τη φύλαξη των παιδιών, τα έξοδα ενοικίου και τη συνδρομή στο διαδίκτυο σε όλους τους ανέργους οι οποίοι ξεκινούν να εργάζονται σε απόσταση πάνω από 50 χλμ. από τον τόπο κατοικίας τους (στόχος των μέτρων είναι έως 400 άνεργοι). Στην Τσεχική Δημοκρατία, η στήριξη στην περιφερειακή κινητικότητα χορηγείται από το γραφείο εργασίας στους αιτούντες εργασία που είναι εγγεγραμμένοι για περισσότερο από 5 μήνες, και καλύπτει τα

έξοδα μετακίνησης προς νέα θέση εργασίας εκτός της περιφέρειας του αναζητούντος εργασία. Η Φινλανδία σχεδιάζει επίσης τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των περιφερειών και των αρχών με σκοπό τη διευκόλυνση της κυκλοφορίας των εργαζομένων σε περιοχές υψηλής ανάπτυξης.

Η έμφαση στην παροχή πιο εξατομικευμένων υπηρεσιών παρουσιάζει αύξηση. Στην Ισπανία εφαρμόζεται μείζον πρόγραμμα (*Programa de Acción Conjunta para la Mejora de la Atención de Personas Parados de Larga Duración*) με σκοπό την ενίσχυση της ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης να παρέχουν εξατομικευμένη υποστήριξη στους μακροχρόνια ανέργους. Η Πορτογαλία προέβη σε τροποποιήσεις της νομοθεσίας της ώστε να ανταποκρίνεται καλύτερα σε πιο εξατομικευμένες υπηρεσίες και αναπτύσσει υπηρεσίες ενιαίας εξυπηρέτησης για την απασχόληση (*«Balcão Único do Emprego»*), συγκεντρώνοντας υπηρεσίες που παρέχονται από δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης και κοινωνικές υπηρεσίες (αναμένεται στις αρχές του 2018). Στις Κάτω Χώρες αυξήθηκε σημαντικά ο προϋπολογισμός προκειμένου να καταστεί δυνατή η πιο εξατομικευμένη στήριξη της αναζήτησης εργασίας, ενώ στη Φινλανδία παρέχεται επιπλέον χρηματοδότηση για την αύξηση της συχνότητας της στήριξης. Στο Βέλγιο (Βαλλονία) παρέχονται πλέον πιο εξατομικευμένες υπηρεσίες μέσω της νέας «σύμβασης ένταξης», ενώ η Ιταλία πειραματίζεται με κουπόνια για τους ανέργους που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για τη λήψη στήριξης για πιο εξατομικευμένη και εντατική αναζήτηση εργασίας. Τέλος, το 2017 συστάθηκαν στη Βουλγαρία για την προσφορά πιο ολοκληρωμένων υπηρεσιών μέσω ενιαίων κέντρων εξυπηρέτησης 8 νέα κέντρα, με τον συνολικό αριθμό να ανέρχεται πλέον σε 73.

Τα προγράμματα κατάρτισης που απευθύνονται σε ανέργους αποκτούν δυναμική. Το 2017 η Κροατία άρχισε να αναπτύσσει σεμινάρια κατάρτισης που απευθύνονταν σε σχεδόν 10 000 ανέργους, με ειδική έμφαση στους μακροχρόνια ανέργους, ενώ το ίδιο έτος η Γαλλία παρέτεινε τη διάρκεια του μαζικού προγράμματος κατάρτισης του 2016 για τους ανέργους ώστε να καλύπτει και το 2017. Το πρόγραμμα επεκτάθηκε επίσης με 200 000 θέσεις επιπλέον των 500 000 που προστέθηκαν το 2016, ενώ νέο επενδυτικό σχέδιο 14 δισ. EUR έχει ως στόχο την κατάρτιση 1 εκατομμυρίου αναζητούντων εργασία με χαμηλή ειδίκευση και 1 εκατομμυρίου ατόμων που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο μεταξύ 2018 και 2020. Η Λιθουανία και η Ουγγαρία σχεδίασαν εκ νέου τις ΕΠΑΕ τους, με μείωση της χρήσης δημόσιων έργων υπέρ της μάθησης και της πρακτικής άσκησης με βάση την εργασία. Τέλος,

η Ελλάδα εγκαινίασε πρόγραμμα κατάρτισης και πιστοποίησης για 23 000 ανέργους, σε τομείς με δυνατότητες ανάπτυξης και συμπεριέλαβε προαιρετικό σκέλος κατάρτισης στη νέα γενιά του προγράμματος δημοσίων έργων.

Η ενίσχυση της ενεργοποίησης των δικαιούχων παροχών αποτελεί προτεραιότητα σε αρκετά κράτη μέλη. Αυτό αφορά τόσο τις παροχές ανεργίας όσο και τις παροχές κοινωνικής πρόνοιας, όπως τα συστήματα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος. Στη Φινλανδία πραγματοποιήθηκε ευρεία μεταρρύθμιση του συστήματος παροχών ανεργίας με στόχο την επιτάχυνση της επανένταξης στην απασχόληση. Από το 2017 η συμμετοχή σε ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας αποτελεί προϋπόθεση για τη λήψη παροχών ανεργίας και οι αναζητούντες εργασία αντιμετωπίζουν αυστηρότερους όρους για την απόρριψη προσφορών εργασίας. Επιπλέον, η βασική (που δεν βασίζεται στις αποδοχές) παροχή ανεργίας μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως επιδότηση κινητικότητας και μισθών για την ενεργοποίηση των αναζητούντων εργασία. Από το 2018 σχεδιάζεται επίσης η εισαγωγή επιπλέον οικονομικών κυρώσεων για τους αναζητούντες εργασία που δεν αποδεικνύουν τις προσπάθειές τους για εύρεση εργασίας ή τη συμμετοχή τους σε μέτρα ενεργοποίησης. Στο Βέλγιο, από τον Σεπτέμβριο του 2016, κάθε νέος δικαιούχος του εισοδήματος κοινωνικής ένταξης οφείλει να υπογράψει εξατομικευμένο σχέδιο κοινωνικής ένταξης με κέντρα κοινωνικής πρόνοιας (π.χ. το σύστημα «προώθηση της ένταξης» στη Βαλλονία). Το «σχέδιο» καθορίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις αμφοτέρων των μερών, με στόχο την ενθάρρυνση βιώσιμης επαγγελματικής ένταξης. Στην Κύπρο, η εφαρμογή μέτρων ενεργοποίησης που απευθύνονται στους δικαιούχους ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (π.χ. κατάρτιση και ανάπτυξη, συμμετοχή σε δημόσια προγράμματα παροχών) ξεκίνησε το 2016 και θα αναπτυχθεί περαιτέρω το 2017. Στη Σλοβενία, σχέδιο νόμου (που θα ψηφιστεί από το κοινοβούλιο) θα εισάγει υποχρέωση των απολυμένων εργαζομένων να υποβάλλουν εκθέσεις στην υπηρεσία απασχόλησης ήδη κατά την προθεσμία καταγγελίας (με ορισμένες εξαιρέσεις), με σκοπό την αποφυγή περικοπής των παροχών ανεργίας στο πρώτο τρίμηνο ανεργίας.

Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στον τομέα των συστημάτων παροχών ανεργίας αποσκοπούν στον εξορθολογισμό και τη βιωσιμότητά τους, συχνά με την εισαγωγή αυστηρότερων όρων επιλεξιμότητας και/ή χαμηλότερων επιπέδων παροχών. Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη λαμβάνουν επίσης (ή σχεδιάζουν τη λήψη) μέτρων για την αύξηση του ποσού και της διάρκειας των παροχών. Στο πλαίσιο της ανωτέρω μεταρρύθμισης, η Φινλανδία μείωσε τη

διάρκεια της παροχής ανεργίας με βάση τις αποδοχές από 500 σε 400 ημέρες (ή από 400 σε 300 ημέρες σε περιπτώσεις σταδιοδρομίας μικρότερης των 3 ετών), εξαιρουμένων των μεγαλύτερης ηλικίας μακροχρόνια άνεργων. Τον Μάιο του 2017 θεσπίστηκε στη Γαλλία νέα τριετής σύμβαση περί παροχών ανεργίας (2017-2020), σε συνεννόηση με τους κοινωνικούς εταίρους, με στόχο την αντιμετώπιση του ελλείμματος του συστήματος και τη μείωση των κινήτρων πρόσληψης με πολύ βραχυχρόνιες συμβάσεις (ιδίως μέσω νέας μεθόδου υπολογισμού των δικαιωμάτων, με κατάργηση του ευνοϊκότερου υπολογισμού υπέρ των βραχυχρόνιων συμβάσεων). Σχεδιάζεται περαιτέρω μεταρρύθμιση με στόχο την παροχή πρόσβασης σε ανεξάρτητους εργαζομένους και την αύξηση των ελέγχων όσον αφορά την αναζήτηση εργασίας. Η Λετονία έχει αυξήσει την ελάχιστη περίοδο εισφορών όσον αφορά την επιλεξιμότητα από 9 μήνες (σε σύνολο 12) σε 12 (σε σύνολο 16). Στη Λιθουανία, η νέα έκδοση του νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης ανεργίας (μέρος πακέτου που περιλαμβάνει και τον κώδικα εργασίας) επεκτείνει την κάλυψη και την επάρκεια των παροχών ανεργίας, ιδίως μέσω της αύξησης της περιόδου πληρωμών από 6 σε 9 μήνες (ανεξάρτητα από τη θητεία). Στη Δανία, η ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση που εγκρίθηκε το 2015 τέθηκε σε ισχύ το 2017. Μεταξύ άλλων μέτρων, περιλαμβάνει απλούστευση του συστήματος, περαιτέρω ψηφιοποίηση και μεγαλύτερες παροχές σε νέους απόφοιτους με παιδιά. Βασικό στοιχείο της μεταρρύθμισης είναι η δυνατότητα παράτασης της περιόδου παροχών ανεργίας από δύο σε τρία έτη εφόσον αναληφθεί βραχυχρόνια εργασία.

Η εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου έχει καθοριστική σημασία για την προαγωγή κοινωνικής οικονομίας της αγοράς που εξισορροπεί τις οικονομικές επιδόσεις με την κοινωνική δικαιοσύνη. Παίζει κεντρικό ρόλο στην ενίσχυση των κοινωνικών δικαιωμάτων και τη βελτίωση της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, όπως επισημαίνεται στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η λήψη υπόψη των συμβουλών των κοινωνικών εταίρων και η έγκαιρη συμμετοχή τους στις συζητήσεις για τη μεταρρύθμιση μπορεί να διευκολύνει σημαντικά στην εφαρμογή σε μεταγενέστερα στάδια. Ο βαθμός και ο αντίκτυπος της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και στην υλοποίηση των σχετικών μεταρρυθμίσεων ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των χωρών της ΕΕ. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ποικιλομορφία των πρακτικών κοινωνικού διαλόγου και των θεσμικών πλαισίων στα διάφορα κράτη μέλη, καθώς και στον ποικίλο βαθμό αρμοδιότητας και συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων. Λαμβανομένου υπόψη ότι δεν υφίσταται ενιαίο εθνικό σύστημα κοινωνικού διαλόγου που εξυπηρετεί ως πρότυπο

αναφοράς, θα πρέπει να προωθηθεί ο αποτελεσματικός και εύρυθμος κοινωνικός διάλογος με σκοπό την προαγωγή της πρόνοιας στην ΕΕ. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την προαγωγή των αρμοδιοτήτων των κοινωνικών εταίρων, με σεβασμό της αυτονομίας τους και ενίσχυση του ρόλου τους στον σχεδιασμό και την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων και των πολιτικών και με την ενεργή συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων όλα τα στάδια της χάραξης και εφαρμογής πολιτικής. Θετικά παραδείγματα της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών παρουσιάζονται στην παρούσα έκθεση, ιδίως στο κεφάλαιο 3.1 (σχετικά με τα συστήματα καθορισμού των μισθών), το κεφάλαιο 3.2 (σχετικά με τα συστήματα επαγγελματικής κατάρτισης) και το κεφάλαιο 3.3 (μεταρρυθμίσεις της εργατικής νομοθεσίας).

3.4 Προώθηση της κοινωνικής ένταξης, καταπολέμηση της φτώχειας και προώθηση των ίσων ευκαιριών

Στην παρούσα ενότητα εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής αριθ. 8 για την απασχόληση, βάσει της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να εκσυγχρονίσουν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας τους με σκοπό την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Κατά πρώτον, παρουσιάζεται επισκόπηση της κοινωνικής κατάστασης στα κράτη μέλη βάσει βασικών δεικτών, συμπεριλαμβανομένου του διαθέσιμου εισοδήματος, της φτώχειας και της κοινωνικής ένταξης, καθώς και της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη. Στην ενότητα 3.4.2 γίνεται αναφορά στα μέτρα πολιτικής που ελήφθησαν από τα κράτη μέλη στους τομείς των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένων των παροχών ανεργίας, των πολιτικών στέγασης, της φύλαξης των παιδιών, της μακροχρόνιας φροντίδας, της υγειονομικής περίθαλψης, των συντάξεων και της ένταξης των ατόμων με αναπηρία.

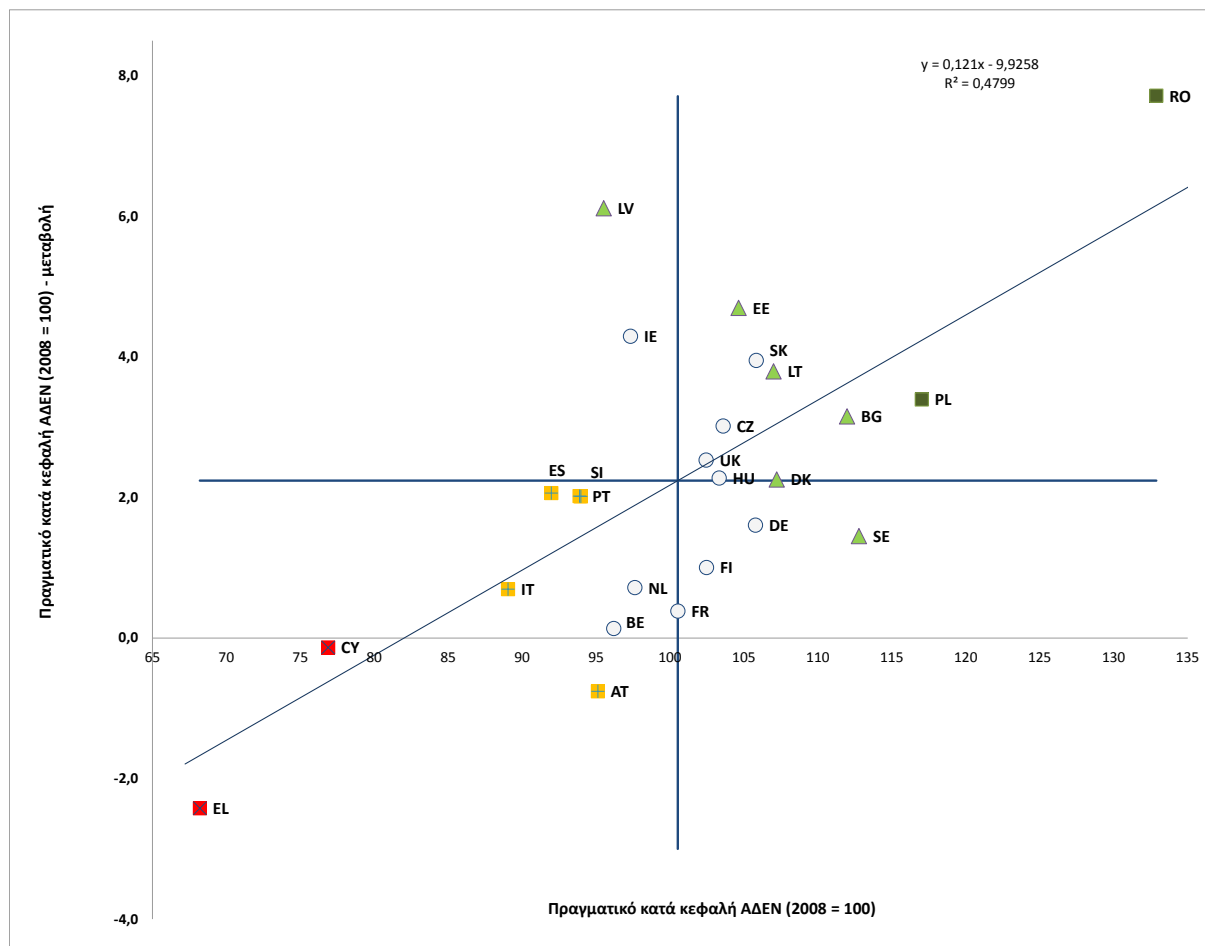
3.4.1 Βασικοί δείκτες

Το 2015 το κατά κεφαλή ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ)⁷¹ αυξήθηκε στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών. Ωστόσο, σε αρκετά κράτη μέλη το επίπεδό του δεν έχει ανακάμψει από την κρίση: αυτό είναι ιδιαίτερα εμφανές στην Ελλάδα και την Κύπρο («κρίσιμες καταστάσεις»), όπου το κατά κεφαλή διαθέσιμο εισόδημα ήταν περίπου 32 % και 23 % πιο χαμηλό αντίστοιχα το 2015 από ό,τι το 2008, ενώ ακολουθούν η Ιταλία, η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Σλοβενία και – σε μικρότερο βαθμό – η Αυστρία. Σε όλες τις παραπάνω χώρες, το ποσοστό ανάπτυξης το 2015 υστερούσε έναντι του μέσου όρου της ΕΕ ή ήταν αρνητικό. Αντίθετα, σε αρκετές χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, το κατά κεφαλή ΑΔΕΝ ήταν υψηλότερο το 2015 σε σχέση με το 2008 (Ρουμανία, κατά 32,9 %· Πολωνία κατά 17,0 %· Βουλγαρία, κατά 12,0 %· Λιθουανία κατά 7,0 %). Σε όλες αυτές τις χώρες (καθώς και στην Εσθονία και τη Λετονία), το κατά κεφαλή διαθέσιμο εισόδημα συνέχισε να αυξάνεται ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ, αποτυπώνοντας τη συνεχιζόμενη

⁷¹ Το ΑΔΕΝ υπολογίζεται με χρήση του εισοδήματος σε μη διορθωμένη μορφή (δηλ. χωρίς να συνεκτιμώνται οι κοινωνικές παροχές σε είδος), σε πραγματικούς όρους. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Κροατία, το Λουξεμβούργο και τη Μάλτα. Στις 31 Οκτωβρίου 2017 υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για το 2016 μόνο για 18 κράτη μέλη.

σύγκλισή τους με την υπόλοιπη ΕΕ. Συγκεκριμένα, η Ρουμανία και η Πολωνία επισημαίνονται ως χώρες με «βέλτιστη επίδοση».

Διάγραμμα 38: Πραγματικό κατά κεφαλή ΑΔΕΝ, δείκτης 2008 =100 και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

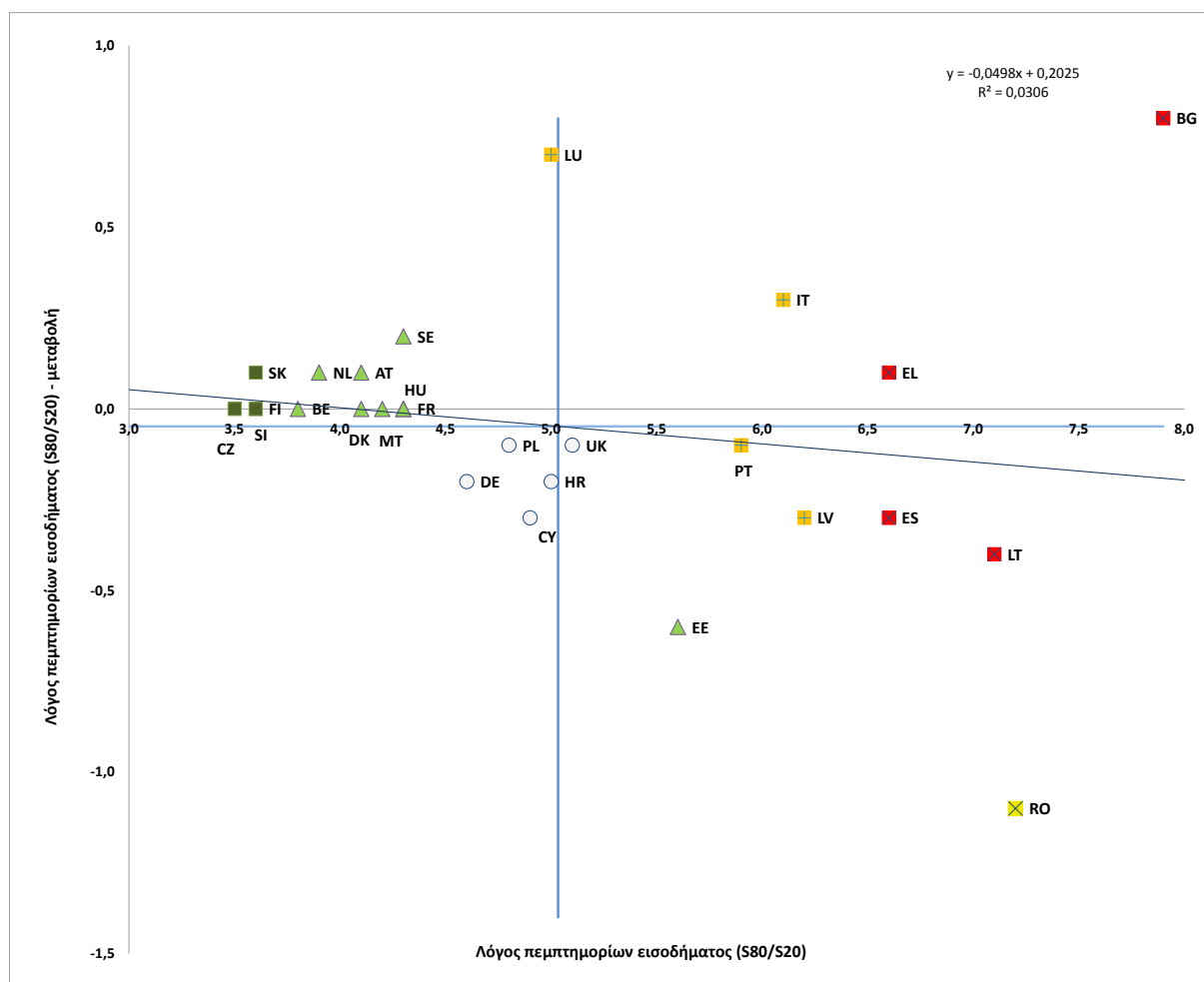
Πηγή: Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί [nasq_10_nf_tr και namq_10_gdp], υπολογισμοί της ΓΔ Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης. Περίοδος: επίπεδα 2015 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2014. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Στις 31 Οκτωβρίου 2017, υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για το 2016 μόνο για 18 κράτη μέλη.

Η εισοδηματική ανισότητα άρχισε να μειώνεται κατά μέσο όρο, ωστόσο σε αρκετά κράτη μέλη δεν έχουν αντιστραφεί οι αυξήσεις που σημειώθηκαν μετά την κρίση. Το 2016 για το σύνολο της ΕΕ, το πλουσιότερο 20 % των νοικοκυριών είχε ποσοστό εισοδήματος 5,1 φορές μεγαλύτερο από αυτό του φτωχότερου 20 % (διάγραμμα 39). Ωστόσο, η μέση τιμή δεν εκφράζει τις σημαντικές διαφορές που υφίστανται μεταξύ των κρατών, με λόγο 6,5 ή μεγαλύτερο στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Ελλάδα και την Ισπανία («κρίσιμες

καταστάσεις») και τη Ρουμανία («κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη»), περίπου διπλάσιο από τις τιμές για την Τσεχική Δημοκρατία, τη Σλοβακία, τη Φινλανδία και τη Σλοβενία («βέλτιστη επίδοση»). Η ανισότητα εντάθηκε κυρίως στη Βουλγαρία και το Λουξεμβούργο, ενώ η σημαντικότερη μείωση σημειώθηκε στη Ρουμανία, τη Λιθουανία και την Εσθονία. Το 2016 παρουσιάστηκε περιορισμένη σύγκλιση στην εισοδηματική ανισότητα μεταξύ των κρατών μελών, με την ταχύτερη μείωση να σημειώνεται συνήθως, κατά μέσο όρο, στα κράτη με υψηλότερα επίπεδα. Πιο μακροπρόθεσμα, ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος παραμένει σημαντικά υψηλότερος από ό,τι το 2009⁷² για πάνω από το ένα τρίτο των κρατών μελών. Αυτό ισχύει ιδίως για τη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο, τη Ρουμανία, την Ισπανία, τη Λιθουανία και την Εσθονία. Ωστόσο, σημαντικές μειώσεις σημειώθηκαν στη Λετονία (όπου η ανισότητα παραμένει υψηλή) και τη Δανία.

⁷² Στο κεφάλαιο αυτό, αναφορικά με τους δείκτες που βασίζονται στις στατιστικές SILC, χρησιμοποιείται ως έτος αναφοράς προ κρίσης το 2009, καθώς καλύπτει τα εισοδήματα του 2008.

Διάγραμμα 39: Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

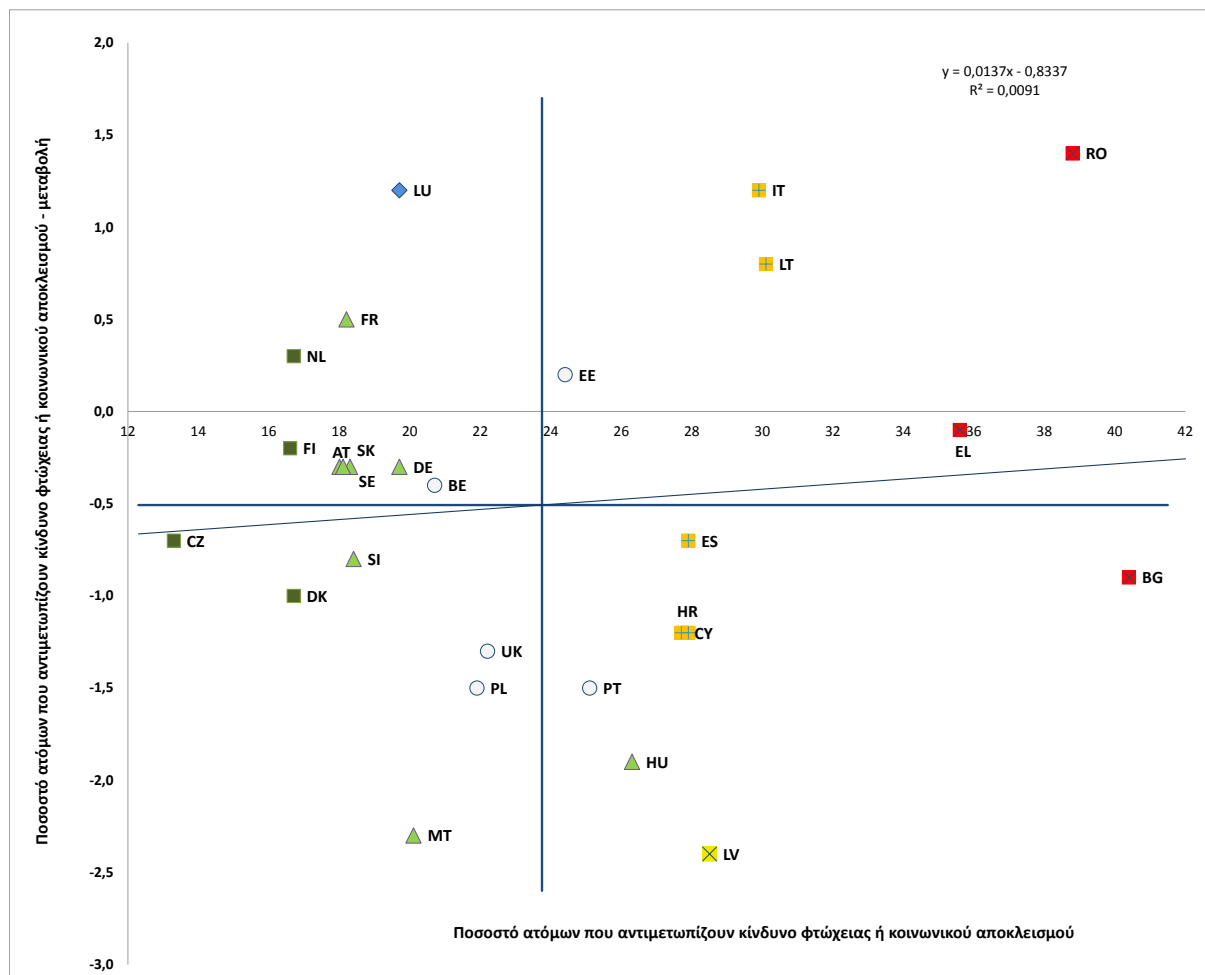
Πηγή: Eurostat, SILC. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Το ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού⁷³ μειώθηκε στην πλειονότητα των κρατών μελών το 2016. Υπάρχουν, ωστόσο, σημαντικές διαφορές στο ποσοστό πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των κρατών μελών (διάγραμμα 40). Περισσότερο από το ένα τρίτο του πληθυσμού στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Ελλάδα («κρίσιμες καταστάσεις») θεωρήθηκε ότι αντιμετωπίζει κίνδυνο, ενώ έντονη αύξηση παρουσιάστηκε το 2016 στη Ρουμανία. Το ποσοστό αυτό είναι επίσης σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ

⁷³ Βλ. κεφάλαιο 1.2 για ορισμό του κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού και τα επιμέρους στοιχεία αυτού.

στην Ιταλία, τη Λιθουανία, τη Λετονία, την Ισπανία, την Κροατία και την Κύπρο. Στις πρώτες δύο χώρες σημειώθηκαν περαιτέρω αυξήσεις το 2016· αντίθετα, στη Λετονία σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση (κατά 2,5 εκατοστιαίες μονάδες). Από την άλλη, η Τσεχική Δημοκρατία, η Φινλανδία, η Δανία και οι Κάτω Χώρες («βέλτιστη επίδοση») είχαν το χαμηλότερο ποσοστό πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, κάτω του 17 %. Μεταξύ των χωρών με χαμηλό κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, σημαντική αύξηση σημειώθηκε στο Λουξεμβούργο. Πιο μακροπρόθεσμα, αισθητή διαφορά παρατηρείται σε σχέση με το 2009 στη Λετονία, την Πολωνία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία, ενώ στην Ελλάδα, την Ιταλία, την Κύπρο και την Ισπανία, ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι σαφώς υψηλότερος.

Διάγραμμα 40: Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

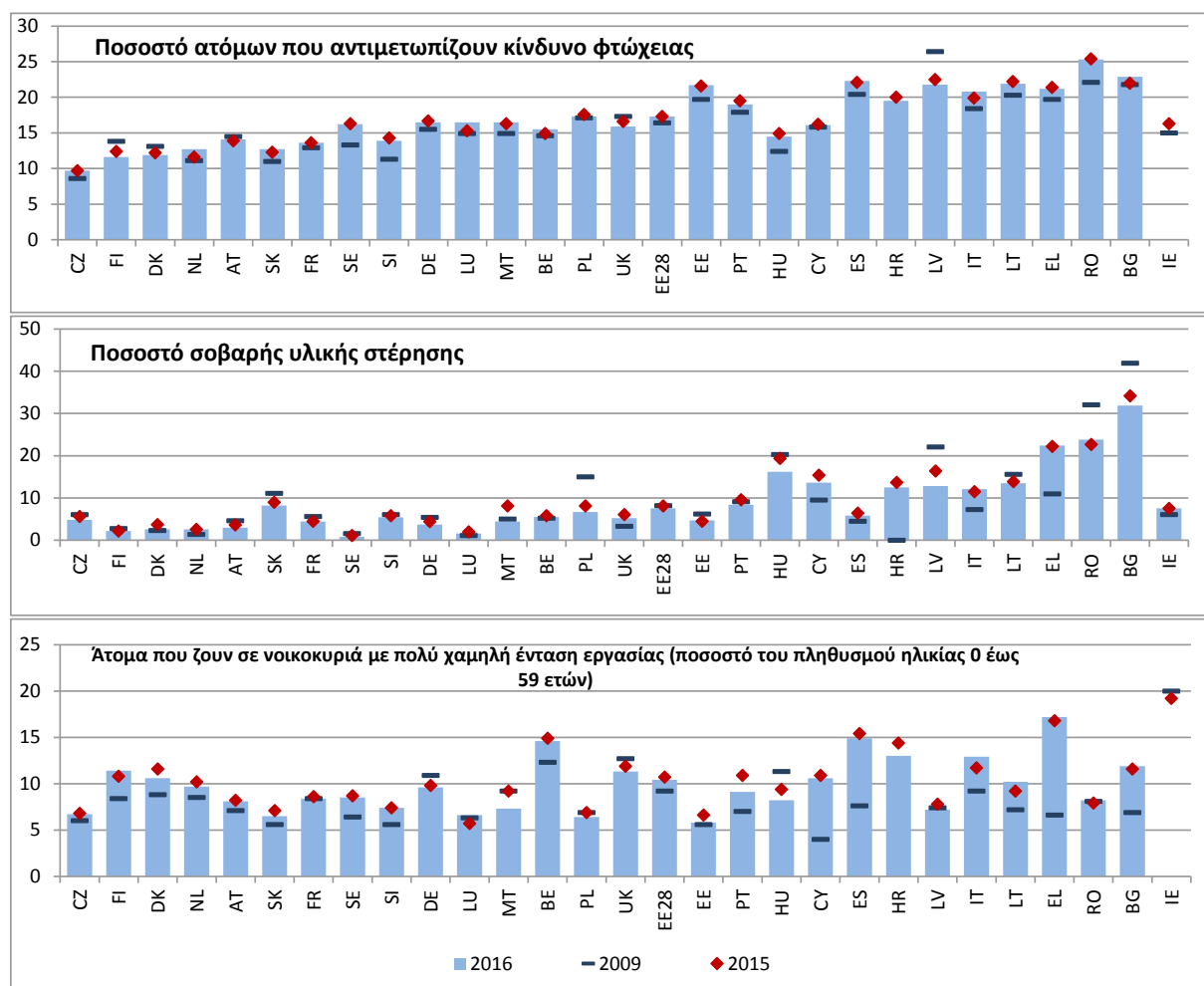

Πηγή: Eurostat, SILC. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Μετά την αύξηση που σημείωσε τα προηγούμενα έτη, το ποσοστό του πληθυσμού της ΕΕ που αντιμετωπίζει κίνδυνο νομισματικής φτώχειας σταθεροποιήθηκε το 2015 και το 2016. Σε επίπεδο κρατών μελών, το ποσοστό μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερό σε 17 κράτη μέλη (διάγραμμα 41). Μεταξύ των υπολοίπων χωρών, οι μεγαλύτερες αυξήσεις (κατά περίπου 1 εκατοστιαία μονάδα ή περισσότερο) σημειώθηκαν στο Λουξεμβούργο, τις Κάτω Χώρες (και οι δύο με συγκριτικά χαμηλό κίνδυνο φτώχειας), η Ιταλία και η Βουλγαρία. Με

μια ματιά στα επίπεδα, προκύπτει ότι τα κράτη μέλη με το μεγαλύτερο ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο είναι η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Ισπανία (22 % ή περισσότερο). Αντίθετα, η Τσεχική Δημοκρατία, η Φινλανδία και η Δανία είχαν τα χαμηλότερα ποσοστά (κάτω του 12 %). Το 2016 ο κίνδυνος νομισματικής φτώχειας παρέμενε, σε σύγκριση με το 2009, υψηλότερος σε 21 κράτη μέλη, με χαμηλότερα επίπεδα μόνο στη Λετονία, τη Φινλανδία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Δανία και την Αυστρία. Το 2016 η Κροατία είχε επίσης χαμηλότερο κίνδυνο νομισματικής φτώχειας συγκριτικά με την κατάσταση που επικρατούσε το 2010.

Διάγραμμα 41: Υποδείκτες του δείκτη «Άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού»

Σημείωση: οι υποδείκτες ταξινομούνται με βάση τον δείκτη AROPE για το 2016. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ιρλανδία για το 2016. Για το 2009 χρησιμοποιήθηκαν τιμές EE27 (δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Κροατία).

Το 2016 μειώθηκε η σοβαρή υλική στέρηση για τέταρτο συνεχόμενο έτος, σηματοδοτώντας τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης για την πλειονότητα των κρατών μελών. Η κατάσταση βελτιώθηκε ή παρέμεινε σταθερή για όλα τα κράτη μέλη πλην τεσσάρων (Ρουμανία, Ιταλία, Εσθονία, και Ελλάδα). Ωστόσο, περίπου το ένα τρίτο του πληθυσμού στη Βουλγαρία και περισσότερο από το ένα πέμπτο του πληθυσμού στη Ρουμανία και την Ελλάδα υπέφερε από σοβαρή υλική στέρηση. Αντίθετα, το ποσοστό αυτό ήταν χαμηλότερο από 3 % σε έξι χώρες (Σουηδία, Λουξεμβούργο, Φινλανδία, Κάτω Χώρες, Δανία και Αυστρία). Συγκριτικά με την κατάσταση πριν την κρίση, οι μεταβολές στη σοβαρή υλική στέρηση από το 2009 δείχνουν ότι έως το 2016 η κατάσταση είχε βελτιωθεί σε 17 κράτη μέλη. Ωστόσο, στην Ελλάδα ο δείκτης είναι 11,4 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερος, και στην Κύπρο και την Ιταλία είναι πάνω από 4 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερος.

Η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας συνέβαλε επίσης στη μείωση ή εξισορρόπηση του αριθμού ατόμων που ανήκουν σε (οιονεί) νοικοκυριά ανέργων στην πλειονότητα των κρατών μελών. Το 2016 το ποσοστό ατόμων που ζει σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερό σε 19 κράτη μέλη. Οι μεγαλύτερες μειώσεις (κατά 1 εκατοστιαία μονάδα ή περισσότερο) σημειώθηκαν στη Μάλτα, την Πορτογαλία, την Κροατία, την Ουγγαρία και τη Δανία. Το ποσοστό (οιονεί) νοικοκυριών ανέργων παραμένει ιδιαίτερα υψηλό⁷⁴ στην Ελλάδα (17,2 %), την Ισπανία (14,9 %), το Βέλγιο (14,6 %) και την Κροατία (13,0 %)· με την εξαίρεση του Βελγίου, τα κράτη μέλη αυτά παρουσιάζουν επίσης μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας από τον μέσο όρο. Συγκριτικά, τα στοιχεία για την Εσθονία, την Πολωνία, τη Σλοβακία και το Λουξεμβούργο παρουσιάζουν τα χαμηλότερα ποσοστά στην ΕΕ. Μακροπρόθεσμα, τα περισσότερα κράτη μέλη παρουσιάζουν ακόμη υψηλότερες τιμές από ό,τι το 2009, γεγονός που δείχνει ότι ο αντίκτυπος της κρίσης δεν έχει αντιστραφεί τελείως. Αξιοσημείωτες εξαιρέσεις είναι η Γερμανία, η Πολωνία, η Μάλτα, η Ουγγαρία και το Ηνωμένο Βασίλειο.

Ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παραμένει ιδιαίτερα υψηλός για τα παιδιά. Το 2016 ο κίνδυνος για τα παιδιά (ηλικίας 0-17) μειώθηκε σε 26,4 % από 27,1 % το 2015. Το ποσοστό αυτό είναι σαφώς υψηλότερο από ό,τι για τα οικονομικά ενεργά άτομα (ηλικίας 18-64, για τα οποία το ποσοστό ανερχόταν σε 24,2 % το 2016 συγκριτικά με 24,7 % το 2015). Ο κίνδυνος παιδικής φτώχειας είναι ιδιαίτερα υψηλός στη Ρουμανία (49,2 %), τη

⁷⁴ Επιπλέον, στην Ιρλανδία σημειώθηκε υψηλό ποσοστό ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας (19,2 %) το 2015.

Βουλγαρία (45,6 %) και την Ελλάδα (37,5 %), ενώ στη Φινλανδία και τη Δανία σημειώθηκαν τα χαμηλότερα επίπεδα, κάτω από 15 %. Σε αντίθεση με την κατάσταση που επικρατεί όσον αφορά τα παιδιά, ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των ηλικιωμένων (65+) παραμένει χαμηλός, αν και αυξήθηκε το 2016 (18,3 % συγκριτικά με 17,3 % πριν ένα έτος). Συνολικά, η ομάδα αυτή υπήρξε σχετικά προστατευμένη από τον αρνητικό αντίκτυπο της κρίσης (το ποσοστό παραμένει πολύ χαμηλότερο από το επίπεδο του 21,8 % το 2009). Και πάλι, παρατηρούνται σημαντικές αποκλίσεις μεταξύ των κρατών μελών, με τα ποσοστά κινδύνου στους ηλικιωμένους να κυμαίνονται από 9,2 % (στη Δανία) έως 45,9 % (στη Βουλγαρία).

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα άτομα χωρίς αναπηρίες έχουν σημαντικά υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Η σχετική ψαλίδα ανερχόταν σε 10,1 εκατοστιαίες μονάδες το 2016 (29,9 % έναντι 19,8 %), ποσοστό αυξημένο σε σχέση με το 9,4 % του 2015. Η μεγαλύτερη ψαλίδα καταγράφηκε στη Λιθουανία (20,9 εκατοστιαίες μονάδες), τη Λετονία (20,8 εκατοστιαίες μονάδες) και την Εσθονία (20,4 εκατοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, η ψαλίδα στην Ελλάδα ήταν σχεδόν μηδενική, ενώ σε 4 χώρες ήταν μικρότερη των 6 εκατοστιαίων μονάδων (Γαλλία, Ισπανία, Ρουμανία και Σλοβακία). Ο βαθμός αναπηρίας (σοβαρή έναντι μέτριου βαθμού) αυξάνει σημαντικά τον κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού⁷⁵.

Πλαίσιο 4. Συγκριτική αξιολόγηση ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος

Με πρωτοβουλία της Επιτροπής, η επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας δρομολόγησε άσκηση συγκριτικής αξιολόγησης των ελάχιστων εγγυημένων εισοδημάτων, με έμφαση στον οικονομικά ενεργό πληθυσμό με ικανότητα εργασίας που είναι άνεργος και δεν είναι επιλέξιμος ή έχει εξαντλήσει τα δικαιώματά του στις παροχές κοινωνικής ασφάλισης. Η προσέγγιση ακολουθεί την προσέγγιση τριών σταδίων του πλαισίου 1.

Ξεκινά με τον προσδιορισμό των βασικών δεικτών αποτελεσμάτων, δηλαδή το σχετικό χάσμα διάμεσου εισοδήματος ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας, το ποσοστό στέρησης υλικών αγαθών και κοινωνικού αποκλεισμού και το ποσοστό κινδύνου φτώχειας του πληθυσμού που ζει σε (οιονεί) νοικοκυριά ανέργων. Η επίδοση σχετίζεται με τον αντίκτυπο των κοινωνικών παροχών (εξαιρουμένων των συντάξεων) στη φτώχεια, το ποσοστό μόνιμου κινδύνου

⁷⁵ Με βάση τα στοιχεία EE-SILC για το 2015, το 36,1% των ατόμων με σοβαρή αναπηρία (ηλικίας 16+) αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (συγκριτικά με το 27,4% των ατόμων με αναπηρία μέτριου βαθμού) στην ΕΕ. Η κατάσταση δεν μεταβλήθηκε σημαντικά τα τελευταία έτη. Η Βουλγαρία είχε τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τα άτομα με σοβαρές αναπηρίες (59,9 %), ακολουθούμενη από τη Λετονία (53,3 %) και τη Λιθουανία (51,3 %).

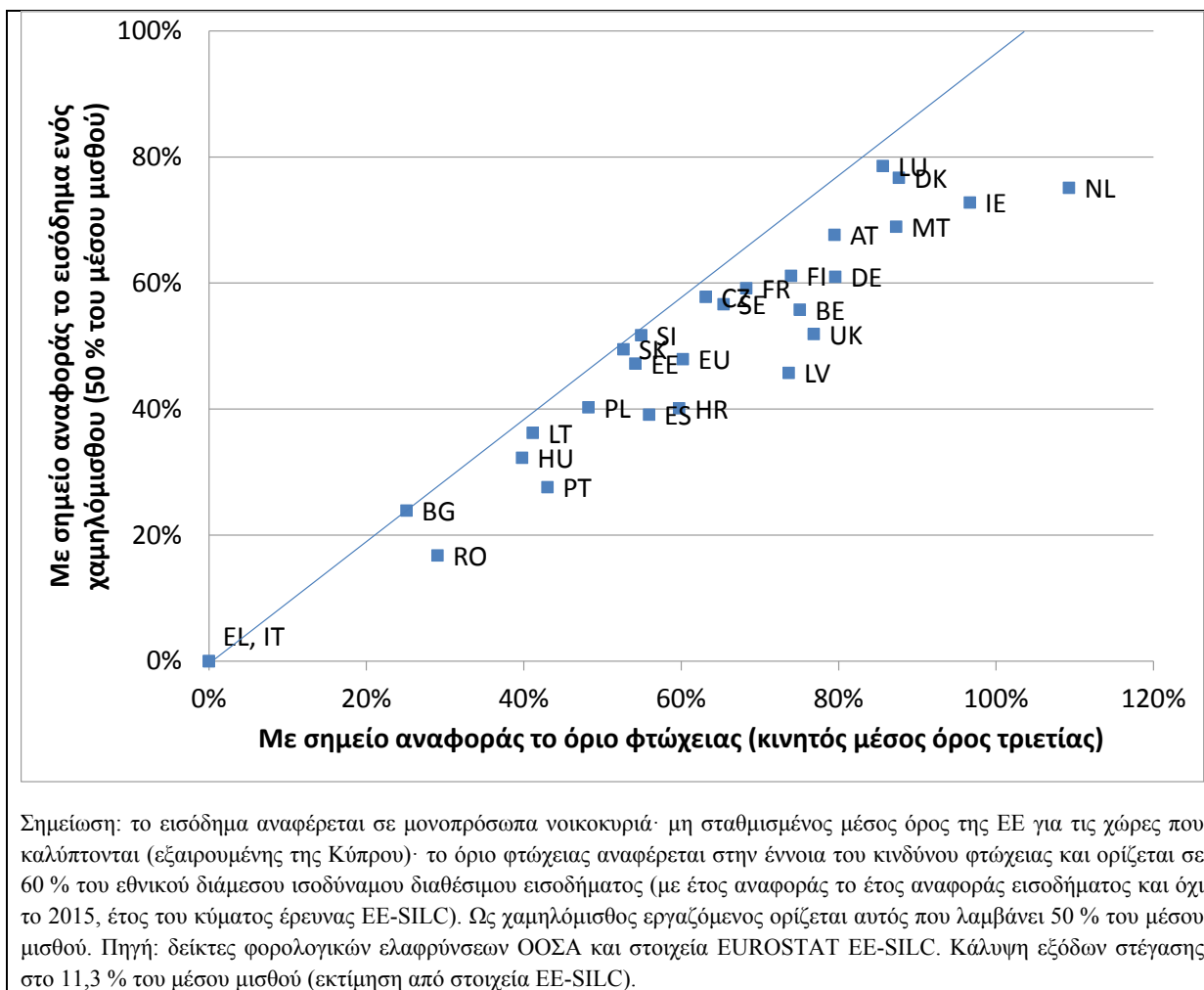
φτώχειας και το ποσοστό κάλυψης των κοινωνικών παροχών (εξαιρουμένων των συντάξεων) για όσους αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας σε (οιονεί) νοικοκυριά ανέργων.

Οι εν λόγω δείκτες αποτελεσμάτων και επιδόσεων συνδέονται με πολιτικές δράσεις (και συμφωνηθείσες συναφείς γενικές αρχές) όσον αφορά: 1) την **επάρκεια** των παροχών, 2) **κριτήρια επιλεξιμότητας** που εξασφαλίζουν την κάλυψη των παροχών και 3) τα στοιχεία **ενεργοποίησης** που δίνουν κίνητρα για την απασχόληση. Προσδιορίστηκε διττός δείκτης πολιτικών δράσεων όσον αφορά την επάρκεια των παροχών ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος: αφορά το εισόδημα δικαιούχου ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος τόσο ως ποσοστό του ορίου φτώχειας (που εξομαλύνθηκε σε διάστημα τριετίας) όσο και ως ποσοστό του εισοδήματος χαμηλόμισθου εργαζομένου (το τελευταίο αποτελεί επίσης ένδειξη της διάστασης ενεργοποίησης των παροχών ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος).

Οι εν λόγω δείκτες πολιτικών δράσεων συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τους δείκτες αποτελεσμάτων και επιδόσεων και ιδίως με το σχετικό χάσμα διάμεσου εισοδήματος ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας και με τη στέρηση υλικών αγαθών τον και κοινωνικό αποκλεισμό. Ο δείκτης επάρκειας που σχετίζεται με το όριο φτώχειας κυμαίνεται γενικά από περίπου 50 % έως 80 % και αυτός που σχετίζεται με το εισόδημα χαμηλόμισθου εργαζομένου από περίπου 40 % έως 70 % (διάγραμμα 42).

Κατά την εξέταση του εν λόγω πλαισίου, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες των εθνικών πλαισίων, συμπεριλαμβανομένης της συμπληρωματικότητας μεταξύ διαφορετικών τομέων πολιτικής (π.χ. των υπηρεσιών σε είδος και άλλων παροχών, της φορολογίας, των δημόσιων υπηρεσιών και της δημόσιας διοίκησης, της εδαφικής διάστασης, των στοιχείων ενεργοποίησης των υφιστάμενων συστημάτων και του ρόλου των κοινωνικών εταίρων). Επιπλέον, απαιτούνται περαιτέρω ενέργειες όσον αφορά τις διαστάσεις της επιλεξιμότητας και της ενεργοποίησης, καθώς και η εξέταση των δυνατοτήτων περαιτέρω λήψης υπόψη του αντίκτυπου των παροχών σε είδος, καθώς ακόμα δεν υπάρχουν κατάλληλοι δείκτες.

Διάγραμμα 42: Καθαρό εισόδημα δικαιούχων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος ως ποσοστό του ορίου φτώχειας (που εξομαλύνθηκε σε διάστημα τριετίας) και ως ποσοστό του εισοδήματος χαμηλόμισθου εργαζομένου (2014)

Παρά τη συνολική βελτίωση της κατάστασης των νοικοκυριών από την άποψη των εισοδημάτων, το βάθος της φτώχειας του ενεργού πληθυσμού συνέχισε να αυξάνεται σε ορισμένα κράτη μέλη. Το σχετικό χάσμα διάμεσου εισοδήματος ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας⁷⁶ αυξήθηκε για τα 28 κράτη μέλη της ΕΕ τα τελευταία έτη· το 2015 άγγιξε το 24,8 % και το 2016 σταθεροποιήθηκε. Κυμαίνεται από σχεδόν 15 % (στη Μάλτα, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και την Κύπρο) έως 30 % ή περισσότερο (στη Βουλγαρία, την Ελλάδα, την Ισπανία και τη Ρουμανία). Το χάσμα φτώχειας είναι συχνά υψηλότερο σε τρία κράτη μέλη με υψηλότερα ποσοστά ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.

⁷⁶ Το σχετικό χάσμα διάμεσου εισοδήματος ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας υπολογίζεται ως η διαφορά μεταξύ του διάμεσου σταθμισμένου με κλίμακες ισοδυναμίας συνολικού καθαρού εισοδήματος των ατόμων που βρίσκονται κάτω από το όριο του κινδύνου φτώχειας και του ορίου του κινδύνου φτώχειας, εκφρασμένο ως ποσοστό του ορίου του κινδύνου φτώχειας (διαχωριστική τιμή: 60 % του διάμεσου σταθμισμένου με κλίμακες ισοδυναμίας εισοδήματος).

Η τάση προς αύξηση της φτώχειας των εργαζομένων δεν αντιστράφηκε, αν και οι πρόσφατες αλλαγές παρουσίαζαν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας των εργαζομένων διέφερε σημαντικά στην ΕΕ: οι χαμηλότερες τιμές καταγράφηκαν στη Φινλανδία (3,1 %) και την Τσεχική Δημοκρατία (3,8 %), ενώ οι υψηλότερες στην Ισπανία (13,1 %), την Ελλάδα (14 %) και τη Ρουμανία (18,6 %). Η διαφοροποίηση αυτή αντικατοπτρίζει τα διαφορετικά χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των διαφορετικών ποσοστών μερικής και/ή προσωρινής απασχόλησης, των επιπέδων των μισθών, και της έντασης εργασίας των νοικοκυριών (που αντικατοπτρίζουν τις συνολικές συνθήκες της αγοράς εργασίας). Σημαντική άνοδος σημειώθηκε στη Βουλγαρία (κατά 3,8 εκατοστιαίες μονάδες), τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία (κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες). Από την άλλη, η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στη Λιθουανία (-1,5 εκατοστιαίες μονάδες), τη Λετονία (-0,9 εκατοστιαίες μονάδες) και την Κύπρο (0,8 εκατοστιαίες μονάδες).

Όσοι κερδίζουν τα προς το ζην από άτυπες μορφές απασχόλησης ή αυτοαπασχόληση, εκτίθενται σε σημαντικά μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας στις περισσότερες χώρες της ΕΕ. Το 2015 οι αυτοαπασχολούμενοι στην ΕΕ αντιμετώπισαν κίνδυνο φτώχειας κατά μέσο όρο τρεις φορές υψηλότερο από αυτόν των μισθωτών και ακόμη και έξι φορές υψηλότερο στη Σλοβακία, τη Φινλανδία και τη Ρουμανία. Κατά μέσο όρο, περίπου το 16% των εργαζόμενων προσωρινής και ορισμένου χρόνου απασχόλησης είχαν χαμηλά εισοδήματα το 2016, συγκριτικά με το 6 % μόλις των εργαζομένων με σύμβαση αορίστου χρόνου.

Οι αυτοαπασχολούμενοι και οι εργαζόμενοι σε άτυπες μορφές απασχόλησης αντιμετωπίζουν επίσης μεγαλύτερη οικονομική αβεβαιότητα με περιορισμένη πρόσβαση σε κοινωνική προστασία⁷⁷. Οι αυτοαπασχολούμενοι δεν έχουν πρόσβαση σε προστασία κατά της ανεργίας σε δέκα χώρες, υποχρεωτική υγειονομική περίθαλψη σε οκτώ χώρες και προστασία κατά των εργατικών ατυχημάτων και των επαγγελματικών βλαβών σε δεκατρείς χώρες. Αυτό συνεπάγεται ότι πάνω από το ήμισυ των αυτοαπασχολούμενων δεν έχουν δυνητική πρόσβαση σε παροχές ανεργίας και πάνω από το ένα τρίτο δεν έχουν δυνητική πρόσβαση σε παροχές ασθένειας. Οι εργαζόμενοι σε άτυπες μορφές απασχόλησης έχουν συνήθως το ίδιο δικαίωμα πρόσβασης στα περισσότερα συστήματα κοινωνικών παροχών με τους εργαζόμενους με τυποποιημένες συμβάσεις εργασίας, αν και αυτό δεν ισχύει για

⁷⁷ Το ζήτημα αυτό εξετάζεται εν μέρει και στην ενότητα 3.3.

ορισμένες κατηγορίες εργαζομένων (π.χ. για τους περιστασιακούς και τους εποχικούς εργαζόμενους, τους εργαζόμενους υπό καθεστώς διαλείπουσας απασχολήσεως και τους εργαζόμενους με σύμβαση προσωρινής απασχόλησης μέσω γραφείου ευρέσεως εργασίας, σύμβαση αστικού δικαίου ή σύμβαση μηδενικού ωραρίου). Επιπλέον, λόγω διακεκομμένων περιόδων καταβολής εισφορών ή ανεπαρκούς αριθμού ωρών εργασίας, οι εργαζόμενοι σε άτυπες μορφές απασχόλησης συχνά αντιμετωπίζουν δυσκολίες στην πλήρωση των προϋποθέσεων επιλεξιμότητας για τη λήψη παροχών από συστήματα με βάση την ασφάλιση⁷⁸. Ως αποτέλεσμα, πάνω από το ένα τρίτο των προσωρινών εργαζομένων δεν έχουν δυνητική πρόσβαση σε παροχές ανεργίας. Παρά τις σημαντικές αλλαγές που σημειώθηκαν στην αγορά εργασίας, τα συστήματα κοινωνικής προστασίας βασίζονται ακόμη σε μεγάλο βαθμό στην έννοια της «τυπικής απασχόλησης» και στην παραδοχή ύπαρξης μακροχρόνιας σχέσης πλήρους απασχόλησης μεταξύ εργαζόμενου και ενός μοναδικού εργοδότη. Η εμφάνιση νέων μορφών εργασίας μπορεί να θέσει περαιτέρω προκλήσεις στα συστήματα κοινωνικής προστασίας.

Η πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή, υψηλής ποιότητας κατοικία παρουσιάζει βελτίωση από το 2008 στη μεγάλη πλειοψηφία των κρατών μελών. Το 2016 στη Σλοβακία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Φινλανδία ή τη Ρουμανία, λιγότερο από το 10 % του πληθυσμού ζούσε σε νοικοκυριά που αντιμετώπιζαν στέρηση στέγασης. Σε δέκα άλλα κράτη μέλη, το ποσοστό ήταν χαμηλότερο του 15 % (ο μέσος όρος στην ΕΕ ανερχόταν σε 15,5 % το 2016). Ωστόσο, η στέρηση στέγασης παραμένει σημαντική πρόκληση σε αρκετά κράτη μέλη. Στην Πορτογαλία και την Κύπρο ή τη Σλοβενία, περίπου το 25 % ή παραπάνω του πληθυσμού ανέφερε ότι αντιμετωπίζει προβλήματα όσον αφορά τη στέγαση.

Οι δαπάνες που σχετίζονται με τη στέγαση συνιστούσαν σημαντικό μέρος του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών σε αρκετά κράτη μέλη. Η Ελλάδα είχε το μεγαλύτερο ποσοστό επιβάρυνσης του κόστους στέγασης⁷⁹, με το 40,5 % του πληθυσμού να ζει σε νοικοκυριό του οποίου το συνολικό κόστος στέγασης (αφού αφαιρεθούν τα επιδόματα στέγασης) αντιπροσωπεύει πάνω από το 40% του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος του

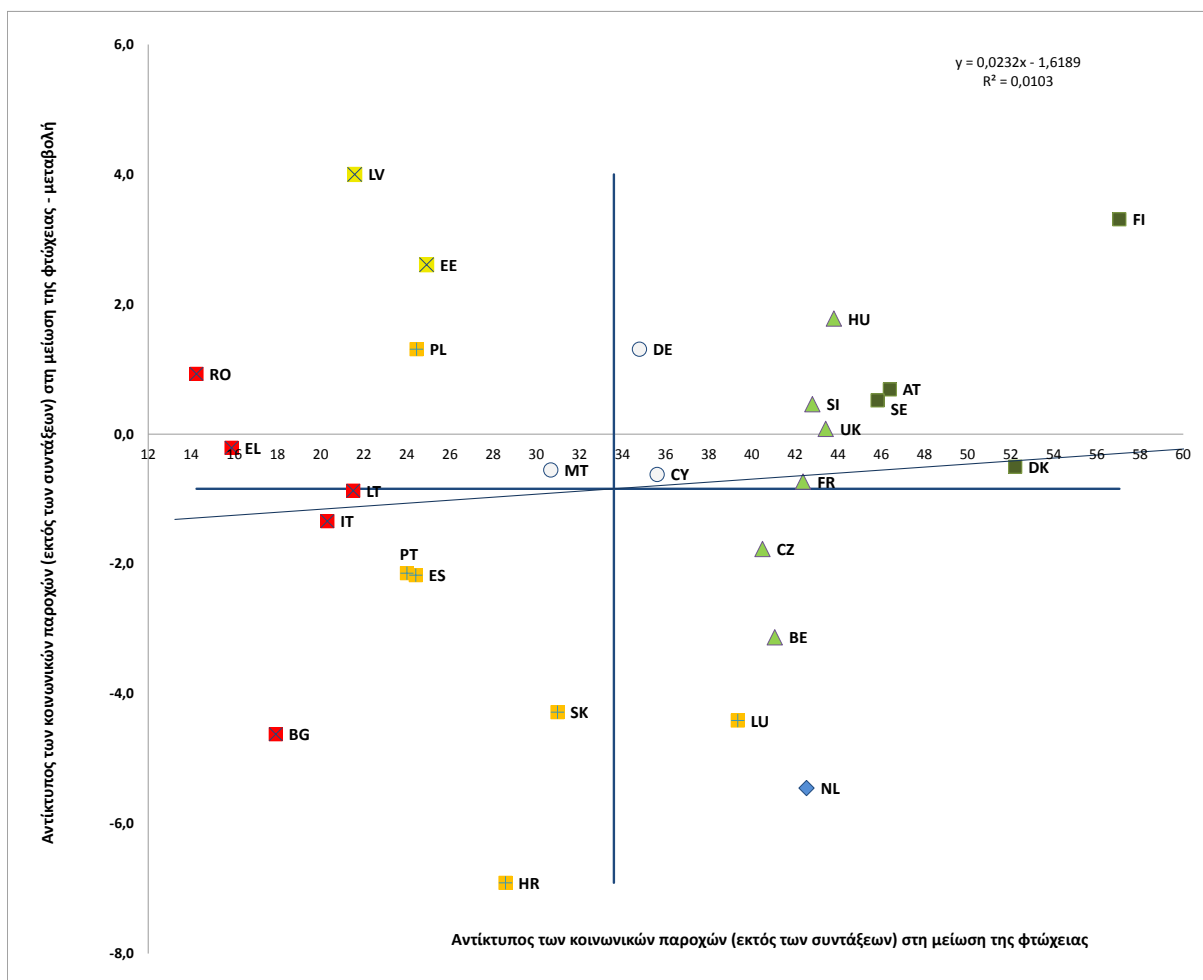
⁷⁸ European Social Policy Network (2017), *Access to social protection for people working on non-standard contracts and as self-employed in Europe – a study of national policies* (Πρόσβαση των ατόμων που εργάζονται με μη τυποποιημένες συμβάσεις και των αυτοαπασχολούμενων στην κοινωνική προστασία στην Ευρώπη – μελέτη των εθνικών πολιτικών), έκθεση που εκπονήθηκε για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

⁷⁹ Ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριό του οποίου το συνολικό κόστος στέγασης (αφού αφαιρεθούν τα επιδόματα στέγασης) αντιπροσωπεύει πάνω από το 40 % του συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος του νοικοκυριού (αφού αφαιρεθούν τα επιδόματα στέγασης).

νοικοκυριού. Το ποσοστό αυτό ήταν πολύ υψηλότερο από ό,τι σε οποιοδήποτε άλλο κράτος μέλος της ΕΕ, καθώς τα αμέσως μεγαλύτερα ποσοστά τα είχαν η Βουλγαρία με 20 % και η Ρουμανία, η Γερμανία και η Δανία με περίπου 15 %. Αντίθετα, λιγότερο από το 5 % του πληθυσμού στη Φινλανδία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, την Κύπρο και τη Μάλτα ζούσε σε νοικοκυριό με επιβάρυνση του κόστους στέγασης. Στις περισσότερες χώρες το ποσοστό επιβάρυνσης του κόστους στέγασης ήταν σημαντικά υψηλότερο για τους μισθωτές που κατέβαλλαν αγοραίο μίσθωμα (μέσος όρος της ΕΕ 27,9 %) από ό,τι για τους ιδιοκτήτες με υποθήκη ή δάνειο (μέσος όρος της ΕΕ 5,4 %).

Ο αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας μειώθηκε ελαφρά. Ο αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών στη νομισματική φτώχεια κυμαίνεται από μείωση κάτω του 20 % στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία ή την Ελλάδα («κρίσιμες καταστάσεις», μαζί με την Ιταλία και τη Λιθουανία) έως επίπεδα που προσεγγίζουν ή υπερβαίνουν το 50 % στη Φινλανδία, τη Δανία, την Αυστρία και τη Σουηδία («βέλτιστη επίδοση»). Συνολικά, ο δείκτης μειώθηκε ελαφρά στην ΕΕ από 33,7 % το 2015 σε 33 % το 2016. Ωστόσο, η μείωση αυτή αποκρύπτει σημαντική απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Ο αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών μειώθηκε κατά περισσότερες από 4 εκατοστιαίες μονάδες σε ορισμένα κράτη μέλη με χαμηλή ή μέση επίδοση (Βουλγαρία, Κροατία, Σλοβακία και Λουξεμβούργο), αλλά και στις Κάτω Χώρες, όπου ο συνολικός αντίκτυπος παραμένει αρκετά πάνω από τον μέσο όρο. Αντίθετα, βελτιώθηκε κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες ή παραπάνω στη Λετονία, την Εσθονία και τη Φινλανδία. Η αποδυνάμωση του αντίκτυπου των κοινωνικών παροχών στη μείωση της φτώχειας αποτελεί μέρος μακροπρόθεσμης τάσης (από το 2008) στη Σλοβακία, την Τσεχική Δημοκρατία, την Ουγγαρία, τη Σουηδία, τις Κάτω Χώρες και τη Γαλλία. Ωστόσο, η κατάσταση έχει βελτιωθεί αισθητά τα τελευταία δέκα χρόνια στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Κύπρο. Οι εν λόγω αποκλίσεις μπορεί να υποδηλώνουν διαφορετικές τάσεις σε επίπεδο χώρας, ιδίως μεταβολές στην επάρκεια και στην κάλυψη των παροχών, την απουσία τιμαριθμικής προσαρμογής (εν μέσω αυξανόμενων, σε γενικές γραμμές, εισοδημάτων και, συνεπώς, αύξησης των ορίων φτώχειας), καθώς και μεταβολές στη σύνθεση των νοικοκυριών (ιδίως όσον αφορά την ένταση εργασίας) και στα σχετικά χαρακτηριστικά των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας. Τα στοιχεία που παρατηρήθηκαν (που αναφέρονται σε εισοδήματα του 2015) δεν αποτυπώνουν τον αντίκτυπο των πρόσφατων μεταρρυθμίσεων για την ενίσχυση των δικτύων κοινωνικής προστασίας σε σειρά κρατών μελών.

Διάγραμμα 43: Αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας και ετήσια μεταβολή (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Πηγή: Eurostat, SILC. Περίοδος: επίπεδα 2016 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2015. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Οι δαπάνες για κοινωνική προστασία παρουσιάζουν σημαντική διαφοροποίηση μεταξύ των κρατών μελών. Το 2014 οι δαπάνες για κοινωνική προστασία ως ποσοστό του ΑΕΠ ανέρχονταν σε 30 % ή παραπάνω στη Γαλλία (32,2 %), τη Δανία (31,6 %) και τη Φινλανδία (31,1 %), και σε λιγότερο από 20 % στην Εσθονία (14,9 %), τη Λιθουανία, τη Ρουμανία (αμφότερες σε 14,4 %) και τη Λετονία (14,3 %). Οι αποκλίσεις αυτές αντικατοπτρίζουν διαφορές στις συνθήκες διαβίωσης, είναι όμως και ενδεικτικές της ποικιλίας των εθνικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των κοινωνικών, οικονομικών και θεσμικών

ρυθμίσεων σε κάθε κράτος μέλος. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι δαπάνες για κοινωνική προστασία μειώθηκαν ελαφρά κατά μέσο όρο το 2014, ενώ η ανάπτυξη σε επίπεδο δαπανών ήταν αποτέλεσμα κυρίως δαπανών σύνταξης γήρατος και υγείας.

Η πρόσφατη βελτίωση του συνολικού ποσοστού αναπλήρωσης όσον αφορά τις συντάξεις συνεχίστηκε το 2016⁸⁰. Στην ΕΕ άγγιξε το 0,58, αποτυπώνοντας τη συνολική ανθεκτικότητα των τρεχόντων συνταξιοδοτικών εισοδημάτων στην πλειονότητα των κρατών μελών. Ωστόσο, συνεχίζουν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, καθώς το ποσοστό κυμαινόταν από 80 % στο Λουξεμβούργο και περισσότερο από 65 % στη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία έως 45 % ή λιγότερο στην Κροατία, την Ιρλανδία, τη Λετονία, την Εσθονία, τη Λιθουανία ή την Κύπρο.

Σε ορισμένα κράτη μέλη, το κόστος και ο χρόνος αναμονής παραμένουν σημαντικά εμπόδια στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Ωστόσο, το ποσοστό του πληθυσμού της ΕΕ με ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται⁸¹, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα, λόγω υπερβολικά υψηλού κόστους, χρόνου αναμονής ή μεγάλης απόστασης μετακίνησης, μειώθηκε κατά μέσο όρο το 2015, σύμφωνα με τον σχετικό δείκτη έρευνας (διάγραμμα 44). Το ποσοστό του πληθυσμού που επηρεάστηκε συνέχισε να υπερβαίνει το 6 % στην Ελλάδα, τη Ρουμανία, την Ιταλία (κυρίως λόγω του κόστους), την Εσθονία και την Πολωνία (κυρίως λόγω του χρόνου αναμονής) και τη Λετονία. Ο δείκτης στη Λετονία είναι υψηλός αλλά παρουσιάζει βελτίωση, ωστόσο οι άλλες χώρες που αναφέρονται ανωτέρω έχουν επισημανθεί ως ευρισκόμενες σε «κρίσιμη κατάσταση», καθώς το ποσοστό ατόμων που αναφέρουν ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται δεν μειώνεται. Ο αριθμός αυτός παρουσίασε σημαντική αύξηση στην Εσθονία (εξειδικευμένη ιατροφαρμακευτική περίθαλψη), την Εσθονία και την Ιταλία. Η κατάσταση στη Φινλανδία χρήζει παρακολούθησης, καθώς το ποσοστό αυτό αυξάνεται περισσότερο από ό,τι συνήθως. Αν και αρκετές χώρες έχουν επισημανθεί ως έχουσες «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», δεν έχουν προσδιοριστεί χώρες με «βέλτιστη επίδοση» μέσω της μεθοδολογίας για τον εν

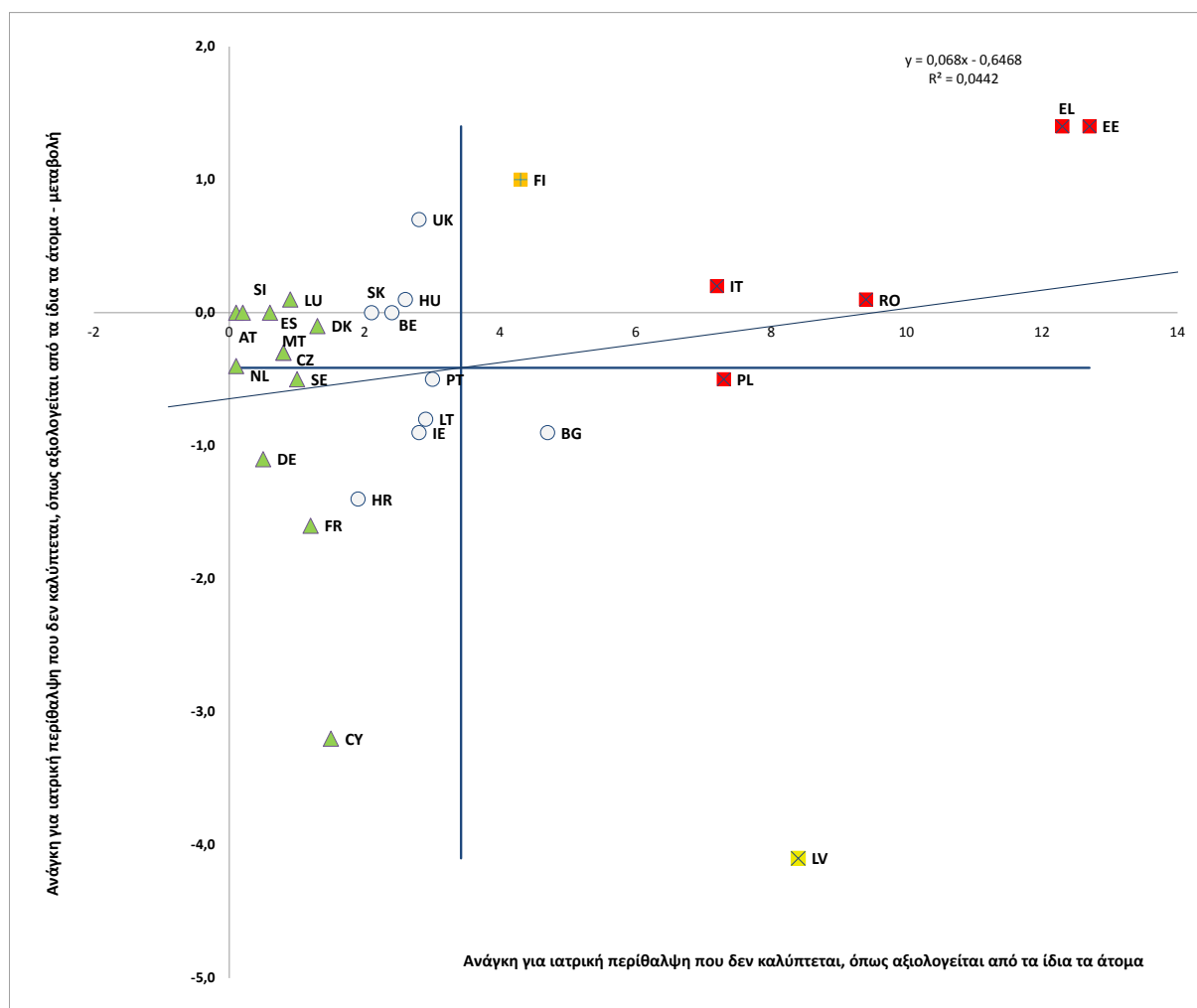
⁸⁰ Λόγος των διάμεσων ατομικών ακαθάριστων συντάξεων της ηλικιακής ομάδας 65-74 ετών προς τις διάμεσες ακαθάριστες αποδοχές της ηλικιακής ομάδας 50-59 ετών.

⁸¹ Η ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα, συνίσταται στην αξιολόγηση, από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο, του κατά πόσο χρειαζόταν εξέταση ή θεραπεία για συγκεκριμένο είδος υγειονομικής περίθαλψης, αλλά δεν την έλαβε ή δεν την ζήτησε, για τους εξής τρεις λόγους: «Οικονομικοί λόγοι», «Λίστα αναμονής» και «Πολύ μακρινή απόσταση». Τα προβλήματα που αναφέρονται όσον αφορά την πρόσβαση στην περίθαλψη σε περίπτωση ασθένειας συχνά υποδηλώνουν σημαντικά εμπόδια στην περίθαλψη.

λόγω δείκτη. Υπάρχουν σημάδια απόκλισης στο ποσοστό πληθυσμού που αναφέρει ακάλυπτες ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης, καθώς αυτό παρουσιάζει αύξηση σε ορισμένες χώρες όπου ήταν ήδη υψηλό και μείωση σε άλλες χώρες όπου ήταν σχετικά χαμηλό (βλ. διάγραμμα 44, όπου η καμπύλη παλινδρόμησης δείχνει ελαφρά θετική αλληλεξάρτηση μεταξύ του επιπέδου και των μεταβολών των αναγκών που δεν καλύπτονται). Σε πολλές χώρες, οι μέσες τιμές των αναγκών ιατρικής περίθαλψης παραμένουν σταθερές. Παρατηρούνται παρόμοιες αποκλίνουσες τάσεις σε σχέση με την κατάσταση το 2008. Σημαντική βελτίωση παρατηρείται στη Βουλγαρία και τη Λιθουανία, με επιπλέον θετικές αλλαγές στη Ρουμανία, τη Λετονία, την Κύπρο, τη Σουηδία και τη Γερμανία. Παράλληλα, το ποσοστό αυτό αυξήθηκε μακροπρόθεσμα σε σειρά κρατών μελών, όπως: η Εσθονία, η Ελλάδα⁸² (αμφότερες σε αρκετά υψηλό επίπεδο), η Φινλανδία, η Πορτογαλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και το Βέλγιο (αν και σε σχετικά χαμηλό επίπεδο).

⁸² Όσον αφορά την Ελλάδα ειδικότερα, η κατακόρυφη μείωση των μισθών και η αύξηση της ανεργίας στο πλαίσιο κατακερματισμένου συστήματος υγειονομικής περίθαλψης με χαμηλή δυνατότητα ανακατανομής οδήγησε σε σημαντική μείωση της κάλυψης και της επιλεξιμότητας για δημόσια υγειονομική περίθαλψη. Αν και υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν φαινόμενα υπερκατανάλωσης όσον αφορά τις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης πριν την κρίση στην Ελλάδα (όπως προκύπτει από τον μεγάλο αριθμό ιδιωτικών πληρωμών), αυτό έπαψε να είναι εφικτό με την επέλευση της κρίσης. Με τις μεταγενέστερες μεταρρυθμίσεις του 2014 και του 2016 καθιερώθηκε καθολική κάλυψη. Ο αντίκτυπος των εν λόγω μεταρρυθμίσεων στις ακάλυπτες ανάγκες δεν αποτυπώνεται επί του παρόντος στα διαθέσιμα στοιχεία.

Διάγραμμα 44: Ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

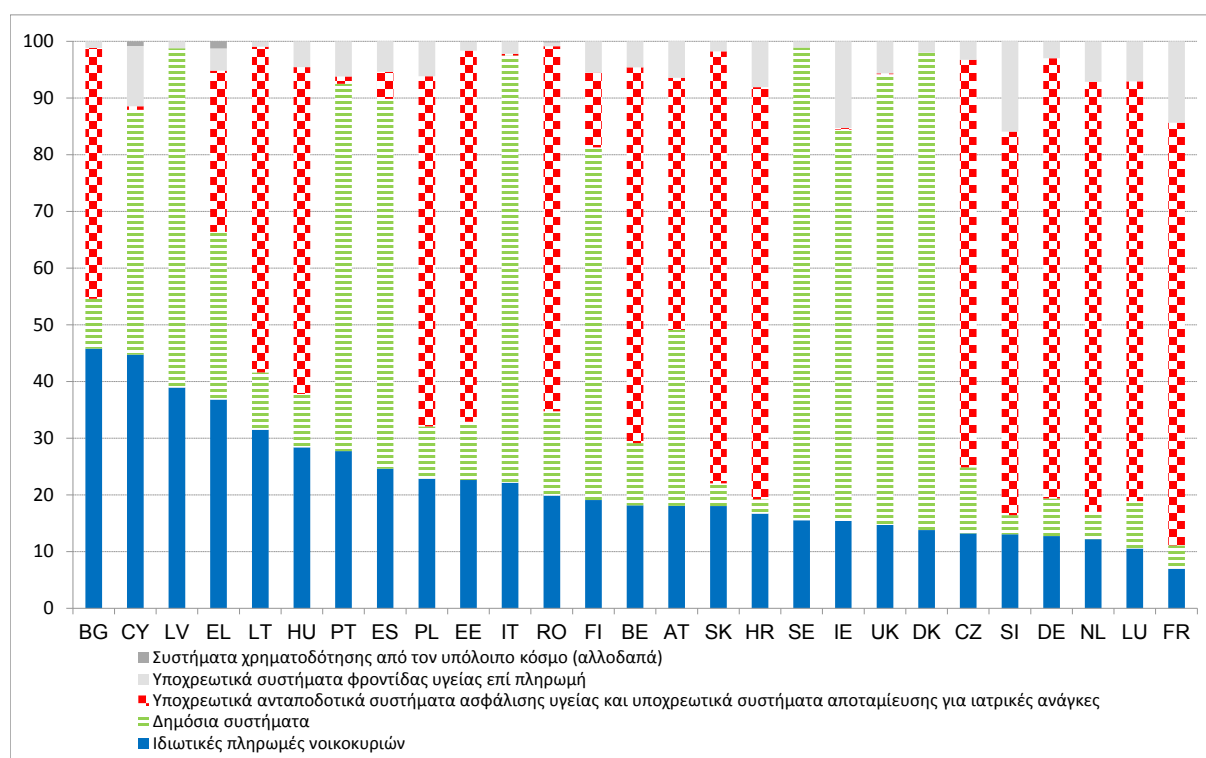

Πηγή: Eurostat, SILC. Περίοδος: επίπεδα 2015 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2014. Σημείωση: το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Οι ανικανοποίητες ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης επηρεάζουν συγκεκριμένα τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος. Κατά μέσο όρο, το 5,5 % των ατόμων που υπάγονται στο κατώτερο πεμπτημόριο εισοδήματος στην ΕΕ ανέφεραν ανικανοποίητες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης το 2015, έναντι 1,4 % στο ανώτερο πεμπτημόριο. Το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα υψηλό στην Ελλάδα, την Ιταλία και τη Λετονία (πάνω από 15 %), αν και στη Λετονία μειώθηκε κατά ένα τρίτο συγκριτικά με το προηγούμενο έτος. Το χάσμα του πεμπτημορίου εισοδήματος συρρικνώθηκε κατά μέσο στην ΕΕ το 2015.

Η υγειονομική περίθαλψη χρηματοδοτείται μέσω διαφορετικών συστημάτων, ενώ η σχετική σημασία κάθε συστήματος διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών. Το 2014 οι ιδιωτικές πληρωμές⁸³, δηλαδή οι δαπάνες των νοικοκυριών για υγειονομική περίθαλψη (συμπεριλαμβανομένων των ιατρικών προϊόντων) που δεν καλύπτονται από κανένα σύστημα ή δεν πληρώνονται με επιμερισμό του κόστους με οργανωμένο σύστημα, οι οποίες υπολογίζονται ως ποσοστό των τρεχουσών δαπανών για την υγεία, υπερβαίνουν το 30 % στη Βουλγαρία, την Κύπρο, τη Λετονία, την Ελλάδα και τη Λιθουανία (διάγραμμα 45).

Διάγραμμα 45: Δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης ανά πηγή χρηματοδότησης, 2014

Πηγή: Eurostat [hlth_sha11_hf]. Σημειώσεις: Τα στοιχεία συλλέγονται σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) 2015/359 της Επιτροπής όσον αφορά τις στατιστικές για τις δαπάνες και τη χρηματοδότηση της υγειονομικής περίθαλψης (εγχειρίδιο του συστήματος λογαριασμών υγείας 2011). Στις 31 Οκτωβρίου 2017 δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για το 2015 για όλα τα κράτη μέλη.

⁸³ Ως ιδιωτικές δαπάνες νοούνται οι απευθείας πληρωμές για αγαθά και υπηρεσίες από το πρωτογενές εισόδημα ή τις αποταμιεύσεις των νοικοκυριών, που πραγματοποιούνται από τον χρήστη κατά τον χρόνο αγοράς των αγαθών ή χρήσης των υπηρεσιών χωρίς αποζημίωση ή επιμερισμό του κόστους με οργανωμένο σύστημα.

3.4.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Ο εκσυγχρονισμός των συστημάτων συμβαδίζει με την ανάγκη βελτίωσης της κάλυψης, του σχεδιασμού και της επάρκειας των παροχών. Το 2016 η Ρουμανία ενέκρινε μεταρρύθμιση με στόχο την ουσιαστική αύξηση της επάρκειας και της κάλυψης των παροχών, καθώς και την ενεργοποίηση, όσον αφορά τους δικαιούχους ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος (που θα τεθεί σε ισχύ τον Απρίλιο του 2018). Στην Ελλάδα εγκαινιάστηκε σύστημα ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος σε εθνικό επίπεδο, το οποίο προβλέπει για τα επιλέξιμα άτομα/οικογένειες οικονομική αρωγή, βελτιωμένη πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και αγαθά και μέτρα ενεργοποίησης. Το σύστημα αναμένεται να καλύπτει περίπου το 7 % του πληθυσμού της Ελλάδας⁸⁴. Στη Σλοβενία, μετά την αξιολόγηση της προηγούμενης μεταρρύθμισης (που αύξησε το ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα, εισήγαγε κέντρα ενιαίας εξυπηρέτησης, ενίσχυσε την απλούστευση και μετέθεσε το επίκεντρο στην ενεργοποίηση της απασχόλησης), εκπονήθηκε νέο σχέδιο για την περίοδο 2017-2022 με σκοπό την παροχή μεγαλύτερου εύρους εξατομικευμένων υπηρεσιών και επιπλέον συνδέσμων μεταξύ των προγραμμάτων κοινωνικού χαρακτήρα και των προγραμμάτων για την απασχόληση. Στην Ιταλία, ο εξουσιοδοτικός νόμος που θεσπίστηκε τον Μάρτιο του 2017 εισάγει για πρώτη φορά διαρθρωτικό μέτρο για τη στήριξη του εισοδήματος (*Reddito di inclusione*) με σταθερή χρηματοδότηση που απευθύνεται σε άτομα που ζουν σε συνθήκες φτώχειας. Το μέτρο συνδυάζει τη στήριξη του εισοδήματος με μέτρα ενεργοποίησης και με ενίσχυση των υπηρεσιών. Στη Γαλλία, αν και η προηγούμενη μεταρρύθμιση (*Revenue de solidarité active*) αντιμετώπιζε πιθανές παγίδες ανεργίας ως αποτέλεσμα κοινωνικής ενίσχυσης, η νέα μεταρρύθμιση (*Prime d'activité*) του 2016 στόχευε στον καλύτερο συντονισμό και την απλούστευση των υφιστάμενων παροχών και ενίσχυσε την πρόσβαση, ιδίως για τους νέους. Τα μέτρα στον τομέα των παροχών ανεργίας και η επέκταση των συστημάτων κοινωνικής προστασίας στους αυτοαπασχολούμενους και τους απασχολούμενους σε άτυπες μορφές εργασίας εξετάζονται στην ενότητα 3.3.

Οι μεταρρυθμίσεις στην παροχή κοινωνικών υπηρεσιών αποσκοπούν στη βελτίωση της πρόσβασης και της ποιότητας και ανταποκρίνονται στην αύξηση της πολυπλοκότητας των αναγκών των πελατών. Το 2016 η Σλοβακία υιοθέτησε φιλόδοξο σχέδιο δράσης για τη μακροχρόνια ανεργία με σκοπό την παροχή εξατομικευμένων υπηρεσιών, ενώ η Ρουμανία

⁸⁴ Η πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και μέτρα ενεργοποίησης στηρίζεται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ).

δημιούργησε ολοκληρωμένες κοινωνικές ομάδες που συνεργάζονται με τις πιο αποκλεισμένες ομάδες. Στην Εσθονία, η εφαρμογή του νόμου περί κοινωνικής πρόνοιας και των μέτρων του σχεδίου δράσης για το 2016-2020 στο σχέδιο ανάπτυξης για την κοινωνική πρόνοια 2016-2023, που αποσκοπεί στη διασφάλιση της παροχής και της πρόσβασης σε υψηλής ποιότητας κοινωνικές υπηρεσίες, είναι υπό εξέλιξη. Η Ελλάδα αναπτύσσει σταδιακά δίκτυο τοπικών κοινοτικών κέντρων που λειτουργούν ως κέντρα ενιαίας εξυπηρέτησης για κοινωνικές υπηρεσίες.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν προβεί σε μεταρρυθμίσεις στον τομέα της πρόσβασης στη στέγαση. Η Ρουμανία ενέκρινε εθνική στρατηγική με στόχο την αντιμετώπιση των εμποδίων για τα άτομα με αναπηρίες και την προστασία και προαγωγή των δικαιωμάτων των εν λόγω ατόμων. Η Ιρλανδία ενέκρινε ολοκληρωμένο σύστημα για στεγαστική υποστήριξη που δίνει αφενός πρόσβαση σε κοινωνική στέγαση μέσω των τοπικών αρχών και αφετέρου τη δυνατότητα στους δικαιούχους να αναλαμβάνουν εργασία υπό καθεστώς πλήρους απασχόλησης χωρίς απώλεια της στεγαστικής υποστήριξης. Η Μάλτα ενέκρινε νέο μέτρο επιδότησης μισθώματος που δίνει στη στεγαστική αρχή τη δυνατότητα επέκτασης των κριτηρίων και το οποίο αναμένεται να οδηγήσει σε διπλασιασμό των επιλέξιμων οικογενειών. Η Σουηδία αύξησε για τις οικογένειες με παιδιά το όριο εισοδήματος για τα μειονεκτούντα νοικοκυριά που λαμβάνουν επίδομα στέγασης. Η Τσεχική Δημοκρατία και η Λιθουανία σχεδιάζουν τη θέσπιση νέων μέτρων που θα παρέχουν πρόσβαση σε επαρκή κοινωνική στέγαση στα ευάλωτα άτομα. Η Ελλάδα εκπονεί νέο σύστημα στεγαστικών παροχών με βάση τους πόρους.

Εισήχθησαν και εφαρμόστηκαν ουσιαστικά μέτρα με στόχο την αύξηση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας, με διατήρηση παράλληλα της ποιότητας και της βιωσιμότητας του συστήματος. Οι προσπάθειες μετατόπισης της έμφασης της φροντίδας στην πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη, με σκοπό την εξασφάλιση συντονισμένων επιχειρήσεων με άλλα τμήματα του συστήματος υγείας, πραγματοποιούνται σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη και ιδίως στη Μάλτα, τη Βουλγαρία, την Πολωνία, την Εσθονία και την Αυστρία. Πέρα από την ανάπτυξη πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης, αυξημένη είναι η χρηματοδότηση που έχει διατεθεί για την αύξηση της πρόσβασης σε ορισμένες υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης στη Σουηδία. Οι χρόνοι αναμονής έχουν μειωθεί στη Λετονία και τη Μάλτα, ενώ στη Ρουμανία οργανώθηκαν εκ νέου ορισμένα μέρη του συστήματος εξωνοσοκομειακής

περίθαλψης. Η προαγωγή της καλής υγείας αναγνωρίζεται ολοένα και περισσότερο ως τρόπος για την πρόληψη των νόσων που θα μπορούσαν να αποφευχθούν και της συναφούς θεραπείας, για τη μείωση των ανισοτήτων που προκαλούνται από κοινωνικούς παράγοντες και για τη βελτίωση της βιωσιμότητας των συστημάτων υγείας. Στον εν λόγω τομέα είναι αρκετά τα κράτη μέλη που έχουν αναλάβει δράση: για παράδειγμα η Ρουμανία επενδύει στον προσυμπτωματικό έλεγχο του καρκίνου, η Γαλλία προγραμματίζει να αυξήσει τον αριθμό των υποχρεωτικών εμβολιασμών και την τιμή του καπνού, και η Λιθουανία πρόκειται να απαγορεύσει από το 2018 τη διαφήμιση των οινοπνευματωδών, να αυξήσει το όριο ηλικίας για την κατανάλωση οινοπνευματωδών στα 20 έτη και να περιορίσει το ωράριο της πώλησής τους. Επιπλέον, ελήφθησαν ορισμένα βήματα για την ενίσχυση της παροχής εξωνοσοκομειακής περίθαλψης στη Βουλγαρία, όπου η χαμηλή δημόσια κάλυψη των υπηρεσιών εξωνοσοκομειακής περίθαλψης καθιστά δύσκολη την πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη για ορισμένα άτομα. Τον Ιούνιο του 2017, εγκρίθηκε στην Κύπρο ευρεία μεταρρύθμιση με την οποία εξασφαλίζεται έως το 2020 η καθολική πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, η μείωση των ιδιωτικών πληρωμών και η αυτονομία των νοσοκομείων υπό την εποπτεία εθνικής υπηρεσίας νοσοκομείων. Το 2016 και το 2017 πραγματοποιήθηκαν σημαντικές μεταρρυθμίσεις στο πορτογαλικό σύστημα υγείας που ενίσχυσαν την ικανότητά του να διασφαλίζει την παροχή καθολικής υγειονομικής κάλυψης. Στην Αυστρία καθιερώθηκε νέο σύστημα⁸⁵ πληρωμών στον τομέα της εξωνοσοκομειακής περίθαλψης με σκοπό την αποσυμφόρηση των αντίστοιχων δομών και υπηρεσιών που παρέχονται ενδονοσοκομειακά. Στην Πολωνία και τη Λετονία βρίσκονται υπό εξέλιξη μεταρρυθμίσεις για την καταπολέμηση της ανεπαρκούς διαθεσιμότητας εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας. Η Ρουμανία και η Ουγγαρία έχουν λάβει μέτρα για την αύξηση των μισθών του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας. Επιπλέον, στη Λετονία, την Πολωνία, την Πορτογαλία και τη Ρουμανία αναμένεται η θέσπιση μέτρων στήριξης που αποσκοπούν στην προσέλκυση ιατρών και νοσοκόμων για εργασία σε περιαστικές ή αγροτικές περιοχές. Στην Ιταλία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Μάλτα έχουν θεσπιστεί μέτρα για τη μείωση του χρόνου αναμονής για υπηρεσίες υγείας μέσω της ανάπτυξης συστήματος ΤΠ. Επιπλέον, στην Πορτογαλία, την Ισπανία, την Ιταλία και τη Σλοβακία έχουν ξεκινήσει μεταρρυθμίσεις με στόχο τη μείωση των φαρμακευτικών δαπανών, τη διασφάλιση πρόσβασης και την οικονομικά αποδοτική χρήση φαρμάκων, όπως η κεντρική διαχείριση των

⁸⁵ Σύστημα πληρωμών που βασίζεται σε ομοιογενείς ομάδες ασθενών.

προμηθειών, η χρήση γενόσημων και η ανάπτυξη φορέων αξιολόγησης της τεχνολογίας υγείας. Τέλος, στη Ρουμανία και τη Λετονία εφαρμόζονται σχέδια για την ενίσχυση των μηχανισμών λογοδοσίας και διαφάνειας στο σύστημα υγείας.

Η εξασφάλιση της πρόσβασης σε προσιτή και καλής ποιότητας μακροχρόνια φροντίδα είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της γήρανσης και των επακόλουθων αυξήσεων του αριθμού εξαρτημένων ηλικιωμένων και των αναγκών μακροχρόνιας φροντίδας. Οι μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη επικεντρώνονται κυρίως στη βελτίωση της οργάνωσης, της ολοκλήρωσης, της χρηματοδότησης και της ποιότητας των συστημάτων μακροχρόνιας φροντίδας. Το Λουξεμβούργο ετοιμάζει μεταρρύθμιση της ασφάλισης μακροχρόνιας φροντίδας με την οποία αναθεωρούνται οι διαδικασίες και τα μέσα αξιολόγησης και προσδιορισμού της εξάρτησης και θεσπίζεται διαφανής και αποτελεσματική πολιτική ελέγχου της ποιότητας. Η Σλοβενία συνεχίζει να ετοιμάζει ενίσχυση της ολοκλήρωσης, της οργάνωσης και της χρηματοδότησης της φροντίδας. Αντίστοιχα, η Λετονία σχεδιάζει τη βελτίωση του συστήματος υποστήριξης των κοινωνικών υπηρεσιών μέσω της βελτίωσης της χρηματοδότησής, τους, του καθορισμού των προσόντων του προσωπικού και την καθιέρωση επιπέδων αρωγής. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, μετά από πολυάριθμες περικοπές στον εν λόγω τομέα τα προηγούμενα έτη, σχεδιάζονται περισσότερες επενδύσεις σε στήριξη των τοπικών αρχών, για τη χρηματοδότηση υπηρεσιών περίθαλψης για ενήλικες. Στη Γερμανία, καθορίστηκαν εκ νέου οι ανάγκες και το 2017 εισήχθη νέο εργαλείο αξιολόγησης. Ορισμένες μεταρρυθμίσεις αποσκοπούν στη βελτίωση της κατάστασης των ατόμων που παρέχουν ατύπως φροντίδα. Στη Ρουμανία, η κυβέρνηση ενέκρινε την οικονομική συγκέντρωση του μισθολογικού κόστους προσωπικών βοηθών για άτομα με σοβαρή αναπηρία. Στη Μάλτα, οι συντάξεις και τα επιδόματα των ατόμων που παρέχουν φροντίδα μεταρρυθμίστηκαν και αυξήθηκαν. Τα εν λόγω ποσά αυξήθηκαν επίσης στην Τσεχική Δημοκρατία. Στην Αυστρία, η κατάργηση της επιστροφής των δαπανών νοσηλείας των ατόμων που λαμβάνουν μακροχρόνια φροντίδα θα μπορούσε να αποτελέσει βήμα προς την καθολικότερη και πιο προσιτή παροχή υπηρεσιών.

Το πρόσφατο κύμα μεταρρυθμίσεων στον τομέα των συντάξεων περιλαμβάνει συχνά μέτρα για την εξασφάλιση της επάρκειας των συντάξεων. Συμπληρώνουν τα προηγούμενα μεταρρυθμιστικά μέτρα και εστιάζουν στην παράταση του επαγγελματικού βίου και τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Συγκεκριμένα, σε αρκετές χώρες

θεσπίστηκαν μέτρα που αποσκοπούν στη διασφάλιση χαμηλότερων συντάξεων. Η Λετονία και η Αυστρία εισήγαγαν επιπλέον εγγυήσεις για τους συνταξιούχους με μακρά επαγγελματική σταδιοδρομία, ενώ η Βουλγαρία, η Μάλτα, η Ρουμανία και η Σλοβενία (για συνταξιούχους που πληρούν το σύνολο των όρων συνταξιοδότησης) αύξησαν τις βασικές συντάξεις. Η Λετονία, η Μάλτα και η Ρουμανία αύξησαν το όριο κάτω από το οποίο δεν οφείλεται φόρος, γεγονός που θα πρέπει να ωφελήσει ιδιαίτερα τους δικαιούχους χαμηλότερων συντάξεων. Η Λιθουανία εισήγαγε πιο ευνοϊκό μηχανισμό τιμαριθμοποίησης. Αρκετές χώρες έχουν θεσπίσει μέτρα που εστιάζουν στην ηλικία συνταξιοδότησης. Η Γερμανία και η Αυστρία επεδίωξαν να προωθήσουν την παράταση του επαγγελματικού βίου επιτρέποντας πιο ευέλικτες μορφές μετάβασης στη συνταξιοδότηση και συνδυάζοντας συντάξεις με εισοδήματα από εργασία. Ωστόσο, σε άλλα κράτη μέλη, ορισμένες μεταρρυθμίσεις ακολουθούν την αντίθετη κατεύθυνση. Ιδίως η Πολωνία, έχει αντιστρέψει τις προηγούμενες μεταρρυθμίσεις με την εισαγωγή χαμηλότερων ηλικιών συνταξιοδότησης για τους άνδρες και τις γυναίκες (65 και 60 έτη αντίστοιχα), παρά τον σημαντικό αντίκτυπο που ενδέχεται να έχει η (προβλεπόμενη) γήρανση του πληθυσμού, ενώ η Φινλανδία εισήγαγε έκτακτο μέτρο για την ευκολότερη πρόσβαση στην πρόωρη συνταξιοδότηση για τους ιδιαίτερα μακροχρόνια άνεργους άνω των 60 ετών.

Οι μεταρρυθμίσεις των παροχών αναπηρίας και των διατάξεων περί παροχής φροντίδας συμπληρώνουν τις πολιτικές απασχόλησης των ατόμων με αναπηρίες. Η Εσθονία αύξησε την παροχή υπηρεσιών φύλαξης παιδιών για παιδιά με αναπηρίες από 57-80 ώρες σε 270 ώρες ανά έτος. Η Μάλτα μεταρρύθμισε και αύξησε τις συντάξεις αναπηρίας με την εισαγωγή συστήματος πληρωμών τριών σταδίων που συνδέεται με τον βαθμό αναπηρίας. Εφάρμοσε επίσης μεταρρύθμιση των συντάξεων και των επιδομάτων των ατόμων που παρέχουν φροντίδα, αύξησε δηλαδή τα επιδόματα που χορηγούνται σε άτομα που παρέχουν φροντίδα και κατέστησε τη σύνταξή τους πληρωτέα χωρίς να είναι απαραίτητος ο έλεγχος πόρων. Στη Ρουμανία εφαρμόστηκε συγκεντρωτική οικονομική διαχείριση των μισθών των ατόμων που παρέχουν φροντίδα σε άτομα με σοβαρές αναπηρίες, ώστε αυτοί να καταβάλλονται σε κεντρικό αντί για τοπικό επίπεδο, δεδομένου ότι οι τοπικοί προϋπολογισμοί συχνά δεν επαρκούσαν για την κάλυψή τους. Η Βουλγαρία αύξησε τα επιδόματα για παιδιά με αναπηρίες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

Παράρτημα 1. Πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, επίπεδα

Έτος	Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας														
	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών)			Χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση (σε εκατοστιαίες μονάδες)			Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος* (S80/S20)			Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού			Νέοι ΕΑΕΚ* (% συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών)		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2014	2015	2016
EE28	11.2 b	11,0	10,7	11,5	11,6	11,6	5,2	5,2	5,1	24,4	23,8	23.5 e	12,5	12,0	11,6
EZ19	11,9	11,6	11,1	11,2	11,2	11,2	5,2	5,2	5,1	23,5	23,1	23.1 e	12,6	12,2	11,7
ΕΕμσ	9,7	9,4	9,3	9,6	9,7	9,5	4,7	4,8	4,7	23,2	22,5	21,9	11,2	11,1	10,4
ΕΖμσ	10,2	10,1	9,5	10,5	10,5	10,5	5,0	5,0	5,0	24,1	23,6	23,1	12,0	11,5	10,8
BE	9,8	10,1	8,8	8,7	8,3	9,3	3,8	3,8	3,8	21,2	21,1	20.7 b	12,0	12,2	9,9
BG	12,9	13,4	13,8	6,1	6,6	7,3	6,8	7,1	7.9 b	40.1b	41,3	40.4b	20,2	19,3	18,2
CZ	5,5	6,2	6,6	17,5	16,6	16,0	3,5	3,5	3,5	14,8	14,0	13,3	8,1	7,5	7,0
DK	7,8	7,8	7.2 b	7,3	7,6	6.7 b	4,1	4,1	4,1	17,9	17,7	16,7	5,8	6,2	5.8 b
DE	9,5	10,1	10,3	9,1	8,7	8,2	5,1	4,8	4,6	20,6	20,0	19,7	6,4	6,2	6,7
EE	12,0	12,2	10,9	7,7	7,9	8,2	6,5	6,2	5,6	26.0b	24,2	24,4	11,7	10,8	9,1
IE	6,9	6,9	6,3	11,8	12,5	12,3	4,9	4,5	:	27,7	26,0	:	15,2	14,3	13,0
EL	9,0	7,9	6,2	18,3	18,0	19,0	6,5	6,5	6,6	36,0	35,7	35,6	19,1	17,2	15,8
ES	21,9	20,0	19,0	10,2	11,2	11,5	6,8	6,9	6,6	29,2	28,6	27,9	17.1 b	15,6	14,6
FR	9,0	9,2	8,8	7,6	7,2	7,5	4,3	4,3	4,3	18,5	17,7	18,2	11.4 b	12,0	11,9
HR	2,8	2.8 u	2.8 u	10,0	9,5	9,6	5,1	5,2	5,0	29,3	29,1	27,9	19,3	18,1	16,9
IT	15,0	14,7	13,8	19,4	20,0	20,1	5,8	5,8	6.1 p	28,3	28,7	29.9 p	22,1	21,4	19,9
CY	6,8	5,2	7,6	7,7	8,3	9,7	5,4	5,2	4,9	27,4	28,9	27,7	17,0	15,3	16,0
LV	8,5	9,9	10,0	4,6	4,1	2,9	6,5	6,5	6,2	32,7	30,9	28,5	12,0	10,5	11,2
LT	5,9	5,5	4,8	2,5	2,4	1,9	6,1	7,5	7,1	27,3	29,3	30,1	9,9	9,2	9,4
LU	6,1	9,3	5,5	12,9	11.7 b	11,0	4,4	4,3	5.0 b	19,0	18,5	19.7 b	6,3	6.2 b	5,4
HU	11,4	11,6	12,4	13,3	13,7	14,0	4,3	4,3	4,3	31,8	28,2	26,3	13,6	11.6 b	11,0
MT	20,3	19,8	19,7	28,4	27,8	27,7	4,0	4,2	4,2	23,8	22,4	20,1	10,5	10,4	8,5
NL	8,7	8,2	8,0	11,4	11,1	11,0	3,8	3,8	3.9 b	16,5	16,4	16,7	5,5	4,7	4,6
AT	7,0	7,3	6,9	8,2	8,2	7,8	4,1	4,0	4,1	19,2	18,3	18,0	7,7	7,5	7,7
PL	5,4	5,3	5,2	14,2	13,8	14,2	4,9	4,9	4,8	24,7	23,4	21,9	12,0	11,0	10,5
PT	17,4	13,7	14,0	7,1	6,7	6,8	6,2	6,0	5,9	27,5	26,6	25,1	12,3	11,3	10,6
RO	18,1	19,1	18,5	16,7	17,5	17,6	7,2	8,3	7.2 p	40,3	37,4	38.8 p	17,0	18,1	17,4
SI	4,4	5,0	4,9	8,0	8,6	6,6	3,7	3,6	3,6	20,4	19,2	18,4	9,4	9,5	8,0
SK	6,7	6,9	7,4	14,6	14,7	14,2	3,9	3,5	3,6	18,4	18,4	18,1	12,8	13,7	12,3
FI	9,5	9,2	7,9	1,9	2,1	3,3	3,6	3,6	3,6	17,3	16,8	16,6	10,2	10,6	9,9
SE	6,7	7,0	7,4	4,6	4,2	3,8	3,9	4,1	4.3 b	16,9	18.6b	18,3	7,2	6,7	6,5
UK	11,8	10,8	11,2	11,3	11,2	11,0	5,1	5,2	5,1	24,1	23,5	22,2	11,9	11,1	10,9

Πηγή: Eurostat.

* δείχνει τους δείκτες που περιλαμβάνονταν προηγουμένως στον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών.

Σημείωση: Οι ενδείξεις ΕΕμσ και ΕΖμσ αναφέρονται στον μη σταθμισμένο μέσο όρο για την ΕΕ και την ευρωζώνη.

Ενδείξεις – b: διακοπή στη χρονολογική σειρά· e: εκτίμηση· p: προσωρινή· u: χαμηλή αξιοπιστία.

Παράρτημα 1 (συνέχεια). Πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, επίπεδα

	Δυναμικές αγορές εργασίας και δίκαιες συνθήκες εργασίας														
	Ποσοστό απασχόλησης (% πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)			Ποσοστό ανεργίας * (% πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών)			Συμμετοχή σε πολιτικές ενεργοποίησης για την αγορά εργασίας (ανά 100 άτομα που επιθυμούν να εργαστούν)			Πραγματικό κατά κεφαλή ΑΔΕΝ (2008 = 100)			Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα (EUR)		
Ετος	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	2016
EE28	69,2	70,1	71,1	10,2	9,4	8,6	:	:	:	100,0	101,4	103,0	22,2	22,9	22,8
EZ19	68,2	69,0	70,0	11,6	10,9	10,0	:	:	:	93,8	93,9	94,2	25,8	26,0	26,5
ΕΕμσ	70,8	71,6	72,6	9,0	8,4	7,5	19,0	20,4	20,5	101,7	103,4	106,3	17,5	18,1	19,5
ΕΖμσ	68,5	69,4	70,4	11,3	10,5	9,6	21,4	23,4	22,2	92,7	93,7	95,4	20,9	21,2	22,7
BE	67,3	67,2	67,7	8,5	8,5	7,8	41,9 u	45,0	49,6	96,3	96,1	96,2	37,8	37,9	37,8
BG	65,1	67,1	67,7	11,4	9,2	7,6	7,1	3,2	2,7	108,6	108,5	112,0	4,2 p	4,5 p	4,6 p
CZ	73,5	74,8	76,7	6,1	5,1	4,0	10,8 u	18 u	21,8 u	97,9	100,5	103,6	8,4	8,8	9,2
DK	75,9	76,5	77,4 b	6,6	6,2	6,2	45,8 b	45,4 b	54,5 b	104,0	104,8	107,2	37,6	38,3	38,9
DE	77,7	78,0	78,6	5,0	4,6	4,1	30,8	31,1	30,3	103,1	104,1	105,8	29,8	30,5	31,3
EE	74,3	76,5	76,6	7,4	6,2	6,8	4,7	4,2	5,0	93,4	99,9	104,6	8,8	9,3	9,8
IE	67,0	68,7	70,3	11,3	9,4	7,9	22,6 u	25,8 u	29,9 u	91,3	93,3	97,3	27,6	28,2	29,0
EL	53,3	54,9	56,2	26,5	24,9	23,6	:	:	:	68,9	69,9	68,2	11,5 p	11,3 p	11,3 p
ES	59,9	62,0	63,9	24,5	22,1	19,6	23,3	25,1	28,3	89,2	90,1	92,0	19,3 p	19,3 p	19,4 p
FR	69,3	69,5	70,0	10,3	10,4	10,1	40,7 u	40,5 u	41,2 u	99,5	100,1	100,5	32,0	32,2 p	33,7 p
HR	59,2	60,6	61,4	17,2	16,1	13,4	4,8	4,5	6,5	:	:	:	8,1 b	8,4 b	8,5 b
IT	59,9	60,5	61,6	12,7	11,9	11,7	16,7	15,1	:	88,4	88,4	89,0	22,5	22,6	22,6
CY	67,6	67,9	68,7	16,1	15,0	13,0	5,6	8,6	9,2 u	80,8	77,0	76,9	14,3	14,2 p	14,1 p
LV	70,7	72,5	73,2	10,8	9,9	9,6	6,8	6,8	4,3	88,0	90,0	95,5	6,7	7,4	7,9
LT	71,8	73,3	75,2	10,7	9,1	7,9	8,7	11,3	13,4	100,6	103,1	107,0	6,9	7,2	7,4
LU	72,1	70,9 b	70,7	6,0	6,5	6,3	55,5 u	61 u	40 u	:	:	:	42,4	43,0	43,3
HU	66,7	68,9	71,5	7,7	6,8	5,1	37,0	35,2	40,7	97,0	101,0	103,3	6,6	6,7	7,0
MT	66,4	67,8	69,6	5,8	5,4	4,7	5,4	16,0	:	:	:	:	11,9	12,3	12,2
NL	75,4	76,4	77,1	7,4	6,9	6,0	28,7 b	27,6 b	28,6 b	96,1	96,9	97,6	33,4	33,4 p	33,7 p
AT	74,2	74,3	74,8	5,6	5,7	6,0	25,2	23,8	21,2	96,5	95,8	95,1	27,8	28,7	29,2
PL	66,5	67,8	69,3	9,0	7,5	6,2	15,5 u	17,3 u	20,8 u	110,2	113,2	117,0	6,2	6,3	:
PT	67,6	69,1	70,6	14,1	12,6	11,2	16,5 u	24,6 u	28,5 u	92,0	92,0	93,9	10,8	10,8 b	11,1 b
RO	65,7	66,0	66,3	6,8	6,8	5,9	3,1	2,9	3,1	115,8	123,4	132,9	4,4	4,4 p	4,9 p
SI	67,7	69,1	70,1	9,7	9,0	8,0	10,5	10,6	7,8	90,6	92,1	94,0	15,1	15,2	15,7
SK	65,9	67,7	69,8	13,2	11,5	9,7	13,5	14,5	13,6	99,3	101,8	105,8	9,0	9,3	9,5
FI	73,1	72,9	73,4	8,7	9,4	8,8	28,4	29,0	26,8	102,6	101,4	102,5	29,3	29,7	30,0
SE	80,0	80,5	81,2	7,9	7,4	6,9	39,5	40,6	42,1	109,3	111,1	112,8	28,7	28,9	29,0
UK	76,2	76,8	77,5	6,1	5,3	4,8	:	:	:	99,4	99,9	102,4	25,8	29,2	26,4

Πηγή: Eurostat.

* δείχνει τους δείκτες που περιλαμβάνονταν προηγουμένως στον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών.

Σημείωση: Οι ενδείξεις ΕΕμσ και ΕΖμσ αναφέρονται στον μη σταθμισμένο μέσο όρο για την ΕΕ και την ευρωζώνη. Το πραγματικό κατά κεφαλή ΑΔΕΝ υπολογίζεται με χρήση του εισοδήματος σε μη διορθωμένη μορφή (δηλ. χωρίς να συνεκτιμώνται οι κοινωνικές παροχές σε είδος) και χωρίς τη διόρθωση των μονάδων αγοραστικής δύναμης.

Ενδείξεις – b: διακοπή στη χρονολογική σειρά· e: εκτίμηση· p: προσωρινή· u: χαμηλή αξιοπιστία.

Παράρτημα 1 (συνέχεια). Πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, επίπεδα

	Σημόσια στήριξη / κοινωνική προστασία και ένταξη											
	Αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (%)			Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (%)			Ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα, ανά φύλο (%)			Άτομα που έχουν βασικές ή άνω του βασικού συνολικές ψηφιακές δεξιότητες (% πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών)		
Έτος	2014	2015	2016	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	2016
EE28	34,10	33,72	32.95 e	28,0	28,4	30,3	3,6	3,6	3,2	:	55,0	56,0
EZ19	33,72	33,07	32.03 e	31,0	32,3	33,9	:	:	:	:	:	:
ΕΕμσ	36,90	36,50	36,60	24,6	25,7	27,7	3,6	3,3	3,4	:	55,2	55,6
ΕΖμσ	35,90	35,00	33,10	27,7	29,2	29,4	3,6	3,8	3,4	:	56,7	57,0
BE	43,64	44,19	41,06	46,0	48,8	50,1	1,9	2,4	2,4	:	60,0	61,0
BG	20,15	22,54	17.92 b	11,0	11,2	9,0	8.9 u	5.6 u	4.7 u	:	31,0	26,0
CZ	43,60	42,26	40,49	2,0	4,4	2,9	1,0	1,1	0,8	:	57,0	54,0
DK	55,02	52,71	52,21	65,0	69,6	77,3	1,3	1,4	1,3	:	75,0	78,0
DE	33,20	33,47	34,78	27,0	27,5	25,9	1,6	1,6	0,5	:	67,0	68,0
EE	23.24b	22,30	24,91	20,0	19,5	21,5	8,4	11,3	12,7	:	65,0	60,0
IE	55,80	54,97	:	28,0	27,4	30,6	3,3	3,7	2,8	:	44,0	44,0
EL	15,00	16,08	15,87	14,0	12,8	11,4	9,0	10,9	12,3	:	44,0	46,0
ES	28,62	26,58	24,41	36,0	37,0	39,7	0,8	0,6	0,6	:	54,0	53,0
FR	44,58	43,10	42,37	39,0	39,5	41,8	2,7	2,8	1,2	:	57,0	56,0
HR	35,12	35,48	28,57	11,0	17,1	11,8	3,3	3,3	1,9	:	51,0	55,0
IT	21,46	21,65	20.31 p	21,0	22,9	27,3	7,1	7,0	7,2	:	43,0	44,0
CY	41,46	36,22	35,60	24,0	25,5	20,8	4,4	4,7	1,5	:	43,0	43,0
LV	21,48	17,58	21,58	23,0	21,6	22,8	13,8	12,5	8.4 b	:	49,0	50.0 b
LT	30,55	22,38	21,51	10,0	22,9	9,7	3,2	3,7	2,9	:	51,0	52,0
LU	40,58	43,75	39.34 b	46,0	49,0	51,9	0,9	0,8	0,9	:	86,0	86,0
HU	43,61	42,02	43,80	10,0	14,3	15,3	2,4	2,5	2,6	:	50,0	51,0
MT	33,19	31,22	30,67	21,0	18,2	17,9	0,9	1,1	0,8	:	52,0	49,0
NL	45,54	47,98	42,53	46,0	44,6	46,3	0,4	0,5	0,1	:	72,0	77,0
AT	44,49	45,70	46,39	17,0	16,0	22,2	0,4	0,1	0,1	:	64,0	65,0
PL	26,41	23,14	24,45	5,0	5,6	5,4	8,8	7,8	7,3	:	40,0	44,0
PT	26,97	26,14	24,00	37,0	44,9	47,2	3,0	3,5	3,0	:	48,0	48,0
RO	12,85	13,31	14.24 p	6,0	2,6	9,4	10,4	9,3	9,4	:	26,0	28,0
SI	42,23	42,34	42,80	39,0	37,3	37,4	0,0	0,2	0,2	:	51,0	53,0
SK	35,71	35,26	30,98	3,0	6,5	1,1	1,9	2,1	2,1	:	53,0	55,0
FI	53,62	53,73	57,04	29,0	33,2	32,6	4,3	3,3	4.3 b	:	74,0	73,0
SE	47,02	45.3b	45,82	55,0	56,7	64,0	1,9	1,5	1,0	:	72,0	69.0 b
UK	42,86	43,34	43,42	30,0	28,9	30,4	1,6	2,1	2,8	:	67,0	69,0

Πηγή: Eurostat.

* δείχνει τους δείκτες που περιλαμβάνονταν προηγουμένως στον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών.

Σημείωση: Οι ενδείξεις ΕΕμσ και ΕΖμσ αναφέρονται στον μη σταθμισμένο μέσο όρο για την ΕΕ και την ευρωζώνη.

Ενδείξεις – b: διακοπή στη χρονολογική σειρά· e: εκτίμηση· p: προσωρινή· u: χαμηλή αξιοπιστία.

Παράρτημα 2. Πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, αλλαγές και διαφορά σε σχέση με την ΕΕ

Έτος	Ισότητα ευκαιριών και πρόσβαση στην αγορά εργασίας														
	Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωγα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών)			Χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση (εκατοστιαίες μονάδες)			Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος* (S80/S20)			Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού			Νέοι ΕΑΕΚ* (% συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών)		
	2016			2016			2016			2016			2016		
	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ
ΕΕ28	-0,3	1,2	0,0	0,0	0,9	0,0	-0,1	0,1	-0,1	-0,3	-0,2	0,3	-0,4	0,6	0,3
ΕΖ19	-0,5	1,6	-0,2	0,0	0,5	0,0	-0,1	0,1	-0,1	0,0	-0,6	0,6	-0,5	0,7	0,2
ΕΕμσ	-0,3	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,6	0,0	0,0	-0,7	0,0	0,0
ΕΖμσ	-0,5	0,0	-0,2	0,0	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,5	-0,7	0,1	-0,7	-0,3	0,0
BE	-1,3	-0,7	-1,0	1,0	-1,4	1,0	0,0	-1,2	0,0	-0,4	-3,0	0,2	-2,3	-1,1	-1,6
BG	0,4	4,3	0,7	0,7	-3,4	0,7	0,8	2,9	0,8 b	-0,9 b	16,7	-0,3	-1,1	7,2	-0,4
CZ	0,4	-2,9	0,7	-0,6	5,3	-0,6	0,0	-1,5	0,0	-0,7	-10,4	-0,1	-0,5	-4,0	0,2
DK	-0,6 b	-2,3	-0,3	-0,9 b	-4,0	-0,9	0 b	-0,9	0,0	-1,0	-7,0	-0,4	-0,4 b	-5,2	0,3
DE	0,2	0,8	0,5	-0,5	-2,5	-0,5	-0,2	-0,4	-0,2	-0,3	-4,0	0,3	0,5	-4,3	1,2
EE	-1,3	1,4	-1,0	0,3	-2,5	0,3	-0,6	0,6	-0,6	0,2	0,7	0,8	-1,7	-1,9	-1,0
IE	-0,6	-3,2	-0,3	-0,2	1,6	-0,2	:	:	:	:	:	:	-1,3	2,0	-0,6
EL	-1,7	-3,3	-1,4	1,0	8,3	1,0	0,1	1,6	0,1	-0,1	11,9	0,5	-1,4	4,8	-0,7
ES	-1,0	9,5	-0,7	0,3	0,8	0,3	-0,3	1,6	-0,3	-0,7	4,2	-0,1	-1,0	3,6	-0,3
FR	-0,4	-0,7	-0,1	0,3	-3,2	0,3	0,0	-0,7	0,0	0,5	-5,5	1,1	-0,1	0,9	0,6
HR	0,0	-6,7	0,3 u	0,1	-1,1	0,1	-0,2	0,0	-0,2	-1,2	4,2	-0,6	-1,2	5,9	-0,5
IT	-0,9	4,3	-0,6	0,1	9,4	0,1	0,3 p	1,1	0,3	1,2 p	6,2	1,8	-1,5	8,9	-0,8
CY	2,4	-1,9	2,7	1,4	-1,0	1,4	-0,3	-0,1	-0,3	-1,2	4,0	-0,6	0,7	5,0	1,4
LV	0,1	0,5	0,4	-1,2	-7,8	-1,2	-0,3	1,2	-0,3	-2,4	4,8	-1,8	0,7	0,2	1,4
LT	-0,7	-4,7	-0,4	-0,5	-8,8	-0,5	-0,4	2,1	-0,4	0,8	6,4	1,4	0,2	-1,6	0,9
LU	-3,8	-4,0	-3,5	-0,7 b	0,3	-0,7	0,7 b	0,0	0,7	1,2 b	-4,0	1,8	-0,8 b	-5,6	-0,1
HU	0,8	2,9	1,1	0,3	3,3	0,3	0,0	-0,7	0,0	-1,9	2,6	-1,3	-0,6 b	0,0	0,1
MT	-0,1	10,2	0,2	-0,1	17,0	-0,1	0,0	-0,8	0,0	-2,3	-3,6	-1,7	-1,9	-2,5	-1,2
NL	-0,2	-1,5	0,1	-0,1	0,3	-0,1	0,1 b	-1,1	0,1	0,3	-7,0	0,9	-0,1	-6,4	0,6
AT	-0,4	-2,6	-0,1	-0,4	-2,9	-0,4	0,1	-0,9	0,1	-0,3	-5,7	0,3	0,2	-3,3	0,9
PL	-0,1	-4,3	0,2	0,4	3,5	0,4	-0,1	-0,2	-0,1	-1,5	-1,8	-0,9	-0,5	-0,5	0,2
PT	0,3	4,5	0,6	0,1	-3,9	0,1	-0,1	0,9	-0,1	-1,5	1,4	-0,9	-0,7	-0,4	0,0
RO	-0,6	9,0	-0,3	0,1	6,9	0,1	-1,1 p	2,2	-1,1	1,4 p	15,1	2,0	-0,7	6,4	0,0
SI	-0,1	-4,6	0,2	-2,0	-4,1	-2,0	0,0	-1,4	0,0	-0,8	-5,3	-0,2	-1,5	-3,0	-0,8
SK	0,5	-2,1	0,8	-0,5	3,5	-0,5	0,1	-1,4	0,1	-0,3	-5,6	0,3	-1,4	1,3	-0,7
FI	-1,3	-1,6	-1,0	1,2	-7,4	1,2	0,0	-1,4	0,0	-0,2	-7,1	0,4	-0,7	-1,1	0,0
SE	0,4	-2,1	0,7	-0,4	-6,9	-0,4	0,2 b	-0,7	0,2	-0,3	-5,4	0,3	-0,2	-4,5	0,5
UK	0,4	1,7	0,7	-0,2	0,3	-0,2	-0,1	0,1	-0,1	-1,3	-1,5	-0,7	-0,2	-0,1	0,5

Πηγή: Eurostat.

* δείχνει τους δείκτες που περιλαμβάνονταν προηγουμένως στον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών.

Σημείωση: Οι ενδείξεις ΕΕμσ και ΕΖμσ αναφέρονται στον μη σταθμισμένο μέσο όρο για την ΕΕ και την ευρωζώνη. Στις 31 Οκτωβρίου του 2017 δεν διατίθενται ακόμη εκτιμήσεις για τη στατιστική σημασία των αλλαγών και της διαφοράς σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ των δεικτών που βασίζονται στις στατιστικές SILC.

Ενδείξεις – b: διακοπή στη χρονολογική σειρά· e: εκτίμηση· p: προσωρινή· u: χαμηλή αξιοπιστία.

Παράρτημα 2 (συνέχεια). Πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, αλλαγές και διαφορά σε σχέση με την ΕΕ

Ετος	Δυναμικές αγορές εργασίας και δικαιες συνθήκες εργασίας														
	Ποσοστό απασχόλησης (% πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)			Ποσοστό ανεργίας* (% πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών)			Συμμετοχή σε πολιτικές ενεργοποίησης για την αγορά εργασίας (ανά 100 άτομα που επιθυμούν να εργαστούν)			Πραγματικό κατά κεφαλή ΑΔΕΝ (2008 = 100)			Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα (EUR)		
	2016			2016			2015			2015			2016		
	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ
ΕΕ28	1,0	0,1	0,0	-0,8	-0,1	0,1	:	:	:	1,6	-3,3	-1,1	-0,1	2,9	-0,8
ΕΖ19	1,0	-1,0	0,0	-0,9	1,3	0,0	:	:	:	0,3	-12,1	-2,4	0,5	6,6	-0,2
ΕΕμσ	1,0	0,0	0,0	-0,9	0,0	0,0	1,1	0,0	0,0	2,7	0,0	0,0	0,7	0,0	0,0
ΕΖμσ	1,0	-0,5	0,0	-0,9	0,9	0,1	-1,1	-0,6	-2,2	1,9	-10,9	-0,9	0,3	1,6	-0,4
BE	0,5	-3,3	-0,5	-0,7	-0,9	0,2	4,6 u	25,9	3,5	0,1	-10,1	-2,6	-0,1	17,9	-0,8
BG	0,6	-3,3	-0,4	-1,6	-1,1	-0,7	-0,5	-21,1	-1,6	3,2	5,7	0,4	0,1 p	-15,3	-0,6
CZ	1,9	5,7	0,9	-1,1	-4,7	-0,2	3,8 u	-2,0	2,7	3,0	-2,7	0,3	0,4	-10,7	-0,3
DK	0,9 b	6,4	-0,1	0,0	-2,5	0,9	9,1 b	30,8	8,0	2,3	0,9	-0,5	0,6	19,0	-0,1
DE	0,6	7,6	-0,4	-0,5	-4,6	0,4	-0,8	6,6	-1,9	1,6	-0,5	-1,1	0,8	11,4	0,1
EE	0,1	5,6	-0,9	0,6	-1,9	1,5	0,8	-18,8	-0,3	4,7	-1,6	2,0	0,5	-10,1	-0,2
IE	1,6	-0,7	0,6	-1,5	-0,8	-0,6	4,1 u	6,2	3,0	4,3	-8,9	1,6	0,8	9,1	0,1
EL	1,3	-14,8	0,3	-1,3	14,9	-0,4	:	:	:	-2,4	-38,1	-5,2	0,0 p	-8,6	-0,7
ES	1,9	-7,1	0,9	-2,5	10,9	-1,6	3,2	4,6	2,1	2,1	-14,3	-0,7	0,1 p	-0,5	-0,6
FR	0,5	-1,0	-0,5	-0,3	1,4	0,6	0,7	17,5	-0,4	0,4	-5,7	-2,4	1,5 p	13,8	0,8
HR	0,8	-9,6	-0,2	-2,7	4,7	-1,8	2,0	-17,3	0,9	:	:	:	0,1 b	-11,4	-0,6
IT	1,1	-9,4	0,1	-0,2	3,0	0,7	:	:	:	0,7	-17,2	-2,0	0 p	2,7	-0,7
CY	0,8	-2,3	-0,2	-2,0	4,3	-1,1	0,6	-14,6	-0,5	-0,1	-29,4	-2,9	-0,1	-5,8	-0,8
LV	0,7	2,2	-0,3	-0,3	0,9	0,6	-2,5	-19,5	-3,6	6,1	-10,8	3,4	0,5	-12,0	-0,2
LT	1,9	4,2	0,9	-1,2	-0,8	-0,3	2,1	-10,4	1,0	3,8	0,7	1,1	0,2	-12,5	-0,5
LU	-0,2 b	-0,3	-1,2	-0,2	-2,4	0,7	-21 u	16,3	-22,1	:	:	:	0,3	23,4	-0,4
HU	2,6	0,5	1,6	-1,7	-3,6	-0,8	5,5	17,0	4,4	2,3	-2,9	-0,5	0,3	-12,9	-0,4
MT	1,8	-1,4	0,8	-0,7	-4,0	0,2	:	:	:	:	:	:	-0,1	-7,7	-0,8
NL	0,7	6,1	-0,3	-0,9	-2,7	0,0	1,0 b	4,9	-0,1	0,7	-8,6	-2,0	0,3 p	13,8	-0,4
AT	0,5	3,8	-0,5	0,3	-2,7	1,2	-2,6	-2,6	-3,7	-0,8	-11,1	-3,5	0,5	9,3	-0,2
PL	1,5	-1,7	0,5	-1,3	-2,5	-0,4	3,5 u	-3,0	2,4	3,4	10,8	0,7	:	:	:
PT	1,5	-0,4	0,5	-1,4	2,5	-0,5	3,9	4,8	2,8	2,0	-12,4	-0,7	0,3 b	-8,8	-0,4
RO	0,3	-4,7	-0,7	-0,9	-2,8	0,0	0,2 u	-20,7	-0,9	7,7	26,6	5,0	0,5 p	-15,0	-0,2
SI	1,0	-0,9	0,0	-1,0	-0,7	-0,1	-2,8	-16,0	-3,9	2,0	-12,3	-0,7	0,5	-4,2	-0,2
SK	2,1	-1,2	1,1	-1,8	1,0	-0,9	-0,9	-10,2	-2,0	4,0	-0,4	1,2	0,2	-10,4	-0,5
FI	0,5	2,4	-0,5	-0,6	0,1	0,3	-2,2	3,1	-3,3	1,0	-3,8	-1,7	0,3	10,1	-0,4
SE	0,7	10,2	-0,3	-0,5	-1,8	0,4	1,5	18,4	0,4	1,5	6,5	-1,3	0,1	9,1	-0,6
UK	0,7	6,5	-0,3	-0,5	-3,9	0,4	:	:	:	2,5	-3,8	-0,2	-2,8	6,5	-3,5

Πηγή: Eurostat.

* δείχνει τους δείκτες που περιλαμβάνονταν προηγουμένως στον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών.

Ενδείξεις – b: διακοπή στη χρονολογική σειρά· e: εκτίμηση· p: προσωρινή· u: χαμηλή αξιοπιστία.

Σημείωση: το πραγματικό κατά κεφαλή ΑΔΕΝ υπολογίζεται με χρήση του εισοδήματος σε μη διορθωμένη μορφή (δηλ. χωρίς να συνεκτιμώνται οι κοινωνικές παροχές σε είδος) και χωρίς τη διόρθωση των μονάδων αγοραστικής δύναμης.

Σημείωση: Οι ενδείξεις ΕΕμσ και ΕΖμσ αναφέρονται στον μη σταθμισμένο μέσο όρο για την ΕΕ και την ευρωζώνη. Στις 31 Οκτωβρίου του 2017 δεν διατίθενται ακόμη εκτιμήσεις για τη στατιστική σημασία των αλλαγών και της διαφοράς σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ των δεικτών που βασίζονται στις στατιστικές SILC.

Παράρτημα 2 (συνέχεια). Πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, αλλαγές και διαφορά σε σχέση με την ΕΕ

Έτος	Δημόσια στήριξη / κοινωνική προστασία και ένταξη											
	Αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (%)			Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (%)			Ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα, ανά φύλο (%)			Άτομα που έχουν βασικές ή άνω του βασικού συνολικές ψηφιακές δεξιότητες (% πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών)		
	2016			2015			2015			2016		
	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ	Ετήσια μεταβολή	Απόκλιση από τον μέσο όρο της ΕΕ	Ετ. μετ. ΚΜ προς ετ. μετ. ΕΕ
EE28	-0.8 b	-0.6	0.8	1.9	2.3	1.3	:	-0.2	0.4	1.0	0.4	0.6
EZ19	-1.0 b	-1.6	0.5	1.6	5.9	1.0	:	-3.4	0.4	:	:	:
ΕΕμσ	-1.6	0.0	0.0	0.6	0.0	0.0	-0.4	0.0	0.0	0.4	0.0	0.0
ΕΖμσ	-1.9	-0.5	-0.3	0.2	1.4	-0.5	-0.5	-0.1	0.0	0.3	1.4	-0.1
BE	-3.1	7.5	-1.6	1.3	22.1	0.7	0.0	-1.0	0.4	1.0	5.4	0.6
BG	-4.6 b	-15.7	-3.0	-2.2	-19.0	-2.8	-0.9	1.3	-0.5	-5.0	-29.6	-5.4
CZ	-1.8	6.9	-0.2	-1.5	-25.1	-2.2	-0.3 u	-2.6	0.1	-3.0	-1.6	-3.4
DK	-0.5	18.6	1.1	7.7	49.3	7.1	-0.1	-2.1	0.3	3.0	22.4	2.6
DE	1.3	1.2	2.9	-1.6	-2.1	-2.3	-1.1	-2.9	-0.7	1.0	12.4	0.6
EE	2.6	-8.7	4.2	2.0	-6.5	1.4	1.4	9.3	1.8	-5.0	4.4	-5.4
IE	:	:	:	3.2	2.6	2.6	-0.9	-0.6	-0.5	0.0	-11.6	-0.4
EL	-0.2	-17.7	1.4	-1.4	-16.6	-2.1	1.4	8.9	1.8	2.0	-9.6	1.6
ES	-2.2	-9.2	-0.6	2.7	11.7	2.1	0.0	-2.8	0.4	-1.0	-2.6	-1.4
FR	-0.7	8.8	0.8	2.3	13.8	1.7	-1.6	-2.2	-1.2	-1.0	0.4	-1.4
HR	-6.9	-5.0	-5.3	-5.3	-16.2	-6.0	-1.4	-1.5	-1.0	4.0	-0.6	3.6
IT	-1.3 p	-13.3	0.2	4.4	-0.7	3.8	0.2	3.8	0.6	1.0	-11.6	0.6
CY	-0.6	2.0	1.0	-4.7	-7.2	-5.3	-3.2	-1.9	-2.8	0.0	-12.6	-0.4
LV	4.0	-12.0	5.6	1.2	-5.2	0.6	-4.1 b	5.0	-3.7	1.0 b	-5.6	0.6
LT	-0.9	-12.1	0.7	-13.2	-18.3	-13.9	-0.8	-0.5	-0.4	1.0	-3.6	0.6
LU	-4.4 b	5.7	-2.8	2.9	23.9	2.3	0.1	-2.5	0.5	0.0	30.4	-0.4
HU	1.8	10.2	3.4	1.0	-12.7	0.4	0.1	-0.8	0.5	1.0	-4.6	0.6
MT	-0.5	-2.9	1.0	-0.3	-10.1	-0.9	-0.3	-2.6	0.1	-3.0	-6.6	-3.4
NL	-5.5	8.9	-3.9	1.7	18.3	1.1	-0.4	-3.3	0.0	5.0	21.4	4.6
AT	0.7	12.8	2.3	6.2	-5.8	5.6	0.0	-3.3	0.4	1.0	9.4	0.6
PL	1.3	-9.1	2.9	-0.2	-22.6	-0.8	-0.5	3.9	-0.1	4.0	-11.6	3.6
PT	-2.1	-9.6	-0.6	2.3	19.2	1.7	-0.5	-0.4	-0.1	0.0	-7.6	-0.4
RO	0.9 p	-19.4	2.5	6.8	-18.6	6.2	0.1	6.0	0.5	2.0	-27.6	1.6
SI	0.5	9.2	2.0	0.1	9.4	-0.5	0.0	-3.2	0.4	2.0	-2.6	1.6
SK	-4.3	-2.6	-2.7	-5.4	-26.9	-6.1	0.0	-1.3	0.4	2.0	-0.6	1.6
FI	3.3	23.4	4.9	-0.6	4.6	-1.3	1.0 b	0.9	1.4	-1.0	17.4	-1.4
SE	0.5	12.2	2.1	7.3	36.0	6.7	-0.5	-2.4	-0.1	-3.0 b	13.4	-3.4
UK	0.1	9.8	1.7	1.5	2.4	0.9	0.7	-0.6	1.1	2.0	13.4	1.6

Πηγή: Eurostat.

* δείχνει τους δείκτες που περιλαμβάνονταν προηγουμένως στον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών.

Ενδείξεις – b: διακοπή στη χρονολογική σειρά· e: εκτίμηση· p: προσωρινή· u: χαμηλή αξιοπιστία.

Σημείωση: Οι ενδείξεις ΕΕμσ και ΕΖμσ αναφέρονται στον μη σταθμισμένο μέσο όρο για την ΕΕ και την ευρωζώνη. Στις 31 Οκτωβρίου του 2017 δεν διατίθενται ακόμη εκτιμήσεις για τη στατιστική σημασία των αλλαγών και της διαφοράς σε σχέση με τον μέσο όρο της ΕΕ των δεικτών που βασίζονται στις στατιστικές SILC.

Παράρτημα 3. Μεθοδολογικό σημείωμα σχετικά με τον προσδιορισμό των τάσεων και των επιπέδων στον πίνακα αποτελεσμάτων

Στα μέσα του 2015 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Επιτροπή Απασχόλησης και η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας συμφώνησαν σε μεθοδολογία για την αξιολόγηση της απόδοσης των κρατών μελών στον πίνακα αποτελεσμάτων των βασικών δεικτών απασχόλησης και κοινωνικών δεικτών. Στο πλαίσιο της συμφωνίας, η μεθοδολογία αποσκοπούσε στην παροχή, για κάθε δείκτη, μέτρου της σχετικής θέσης κάθε κράτους μέλους, στην κατανομή των τιμών του δείκτη (αποτελέσματα) της ΕΕ. Η μεθοδολογία εφαρμόζεται από κοινού στα επίπεδα ετών (επίπεδα) και στις ετήσιες μεταβολές (μεταβολές), επιτρέποντας κατ' αυτόν τον τρόπο μια συνολική αξιολόγηση των επιδόσεων των κρατών μελών.

Για την κοινή έκθεση για την απασχόληση για το έτος 2018, η Επιτροπή, σε συμφωνία με τα κράτη μέλη, αποφάσισε να εφαρμόσει τη μεθοδολογία στον νέο κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων που συνοδεύει τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

Συγκεκριμένα, για κάθε δείκτη, τα επίπεδα και οι μεταβολές μετατρέπονται σε τυπικές τιμές (γνωστές επίσης ως z-scores), που επιτρέπουν την εφαρμογή του ίδιου μετρικού συστήματος για όλους τους δείκτες. Αυτό επιτυγχάνεται με την τυποποίηση των πρωτογενών τιμών τόσο των επιπέδων όσο και των μεταβολών, σύμφωνα με τον ακόλουθο τύπο:

$$z - \text{αποτέλεσμα για } KM_x = \frac{[\text{δείκτης } KM_x - \text{μέσος (δείκτης } KM)]}{\text{τυπική απόκλιση (δείκτης } KM)}$$

Στη συνέχεια αναλύεται η κατανομή των αποτελεσμάτων (ξεχωριστά για τα επίπεδα και τις μεταβολές) και προσδιορίζονται οι παρατηρήσεις που αποκλίνουν σημαντικά από το μέσο επίπεδο/μεταβολή.

Η προσέγγιση αυτή επιτρέπει να εκφραστεί για κάθε κράτος μέλος η πρωτογενής τιμή του δείκτη του με τη μορφή του πόσες τυπικές αποκλίσεις έχει από τον (μη σταθμισμένο) μέσο όρο. Στη συνέχεια, η επίδοση κάθε κράτους μέλους αξιολογείται και να ταξινομείται βάσει των τυπικών τιμών που έχουν ληφθεί σε σχέση με ένα σύνολο προκαθορισμένων κατώτατων ορίων, που ορίζονται ως πολλαπλάσια της τυπικής απόκλισης.

Το σημαντικότερο ζήτημα στην εν λόγω προσέγγιση είναι ο καθορισμός των διαχωριστικών τιμών (cut-off points). Δεδομένου ότι δεν μπορεί να γίνει παραμετρική προσέγγιση όσον αφορά την κατανομή των παρατηρούμενων πρωτογενών τιμών για τους δείκτες απασχόλησης⁸⁶, είναι σύνηθες να χρησιμοποιείται εμπειρικός κανόνας για την επιλογή των κατώτατων ορίων. Σύμφωνα με την ανάλυση των βασικών δεικτών που χρησιμοποιείται στον πίνακα αποτελεσμάτων, συμφωνήθηκε ότι λαμβάνεται υπόψη:

1. Κάθε αποτέλεσμα με τιμή μικρότερη του -1: πολύ καλή επίδοση
2. Κάθε αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ -1 και -0,5: καλή επίδοση
3. Κάθε αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ -0,5 και 0,5: ουδέτερη επίδοση
4. Κάθε αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ 0,5 και 1: κακή επίδοση
5. Κάθε αποτέλεσμα με τιμή μεγαλύτερη του 1: πολύ κακή επίδοση⁸⁷

Πίνακας 2: Κατώτατα όρια των τυπικών τιμών

Κατώτατα όρια των τυπικών τιμών				
-1,0	-0,5	0	0,5	1,0

⁸⁶ Πραγματοποιήθηκαν τόσο ο έλεγχος κανονικότητας όσο και ο έλεγχος κατανομής t (κατανομή Student) με αποτέλεσμα την απόρριψη κάθε υπόθεσης κατανομής.

⁸⁷ Σε περίπτωση κανονικότητας, οι επιλεγμένες διαχωριστικές τιμές αντιστοιχούν περίπου στο 15%, 30%, 50%, 70% και 85% της αθροιστικής κατανομής.

	(μικρότερη από)	(μικρότερη από)	(μεταξύ)	(μεγαλύτερη από)	(μεγαλύτερη από)
	Εκτίμηση				
Επίπεδα	Πολύ χαμηλό	Χαμηλό	Στον μέσο όρο	Υψηλό	Πολύ υψηλό
Μεταβολές	Πολύ κάτω από τον μέσο όρο	Κάτω από τον μέσο όρο	Στον μέσο όρο	Πάνω από τον μέσο όρο	Πολύ πάνω από τον μέσο όρο

Με βάση τον συνδυασμό της αξιολόγησης των επιπέδων και των μεταβολών, είναι στη συνέχεια δυνατόν να ταξινομηθεί η συνολική επίδοση μιας χώρας σύμφωνα με κάθε δείκτη εντός μίας από τις ακόλουθες επτά κατηγορίες. Η χρωματική κωδικοποίηση εμφανίζεται στα αντίστοιχα διαγράμματα στο κυρίως μέρος της έκθεσης.

Οι πίνακες παρακάτω περιλαμβάνουν ταξινόμηση με βάση τις τυπικές τιμές για τους δείκτες για τους οποίους χαμηλή τιμή αξιολογείται ως καλή επίδοση (π.χ. ποσοστό ανεργίας, AROPE, κλπ.).

Βέλτιστη επίδοση	Αποτέλεσμα με τιμή μικρότερη του -1,0 στα επίπεδα και μικρότερη του 1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα πολύ καλύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση βελτιούμενη ή μη επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο	Αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ -1,0 και -0,5 στα επίπεδα και μικρότερη του 1 στις μεταβολές ή με τιμή μεταξύ -0,5 και 0,5 στα επίπεδα και μικρότερη του -1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα καλύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση βελτιούμενη ή μη επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Καλή, αλλά να δοθεί προσοχή	Αποτέλεσμα με τιμή μικρότερη του -0,5 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του 1 στις μεταβολές, και με μεταβολή μεγαλύτερη του μηδενός ⁸⁸	Κράτη μέλη με επίπεδα καλύτερα ή πολύ καλύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ αλλά με την κατάσταση επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Επίδοση στον μέσο όρο / ουδέτερη επίδοση	Αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ -0,5 και 0,5 στα επίπεδα και μεταξύ -1,0 και 1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα στον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση μη βελτιούμενη ούτε επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη	Αποτέλεσμα με τιμή μεγαλύτερη του 0,5 στα επίπεδα και μικρότερη του -1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα χειρότερα ή πολύ χειρότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ αλλά με την κατάσταση βελτιούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Να δοθεί προσοχή	Αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ 0,5 και 1,0 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του -1,0 στις μεταβολές ή με τιμή μεταξύ -0,5 και 0,5 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του 1,0 στις μεταβολές	Η παρούσα κατηγορία περιλαμβάνει δύο διαφορετικές περιπτώσεις: i) τα κράτη μέλη με επίπεδα χειρότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση επιδεινούμενη ή μη βελτιούμενη με επαρκή ταχύτητα· ii) τα κράτη μέλη με επίπεδα ευθυγραμμισμένα με τον μέσο όρο της ΕΕ αλλά με την κατάσταση επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Κρίσιμες καταστάσεις	Αποτέλεσμα με τιμή μεγαλύτερη του 1,0 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του -1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα πολύ χειρότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση επιδεινούμενη ή μη βελτιούμενη με επαρκή ταχύτητα

⁸⁸ Ο τελευταίος όρος εμποδίζει ένα κράτος μέλος που παρουσιάζει «χαμηλό» ή «πολύ χαμηλό» επίπεδο να επισημαίνεται ως «επιδεινόμενο» όταν σημειώνει «πολύ υψηλότερη από τον μέσο όρο» μεταβολή, που όμως εξακολουθεί να μειώνεται.

Επίπεδο	Μεταβολή				
	Πολύ κάτω από τον μέσο όρο	Κάτω από τον μέσο όρο	Στον μέσο όρο	Πάνω από τον μέσο όρο	Πολύ πάνω από τον μέσο όρο
Πολύ χαμηλό					
Χαμηλό					
Στον μέσο όρο					
Υψηλό					
Πολύ υψηλό					

Οι πίνακες παρακάτω περιλαμβάνουν ταξινόμηση με βάση τις τυπικές τιμές για τους δείκτες για τους οποίους υψηλή τιμή αξιολογείται ως καλή επίδοση (π.χ. ποσοστό ανεργίας, AROPE, κ.λπ.).

Βέλτιστη επίδοση	Αποτέλεσμα με τιμή μεγαλύτερη του 1,0 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του -1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα πολύ καλύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση βελτιούμενη ή μη επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο	Αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ 1,0 και 0,5 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του -1,0 στις μεταβολές ή με τιμή μεταξύ -0,5 και 0,5 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του 1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα καλύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση βελτιούμενη ή μη επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Καλή, αλλά να δοθεί προσοχή	Αποτέλεσμα με τιμή μεγαλύτερη του 0,5 στα επίπεδα και μικρότερη του -1,0 στις μεταβολές, και με μεταβολή μεγαλύτερη του μηδενός ⁸⁹	Κράτη μέλη με επίπεδα καλύτερα ή πολύ καλύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ αλλά με την κατάσταση επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Επίδοση στον μέσο όρο / ουδέτερη επίδοση	Αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ -0,5 και 0,5 στα επίπεδα και μεταξύ -1,0 και 1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα στον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση μη βελτιούμενη ούτε επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη	Αποτέλεσμα με τιμή μικρότερη του -0,5 στα επίπεδα και μεγαλύτερη του 1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα χειρότερα ή πολύ χειρότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ αλλά με την κατάσταση βελτιούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Να δοθεί προσοχή	Αποτέλεσμα με τιμή μεταξύ -0,5 και -1,0 στα επίπεδα και μικρότερη του 1,0 στις μεταβολές ή με τιμή μεταξύ -0,5 και 0,5 στα επίπεδα και μικρότερη του -1,0 στις μεταβολές	Η παρούσα κατηγορία περιλαμβάνει δύο διαφορετικές περιπτώσεις: i) τα κράτη μέλη με επίπεδα χειρότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση επιδεινούμενη ή μη βελτιούμενη με επαρκή ταχύτητα· ii) τα κράτη μέλη με επίπεδα ευθυγραμμισμένα με τον μέσο όρο της ΕΕ αλλά με την κατάσταση επιδεινούμενη πολύ ταχύτερα από τον μέσο όρο της ΕΕ
Κρίσιμες καταστάσεις	Αποτέλεσμα με τιμή μικρότερη του 1,0 στα επίπεδα και μικρότερη του 1,0 στις μεταβολές	Κράτη μέλη με επίπεδα πολύ χειρότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ και με την κατάσταση επιδεινούμενη ή μη βελτιούμενη με επαρκή ταχύτητα

⁸⁹ Ο τελευταίος όρος εμποδίζει κράτος μέλος που παρουσιάζει «υψηλό» ή «πολύ υψηλό» επίπεδο να επισημαίνεται ως «επιδεινούμενο» όταν σημειώνει «πολύ χαμηλότερη από τον μέσο όρο» μεταβολή, που όμως εξακολουθεί να αυξάνεται.

Επίπεδο	Μεταβολή				
	Πολύ πάνω από τον μέσο όρο	Πάνω από τον μέσο όρο	Στον μέσο όρο	Κάτω από τον μέσο όρο	Πολύ κάτω από τον μέσο όρο
Πολύ υψηλό					
Υψηλό					
Στον μέσο όρο					
Χαμηλό					
Πολύ χαμηλό					

Συνοπτικός πίνακας σημείων διαχωρισμού

		Πολύ χαμηλά	Χαμηλό	Στον μέσο όρο	Υψηλό	Πολύ υψηλά
Ατομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών)	Επίπεδα	κάτω από 5,1 %	κάτω από 7,3 %	μεταξύ 7,3 % και 11,7 %	πάνω από 11,7 %	πάνω από 13,9 %
	Μεταβολές	κάτω από -1,4 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -0,9 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -0,9 εκατοστιαίων μονάδων και 0,2 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 0,2 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 0,7 εκατοστιαίες μονάδες
Διαφορά μεταξύ των φύλων στον τομέα της απασχόλησης (εκατοστιαίες μονάδες)	Επίπεδα	κάτω από 4,9 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από 7,8 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ 7,8 εκατοστιαίων μονάδων και 13,6 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 13,6 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 16,4 εκατοστιαίες μονάδες
	Μεταβολές	κάτω από -0,8 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -0,4 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -0,4 εκατοστιαίων μονάδων και 0,3 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 0,3 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 0,7 εκατοστιαίες μονάδες
Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20)	Επίπεδα	κάτω από 3,8	κάτω από 4,4	μεταξύ 4,4 και 5,7	πάνω από 5,7	πάνω από 6,3
	Μεταβολές	κάτω από -0,4	κάτω από -0,2	μεταξύ -0,2 και 0,1	πάνω από 0,1	πάνω από 0,3
Ατομα σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (%)	Επίπεδα	κάτω από 16,7 %	κάτω από 20,2 %	μεταξύ 20,2 % και 27,3 %	πάνω από 27,3 %	πάνω από 30,8 %
	Μεταβολές	κάτω από -1,5 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -1,0 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -1,0 εκατοστιαίων μονάδων και 0,0 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 0,0 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 0,5 εκατοστιαίες μονάδες
Νέοι ΕΑΕΚ (% συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-24 ετών)	Επίπεδα	κάτω από 6,9 %	κάτω από 9,0 %	μεταξύ 9,0% και 13,1 %	πάνω από 13,1 %	πάνω από 15,2 %
	Μεταβολές	κάτω από -1,5 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -1,1 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -1,1 εκατοστιαίων μονάδων και -0,3 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από -0,3 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 0,1 εκατοστιαίες μονάδες
Ποσοστό απασχόλησης (% πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	Επίπεδα	κάτω από 65,2 %	κάτω από 68,1 %	μεταξύ 68,1 % και 73,8 %	πάνω από 73,8 %	πάνω από 76,7 %
	Μεταβολές	κάτω από 0,4 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από 0,7 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ 0,7 εκατοστιαίων μονάδων και 1,4 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 1,4 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 1,7 εκατοστιαίες μονάδες
Ποσοστό ανεργίας (% πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών)	Επίπεδα	κάτω από 4,2 %	κάτω από 6,4 %	μεταξύ 6,4 % και 10,9 %	πάνω από 10,9 %	πάνω από 13,1 %
	Μεταβολές	κάτω από -1,7 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -1,3 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -1,3 εκατοστιαίων μονάδων και -0,6 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από -0,6 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από -0,2 εκατοστιαίες μονάδες
Συμμετοχή σε πολιτικές ενεργοποίησης για την	Επίπεδα	κάτω από 8,2 %	κάτω από 16,0 %	μεταξύ 16,0 % και 31,5 %	πάνω από 31,5 %	πάνω από 39,3 %

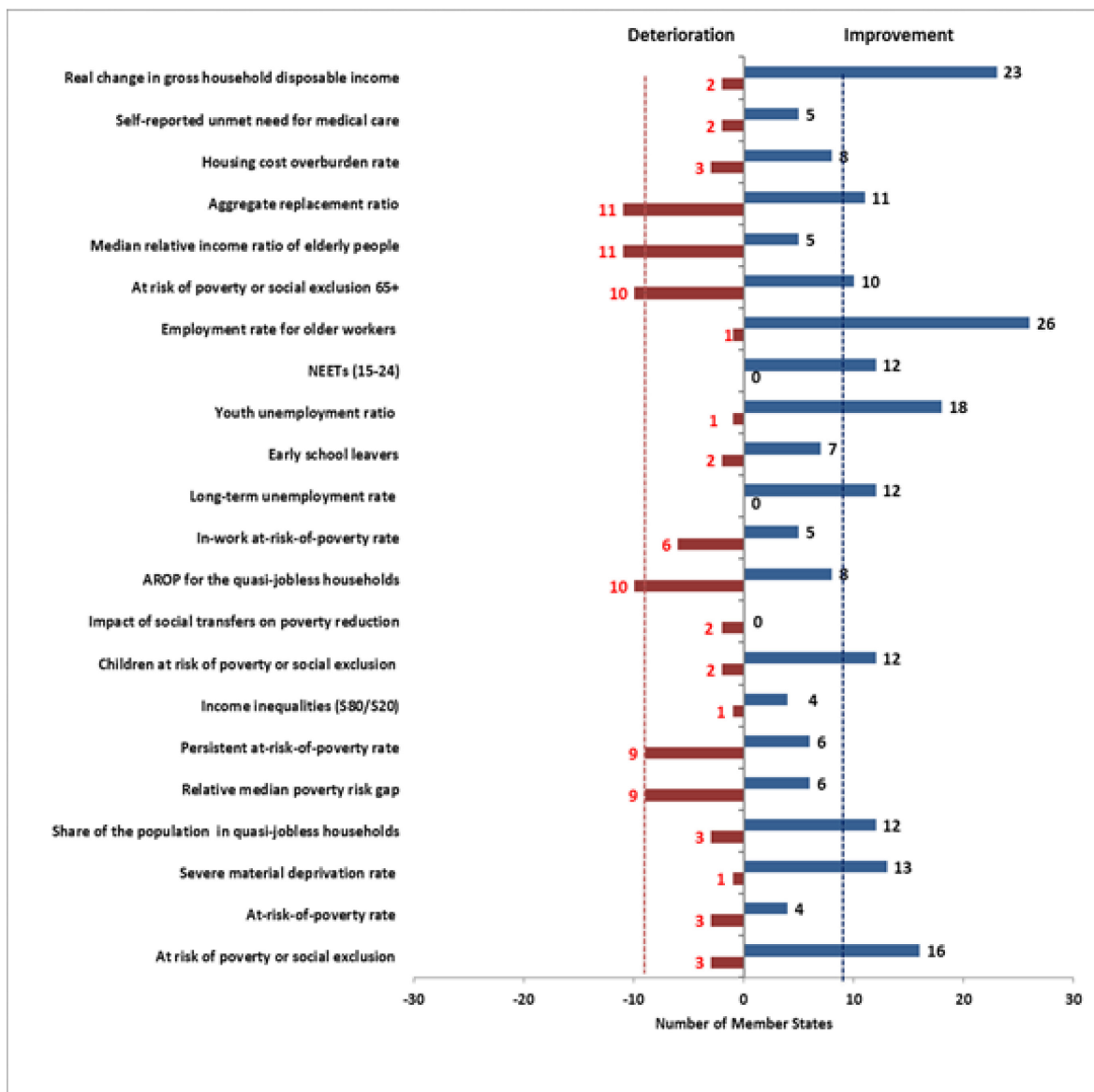
αγορά εργασίας (ανά 100 άτομα που επιθυμούν να εργαστούν)	Μεταβολές	κάτω από -4,9 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -2,2 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -2,2 εκατοστιαίων μονάδων και -3,3 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 3,3 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 6, εκατοστιαίες μονάδες
Πραγματικό κατά κεφαλή ΑΔΕΝ (2008 = 100)	Επίπεδα	κάτω από 94,8	κάτω από 98,5	μεταξύ 98,5 % και 105,9	πάνω από 105,9	πάνω από 109,5
	Μεταβολές	κάτω από 0,8 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από 1,1 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ 1,1 εκατοστιαίων μονάδων και 1,8 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 1,8 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 2,1 εκατοστιαίες μονάδες
Εισόδημα εξαρτημένης εργασίας ανά δεδουλευμένη ώρα (EUR)	Επίπεδα	κάτω από 7,8 €	κάτω από 13,9 €	μεταξύ 13,9 € και 25,9 €	πάνω από 25,9 €	πάνω από 32,0 €
	Μεταβολές	κάτω από -0,5 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -0,1 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -0,1 εκατοστιαίων μονάδων και 0,6 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 0,6 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 0,9 εκατοστιαίες μονάδες
Αντίκτυπος των κοινωνικών παροχών (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας (%)	Επίπεδα	κάτω από 21,9 %	κάτω από 27,7 %	μεταξύ 27,7 % και 39,5 %	πάνω από 39,5 %	πάνω από 45,3 %
	Μεταβολές	κάτω από -3,5 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -2,2 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -2,2 εκατοστιαίων μονάδων και 5 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 0,5 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 1,8 εκατοστιαίες μονάδες
Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (%)	Επίπεδα	κάτω από 8,9 %	κάτω από 18,5 %	μεταξύ 18,5 % και 37,5 %	πάνω από 37,5 %	πάνω από 47,0 %
	Μεταβολές	κάτω από -3,7 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -1,5 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -1,5 εκατοστιαίων μονάδων και 2,8 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 2,8 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 5,0 εκατοστιαίες μονάδες
Ανάγκη για ιατρική περίθαλψη που δεν καλύπτεται, όπως αξιολογείται από τα ίδια τα άτομα (%)	Επίπεδα	κάτω από 0,2 %	κάτω από 1,6 %	μεταξύ 1,6 % και 4,4 %	πάνω από 4,4 %	πάνω από 5,8 %
	Μεταβολές	κάτω από -2 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -1,5 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -1,5 εκατοστιαίων μονάδων και -0,4 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από -0,4 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 0,2 εκατοστιαίες μονάδες
Άτομα που έχουν βασικές ή άνω του βασικού συνολικές ψηφιακές δεξιότητες (% πληθυσμού ηλικίας 16-74 ετών)	Επίπεδα	κάτω από 41,6 %	κάτω από 48,6 %	μεταξύ 48,6 % και 62,6 %	πάνω από 62,6 %	πάνω από 69,6 %
	Μεταβολές	κάτω από -2,1 εκατοστιαίες μονάδες	κάτω από -0,9 εκατοστιαίες μονάδες	μεταξύ -0,9 εκατοστιαίων μονάδων και 1,6 εκατοστιαίων μονάδων	πάνω από 1,6 εκατοστιαίες μονάδες	πάνω από 2,9 εκατοστιαίες μονάδες

y-o-y change

Indicator	Change
Employment rate (% population aged 20-64)	13
Youth NEET (% of total population aged 15-24)	6
Employment rate older people (% population aged 55-64)	24
Employment rate (% Non-EU28 nationals aged 20-64)	2
Involuntary temp empl as % total employees	9
Newly employed in %	8
Long-term unemployment rate (in %)	12
At-risk-of-poverty rate of unemployed	2
Unemployment trap tax rate on low wage earners	2
Inactivity and part-time work due to personal and family responsibilities -...	4
Total employment (thns)	18
Job vacancy rate (average over 3 years)	19
Gender employment gap	2
Gender pay gap	4
Adults with medium or high education	8
Life long learning - percentage of adult population (aged 25-64)...	5
Early school leavers (in %)	6
Completion of tertiary or equivalent education (aged 30-34) - total	10
Nominal unit labour cost (index 2010=100)	7

164

Παράρτημα 5: Συνοπτική επισκόπηση των «κοινωνικών τάσεων που χρήζουν παρακολούθησης», και αριθμός κρατών μελών με επιδείνωση ή βελτίωση, όπως προσδιορίζονται από τον δείκτη επιδόσεων κοινωνικής προστασίας για το 2017, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο EPSCO τον Οκτώβριο του 2017.

Σημείωση: αναφορικά με τους δείκτες που βασίζονται στις στατιστικές EU-SILC, οι μεταβολές σε γενικές γραμμές αναφέρονται στην περίοδο 2013-2014 για τους δείκτες εισοδήματος και έντασης εργασίας νοικοκυριού και στην περίοδο 2014-2015 για τη μη ικανοποιηθείσα ανάγκη ιατρικής περίθαλψης. Οι μεταβολές στο ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών αναφέρονται στην περίοδο 2014-2015. Οι δείκτες που βασίζονται στην ΕΕΔ [ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, πρόωγη εγκατάλειψη του σχολείου, ποσοστό ανεργίας των νέων, ΕΕΑΚ (15-24), ποσοστό απασχόλησης (55-64)] και τα στοιχεία SMD (όχι οριστικοποιημένα για το 2016 για αρκετά κράτη μέλη) αναφέρονται στην περίοδο 2015-2016.